

Hallituksen esitys Eduskunnalle Sopimuksen Euroopan energiaperuskirjasta ja siihen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että Eduskunta hyväksyisi Sopimuksen Euroopan energiaperuskirjasta ja sen yhteydessä tehdyn Energiatehokkuutta ja siihen liittyviä ympäristönäkökohtia koskevan energiaperuskirjan pöytäkirjan. Sopimus Euroopan energiaperuskirjasta ja siihen liittyvä pöytäkirja allekirjoitettiin Lissabonissa 17 päivänä joulukuuta 1994. Sopimuksen kaikki liitteet sekä Lissabonissa 17 päivänä joulukuuta 1994 allekirjoitetun Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirjan liitteessä 2 olevat päätökset ovat tämän sopimuksen erottamaton osa. Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirjaan sisältyvät sopimuspuolten julistukset.

Sopimuksen Euroopan energiaperuskirjasta on tarkoitus tulla voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kolmaskymmenes peruskirjan 16 päivänä kesäkuuta 1995 allekirjoittanut valtio on tallettanut ratifioimisasiakirjansa.

Esitykseen liittyy ehdotus laiksi Sopimuksen Euroopan energiaperuskirjasta ja sen yhteydessä tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä. Ehdotettu laki tulisi voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana päivänä kuin Sopimus Euroopan energiaperuskirjasta liitepöytäkirjoineen.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
YLEISPERUSTELUT	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila	4
2.1. Neuvottelujen tausta ja historia	4
2.2. Neuvottelujen kulku ja nykytila	5
2.3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	5
3. Esityksen vaikutukset	7
3.1. Taloudelliset vaikutukset	7
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	7
3.3. Ympäristövaikutukset	7
4. Asian valmistelu	7
4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	7
4.2. Lausunnot	8
5. Riippuvuus muista kansainvälisistä sopimuksista	8
6. Euroopan energiaperuskirjaa koskevan sopimuksen pääasiallinen sisältö	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	10
1. Sopimus Euroopan energiaperuskirjasta	10
1.1. Johdanto-osa	10
1.2. Osa I: Määritelmät ja tarkoitus	10
1.3. Osa II: Kauppa	11
1.4. Osa III: Investointien edistäminen ja suoja	13
1.5. Osa IV: Sekalaisia määräyksiä	15
1.6. Osa V: Riitojenratkaisumenettely	18
1.7. Osa VI: Väliaikaiset määräykset	20
1.8. Osa VII: Rakenteisiin ja toimielimiin liittyvät määräykset	21
1.9. Osa VIII: Loppumääräykset	23
1.10. Liitteet	24
2. Energiaperuskirjan pöytäkirja energiatehokkuudesta ja siihen liittyvistä ympäristönäkökohdista	29
2.1. Johdanto-osa	29
2.2. Osa I: Johdanto	30
2.3. Osa II: Yleisen politiikan periaatteet	30
2.4. Osa III: Kansainvälinen yhteistyö	31
2.5. Osa IV: Hallinnolliset ja oikeudelliset määräykset	31
2.6. Osa V: Loppumääräykset	32
2.7. Liite	33
3. Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirja	33
4. Tarkemmat säännökset ja määräykset	35
5. Voimaantulo	36

6. Säättämisjärjestys ja Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	36
---	----

Laki	37
-------------------	----

SOPIMUSTEKSTIT:

Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirja	38
Sopimus Euroopan energiaperuskirjasta	52
Energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen liite	104
Energiaperuskirjaa koskevia päätöksiä	162
Energiaperuskirjan pöytäkirja energiatehokkuudesta ja siihen liittyvistä ympäristönäkökohdista	165

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Eurooppa-neuvoston Dublinissa vuonna 1990 pidetyssä kokouksessa Alankomaiden silloinen pääministeri Ruud Lubbers esitti ajatuksen Euroopan energiaperuskirjan, jäljempänä 'peruskirja', aikaansaamisesta. Taroituksena oli laatia Euroopan yhteisöjen komission luonnosten pohjalta poliittisen julistuksen muotoon puettu peruskirja, jolla voitaisiin edistää Itä-Euroopan ja silloisen Neuvostoliiton alueen talouksien elpymistä energia-alalla. Joulukuussa 1991 Haagissa kokoontunut hallitusten välinen Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi, jäljempänä myös 'konferenssi', hyväksyi peruskirjan. Allekirjoittaneita valtioita oli runsaat 50, näiden joukossa kaikki länsieurooppalaiset valtiot, lähes kaikki IVYn ja itäisen Keski-Euroopan valtiot sekä Euroopan ulkopuoliset OECD-maat.

Peruskirjan allekirjoittajat sitoutuivat mahdollisimman pian toteuttamaan ja laajentamaan yhteistoimintaansa neuvottelemalla perussopimuksen ja alakohtaisia pöytäkirjoja. Tämän mukaisesti konferenssi ryhtyi neuvottelemaan oikeudellisesti sitovasta perussopimuksesta, jonka tehtävänä olisi idän ja lännen teollisen yhteistyön edistäminen luomalla oikeudelliset suojamenettelyt esimerkiksi investointeja, kauttakuljetusta ja kaupan käyntiä varten.

Konferenssi käynnisti myös neuvottelut energiankäytön tehokkuutta, ydinturvallisuutta ja nestemäisiä polttoaineita koskevista pöytäkirjoista, joskin viimeksi mainitun osalta neuvottelut sittemmin keskeytettiin siksi kunnes perussopimus valmistuisi.

Sopimus Euroopan energiaperuskirjasta, jäljempänä myös 'energiaperussopimus', ja siihen liittyvää energiankäytön tehokkuutta ja alan ympäristökysymyksiä koskevaa pöytäkirjaa koskevat neuvottelut saatiin päätökseen vuonna 1994. Saman vuoden joulukuussa Lissabonissa pidetyssä konferenssissa Suomi allekirjoitti Sopimuksen Euroopan energiaperuskirjasta, Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirjan sekä edellä mainitun pöytäkirjan.

Allekirjoittamiselle varatun ajan umpeututtua 16 päivänä kesäkuuta 1995 kaikkiaan

49 valtiota ja Euroopan yhteisöt olivat allekirjoittaneet edellä mainitut asiakirjat. Peruskirjan allekirjoittaneista valtioista vain Amerikan yhdysvallat ja Kanada eivät ole allekirjoittaneet sopimusasiakirjoja. Georgia, Slovakia, Latvia, Uzbekistan, Tšekin tasavalta, Moldova, Kazakstan, Sveitsi ja Bulgaria ovat ratifioineet sopimuksen.

2. Nykytila

2.1. Neuvottelujen tausta ja historia

Vuonna 1991 hyväksytyn peruskirjan taroituksena oli saada osaltaan liikkeelle entisen Neuvostoliiton ja itäisen Euroopan valtioiden taloudellinen kehitys. Tähän oli määrää päästä kehittämällä ja hyödyntämällä alueen energiaressursseja, nykyaikaistamalla energiateollisuutta ja laajentamalla energiakauppaa. Johtoajatuksena oli, että tämä olisi mahdollista ainoastaan läntisten teollisuusmaiden taloudellisten ja teollisten resurssien avulla. Näiden kiinnostus puolestaan riippuu IVY-maiden ja Itä-Euroopan maiden energiakaupan, markkinoiden ja investointien liberalisoitumisesta sekä mahdollisuuksista päästä hyödyntämään niitä.

Peruskirjaa koskeva aloite lähti Euroopan unionin piiristä. Aloitteen yhtenä tarkoituksena oli Länsi-Euroopan energiantarpeen tyydyttäminen nykyistä huomattavasti suuremmassa määrin entisen Neuvostoliiton alueella ja sen lähialueilla sijaitsevista energialähteistä.

Kuten edellä on mainittu, peruskirja oli luonteeltaan poliittinen julistus, jonka tavoitteet olivat seuraavat:

Osapuolet haluavat parantaa energian hankinta- ja huoltovarmuutta ja kehittää energian tuotannon, muunnon, siirron, jakelun ja käytön mahdollisimman tehokkaaksi, parantaa turvallisuutta ja supistaa ympäristöongelmat mahdollisimman vähiin.

Osapuolet sitoutuvat myötävaikuttamaan tehokkaiden, koko Euroopan kattavien energiamarkkinoiden ja paremmin toimivien maailmanmarkkinoiden kehittämiseen. Tämän on tapahduttava valtioiden suvereenisuuden ja niiden loukkaamattomien oikeuksien puitteissa, jotka kullakin valtiolla on alueensa energiavaroihin. Lisäksi lähtökohta-

na pidetään syrjimättömyyden eli syrjintäkiellon periaatetta ja markkinoihin perustuvaa hinnanmuodostusta ottaen samalla ympäristönäkökohdat asianmukaisesti huomioon.

Toimenpiteisiin on peruskirjan mukaan ryhdyttävä seuraavilla aloilla:

— energiavarojen etsintä ja esiintymien käyttöönotto

— markkinoillepääsy

— energiakaupan vapauttaminen

— investointien edistäminen ja turvaaminen

— turvallisuusperiaatteet ja -suuntaviivat

— tutkimus, tekninen kehitys, innovaatio- toiminta ja tiedonjakelu

— energiankäytön tehostaminen ja ympäristönsuojelu

— koulutus ja valistustyö

Osapuolet sitoutuivat näiden tavoitteiden saavuttamiseksi laatimaan perussopimuksen ja erityisiä alakohtaisia pöytäkirjoja.

Edellä tarkoitettujen alakohtaiset pöytäkirjat voivat koskea esimerkiksi seuraavia yhteistyöalueita:

— kaikkia pöytäkirjoja koskevat sekä organisointiin liittyvät kysymykset

— energiatehokkuus ja ympäristönsuojelu

— öljyn ja öljytuotteiden etsintä, tuotanto, kuljetus ja käyttö sekä jalostamoiden ajankäytön mukauttaminen

— maakaasun etsintä, tuotanto ja käyttö, kaasuputkistojen yhteenliittäminen ja maakaasun siirto suurpaineputkistoissa

— kaikki ydinpolttoainekierron eri näkökohdat, tämän alan turvallisuuden parantaminen mukaan luettuna

— voimaloiden nykyaikaistaminen, voimaverkostojen yhteenliittäminen ja sähkön siirto suurjännitejohtoja pitkin

— kaikki hiilikierron eri näkökohdat, saastuttamattomat hiilenkäyttöraiskaus mukaan luettuina

— uusiutuvien energialähteiden käyttöönotto

— teknologian siirto ja innovaatiotoiminnan kannustaminen

— yhteistyö energia-alan suuronnettomuuksien ja muiden valtakunnanrajat ylittävien tapahtumien seurausten torjumiseksi.

Peruskirjan loppusäännöksissä tunnustetaan siirtymäjärjestelyjen mahdollisuus erityisesti huomioon ottaen eräiden Keski- ja Itä-Euroopan valtioiden ja entisen Neuvostoliiton alueen erityisolot sekä niiden tarve mukauttaa taloutensa markkinatalousjärjestelmään.

2.2. Neuvottelujen kulku ja nykytila

Energiaperussopimusta koskevat neuvottelut kestivät melkein kolme vuotta ja ne saatiin päätökseen syksyllä 1994.

Neuvottelujen kestoan vaikuttivat eräiden vasta markkinatalouteen siirtyvien valtioiden sisäiseen päätöksentekoon liittyvät ongelmat sekä neuvoteltavien asiakohtien laaja-alaisuus. Lopulta vain Amerikan yhdysvallat ja Kanada eivät katsoneet voivansa ainakaan tässä vaiheessa hyväksyä sopimuksen eräitä määräyksiä valtiomuotonsa asettamien rajoitusten vuoksi.

Eräitä kysymyksiä jouduttiin jättämään jatkoneuvotteluiden varaan. Tärkeimpänä näistä voidaan pitää kysymystä energia-alan investointien kohtelusta. Neuvottelut tästä kysymyksestä jatkuvat edelleen. Tavoitteena uudessa täydentävässä sopimuksessa on taata investoinneille syrjimättömyys- (kansallinen kohtelu) ja suosituimmuuskohtelu. Tämä sopimus pyritään saamaan valmiiksi 1.1.1998 mennessä.

2.3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Investointien suojeleminen

Uuden sopimuksen ehkä kaikkein keskeisin asia on investointien kohtelu. Sopimus velvoittaa osapuolet luomaan investoijille vakaat ja suotuisat olosuhteet ja huolehtimaan siitä, että investoinneille taataan tasapuolinen ja oikeudenmukainen kohtelu. Tähän liittyy useita säännöksiä, joilla investoijalle taataan muita oikeuksia, esimerkiksi oikeus tuoda mukanaan avainhenkilöstöä ja kotiuttaa pääomia tai niiden tuottoja. Samaa kokonaisuuteen kuuluu myös säännöksiä, joilla huolehditaan siitä, että jo tehdyille investoinneille taataan suoja diskriminoivaa pakkolunastusta vastaan. Samalla tavoin investoinneille sodasta, aseellisesta yhteenotosta ja muista tämän kaltaisista poikkeusoloista aiheutuneista menetyksistä on suoritettava korvaus samoin ehdoin kuin muillekin investoinneille. Yleisesti ottaen voidaan sanoa näiden säännösten merkitsevän yhtäläistä suojaa kuten nykyisin länsimaiden kahdenvälisissä sopimuksissa on asian laita. Koko sopimuksen avainajatuksena onkin se, että jokaista sopimusvaltiosta peräisin olevaa investoijaa olisi kohdeltava yhtä hyvin kuin

niitä yhtiöitä, jotka investoivat kotimaahan. Ehdottomaksi vaatimukseksi tämä muutuisi viimeistään sitten kun investointi on tehty.

Kuten edellä on todettu, investointien kohdella päästiin sopimukseen siten, että kansallisen tai suosituimmuuskohtelun vaatimus ei ole sopimuspuolia oikeudellisesti velvoittava, vaan se on kirjattu sopimukseen pyrkimyksen tasolla ja jatkoneuvotteluissa selviää, missä määrin ja kuinka vähin poikkeuksin tämä pyrkimys saadaan muutetuksi sitovaksi velvoitteeksi.

Sopimukseen sisältyy riitojenratkaisumennettely paitsi sopimuspuolten välillä myös yksittäisen investoijan ja yksittäisen sopimusvaltion välillä.

Energiavarojen käyttäminen ja kilpailu

Energiaperussopimus tunnustaa sopimusvaltioiden suvereniteetin esimerkiksi tapauksissa, joissa on kysymys siitä, lisensoidaanko öljy- tai kaasukenttiä etsintää varten, milloin ja missä tahdissa tämä toteutetaan ja minkälaisia ympäristö- ja turvallisuusvaatimuksia toimintaan on sovellettava. Tämän vastapainoksi sopimuspuolet sitoutuvat helpottamaan investoijien pääsyä hyödyntämään energiavaroja antamalla tarpeelliset energiavarojen hankintaa, etsintää ja hyödyntämistä koskevat säännökset ja määräykset siten, että ne ovat kaikkien investoijien saatavilla, eivätkä syrji minkään sopimusvaltion investoijia. Sopimuspuolten tulee pitää voimassa ja soveltaa kilpailulainsäädäntöä.

Energiatuotteiden kauppa

Investointien suojelua koskevien sopimusmääräysten lisäksi energiaperussopimukseen sisältyy määräyksiä, joilla pyritään varmistamaan mahdollisimman vapaa energiatuotteiden kauppa. Siksi sopimuksessa määrätään, että kauppaa käyvien sopimuspuolten kesken sovelletaan Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATT) mukaisia oikeuksia ja velvoitteita siinäkin tapauksessa, että jokin osapuolista ei ole sen jäsen. Perussopimuksen osapuolet ovat allekirjoittamisen yhteydessä esittäneet listan soveltamiensa tullitariffien tasosta ja ovat sitoutuneet pyrkimykseen olla korottamatta niitä ilmoittamastaan tasosta.

Muut sopimusmääräykset

Kauppaa koskevien säännösten ohella on katsottu välttämättömäksi varmistaa energia- tuotteiden — ensisijaisesti sähkön ja maakaasun — kuljetukset kolmansien maiden läpi vientimarkkinoille. Sopimusmääräykset velvoittavat läpikulkumaan helpottamaan näitä kuljetuksia ja kohteilemaan muista sopimusmaista peräisin olevia tuotteita yhtäläisin ehdoin kuin läpikulkumaasta peräisin olevia tuotteita. Valtiovallan antamat säädökset eivät myöskään saa tehdä eroa sen mukaan, mistä kuljetettavat tuotteet ovat peräisin. Mikäli kuljetusta ei tavanomaisin kaupallisina ehdoin ole saatavissa, sopimusvaltio ei saa asettaa esteitä uusien korkeapaineputkistotai suurjännitesuoritusyhteyksien rakentamiselle. Sopimusvaltio säilyttää kuitenkin oikeutensa edelleen antaa ja pitää voimassa ne säännökset, jotka koskevat turvallisuutta, teknisiä vaatimuksia, ympäristönsuojelua ja maankäyttöä.

Sopimukseen sisältyy säännös, jonka mukaan toimituksia ei saa keskeyttää tapauksissa, joissa siirtoverkon omistajan ja muusta sopimusvaltiosta peräisin olevan siirtäjän kesken syntyy kaupallisia riitoja kesken siirron.

Kuljetussäännösten soveltamista rajoittaa sopimuspuolten oikeus asettaa näiden säännösten edelle kunkin sopimusvaltion oman energiahuollon turvaaminen, toimitusten laatu ja sähkö- sekä kaasuverkostojen mahdollisimman tehokas toiminta. Olemassaolevia energiavirtoja on kuitenkin suojeltava.

Sopimus tunnustaa energiantuotannon ja -käytön merkityksen ympäristön kannalta. Näin ollen sopimusvaltioiden tulee ottaa ympäristönsuojelun vaatimukset huomioon energiapolitiikkaansa harkitessaan ja toteuttaessaan. Ympäristönsuojelua koskevat säännökset eivät sinällään tuo uusia velvoitteita, vaan pyrkivät vahvistamaan ne yleisesti tunnustetut ympäristönsuojelun periaatteet, joita energia-alalla noudatetaan.

Teknologian siirtoa on pidetty keskeisenä tekijänä sopimuksen tavoitteiden kannalta. Sen vuoksi sopimusvaltioiden tulee sopimuksen mukaan edistää teknologian siirtoa ja saatavuutta kaupalliselta pohjalta ja ilman syrjintää. Sopimuspuolten on myös purettava nykyiset teknologian siirron esteet ja pidättäydyttävä uusien esteiden luomisesta, elleivät ydinaseiden leviämisen estävät tai muut kansainväliset velvoitteet sitä estä.

Sopimukseen sisältyy säännöksiä myös vetotuksesta, tasapuolisesta pääsystä pääomamarkkinoille ja julkisen luotto- ja takuutoiminnan piiriin sekä immateriaalioikeuksien turvaamisesta, samoin kuin sopimuksen hallinnoimiseksi perustettavista elimistä.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Energiaperussopimuksen voimaansaattamisella tuetaan uusien energiainvestointien toteuttamista ja jo olemassa olevien investointien täysimittaista hyödyntämistä sekä pyritään edistämään energiavarojen käyttöönottoa, samoin kuin energiakaupan ja markkinoiden toimintaedellytyksiä. Nämä vaikutukset ovat kuitenkin välillisiä, mistä syystä sopimushankkeen kansantaloudellisia vaikutuksia on jokseenkin mahdotonta luotettavalla tavalla arvioida. Joka tapauksessa voidaan todeta, että onnistuessaan tämä monikansallinen ponnistus lisää suomalaisten energia-alan yritysten mahdollisuuksia investoida ulkomaille ja päästä osallisiksi uusiin alan kehityshankkeisiin ja vientiprojekteihin. Sopimushankkeella ei odoteta olevan juurikaan vaikutusta investointeihin kotimaassa.

Valtiontaloudelliset vaikutukset muodostuvat Suomen maksuosuudesta niin sanotun peruskirjasihteeristön kuluista. Vuonna 1996 Suomen maksuosuus on noin 195 000 markkaa. Amerikan yhdysvaltain ja Kanadan liittyminen sopimukseen alentaisi vastaavasti muiden sopimusvaltioiden maksuosuuksia.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Energiaperussopimuksen voimaantulo edellyttää yhteydenpitoa energiaperuskirjasihteeristöön suomalaisen lainsäädännön sisällön ja sen kehittymisen kannalta. Tarkoituksenmukaista on, että kauppa- ja teollisuusministeriö toimii sihteeristöön nähden dokumentaatiopisteenä. Yhtä lailla luonnollista olisi ministeriön toimiala huomioon ottaen, että sen tehtävänä olisi valvoa Suomen ja suomalaisten yritysten etuja sopimuksen operatiivisessa toimeenpanossa.

Edellä mainitut tehtävät voidaan suorittaa kauppa- ja teollisuusministeriön nykyisen organisaation puitteissa eikä niiden hoitamiseksi ole tarpeen palkata lisähenkilöstöä.

3.3. Ympäristövaikutukset

Peruskirjan mukaisella järjestelmällä on ympäristöpoliittisesti positiivisia vaikutuksia. Järjestelmän lähtökohtana on energiatalouden kehittäminen ympäristömyönteiseen suuntaan. Mm. energiankäytön tehostamista käsittelevän pöytäkirjan voidaan katsoa edistävän ympäristönsuojelun tavoitteita.

Peruskirjan mukaisen järjestelmän voidaan olettaa nostavan energiataloutta koskevan ympäristönsuojelun tärkeäksi teemaksi KIE-maissa, jotka ovat tähän asti olleet merkittävimmät lähteet Suomeen kulkeutuville päästöille.

Sopimusjärjestelmän eräänä konkreettisena tavoitteena on mahdollistaa investointien toteutuminen siirtymätalousmaissa, joissa energiantuotannon ja -käytön ympäristöpäästöt ovat olleet huomattavasti suurempia kuin läntisissä teollisuusmaissa. Investointien suuntautuminen siirtymätalouden maihin tulee parantamaan kohdemaiden energiatalouden ympäristötasetta.

Määrällisiä arvioita sopimusjärjestelmän ympäristöä parantavista vaikutuksista on vaikea antaa. Esimerkiksi energiaperussopimuksen aikaansaamien investointien määrää ei pystytä arvioimaan.

Suomen ympäristötaseen kannalta on myös tärkeää, että investoinnit sijoittuvat lähialueille. Kaukokulkeutumina tulevien päästöjen suhteellisen osuuden kasvaessa erityisesti rikkipäästöissämme kansainvälisen, päästöjä vähentävän politiikan merkitys tulee korostumaan.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Haagissa 17 päivänä joulukuuta 1991 allekirjoitetun Euroopan energiaperuskirjan sopimuspuolet sitoutuivat mahdollisimman pian laatimaan pysyvät ja selkeät lainsäädännölliset puitteet energiavarojen käyttöönoton edellytysten luomiseksi neuvottelemalla perussopimuksen sekä alakohtaisia pöytäkirjoja. Tämän mukaisesti Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi ryhtyi neuvottelemaan oikeudellisesti sitovasta energiaperussopimuksesta.

Suomi allekirjoitti Lissabonissa pidetyssä konferenssissa 17 päivänä joulukuuta 1994 Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirjan, Sopimuksen

Euroopan energiaperuskirjasta sekä Energiankäytön tehokkuutta ja siihen liittyviä ympäristönäkökohtia koskevan energiaperuskirjan pöytäkirjan. Sopimusta on sovellettu 1.1.1995 alkaen tilapäisesti siltä osin kuin sopimuksen määräykset eivät ole ristiriidassa allekirjoittajavaltioiden lainsäädännön kanssa.

Allekirjoittamiselle varatun ajan kuluttua 16 päivänä kesäkuuta 1995 kaikkiaan 49 valtiota ja Euroopan yhteisöt olivat allekirjoittaneet edellä mainitut asiakirjat. Yhdysvallat ja Kanada eivät olleet takarajaan 16.6.1995 mennessä vielä allekirjoittaneet Sopimusta Euroopan energiaperuskirjasta, edellä mainittua Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösiakirjaa eivätkä Energiankäytön tehokkuutta ja siihen liittyviä ympäristönäkökohtia koskevaa energiaperuskirjan pöytäkirjaa. Niiden osallistuminen jatkoneuvotteluihin on pyritty varmistamaan mm. tarkkailijajärjestelyin.

Energiaperussopimus on tulos neuvotteluprosessista, jossa päädyttiin sopimusneuvottelujen pysähtymisen ehkäisemiseksi EU:n ehdotuksesta kaksivaiheiseen tapaan, jossa molemmat vaiheet muodostavat itsenäisen ja täydellisen sopimuksen. Ensimmäisen vaiheen sopimuksessa sitoudutaan vapaaehtoiselta pohjalta suomaan investointien tekemiseen kansallinen kohtelu tai suosituimman maan kohtelu siitä riippuen, kumpi on investoijan kannalta parempi. Toisen vaiheen sopimuksen tarkoituksena on kohtelun myöntämisen tekeminen sitovaksi. Tämän sopimuksen neuvottelut alkoivat tammikuussa 1995.

Energiaperussopimus tulee voimaan 90. päivänä sen jälkeen, kun kolmaskymmenes sellaisen valtion tai alueellisen taloudellisen yhdistymisjärjestön, joka on ollut allekirjoittajana 16 päivänä kesäkuuta 1995, toimittama perussopimuksen ratifiointi- tai hyväksymisasiakirja talletetaan.

Sopimuksen mukaisesti jatkoneuvottelut investointien kansallisen kohtelun sitovuudesta, sopimuksen kaupallisten määräysten tarkistamisesta Uruguayn kierroksen tulosten valossa ja tavoitteesta sisällyttää energiatuotteiden lisäksi sopimuksen piiriin myös energiakoneet ja -laitteet, ovat käynnistyneet.

Ydinenergiaa koskevan pöytäkirjan neuvottelut, joita ei saatu päätökseen peruskirjan neuvottelujen yhteydessä, jatkuvat.

EU:n jäsenmailla on ollut tavoitteena, että ne saisivat läpiviedyksi ratifiointiprosessinsa vuoden 1997 aikana.

4.2. Lausunnot

Lausuntopyyntöjä on lähetetty neuvotteluvaikeuksien yhteydessä eri ministeriöille, viranomaisille, etujärjestöille ja muille intressipiireille. Kauppa- ja teollisuusministeriöstä saadun tiedon mukaan neuvoteltavana on ollut kaikkiaan yli 20 eri versiota, joista noin joka kolmas versio on ollut lausunnolla. Kauppa- ja teollisuusministeriö on koko neuvotteluprosessin ajan huolehtinut siitä, että eri viranomaiset, suomalaiset energia-alan yritykset ja ao. järjestöt ovat saaneet vaikuttaa neuvotteluissa esitettyihin Suomen kantoihin.

Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin neuvottelutuloksista on pyydetty lausuntoja seuraavilta tahoilta: oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, ympäristöministeriö, Valtiontakuukeskus, Säteilyturvakeskus, Neste Oy, Gasum Oy, Imatran Voima Oy, Vapo Oy, Teollisuuden Voima Oy, Pohjolan Voima Oy, Teollisuuden Voimansiirto Oy, Imatran Voimansiirto Oy, Öljyalan Keskusliitto, Teollisuuden Energialiitto, Lämpölaitosyhdistys, Sähkövaltuuskunta, Sähköenergiialiitto, Suomen Kaukolämpö Oy, Teollisuuden ja Työntantajien Keskusliitto.

Neuvottelujen kuluessa on myös oltu yhteydessä sisäasiainministeriöön sekä Ahvenanmaan viranomaisiin ja maakuntahallituksen Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/91) nojalla. Energiaperussopimus ei sisällä maakunnan itsehallintolain kanssa ristiriitaisia määräyksiä. Asiaa on valmisteltu virkamies-työnä ulkoasiainministeriössä.

5. Riippuvuus muista kansainvälisistä sopimuksista

Energiaperussopimuksen määräykset koskien energiatuotteiden kauppaa ovat yhdenmukaiset GATT-sopimuksen kanssa. Sopimuksessa mainitaan erikseen, mitä GATT-sopimuksen määräyksiä peruskirjan kattamien tuotteiden kaupan sovelletaan. Energiaperussopimus ei aseta GATTin jäsenille lisävelvoitteita. Tavoitteena on saattaa peruskirjan sellaiset jäsenmaat, jotka eivät ole GATTin jäseniä GATTin velvoitteiden alaisiksi peruskirjan kattamien tuotteiden ja menettelytapojen osalta päävelvoitteiden ollessa suosituimmuskohtelu ja kansallinen kohtelu.

Sopimuksen artiklassa 30 sovitaan mukaisesti neuvottelut ovat parhaillaan käynnissä

siitä, kuinka, ja miltä osin Uruguayn kieroksen tuloksena syntyneen WTO-sopimuksen määräykset tulisi sisällyttää energiaperussopimukseen.

Kahdenvälisen investointisopimusten osalta sopimuksen artiklassa 16 todetaan, että tapauksissa, joissa kahdenvälisen sopimuksen ja energiaperussopimuksen välillä on eroja, on investoija oikeutettu valitsemaan itselleen edullisemman sopimuksen mukaisen kohtelun.

6. Euroopan Energiaperuskirjaa koskevan sopimuksen pääasiallinen sisältö

Energiaperussopimus jakautuu kahdeksaan osaan. Sopimusteksti sisältää käsitteiden määritelmiä, maininnan sopimuksen tarkoituksesta, kauppaa, investointien edistämistä ja suojelua, riitojen ratkaisumenettelyä, siirtymäaikoja, rakenteita ja toimielimiä koskevia määräyksiä sekä lisäksi sekalaisia määräyksiä ja loppumääräyksiä.

Energiatuotteiden kaupan osalta sopimukseen sisältyy määräyksiä, joilla pyritään varmistamaan, että kauppa on mahdollisimman vapaata. Sopimuksessa määrätään, että kauppa käyvien osapuolten kesken sovelletaan GATTin mukaisia määräyksiä siinäkin tapauksessa, että toinen osapuolista ei ole GATTin jäsen. Sopimuksen osapuolet ovat esittäneet allekirjoittamisen yhteydessä tullien osalta listan soveltamiensa tullien tasosta ja sitoutuneet olemaan korottamatta niitä sovitusta tasosta.

Kauppaa koskevien määräysten lisäksi sopimuksessa pyritään vaikuttamaan kolmansien maiden läpi kulkevien energiaraaka-aineiden ja energiatuotteiden kuljetuksiin. Läpikulkumaa velvoitetaan sopimusmääräyksillä helpottamaan kauttakuljetuksia kohtelemalla muista sopimusmaista peräisin olevia tuotteita yhtäläisin ehdoin kuin läpikulkumaan omia tuotteita. Säännöksissä ei saa tehdä

eroa sen suhteen, mistä maasta tuotteet ovat peräisin.

Sopimusvaltio ei saa asettaa esteitä uusien korkeapaineputkisto- tai korkeajännitesiiro-yhteyksien rakentamiselle, mikäli kuljetusta ei tavanomaisin kaupallisin ehdoin ole saatavilla.

Sopimuksen allekirjoittanut valtio säilyttää edelleen oikeutensa antaa turvallisuutta, teknisiä vaatimuksia, ympäristönsuojelua ja maankäyttöä koskevia säännöksiä.

Investointien edistämistä ja suojelua koskevista määräyksistä on erittäin keskeisenä seikkana investointien kohtelu. Investoijille taataan erinäisiä oikeuksia liittyen mm. avainhenkilöstön vapaaseen liikkumiseen ja pääomien ja niiden tuottojen kotiuttamiseen. Kokonaisuuteen kuuluu myös säännöksiä, joilla taataan suoja pakkolunastusta vastaan. Pakkolunastuksesta, sodasta, aseellisesta yhteenotosta ja muista tämän kaltaisista poikkeusoloista johtuvista investoinneille aiheutuneista menetyksistä on isäntämaa velvolinen suorittamaan korvauksen.

Investointeja koskevien säännösten voidaan katsoa tarjoavan samantasoisien suojan investoinneille kuin yleensä läntisten teollisuusmaiden välisissä bilateraaliosopimuksissa. Koko sopimuksen periaatteena on se, että toisen sopimuspuolen tekemiä investointeja tulee kohdella yhtä hyvin kuin isäntämaan kansallisia investointeja.

Kuitenkin, kuten edellä on jo todettu, perustettaville uusille investoinneille suotavasta kohtelusta on päästy sopimukseen siten, että kansallisen kohtelun vaatimus ei ole sopimuspuolia oikeudellisesti velvoittava, vaan se on kirjattu sopimukseen pyrkimyksen tasolla. Jatkoneuvottelut tulevat ratkaisemaan, missä määrin ja kuinka vähin poikkeuksin em. periaate saadaan muutetuksi sitovaksi velvoitteeksi.

Sopimukseen sisältyy riitojenratkaisumennettelyä sekä sopimuspuolten että yksittäisen investoijan ja sopimusvaltion välillä koskevia määräyksiä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Sopimus Euroopan energiaperuskirjasta

Sopimus on jaettu kahdeksaan osaan.

Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirjaan sisältyy sopimuksen artikloihin liittyviä yhteisiä tulkintoja. Niitä on jäljempänä selostettu kunkin artiklan yhteydessä.

Koko sopimusta koskevan yhteisen tulkinnan 1 mukaan päätösasiakirjan allekirjoittaneet korostavat, että sopimuksen määräyksistä sovittaessa on kiinnitetty huomiota siihen, että kyseessä on erityissopimus. Sen tavoitteena on oikeudellisten puitteiden luominen tietyn erityisalan yhteistoiminnan edistämiseksi pitkällä aikavälillä. Perussopimusta ei siten voida pitää muihin kansainvälisiin neuvotteluihin soveltuvana ennakkotapauksena.

Lisäksi yhteisen tulkinnan 1 mukaan sopimuksen määräykset eivät velvoita mitään sopimuspuolta hyväksymään kolmannen osapuolen pakollista liittymistä. Sopimuksen määräykset eivät myöskään estä käyttämästä hinnoittelujärjestelmiä, jotka soveltaisivat tietyn kuluttajaryhmän sisällä samoja hintoja eri paikkakunnille sijoittuneisiin asiakkaisiin. Suosituimmuuskohtelua koskevia poikkeuksia ei ole tarkoitettu tietyn investoijan tai investoijaryhmän erityisiä toimenpiteitä varten.

Konferenssin loppuasiakirjan hyväksymisen yhteydessä on hyväksytty sopimusta koskevia päätöksiä. Niitä on tarkemmin selostettu kunkin sopimuksen artiklan yhteydessä.

Koko sopimusta koskevan päätöksen 1 mukaan, jos 9 päivänä helmikuuta 1920 tehdyn Huippuvuorisopimuksen ja tämän sopimuksen välillä ilmenee ristiriitaa, Huippuvuorisopimusta pidetään ensisijaisena ristiriitatilannetta koskevissa asioissa. Tämä ei kuitenkaan rajoita sopimuspuolten asemaa Huippuvuorisopimukseen nähden.

1.1. Johdanto-osa

Johdanto-osassa (Preamble) esitetään energiaperussopimusta koskevat keskeiset periaatteet:

1. Korostetaan kaikkien Euroopan energiaperuskirjan hyväksyneiden maiden ponnistusten merkitystä peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden toteuttamiseksi. Lisäksi pyri-

tään toteuttamaan ja laajentamaan yhteistyötä neuvotellen peruskirjaa ja pöytäkirjoja koskeva sopimus,

2. todetaan halu luoda rakenteellinen perusta Euroopan energiaperuskirjassa ilmaistujen periaatteiden toteuttamiselle,

3. todetaan tahto konkreettisin toimenpitein kiihdyttää talouskasvua energiainvestointien ja kaupan vapauttamiseksi,

4. todetaan sopimuspuolten painottavan kansallisen kohtelun ja suosituimmuuskohtelun tehokasta toteuttamista sekä näiden periaatteiden soveltamista investointien tekemiseen täydentävän sopimuksen mukaisesti,

5. todetaan, että sopimuspuolet huomioivat pyrkimyksen kansainvälisen kaupan asteittaiseen vapauttamiseen ja periaatteen olla syrjimättä Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATT) ja sen liitesopimuksen sekä tämän perussopimuksen mukaisesti,

6. todetaan sopimusosapuolten halu karsia energiaraaka-aineiden ja energiatuotteiden kauppaa rajoittavia esteitä,

7. todetaan tarve auttaa Tullitariffeja ja kauppaa koskevaan yleissopimukseen (GATT) kuulumattomia perussopimuksen osapuolia, huomioiden niiden sopimuspuolten oikeudet ja velvollisuudet, jotka jo ovat kyseisen yleissopimuksen ja siihen liittyvien sopimusten osapuolia,

8. todetaan sopimuspuolten halu ottaa huomioon kilpailua rajoittavat säännökset,

9. todetaan osapuolten huomioivan ydinaseiden leviämisen estämistä koskeva sopimus,

10. todetaan energiankäytön tehostamisvaatimukset,

11. todetaan ilmaston muutokseen, ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumiseen ja ympäristöalaaan liittyvät kansainväliset sopimukset sekä otetaan huomioon ympäristönsuojelun tarve.

1.2. Osa I: Määritelmät ja tarkoitus**1 artikla: Määritelmät**

Artiklassa määritellään seuraavat käsitteet: 'peruskirja', 'sopimuspuoli', 'alueellinen taloudellinen yhdistymisjärjestö', 'energiaraaka-aineet ja energiatuotteet', 'energia-alan taloudellinen toiminta', 'investointi', 'investoija', 'investoinnin toteuttaminen', 'tuotto',

'alue', 'GATT', 'GATTin liiteasiakirja', 'teollis- ja tekijänoikeudet', 'energiaperuskirjan pöytäkirja', 'energiaperuskirjan julistus' ja 'vapaasti vaihdettava valuutta'.

'Peruskirjalla' tarkoitetaan 17 päivänä joulukuuta 1991 allekirjoitettua Euroopan energiaperuskirjaa.

'Sopimuspuoli' tarkoittaa valtiota tai alueellista taloudellista yhdistymisjärjestöä, johon nähden sopimus on voimassa.

'Alueellisella taloudellisella yhdistymisjärjestöllä' tarkoitetaan valtioiden muodostamaa järjestöä, jolle valtiot ovat siirtäneet toimivaltaansa sekä valtuudet tehdä mm. tämän sopimuksen piiriin kuuluvia valtioita sitovia päätöksiä.

'Energiaraaka-aineilla ja energiatuotteilla' tarkoitetaan HS-järjestelmään ja EY:n yhdistettyyn nimikkeistöön pohjautuvia, liitteessä EM mainittuja energiaraaka-aineita ja energiatuotteita.

'Energia-alan taloudellisella toiminnalla' tarkoitetaan energiaraaka-aineiden ja energiatuotteiden etsintää, talteenottoa, jalostusta, tuotantoa, varastointia, maankuljetusta, siirtoa, jakelua, kauppaa, markkinointia tai myyntiä, lukuunottamatta liitteessä NI tarkoitettuja energiaraaka-aineita ja energiatuotteita sekä kaukolämmön jakelua. Kyseistä kohtaa koskeva yhteinen tulkinta 2 määrää, että sopimus oikeuttaa harjoittamaan ainoastaan energia-alan taloudellista toimintaa. Energia-alan taloudellisesta toiminnasta on mukana kuvaava esimerkkiluettelo.

'Investoinnilla' tarkoitetaan mitä tahansa investoijan suorassa tai välillisessä omistuksessa tai hallinnassa olevaa varallisuutta. Varallisuus voi olla aineellista tai aineetonta, kiinteää tai irtainta omaisuutta, yhtiö, liikeyritys, osake, maksu- tai suoritevaatimus, teollis- ja tekijänoikeus, lisenssi tai lupiin perustuva oikeus ryhtyä energiatalouteen liittyvään toimintaan.

'GATTilla' tarkoitetaan GATT 1947 -sopimusta tai GATT 1994 -sopimusta tai molempia, kun molempia voidaan soveltaa.

Artiklan 6 kohtaa ('investointi') koskee yhteinen tulkinta 3 (investoinnin valvonta). Ratkaisun helpottamiseksi sen osalta, kuuluuko sopimuspuolen alueella tehty investointi toisen sopimuspuolen investoijan suoraan tai välilliseen valvontaan, investoinnin valvonnalla tarkoitetaan tosiasiallista hallintaa niin kuin kulloinkin olosuhteet suoritettun tutkimuksen mukaan osoittavat. Tutkimuksessa on huomioitava asiaan liittyvät tekijät,

mukaan luettuna tietyt investoijaa koskevat seikat. Näyttövelvollisuus valvonnan olemassaolosta kuuluu valvontaa vaativalle investoijalle, jos on epävarmaa, kuuluuko investointi investoijan suoraan vai välilliseen hallintaan.

Energiaperussopimuksessa 'investoinnin toteuttamisella' tarkoitetaan uuden investoinnin perustamista, olemassa olevan investoinnin tai osan hankkimista sellaisesta taikka siirtymistä erilaiselle investointialueelle. Yhteisen tulkinnan 4 mukaan uuden kaivostointia tai raaka-aineen jalostusta koskevan projektin perustaminen Australiaan katsotaan uudeksi investoinniksi, kun investointi on vähintään 10 miljoonaa Australian dollaria.

Artiklan 12 kohtaa ('teollis- ja tekijänoikeus') määrittää yhteinen tulkinta 5, jossa todetaan, että teollis- ja tekijänoikeussuojan on oltava riittävä ja tehokas sekä vaativimpien kansainvälisten standardien mukainen.

Muita määritelmiä selostetaan myöhemmin artiklakohtaisesti.

2 artikla: Sopimuksen tarkoitus

Energiaperussopimuksen tarkoitus määritellään seuraavasti: "Tällä sopimuksella luodaan oikeudellinen perusta vastavuoroiseen täydentävyyteen ja molemminpuoliseen etuun perustuvalle energia-alan pitkäaikaiselle yhteistyölle peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti."

1.3. Osa II: Kauppa

3 artikla: Kansainväliset markkinat

Artikla käsittelee energiaraaka-aineiden ja energiatuotteiden pääsyä kansainvälisille markkinoille. Artiklassa korostetaan, että sopimuspuolten on pyrittävä kehittämään avoimia ja kilpailukykyisiä markkinoita.

4 artikla: GATTin ja sen liiteasiakirjojen kunnioittaminen

Artiklassa todetaan, että sopimuksen määräykset eivät kumoa GATTin osapuolina olevien sopimuspuolten välillä noudatettavia GATTin ja sen liiteasiakirjojen määräyksiä.

5 artikla: Kauppaan liittyvät investointitoimenpiteet

Artiklan 1 kohdan mukaan mikään sopi-

muspuoli ei saa soveltaa GATTin artikloiden III (Sisäisen verotuksen ja sisäisten säännösten kansallinen kohtelu) ja XI (Yleinen määrällisten rajoitusten poistaminen) vastaisia investointitoimenpiteitä.

Artiklan 1 kohtaa koskevan yhteisen tulkinnan 6 mukaan 5 artiklassa ei oteta kantaa siihen, sisältyykö ja missä laajuudessa Uruguayn kierroksen päätöksiin liitetty Sopimus kauppaan vaikuttavista investointitoimista (TRIMS) epäsuorasti GATTin III ja XI artikloihin.

Artiklan 2 kohdassa määritellään pakolliset, mutta 1 kohdan kieltämät investointitoimet.

Artiklan 4 kohdassa todetaan, että sopimuspuoli voi ylläpitää väliaikaisesti 1 ja 2 kohdassa määriteltyjä investointitoimia, mikäli niitä on sovellettu 180 päivää ennen sopimuksen allekirjoittamista ja mikäli sopimuspuoli noudattaa sopimuksen liitteen TRM määräyksiä, jotka koskevat väliaikaisten investointitoimien notifiointia ja niiden asteittaista poistamista.

6 artikla: Kilpailu

Artiklan mukaan kunkin sopimuspuolen pyrittävä poistamaan markkinoiden vääristymiä ja kilpailun esteitä energia-alan taloudellisessa toiminnassa.

Artiklan 2 kohdan mukaan kukin sopimuspuoli varmistaa, että sillä on oman lainkäyttövaltansa rajoissa tarvittavat ja asianmukaiset lait ja määräykset, joilla voidaan puuttua kilpailunvastaiseen toimintaan. Yhteisen tulkinnan 7 mukaan kukin sopimuspuoli itse määrittelee oman lainsäädäntönsä puitteissa kilpailunvastaisen menettelyn, johon voidaan lukea kuuluvaksi väärinkäyttö.

Käsitteellä 'soveltaminen' yhteisen tulkinnan 7 mukaan ymmärretään sopimuspuolen kilpailulainsäädäntönsä mukaisesti toteuttamia toimenpiteitä (tutkimus-, oikeudenkäynti- tai hallintotoimenpide).

Artiklan 3 kohdan mukaan kilpailulainsäädännön soveltamisesta kokemusta omaavan sopimuspuolen on pyynnöstä ja voimavarojensa rajoissa annettava teknistä apua muille sopimuspuolille.

Artiklan 5 kohdan mukaan sopimuspuoli, jonka tärkeä etu kärsii toisen sopimuspuolen kilpailunvastaisesta käytännöstä, voi ilmoittaa siitä toiselle sopimuspuolelle ja pyytää kyseisen osapuolen kilpailuviranomaisia ryh-

tymään asiassa toimenpiteisiin. Ilmoittava sopimuspuoli liittää ilmoitukseensa riittävästi tietoa kilpailunvastaisesta käytännöstä ja ehdottaa yhteistyötä asiassa. Ilmoituksen saanut osapuoli toimittaa tiedon päätöksestään toiselle sopimuspuolelle.

Artiklan 5 kohdan mukainen menettely ja 27 artiklan 1 kohdan mukainen diplomaattitapainen tapahtuva menettely ovat yksinomaisten artiklan soveltamisesta tai tulkinnasta johtuvien riitojen ratkaisumenettelyt.

7 artikla: Kauttakulku

Artikla perustuu kansallisen kohtelun ja syrjimättömyyskohtelun periaatteille sisältäen velvoitteen olla luomatta tarpeettomia esteitä kansainväliselle kaupalle.

Artiklan 1 kohdan mukaan energiaraaka-aineiden ja energiatuotteiden kauttakuljetuksen helpottamiseksi sopimuspuolet noudattavat kauttakulkevapauden periaatetta ilman alkuperän, määräpaikan tai omistajan perusteella tapahtuvaa erottelua tai tällaiseen eroteluun perustuvaa hinnoittelua koskevaa syrjintää ja aiheuttamatta kohtuuttomia viivästyksiä, rajoituksia tai maksuja.

Artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet rohkaisevat toimivaltaisia elimiä yhteistyöhön kauttakuljetuksessa tarvittavien energian siirto- tai kuljetuslaitteistojen nykyaikaistamisessa, useamman kuin yhden sopimuspuolen alueella käytettävän kuljetuskaluston kehittämisessä ja toiminnassa, toimituskeskeytysten vaikutusten lieventämisessä ja energiankuljetuskaluston yhteensovittamisen parantamisessa.

Artiklan 3 kohdan mukaan sopimuspuolten on taattava raaka-aineiden ja tuotteiden kuljetusta koskevissa määräyksissä vähintään yhtä suopea kohtelu muulle kuin omalle raaka-aineiden viennille ja tuonnille, jollei voimassa olevassa kansainvälisessä sopimuksessa toisin määrätä.

Artiklan 4 kohdan mukaan sopimuspuolet eivät saa luoda esteitä uuden kapasiteetin perustamiselle, mikäli energiaraaka-aineiden ja energiatuotteiden kaupallisesti kannattava kauttakuljetus ei ole mahdollista olemassaolevalla kuljetuskalustolla, eikä sovellettavassa lainsäädännössä toisin määrätä. Yhteisen tulkinnan 8 mukaan voimassa olevalla lainsäädännöllä, joka mahdollistaisi poikkeaman kohdan 4 velvoitteista, ymmärretään periaatteessa ympäristönsuojelua, maankäyt-

töä ja turvallisuutta koskevia säännöksiä sekä teknisiä määräyksiä.

Artiklan 6 ja 7 kohdat sisältävät määräyksiä kauttakuljetusta koskevissa riitatapauksissa sovellettavista menettelytavoista.

Artiklan 10 kohta määrittää 'kauttakuljetuksen' tarkoittavan energiaraaka-aineiden tai energiatuotteiden kuljettamista tietyin sopimuspuolen alueen kautta (myös sen satamalaitteisiin saapuva tai niistä lähtevä) toisen valtion alueelta kolmannen valtion alueelle, niin kauan kuin joko toinen tai kolmas valtio on tämän sopimuksen osapuoli. Kauttakuljetusta on myös, jos tietyin sopimuspuolen alueen kautta tapahtuu kuljetusta, jossa lähtö- ja määränpääalueena on toisen sopimusosapuolen alue, elleivät kyseiset sopimuspuolet toisin päättä. Tästä päätös tulee kirjata liitteeseen N (Luettelo sopimuspuolista, jotka pyytävät, että kauttakuljetus koskisi vähintään kolmea eri aluetta). Käsitteellä 'energiakuljetuskalusto' tarkoitetaan kiinteää kalustoa, joka on erityisesti tarkoitettu energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden käsittelyyn.

8 artikla: Teknologian siirto

Sopimuspuolet pyrkivät edistämään energiateknologian saatavuutta ja siirtoa. Tämä tapahtuu poistamalla olemassaolevia esteitä ja pidättäytymällä luomasta uusia. Sopimuspuolten tulee kuitenkin ottaa huomioon ydinaseiden leviämisen estävä sopimus ja muut kansainväliset velvoitteet.

9 artikla: Pääomien saatavuus

Sopimuspuolet pyrkivät edistämään pääsyä pääomamarkkinoille energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kaupan rahoittamiseksi noudattamalla syrjimättömyys- ja suosituimmuuskohtelua.

Artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuoli voi soveltaa ohjelmia, jotka koskevat julkisten lainojen, avustusten, vakuuksien tai vakuutusten saamista ulkomailla toteutettavien investointien tai kaupan helpottamiseksi. Yhteisen tulkinnan 9 mukaan sopimuspuoli voi rajoittaa osallistumistaan em. ohjelmiin, jos kyseiset ohjelmat eivät ole sidoksissa muiden sopimuspuolten investoijien sen alueelle tekemisiin investointeihin tai niihin liittyviin toimiin.

1.4. Osa III: Investointien edistäminen ja suoja

10 artikla: Investointien edistäminen, suoja ja kohtelu

Artiklan 1 kohdan mukaan kukin sopimuspuoli kannustaa muiden sopimuspuolten investoijia investointeihin alueellaan luomalla vakaat, oikeudenmukaiset, suotuisat ja avoimet olosuhteet. Investoinneille tulee taata mahdollisimman vakaa suoja ja turvallisuus.

Artiklan 2 ja 3 kohtien mukaan sopimuspuoli pyrkii myöntämään investoinneille kohtelun, joka on vähintään yhtä suopea kuin tämän omien investoijien tai kenen tahansa sopimuspuolen tai kolmannen maan investoijan kohtelu, sen mukaan mikä kohtelu on edullisin.

Artiklan 4 kohdan mukaan 3 kohdan edellyttämän syrjimättömyys- ja suosituimmuuskohtelun sitovuutta koskevasta täydentävästä sopimuksesta pyritään aloittamaan neuvottelut viimeistään 1.1.1995. Tavoitteena on tehdä sopimus 1.1.1998 mennessä. Yhteisen tulkinnan 10 mukaan täydentävässä sopimuksessa vahvistetaan syrjimättömyys- ja suosituimmuuskohtelua koskevat edellytykset. Näihin edellytyksiin sisältyy mm. valtion omaisuuden myyntiä ja muuta luovuttamista (yksityistäminen) ja monopolien purkamista koskevia määräyksiä. Yhteisen tulkinnan 11 mukaan sopimuspuolet voivat harkita 10 artiklan 4 kohdan mahdollista yhteistä tullisidontoja koskevan 29 artiklan 6 kohtaan.

Artiklan 5 kohta sisältää määräyksiä poistaa asteittain muiden sopimuspuolten investoijia koskevia rajoituksia.

Artiklan 6 kohta mahdollistaa sopimuspuolen vapaaehtoisen sitoutumisen syrjimättömyys- ja suosituimmuuskohteluun. Näistä sitoumuksista ilmoitetaan Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin sihteeristölle ja ne kirjataan liitteeseen VC (Luettelo sopimuspuolista, jotka ovat vapaaehtoisesti sitoutuneet noudattamaan 10 artiklan 3 kohtaa).

Artiklan 7 kohta sisältää määräykset siitä, että sopimuspuolet myöntävät toisen sopimuspuolen investoinneille ja niihin liittyville toiminnoille (mukaan luettuina hallinto, ylläpitäminen, käyttö, käyttöoikeus tai luovutus) syrjimättömyys- ja suosituimmuuskohtelun. Sopimusta koskevissa päätöksissä on 7 kohdan osalta määrätty, että Venäjän federaatio

voi vaatia yhtiöitä, joissa on ulkomaalaisia osakkaita, hankkimaan laillisen luvan vuokrataakseen leasing-sopimuksella liittovaltion omaisuutta. Tässä tapauksessa Venäjän federaation tulee noudattaa syrjimättömyyden periaatetta.

Artiklan 8 kohdassa määrätään, että investointien kohtelua koskevat yksityiskohtaiset soveltamissäännöt tullaan kirjaamaan investointien kohtelusta neuvoteltavaan sitovaan sopimukseen (vrt. artiklan 4 kohta). Yhteisen tulkinnan 9 mukaan, jos julkisia lainoja, avustuksia, takauksia tai vakuuksia ulkomaankaupan tai -investointien edistämiseksi myöntävän sopimuspuolen ohjelmat eivät ole sidoksissa muiden sopimuspuolten investojien sen alueelle tekemiin investointeihin tai niihin liittyviin toimiin, voidaan kyseisiin ohjelmiin osallistumista rajoittaa.

Artiklan 12 kohdassa määrätään, että kunkin sopimuspuolen on varmistettava, että sen kansallinen lainsäädäntö tarjoaa tehokkaat keinot investointeja, investointisopimuksia ja investointilupia koskevien vaatimusten käsittelemiseksi ja niihin liittyvien oikeuksien toteuttamiseksi.

11 artikla: Avainhenkilöstö

Artikla määrää toisen sopimuspuolen investojien ja näiden palkkaaman henkilöstön maahanpääsystä ja väliaikaisesta oleskelusta isäntämaan alueella.

12 artikla: Menetysten korvaaminen

Artiklan mukaan sopimuspuolen investoija, joka kärsii investointeihin liittyviä menetyksiä toisen sopimuspuolen alueella artiklassa lueteltujen tapahtumien vuoksi, on oikeutettu korvauksiin. Korvauksien osalta tulee noudattaa syrjimättömyys- ja suosituimmuusperiaatetta.

13 artikla: Pakkolunastus

Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuspuolen investojien toisen sopimuspuolen alueella suorittamia investointeja ei saa kansallista, pakkolunastaa tai soveltaa vastaavia toimenpiteitä, paitsi jos tämä suoritetaan yleisen edun vuoksi, ei ole syrjivä, on lainmukainen ja siitä suoritetaan viipymättä riittävä ja tehokas korvaus. Korvauksen tulee vastata pakkolunastetun investoinnin oikeaa markki-

na-arvoa juuri ennen pakkolunastusta. Markkina-arvo ilmaistaan investoijan valinnan mukaan vapaasti vaihdettavana valuuttana arviointipäivänä voimassa olevan kyseisen valuutan markkinakurssin perusteella. Pakkolunastuspäivän ja maksupäivän väliseltä ajalta maksetaan korko.

Artiklan 2 kohta määrää, että investoijalla on oikeus saada pakkolunastus, investoinnin arvon arviointi ja korvausmaksu pakkolunastuksen suorittaneen sopimuspuolen toimivaltaisen ja riippumattoman viranomaisen tutkittavaksi.

Myös osakeomistukseen kohdistuvaan pakkolunastukseen sovelletaan em. toimenpiteitä.

Sopimuksessa on 13 artiklassa asetettu investointien pakkolunastukselle tiukempia edellytyksiä kuin vastaavassa Suomen lainsäädännössä. Pakkolunastuksesta on artiklan mukaan suoritettava viipymättä riittävä ja tehokas korvaus siten, että korvaus vastaa lunastetun investoinnin oikeata markkina-arvoa ao. valuutan arvopäivän markkinakurssin mukaan. Myös viivästyskoron määrittelyä koskeva säännös voi käytännössä johtaa investoijan kannalta edullisempaan tulokseen kuin sovellettaessa lakia kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta (603/77).

14 artikla: Investointeihin liittyvien maksujen siirrot

Sopimuksen periaatteena on, että kukin sopimuspuoli takaa toisen sopimuspuolen investoijalle vapaan varojen siirron alueelleen tai sieltä pois. Päätöksen 3 mukaan sopimuspuoli voi soveltaa rajoituksia omien investojien pääomaliikkeisiin, jos tämä ei rajoita suosituimmuus-periaatteen mukaisesti muiden sopimuspuolten oikeutta varojen siirtoon.

Artiklan 2 kohdan mukaan edellä mainitut siirrot on suoritettava viivytyksettä ja vapaasti vaihdettavana valuuttana. Kyseiseen kohtaan liittyvä päätös 4 koskee Romanian pyrkimystä täyttää em. ehdot.

Artiklan 3 kohta sisältää määräyksiä siirtoihin sovellettavasta valuuttakurssista.

Artiklan 4 kohta antaa sopimuspuolelle mahdollisuuden kansallista lainsäädäntöään soveltamalla suojella velkojien etuja, varmistaa arvopapereiden liikkeeseenlaskua, vaihtoa ja kaupankäyntiä koskevien säännösten

noudattaminen sekä panna täytäntöön siviili-, hallinto- ja rikosoikeudelliset tuomiot.

Artiklan 5 kohta mahdollistaa entisen Neuvostoliiton jäsenvaltioiden välisten, investointeihin liittyvien varojen siirron keskinäisin sopimuksin siten, että maksut siirretään niiden omina valuuttoina tietyin edellytyksin. Yhteisen tulkinnan 12 mukaan sopimuspuoli varmistaa, etteivät sopimuksen ehdot ole ristiriidassa niiden velvoitteiden kanssa, joita tällä on Kansainvälisen valuuttarahaston asettamien velvoitteiden kanssa.

Artiklan 6 kohdan mukaan sopimuspuolella on tietyin edellytyksin mahdollisuus rajoittaa luontaissuorituksena tapahtuvaa tuoton siirtoa, mikäli sopimuspuolella on GATTin ja sen liiteasiakirjojen tai tämän perussopimuksen 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla tähän oikeus.

15 artikla: Sijaantulo

Artiklan 1 kohdan mukaan, jos sopimuspuoli tai sen nimeämä laitos ('maksajaosapuoli') suorittaa maksun annetun korvausloukkuksen tai takuun nojalla investoijan ('saajaosapuoli') toisen sopimuspuolen ('isäntäosapuoli') alueella suorittamalle investoinnille, isäntäosapuolen on tunnustettava maksajaosapuolelle luovutetuiksi sijaantulon nojalla sekä kaikki investointiin liittyvät oikeudet ja saatavat että niihin perustuvien oikeuksien käyttö ja vaatimusten täytäntöönpano.

Artiklan 2 kohdan mukaan maksajaosapuolella on oikeus samaan kohteluun ja oikeuksiin saataviensa osalta kuin saajaosapuolella on tekemiinsä investointeihin nähden.

Artiklan 3 kohdan mukaan riitojenratkaisua koskevassa menettelyssä (sopimuksen 26 artikla) sopimuspuoli ei voi vedota siihen, että vakuutus- tai takuusopimuksen nojalla on saatu tai on määrää saada väitetyn vahingon täydellinen tai osittainen hyvitys tai muu korvaus.

16 artikla: Suhde muihin sopimuksiin

Artiklan 1 kohta käsittelee sopimuksen III (Investointien edistäminen ja suojelu) ja V (Riitojenratkaisumenettely) osien sisällön suhdetta muihin kansainvälisiin sopimuksiin. Investointien kohteluun ja riitojenratkaisun osalta sovelletaan sitä sopimusta, jonka määräykset ovat investoijan ja investoinnin kanalta edullisemmat.

17 artikla: III osan soveltamatta jättäminen tietyissä olosuhteissa

Artiklan mukaan kukin osapuoli voi varata oikeuden kieltäytyä myöntämästä III osan mukaisia etuja jonkin kolmannen valtion kansalaisten omistuksessa tai hallinnassa olevalle oikeushenkilölle tai investointihankkeelle. Kyseessä on tällöin valtio, jonka kanssa kieltäytyvä sopimuspuoli ei ole diplomaattisissa suhteissa tai johon nähden se ylläpitää toimia, joilla kielletään liiketoimet tuon valtion investoijien kanssa tai joita rikkottaisiin tai kierrettäisiin, jos tämän osan mukaiset edut myönnettäisiin tuon valtion investoijille tai heidän investoinneilleen.

1.5. Osa IV: Sekalaisia määräyksiä

18 artikla: Energiavaroihin kohdistuva suvereniteetti

Artiklan 1 kohdassa sopimuspuolet tunnustavat valtioiden suvereniteetin ja suverenit oikeudet energiavaroihin nähden. Näitä oikeuksia sovelletaan kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaisesti ja alaisuudessa.

Artiklan 2 kohdassa todetaan, että sopimus ei puutu sopimuspuolten oikeuteen säännellä omien energiavarantojensa omistusoikeutta ja siten sopimuspuolten tavoitteisiin energiavarojen käytön suhteen.

Artiklan 3 kohdan mukaisesti kullakin valtiolla on oikeus päättää, mitä sen alueen osista käytetään energiavarojen tutkimista ja hyödyntämistä varten, miten energiavarojen korvaaminen järjestetään, missä aikataulussa energiavaroja voidaan ehdyttää tai muuten hyödyntää. Kukin valtio määrää ja perii tähän tutkimukseen ja hyödyntämiseen kohdistettavat verot, rojaltit tai muut maksut. Kukin valtio sääntelee alueellaan kyseiseen tutkimukseen ja kehittämiseen liittyviä ympäristö- ja turvallisuusnäkökohtia.

Artiklan 4 kohdan mukaisesti sopimuspuolet helpottavat energiavarojen käyttöä myöntämällä valtuutuksia, lisenssejä, toimilupia ja tekemällä sopimuksia syrjimättömyyden periaatetta noudattaen julkistetuin perustein.

19 artikla: Ympäristönäkökohtia

Artiklan 1 kohdan mukaisesti kukin sopimuspuoli pyrkii kestävän kehityksen periaatetta noudattaen kansainvälisten sopimusten mukaisesti rajoittamaan energiankiertoon liit-

tyivistä toimista aiheutuvia ympäristöhaittoja. Tätä varten sopimuspuolet

a) ottavat huomioon ympäristönäkökohdat laatiessaan ja toteuttaessaan energiapolitiikkaansa,

b) edistävät markkinapohjaista hinnanmuodostusta sekä ympäristökustannusten ja -hyötyjen laajempaa huomioon ottamista energiakierron kaikissa vaiheissa,

c) 34 artiklan 4 kohdan mukaisesti pyrkivät yhteistyöhön peruskirjan ympäristöta-voitteiden saavuttamiseksi ja kansainvälisten energiakiertoa koskevien ympäristönormien toteuttamiseksi ottaen huomioon sopimuspuolten väliset erot ympäristöhaittojen ja taloudellisten resurssien suhteen,

d) kiinnittävät huomiota energiankäytön tehostamiseen, uusiutuvien energianlähteiden kehittämiseen ja käyttöön, puhtaampien polttoaineiden käytön edistämiseen sekä ympäristön saastumista hillitsevän tekniikan ja menetelmien käyttöön,

e) edistävät ympäristöystävällistä ja taloudellisesti tehokasta energiapolitiikkaa sekä kustannustehokkaita menettelytapoja ja teknologiaa koskevan tiedon keräämistä ja jakamista sopimuspuolten kesken,

f) parantavat yleisön tietoisuutta energijärjestelmien ympäristövaikutuksista, ympäristöhaittojen erilaista torjunta- ja rajoittamismahdollisuuksista sekä tällaisten toimenpiteiden kustannuksista,

g) edistävät energiatalouteen liittyvien sellaisten teknologioiden, tuotantomenetelmien ja -prosessien tutkimista, kehittämistä ja soveltamista, joiden avulla saadaan energiakierron eri vaiheisiin liittyvät ympäristöhaitat rajoitetuksi taloudellisesti tehokkaalla tavalla

h) rohkaisevat suotuisten olosuhteiden luomista tekniikan siirrolle ja levittämiseksi ottaen samalla huomioon riittävän ja tehokkaan teollis- ja tekijänoikeuksien suojelun,

i) edistävät ympäristön kannalta merkityksellisten energiainvestointihankkeiden ympäristövaikutusten avointa arviointia. Yhteisen tulkinnan 13 mukaan kukin sopimuspuoli päättää itse, missä määrin ympäristövaikutusten arviointia ja seurantaa säädetään laein, ja mitkä viranomaiset ovat toimivaltaisia päättämään säännöksistä ja asianmukaisista menettelytavoista,

j) edistävät yleistä tietoisuutta ja tietojenvaihtoa sopimuspuolten ympäristöohjelmista ja -normeista sekä niiden soveltamisesta,

k) osallistuvat pyydettyä voimavarojen

sa mukaan sopimuspuolten ympäristöohjelmien kehittelyyn ja toteutukseen.

Artiklan 2 kohdan mukaan tämän artiklan määräysten soveltamista ja tulkintaa koskevia erimielisyyksiä tutkitaan Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevässä konferenssissa.

Artiklan 3 kohdassa määritellään käsitteet 'energiakierto', 'ympäristövaikutus', 'energiatehokkuuden parantaminen' ja 'kustannustehokkuus'.

20 artikla: Avoimuus

Artiklan 1 kohdan mukaan energiaraaka-aineiden ja energiatuotteiden kauppaan sovellettavat lait, asetukset, oikeudelliset päätökset ja hallinnolliset toimenpiteet kuuluvat niihin toimenpiteisiin, joihin sovelletaan GATTiin ja sen liiteasiakirjoihin kohdistuvia avoimuusvaatimuksia.

Artiklan 3 kohta määrää, että kukin sopimuspuoli nimeää vähintään yhden tietopalvelupisteen, johon voidaan kohdistaa em. toimenpiteitä koskevat tiedustelut.

21 artikla: Verotus

Periaatteena on, että energiaperussopimus ei luo sopimuspuolten verotustoimia koskevia oikeuksia eikä velvoitteita.

Muihin kuin tulo- tai varallisuusveroa koskeviin verotustoimiin sovelletaan 7 artiklan (Kauttakulku) 3 kohtaa. Poikkeuksen muodostavat kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyissä sopimuksissa tai muissa kansainvälisissä sopimuksissa määritetyt etuuksien myöntämistä koskevat verotustoimet. Samoin verojen tehokasta kantoa varmistavat verotustoimenpiteet jäävät 7 artiklan 3 kohdan soveltamisalan ulkopuolelle, paitsi milloin toimi mielivaltaisesti syrjii toisen sopimuspuolen alueelta peräisin olevia tai sinne tarkoitettuja energiaraaka-aineita tai energiatuotteita.

Artiklan 3 kohdan mukaan muihin kuin tulo- tai varallisuusveroa koskeviin sopimuspuolten verotustoimiin sovelletaan 10 artiklan (Investointien edistäminen ja kohtelu) 2 ja 7 kohtaa. Poikkeuksen muodostavat kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyistä sopimuksista tai muista kansainvälisistä sopimuksista taikka alueellisen taloudellisen yhdentymisjärjestön jäsenyydestä johtuvat edut. Suosituimmuuskohtelua ei myöskään sovelleta verotusmenettelyyn, jonka tarkoituksena on varmistaa tehokas vero-

jen kanto, paitsi milloin menettely mielivaltaisesti syrjii toisen sopimuspuolen investoijia.

Artiklan 5 kohdan mukaan veroihin sovelletaan 13 artiklan (Pakkolunastus) määräyksiä. Jos syntyy kiista, onko verotustoimi pakkolunastuksen luonteinen tai syrjivä, asia siirretään asianomaisen toimivaltaisen veroviranomaisen käsiteltäväksi. Tämä pyrkii ratkaisemaan kiistan kuuden kuukauden kuluessa. Toimivaltaisten veroviranomaisten on sovellettava asianomaisen verosopimuksen syrjäntäkieltoa koskevia määräyksiä. Jos kyseiseen veroon sovellettavassa verosopimuksessa ei ole syrjäntäkieltoa koskevaa määrystä tai sopimuspuolten välillä ei ole voimassa soveltuva verosopimusta, on sovellettava Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) tuloa ja varallisuutta koskevaan malliverosopimukseen sisältyviä syrjäntäkieltoperiaatteita. Toimielinten tulee ottaa huomioon päätökset, jotka toimivaltaiset veroviranomaiset tekevät. Toimivaltaisten veroviranomaisten osallistuminen asian käsittelyyn määrääjän jälkeen ei saa viivästyttää vireillä olevaa riitojenratkaisumenettelyä.

Artiklan 6 kohdan mukaan 14 artiklassa (Investointeihin liittyvien maksujen siirrot) ei rajoiteta sopimuspuolen oikeutta määrätä tai kantaa veroa pidättämällä tai muulla tavoin.

Artiklan 7 kohdan a, b ja c alakohdassa määritellään käsitteet "verotustoimi", "tulo- ja varallisuusvero" ja "toimivaltainen veroviranomainen". Tämän kohdan d alakohdan mukaan "veroja koskevat määräykset" ja "verot" eivät käsitä tullimaksuja.

22 artikla: Valtionyhtymiset ja etuoikeutetut yksiköt

Artiklan 1 kohdan mukaan valtionyhtymä myy tai toimittaa tavaroita tai palveluksia toimintaansa harjoittaessaan tämän perussopimuksen III osan (Investointien edistäminen ja suoja) velvoitteiden mukaisesti.

Sopimuspuoli ei saa vaatia valtionyhtymästä toimimaan tavalla, joka on ristiriidassa tämän sopimuksen velvoitteiden kanssa.

Kunkin sopimuspuolen on varmistettava, että lainsäädännöllisiä ja hallinnollisia valtuuksia saanut yksikkö käyttää niitä sopimuksen velvoitteiden mukaisesti.

Artiklan 4 kohta määrää, että yksin- tai erityisoikeuden saanut yksikkö toimii taval-

la, joka on sopimuksen velvoitteiden mukainen.

Artiklan 5 kohta määrittelee 'yksikön' yritykseksi, yksityiseksi henkilöksi, laitokseksi tai muuksi järjestöksi.

23 artikla: Määräysten noudattaminen alueellisten, paikallisten ja muiden viranomaisten osalta

Artiklan 1 kohdan mukaan kukin sopimuspuoli on velvollinen varmistamaan, että sen alueelliset, paikalliset ja muut viranomaiset noudattavat sopimuksen määräyksiä.

Artiklan 2 kohta koskee riitojenratkaisumenettelyä. Tämän sopimuksen määräyksiä voidaan soveltaa alueellisten, paikallisten ja muiden viranomaisten toteuttamiin toimenpiteisiin.

Yhteisen tulkinnan 14 mukaan kun kysymyksessä on energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kaupasta, 22 ja 23 artikloita koskevat määräykset annetaan 29 artiklassa (Kauppaa koskevat väliaikaiset määräykset).

24 artikla: Poikkeukset

Artiklaa ei sovelleta energiaperussopimuksen 12 (Menetysten korvaaminen), 13 (Pakkolunastus) ja 29 (Kauppaa koskevat väliaikaiset määräykset) artikloihin.

Investointien edistämistä ja suojaa koskevista määräyksistä voidaan tehdä poikkeuksia, kun tavoitteena on ihmisten, eläinten, kasvien elämän tai terveyden suojeleminen; energiaraaka-aineiden ja energiatuotteiden hankkiminen tai jakelu pula-aikana (ehtona, että kaikilla sopimuspuolilla yhtäläiset oikeudet kansainväliseen hankintaan ja poikkeustoimi mitätöidään olosuhteiden normalisoituessa); alkuperäisväestön tai sosiaalisesti tai taloudellisesti epäsuotuisissa oloissa elävien investoijien edun turvaaminen (ehtona, ettei toimenpide vaikuta sopimuspuolen talouselämään, ja että toimenpiteen ulkopuolelle jääviä muiden sopimuspuolten investoijia ei syrjitä). Poikkeustoimien on oltava perusteltuja. Ne eivät saa enempää kuin on ehdottomasti tarpeen heikentää etuja, joita muut sopimuspuolet voivat odottaa sopimuksen nojalla saavansa.

Artiklan 3 kohdan mukaan poikkeuksina sallitaan toimenpiteet, jotka koskevat turvallisuusetujen suojelua tai jotka toteutetaan sodan, aseellisen selkkauksen tai muun kansainvälisissä suhteissa ilmenevän hätätilan

aikana. Samoin sallitaan poikkeukset, joiden tarkoituksena on estää ydinaseiden ja ydinräjähteiden leviäminen tai joiden tarkoituksena on yleisen järjestyksen ylläpitäminen. Poikkeus ei saa olla kauttakulun piilorajoi- tus.

Artiklan 4 kohdan mukaan sopimuksen määräykset eivät velvoita mitään sopimuspuolta ulottamaan muun sopimuspuolen investoihin suosituimmuuskohtelua, joka joh- tuu sopimuspuolen jäsenyydestä vapaakaup- pa-alueessa tai tulliliitossa taikka kahden- tai monenvälisistä yhteistyösopimuksista entiseen Neuvostoliittoon kuuluneiden valtioiden välillä.

Yhteisen tulkinnan 15 mukaan GATT-so- pimukseen ja sen liiteasiakirjoihin sisältyviä poikkeuksia sovelletaan sopimuspuoliin 4 ar- tiklan (GATTin ja sen liiteasiakirjojen kun- nioittaminen) mukaisesti. Kauppaa koskevi- en väliaikaisten määräyksien suhteen poik- keuksista määrätään 29 artiklassa.

25 artikla: Taloudellista yhdentymistä kos- kevat sopimukset

Sopimuksen määräykset eivät velvoita ta- loudellista yhdentymistä koskevan sopimuk- sen (jäljempänä "EIA", Economic Integration Agreement) osapuolena olevaa sopimuspuol- ta ulottamaan EIA-suosituuimmuuskohtelua tämän sopimuksen perusteella EIA:han kuu- lumattomaan sopimuspuoleen.

Artiklan 2 kohdan mukaan "EIA" tarkoi- ttaa sopimusta, jonka tehtävänä on vapauttaa kauppaa ja investointeja poistamalla tai vä- hentämällä määrällistä tai muuta syrjintää tietyn aikataulun mukaisesti.

Päätöksen 5 (koskee 24 artiklan 4 kohdan a alakohdtaa ja 25 artiklaa) mukaan EIA:han, vapaakauppa-alueeseen tai tulliliittoon kuu- lumaton investoija saa syrjimättömyyskohtel- lun, kun investoinnin edunsaajan kotipaikka, hallinnollinen johto tai päätoimipaikka on em. alueilla tai investoijalla on toimiva ja jatkuva yhteys jonkun EIA:n, vapaakauppa- alueen tai tulliliiton jäsenen talouteen.

1.6. Osa V: Riitojenratkaisumenettely

26 artikla: Investoijan ja sopimuspuolen vä- listen riitojen ratkaisu

Investoijan ja sopimuspuolen välisiin so- pimuksen III osan (Investointien edistäminen

ja suoja) velvoitteisiin kohdistuviin riitoihin pyritään löytämään sovintoratkaisu. Yhteisen tulkinnan 17 mukaan investointeja kohdel- laan vähintään yhtä edullisella tavalla kuin kansainvälinen lainsäädäntö edellyttää pois- lukien kansainvälisten järjestöjen päätökset ja ennen 1.1.1970 voimaantulleet sopimuk- set.

Artiklan 2 kohdan mukaan, jos riidassa ei ole päästy sovintoon kolmen kuukauden ku- luessa sovintoratkaisun pyytämisestä, inves- toijaosapuoli alistaa asian ratkaisun sopimus- puolen tuomioistuimen tai hallintoviranomai- sen ratkaistavaksi. Yhteisen tulkinnan 16 mukaan tämä ei tarkoita sitä, että sopimus- puoli joutuisi liittämään III osan (Investoin- tien edistäminen ja suoja) kansalliseen lain- säädäntönsä. Mahdollista on myös riitojen ratkaisu ennalta sovittujen menettelyjen tai tämän artiklan mukaisesti.

Artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaan kukin sopimuspuoli suostuu riitojen alistami- seen kansainväliseen välitys- tai sovittelume- nettelyyn. Poikkeuksena ovat liitteeseen ID kirjatut sopimuspuolet (joihin mm. Suomi kuuluu), jotka eivät anna ehdotonta suostu- musta siinä tapauksessa, että investoija on jo alistanut riidan osapuolena olevan sopimus- puolen tuomioistuimille tai hallintolainkäyt- tölelimille tai ratkaistavaksi aikaisemmin so- vitun riitojenratkaisumenettelyn mukaisesti. Jokaisen liitteessä ID mainitun sopimuspuol- len on annettava kirjallinen asiaa koskeva selvitys sihteeristölle viimeistään ratifioi- misasiakirjan tai 41 artiklan mukaisen liitty- misasiakirjan talletuspäivänä. Liitteessä IA mainittu sopimuspuoli ei anna 3 kohdan a alakohdan mukaista ehdotonta suostumus- taan niiden riitojen osalta, jotka koskevat 10 artiklan 1 kohdan virkettä: "Kukin sopimus- puoli noudattaa toista sopimuspuolta edusta- van investoijan kanssa tekemiään sopimuk- sia, myös tämän investointeihin liittyviä".

Artiklan 4 kohdan mukaan, jos riita rat- kaistaan tämän artiklan kohtien mukaisesti, on sopimuspuolten annettava kirjallinen suostumus riidan alistamisesta

— Washingtonissa 18 päivänä maaliskuuta 1965 allekirjoitettavaksi avatun valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten inves- tointeja koskevien riitaisuuksien ratkaisusta tehdyn sopimuksen (jäljempänä 'ICSID- yleissopimus') mukaisesti perustetulle kan- sainväliselle investointiriitojen ratkaisukes- kukselle, jos investoijan sopimuspuoli ja riidan osapuolena oleva sopimuspuoli ovat

molemmat ICSID-yleissopimuksen sopimuspuolia,

— edellä mainitulle investointiriitojen ratkaisukeskukselle keskuksen sihteeristön riitojenratkaisumenettelyn hallintoa varten tehdyn täydentävän järjestelmän sääntöjen mukaan (jäljempänä 'täydentävät säännöt'), jos jompikumpi sopimuspuoli, mutta eivät molemmat, on ICSID-sopimuksen osapuoli,

— välimieheksi määrätyle yksityishenkilölle tai Yhdistyneiden Kansakuntien kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan (UNCITRAL) välimiessääntöjen perusteella perustetulle välitystuomioistuimelle tai

— Tukholman kauppakamarin välimiesinstituutin välimiesmenettelylle.

Artiklan 5 kohdan a alakohdan mukaan em. suostumusta ja investoijan antamaa kirjallista suostumusta pidetään seuraavat vaatimukset täyttävinä:

— riidan osapuolten kirjallinen suostumus ICSID-yleissopimuksen II luvun ja täydentävän järjestelmän sääntöjen mukaisesti,

— kirjallinen sopimus Yhdistyneiden Kansakuntien New Yorkissa 10 päivänä kesäkuuta 1958 tehdyn ulkomaisten välitystuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta tehdyn yleissopimuksen mukaisesti (jäljempänä 'New Yorkin yleissopimus'), ja

— sopimuspuolten kirjallinen sopimus UNCITRALin välityssääntöjen 1 artiklan mukaisesti.

Artiklan 5 kohdan b alakohdan mukaan välitysmenettelyn on jonkin riidan osapuolen pyynnöstä tapahduttava New Yorkin yleissopimukseen kuuluvassa valtiossa. Välitysmenettelyyn asetettuja vaateita on katsottava tuon yleissopimuksen 1 artiklassa tarkoitusta kauppasuhteesta tai liiketoimesta johtuviksi.

Artiklan 6 kohdan mukaan 4 kohdan nojalla perustettu tuomioistuin ratkaisee riitakysymykset tämän sopimuksen ja kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti.

Artiklan 7 kohdan mukaan investoijaa, jolla on 4 kohdassa mainitun kirjallisen suostumuksen antopäivänä riidan osapuolena olevan sopimuspuolen kansalaisuus ja joka on toisen sopimuspuolen investoijien valvonnassa ennen riidan syntyä kyseisen investoijan ja sopimuspuolen välillä, kohdellaan ICSID-yleissopimuksen 25 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan "toisen sopimusvaltion kansalaisena" ja täydentävien sääntöjen 1 artiklan 6 kohdan mukaisena

"toisen valtion kansalaisena".

Artiklan 8 kohta määrää, että välitystuomiot mahdollisine koronmaksuvelvoitteineen ovat lopullisia ja riidan osapuolia sitovia. Riitaosapuolen aluehallinnon tai alueellisen viranomaisen toimenpidettä koskevassa välitystuomioissa voidaan määrätä sopimuspuoli maksamaan rahakorvaus muun korvauksen sijasta. Kunkin sopimuspuolen on viipymättä ja tehokkaasti pantava tuomio täytäntöön.

27 artikla: Riitojen ratkaisu sopimuspuolten välillä

Sopimuspuolet pyrkivät ratkaisemaan sopimuksen soveltamiseen tai tulkintaan liittyvät riidat diplomaattisin keinoin. Yhteisen tulkinnan 17 mukaan sopimuksista johtuviin velvoitteisiin eivät kuulu kansainvälisten järjestöjen päätökset eivätkä ennen 1.1.1970 voimaantulleet sopimukset.

Artiklan 2 kohta määrää, että mikäli riitaa ei ole kohtuullisessa ajassa ratkaistu, kukin riidan osapuoli voi tiettyjen ehtojen vallitessa viedä riidan kirjallisella ilmoituksella tilapäiseen välitystuomioistuimeen.

Artiklan 3 kohdan mukaan tilapäinen välitystuomioistuin muodostetaan siten, että oikeudenkäyntiä pyytännyt sopimuspuoli nimeää yhden tuomioistuimen jäsenistä ja ilmoittaa tästä riidan toiselle osapuolelle 30 vuorokauden kuluessa edellä mainitun asian tuomioistuimelle alistamista koskevan ilmoituksen vastaanottamisesta lukien. Toisen osapuolen on nimettävä oma jäsenensä 60 vuorokauden kuluessa kirjallisen ilmoituksen vastaanottamisesta lukien. Jollei nimitystä suoriteta annetussa ajassa, voi oikeudenkäynnin vireille saattanut osapuoli 90 vuorokauden kuluessa kirjallisen ilmoituksen vastaanottamisesta pyytää, että nimityksen suorittaa pysyvän kansainvälisen välitystuomioistuimen pääsihteeri 30 vuorokauden kuluessa pyynnön saapumisesta lukien. Artiklasta käy ilmi, kuka suorittaa nimitykset pääsihteerin ollessa estynyt. Riidan osapuolina ovat sopimuspuolet nimeävät yhdessä kolmannen jäsenen, joka ei saa olla kummankaan sopimuspuolen kansalainen. Kyseinen välimies on välitystuomioistuimen puheenjohtaja. Mikäli sopimuspuolet eivät pääse sopimukseen kolmannen välimiehen nimittämisestä 150 vuorokauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta, nimitys suoritetaan välitystuomioistuimen pääsihteerin toimesta kumman tahansa sopimuspuolen pyynnöstä

180 vuorokauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta lukien.

Nimityksiä suoritettaessa korostetaan henkilöiden pätevyyttä ja kokemusta erityisesti tämän sopimuksen alaan kuuluvissa asioissa. UNCITRALin välimiesmenettelyä koskevia sääntöjä sovelletaan sikäli kuin riidan sopimuspuolet tai välimiehet eivät toisin sovi. Päätökset tehdään jäsenten äänten enemmistöllä. Väilysoikeuden tuomio on lopullinen. Se velvoittaa kaikkia riidan osapuolia. Jos tuomioistuim on ratkaisua tehdessään sitä mieltä, että liitteen P (erityinen alueellinen riitojenratkaisumenettely) I osassa mainitun sopimuspuolen alueen alueellisen tai paikallisen hallintoelimen tai muun viranomaisen toimi ei ole sopimuksen mukainen, kukin riidan osapuoli voi vedota kyseisen liitteen II osan määräyksiin.

Riidan osapuolena olevat sopimuspuolet vastaavat tasaosuuksin välimiesoikeudesta aiheutuvista kustannuksista. Tuomioistuim voi kuitenkin harkintansa mukaan määrätä riidan jommankumman osapuolen maksamaan suuremman osan kustannuksista.

Välimiesoikeus istuu Haagissa, jollei toisin sovita.

Jäljennös tuomiosta talletetaan sihteeristöön, jossa se on kaikkien saatavilla.

28 artikla: Sopimuksen 27 artiklan soveltamatta jättäminen tietyissä riidoissa

Energiaperussopimuksen 5 (Kauppaan liittyvät investointitoimenpiteet) tai 29 (Kauppa koskevat väliaikaiset määräykset) artiklan soveltamista tai tulkintaa koskevia riitoja ei ratkaista 27 artiklan nojalla, elleivät riidan osapuolet toisin sovi.

1.7. Osa VI: Väliaikaiset määräykset

29 artikla: Kauppa koskevat väliaikaiset määräykset

Artiklan 1 kohdan mukaan tämän artiklan määräyksiä sovelletaan energiaraaka-aineidien ja -tuotteiden kauppaan silloin, kun sopimuspuoli ei ole GATTin tai sen liiteasiakirjojen jäsen.

Artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan sovelletaan, jollei 2 kohdan b tai c alakohdasta tai liitteestä G (GATT-sopimuksen ja sen liiteasiakirjojen määräysten soveltamista koskevat poikkeukset ja säännöt) muuta johdu, GATT 1947 -sopimuksen määräyksiä,

siten kuin niitä sovelletaan 1 päivänä maaliskuuta 1994 ja siten kuin GATTin osapuolet toteuttavat niitä keskenään ikään kuin kaikki sopimuspuolet olisivat GATTin jäseniä. Yhteisen tulkinnan 18 mukaan, mikäli GATTin määräyksissä edellytetään GATTin osapuolten yhteistä toimintaa, pidetään Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin tehtävänä panna kyseinen toiminta täytäntöön. Ilmaisulla "sitte kuin niitä sovelletaan 1 päivänä maaliskuuta 1994 ja siten kuin GATTin osapuolet toteuttavat niitä keskenään" ei tarkoiteta tapauksia, joissa vedotaan GATTin artiklaan XXXV luopuen samalla soveltamasta GATTia toiseen sen osapuoleen, mutta soveltaan kuitenkin de facto yksipuolisesti tiettyjä GATTin määräyksiä kyseiseen toiseen GATT-osapuoleen.

Artiklan 3 kohdan mukaan kukin energiaperussopimuksen allekirjoittaja tai sopimukseen liittyvä valtio tai alueellinen taloudellinen yhdentymisjärjestö tallettaa sihteeristöön allekirjoituspäivänä tai liittymiskirjan talletuspäivänä sidontalistan soveltamistaan tulleist ja maksuista. Edellä mainittujen tullien ja maksujen muutokset on ilmoitettava sihteeristölle, joka toimittaa ilmoituksen niistä muille sopimuspuolille. Kukin sopimuspuoli välttää korottamasta sidontalistassa mainittuja tulles ja muita maksuja.

Artiklan 5 kohdan mukaan poikkeukset sidontalistoihin ovat mahdollisia, kun toimenpide ei ole ristiriidassa GATTin muiden sääntöjen kanssa, tai kun sopimuspuoli on ilmoittanut sihteeristölle korotusaikastaan, tarjonnut muille sopimuspuolille mahdollisuuden neuvotteluihin ja ottanut huomioon muiden sopimuspuolten mahdolliset kannat.

Artiklan 6 kohdan mukaan allekirjoittajat sitoutuvat viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1995 aloittamaan neuvottelut sopiakseen 1 päivään tammikuuta 1998 mennessä sopimuksen muutoksesta, joka velvoittaa pidättäytymään edellä mainituista tullien ja muiden verojen ja maksujen korotuksista yli mainitun tason, jollei vahvistettavista ehdoista muuta johdu. Yhteisen tulkinnan 11 mukaan sopimuspuolet voivat harkita 10 artiklan 4 kohdan ja 29 artiklan 6 kohdan yhdistämistä.

Artiklan 7 kohdan mukaan liitettä D (Kauppaan liittyvien riitojen ratkaisua koskevat väliaikaiset määräykset) sovelletaan tämän artiklan nojalla kauppaan sovellettavien määräysten noudattamista koskeviin riitoihin, jos asianomaiset sopimuspuolet eivät

muuta sovi, sekä 5 artiklaa koskeviin riitoihin sellaisten sopimuspuolten välillä, joista ainakaan toinen ei ole GATTin osapuoli. Liitettä D ei sovelleta sopimuspuolten väliin riitaan, joka aiheutuu sopimuksesta, joka on ilmoitettu artiklan 2 kohdan b alakohdan ja liitteen TFU vaatimusten mukaisesti (entisen Neuvostoliiton valtioiden välisiä kauppaa koskevat sopimukset), tai jolla on luotu GATTin XXIV artiklassa tarkoitettu vapaakauppa-alue tai tulliliitto.

30 artikla: Kansainvälisten kauppajärjestelyjen kehitys

Artikla velvoittaa sopimuspuolet Uruguayn kierroksen tulosten perusteella viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 1995 tai tämän sopimuksen voimaantulopäivänä, joista myöhempi otetaan huomioon, aloittamaan selvitystyön tähän sopimukseen liittyvistä asianmukaisista muutoksista. Mahdolliset muutokset hyväksyy Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi.

31 artikla: Energiaan liittyvät laitteet

Väliaikainen peruskirjaa käsittelevä konferenssi tarkastelee energiaan liittyvien laitteiden sisällyttämistä tämän sopimuksen kauppamääräyksiin.

32 artikla: Siirtymämääräykset

Artiklan 1 kohta mahdollistaa sen, että liitteessä T (Sopimuspuolten hyväksymät siirtymäkauden toimenpiteet) mainitut sopimuspuolet voivat sopeutuakseen markkinatalouden vaatimuksiin väliaikaisesti lykätä sopimuksen tiettyjen velvoitteiden noudattamista.

Artiklan 2 kohdan mukaan muiden sopimuspuolten on autettava em. sopimuspuolta toteuttamaan edellytykset lykkäyksen lopettamiseksi. Apu voi käsittää kahden- ja monenvälisiä sopimusjärjestelyjä.

Artiklan 3 kohdan mukaan liitteessä T luetellaan kutakin siirtymäjärjestelyjä pyytäneitä sopimuspuolta koskevat ehdot. Siirtymäjärjestelyjen alaiset sopimuspuolet sitoutuvat täyttämään veloitteensa täysimääräisesti viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2001 mennessä. Jos sopimuspuolelle on erityisistä syistä välttämätöntä pidentää lykkäystä, asiasta päättää Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi.

Artiklan 4 kohdan mukaan väliaikaisia

järjestelyjä soveltavan sopimuspuolen on ilmoitettava vähintään kerran 12 kuukaudessa sihteeristölle edistymisestään velvoitteiden täyttämisen suhteen ja mahdollisista vaikeuksistaan näiltä osin. Lisäksi on ilmoitettava teknisen avun tarpeesta liitteen T mukaisten vaiheiden toteuttamisen helpottamiseksi sekä konferenssille mahdollisesti tehtävistä lykkäämispyynnöistä. Sihteeristön on toimitettava sopimuspuolille edellä mainitut ilmoitukset ja aktiivisesti edistettävä teknisen avun yhteensovittamista.

Artiklan 6 kohdan mukaan konferenssi seuraa tämän artiklan määräysten täytäntöönpanoa, teknistä apua koskevien tarpeiden ja tarjousten yhteensovittamista sekä ryhtyy asianmukaisiin toimenpiteisiin.

1.8. Osa VII: Rakenteisiin ja toimielimiin liittyvät määräykset

33 artikla: Energiaperuskirjan pöytäkirjat ja julistukset

Energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi voi antaa luvan neuvotella tietyistä määrästä energiaperuskirjan pöytäkirjoja ja julistuksia peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden toteuttamiseksi. Jokainen peruskirjan allekirjoittanut voi osallistua neuvotteluihin.

Artiklan 3 kohdan mukaan pöytäkirjan tai julistuksen sopimuspuoleksi ei voi tulla valtio tai alueellinen taloudellinen yhdistymisjärjestö, jollei se ole tai jollei siitä samalla tule peruskirjan allekirjoittaja.

Artiklan 4 kohta määrää, että pöytäkirjaan sovellettavat loppumääräykset määritellään pääsääntöisesti pöytäkirjassa.

Artiklan 5 kohdan mukaan pöytäkirjaa sovelletaan vain sitä noudattamaan sitoutuneisiin sopimuspuoliin. Pöytäkirja ei saa heikentää niiden sopimuspuolien oikeuksia tai velvoitteita, jotka eivät ole sen osapuolia.

Artiklan 6 kohdan a alakohdan mukaan pöytäkirjassa voidaan määrätä tehtäviä Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevälle konferenssille ja sen sihteeristölle. Pöytäkirjaa muutettaessa uusia tehtäviä ei saa määrätä ilman konferenssin hyväksyntää. Pöytäkirjassa voidaan määrätä päätösten osalta äänestyksessä noudatettavista muista kuin artiklan 36 (Äänestäminen) mukaisista säännöistä. Samoin pöytäkirjassa voidaan määrätä, että vain pöytäkirjan osapuolet ovat äänivaltaisia.

Yhteisen tulokinnan 19 mukaan väliaikaisen konferenssin tulee ensi tilassa päättää, miten

voitaisiin parhaiten toteuttaa Euroopan energiaperuskirjan III osassa asetettu tavoite, jonka mukaan kyseisessä osassa luetelluilla tai muilla yhteistoiminta-alueilla tulisi neuvotella pöytäkirjoja.

34 artikla: Energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi

Sopimuspuolet kokoontuvat määräajoin Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevään konferenssiin, johon kullakin sopimuspuolella on oikeus saada yksi edustaja. Sääntömääräiset kokoukset pidetään konferenssin määräämin välein.

Yhteisen tulkinnan 20 mukaan väliaikaisen pääsihteerin tulisi olla suoraan yhteydessä muihin kansainvälisiin toimielimiin selvittääkseen, millä ehdoilla ne ovat halukkaita suorittamaan sopimuksesta johtuvia tehtäviä. Pääsihteeri voi antaa kertomuksen väliaikaiselle peruskirjakonferenssille. Konferenssin kokous on kutsuttava koolle 180 vuorokauden kuluessa siitä, kun energiaperussopimus on avattu allekirjoittamista varten. Konferenssi hyväksyy vuotuisen talousarvion ennen varainhoitovuoden alkua.

Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi kokoontuu ylimääräiseen istuntoon konferenssin päätöksellä. Myös sopimuspuoli voi pyytää ylimääräisten kokousten järjestämistä, jos vähintään kolmasosa sopimuspuolista kannattaa kokouksen pitämistä.

Artiklan 3 kohta määrää konferenssin tehtävät. Alakohdan m mukaan konferenssin tehtävänä on käsitellä ja hyväksyä tämän sopimuksen liitteiden tekniset muutokset. Yhteisen tulkinnan 21 mukaan liitteiden teknisiä muutoksia voivat olla allekirjoittamatta jättävien tai allekirjoittavien, mutta ratifioinnista pidättäytyvien sopimuspuolten poisto luettelosta, tai liitteisiin N (Luettelo sopimuspuolista, jotka pyytävät, että kautakuljetus koskisi vähintään kolmea eri aluetta) ja VC (Luettelo sopimuspuolista, jotka ovat vapaaehtoisesti sitoutuneet noudattamaan 10 artiklan 3 kohtaa) tehtävät lisäykset. Sihteeristön tehtävänä on esittää nämä muutokset konferenssille.

Artiklan 4 kohdan mukaan konferenssi pitää sihteeristönsä välityksellä yhteyttä sellaisten muiden toimielinten ja järjestöjen osastoihin ja ohjelmiin, joilla on tunnustettu pätevyys sopimuksen tavoitteisiin liittyvissä asioissa.

Artiklan 5 kohdan mukaan konferenssi voi perustaa tarpeelliseksi katsomiaan toimielimiä.

Artiklan 6 kohdan mukaan konferenssi käsittelee ja hyväksyy työjärjestyksen ja varainhoitosäännöt.

Artiklan 7 kohdassa velvoitetaan konferenssi vuonna 1999 ja sen jälkeen säännöllisesti vähintään viiden vuoden välein tarkastelemaan uudelleen tässä sopimuksessa määrättyjä tehtäviä sen mukaan, kuinka sopimuksen määräyksiä on noudatettu. Tarkastelun jälkeen konferenssi voi muuttaa tai poistaa 3 kohdassa määrättyjä tehtäviä ja antaa sihteeristölle vastuuvapauden.

35 artikla: Sihteeristö

Konferenssilla on apunaan pääsihteerin ja henkilöstön muodostama sihteeristö.

Artiklan 2 kohdan mukaan konferenssi nimittää pääsihteerin. Ensimmäinen nimitys tehdään enintään viideksi vuodeksi.

Sihteeristö on vastuussa tehtäviensä hoidosta konferenssille.

Artiklan 4 kohdan mukaan sihteeristö avustaa konferenssia ja toteuttaa sille annetut tehtävät.

Sihteeristö voi ryhtyä tehtävien tehokkaan hoidon edellyttämiin hallinto- ja sopimusjärjestelyihin.

36 artikla: Äänestäminen

Artiklan 1 kohdassa luetellaan ne tilanteet, joista äänestettäessä vaaditaan konferenssin osallistujilta yksimielisyyttä. Jos sopuun ei päästä yhteisymmärryksen kautta sovelletaan 2—5 kohtia.

Artiklan 6 kohdan mukaan mikään artiklassa tarkoitettu päätös ei tule voimaan, ellei sillä ole tukenaan sopimuspuolten yksinkertaista äänenenemmistöä, mikäli 2 kohdassa ei toisin määrätä.

Artiklan 7 kohdan mukaan alueellisella taloudellisella yhdentymisjärjestöllä on äänestyksessä siihen jäsenenä kuuluvien valtioiden, jotka ovat perussopimuksen sopimuspuolia, määrän mukaan ääniä. Järjestö ei saa äänestää, jos sen jäsenvaltiot äänestävät, ja päinvastoin.

Artiklan 8 kohdan mukaan konferenssi voi pidättää sopimuspuolelta äänioikeuden kokonaan tai osittain, jos sopimuspuoli on toistuvasti laiminlyönyt sopimuksen mukaisten rahoitusvelvoitteiden noudattamisen.

37 artikla: Rahoitusperiaatteet

Artiklan 1 kohdan mukaan kukin sopimuspuoli vastaa edustajiensa konferenssin ja sen alaisten toimielinten kokouksiin osallistumisesta aiheutuvista kuluista.

Artiklan 2 kohdan mukaan konferenssin ja sen alaisten toimielinten kokouksista aiheutuvia kustannuksia pidetään sihteeristön kuolina.

Sopimuspuolet vastaavat sihteeristön kustannuksista maksukykynsä mukaisilla osuuksilla, jotka ilmenevät liitteestä B (Peruskirjasta johtuvien kulujen jakamista koskeva kaava).

Artiklan 4 kohdan mukaan erillisten pöytäkirjojen osapuolet kattavat tällaisista pöytäkirjoista sihteeristölle aiheutuvat kustannukset.

1.9. Osa VIII: Loppumääräykset

38 artikla: Allekirjoittaminen

Sopimus on avoin allekirjoittamista varten Lissabonissa 17.12.1994 alkaen 16.6.1995 saakka niille, jotka ovat allekirjoittaneet peruskirjan.

39 artikla: Ratifiointi tai hyväksyminen

Sopimus annetaan allekirjoittajille ratifiointia tai hyväksyntää varten.

40 artikla: Alueellinen soveltaminen

Artiklan mukaan valtio tai alueellinen taloudellinen yhdentymisjärjestö voi sopimuksen allekirjoituksen/hyväksymisen yhteydessä annettavalla julistuksella rajoittaa energiaperussopimuksen soveltamista vain osaan tai kaikkiin niihin alueisiin, joiden kansainvälisistä suhteista se vastaa. Sopimuspuoli voi myöhemmin ulottaa energiaperussopimuksen sitomaan julistuksen poissulkemia alueita. Sopimuksen soveltamista koskevat julistukset voidaan peruuttaa määritellyn alueen osalta ilmoittamalla asiasta tallettajalle. Edellä 1 artiklan 10 kohdassa oleva 'alueen' määritelmä on ymmärrettävä tämän artiklan mukaisesti annettun julistuksen kanssa.

41 artikla: Liittyminen

Energiaperussopimus on Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin hy-

väksymin ehdoin avoinna liittymistä varten peruskirjan allekirjoittaneille siitä päivästä lähtien, jolloin sopimus lakkaa olemasta avoinna allekirjoittamista varten.

42 artikla: Muutokset

Jokainen sopimuspuoli voi esittää muutoksia energiaperussopimukseen.

Artiklan 2 kohta määrää, että sihteeristö toimittaa muutosehdotuksen tekstin sopimuspuolille vähintään kolme kuukautta ennen sitä päivämäärää, jolloin se annetaan konferenssin hyväksyttäväksi.

Artiklan 3 kohdan mukaan sihteeristö toimittaa tämän sopimuksen muutokset, joiden tekstin konferenssi on hyväksynyt, tallettajalle, joka toimittaa ne kaikille sopimuspuolille ratifioitaviksi tai hyväksyttäväksi.

Artiklan 4 kohdan mukaan sopimuksen muutosten ratifiointi- tai hyväksymisasiakirjat talletetaan tallettajan huostaan. Muutokset tulevat voimaan ne hyväksyneiden sopimuspuolten kesken 90 päivänä sen jälkeen, kun vähintään kolme neljäsosaa sopimuspuolista on tallettanut asiakirjan. Muiden osalta muutokset tulevat voimaan 90 päivänä sen jälkeen, kun sopimuspuoli tallettaa muutoksia koskevan ratifiointi- tai hyväksymisasiakirjansa.

43 artikla: Assosiointisopimukset

Konferenssi voi antaa valtuudet assosioitumista koskeviin neuvotteluihin. Assosioituneen valtion, alueellisen taloudellisen yhdentymisjärjestön tai kansainvälisen järjestön kanssa vakiinnutettavissa suhteissa on otettava huomioon kutakin assosioitumista koskevat erityisolosuhteet, mikä on myös huomioitava erikseen kussakin sopimuksessa.

44 artikla: Voimaantulo

Artiklan 1 kohdan mukaan energiaperussopimus tulee voimaan 90. päivänä sen jälkeen, kun 30. valtio tai alueellinen taloudellinen yhdentymisjärjestö, joka on allekirjoittanut peruskirjan 16 päivänä kesäkuuta 1995, on tallettanut ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymisasiakirjansa. Alueellisen taloudellisen yhdentymisjärjestön tallettamaa asiakirjaa ei lisätä järjestön jäsenvaltioiden jo tallettamiin asiakirjoihin.

Artiklan 2 kohdan mukaan valtion tai alueellisen taloudellisen yhdentymisjärjestön

osalta, joka ratifioi tai hyväksyy energiaperussopimuksen sen jälkeen, kun 30. ratifiointi- tai hyväksymisasiakirja on talletettu, sopimus tulee voimaan 90. päivänä sen jälkeen, kun se on tallettanut oman ratifiointi- tai hyväksymiskirjansa.

45 artikla: Väliaikainen soveltaminen

Artiklan 1 kohdan mukaan kukin allekirjoittaja sitoutuu soveltamaan sopimusta väliaikaisesti, sikäli kun sopimus ei ole ristiriidassa allekirjoittajavaltion lainsäädännön kanssa.

Artiklan 2 kohdan mukaan allekirjoittaja voi allekirjoituksen yhteydessä ilmoittaa, ettei sopimuksen tilapäinen soveltaminen ole sen kohdalla mahdollista.

Artiklan 3 kohdassa on väliaikaisen soveltamisen lopettamista koskevia määräyksiä. Väliaikaisen soveltamisen lopettaminen astuu voimaan 60 päivän kuluttua sitä koskevan ilmoituksen saapumisesta tallettajalle. Tilapäisen soveltamisen nojalla annetut investointien suojaa ja riitojen ratkaisua koskevat sitoumukset säilyvät kuitenkin 20 vuotta. Edellä mainittua ei sovelleta liitteessä PA (Luettelo allekirjoittajista, jotka eivät hyväksy 45 artiklan 3 kohdan b alakohdan väliaikaista soveltamista) lueteltuihin allekirjoittajiin.

46 artikla: Varaumat

Artiklassa kielletään varaumien tekeminen.

47 artikla: Irtisanominen

Kukin sopimuspuoli voi irtisanoa energiaperussopimuksen viiden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta ilmoittamalla tästä kirjallisesti sopimuksen tallettajalle. Irtisanominen tulee voimaan joko yhden vuoden kuluessa siitä päivästä, jolloin tallettaja on ottanut vastaan ilmoituksen asiasta tai irtisanomisilmoituksessa myöhemmin määritellynä ajankohtana. Sopimuksen määräykset jäävät voimaan investointien osalta 20 vuodeksi. Pöytäkirjat, joissa sopimuspuoli on osallisena, lakkaavat sitomasta osapuolta siitä päivästä lähtien, jolloin irtisanominen tulee voimaan.

48 artikla: Liitteiden ja päätösten asema

Energiaperussopimuksen kaikki liitteet se-

kä Lissabonissa 17 päivänä joulukuuta 1994 allekirjoitetun Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätöisasiakirjan liitteen 2 päätökset ovat energiaperussopimuksen erottamaton osa.

49 artikla: Tallettaja

Artiklan mukaan tämän energiaperussopimuksen tallettaja on Portugalin tasavallan hallitus.

50 artikla: Tekstien todistusvoimaisuus

Artikla sisältää energiaperussopimuksen eri kielitoisintoja koskevan määräyksen. Sopimus on laadittu englannin, ranskan, saksan, italian, venäjän ja espanjan kielellä, kaikkien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset.

1.10. Liitteet

1. Liite EM: Energiaraaka-aineet

Liitettä on selitetty 1 artiklan 4 kohdan yhteydessä.

2. Liite NI: Energiaraaka-aineet ja -tuotteet, joita ei sovelleta määritelmään "taloudellinen toiminta energia-alalla"

Liitettä on selitetty 1 artiklan 5 kohdan yhteydessä.

3. Liite TRM: Ilmoittaminen ja vaiheittainen poistaminen (5 artiklan 4 kohdan mukaan)

Kunkin sopimuspuolen on ilmoitettava sihteeristölle 1 kohdan mukaan kaikista soveltamistaan kauppaan liittyvistä investointitoimista, jotka poikkeavat kaupan investointitoimia koskevan 5 artiklan määräyksistä. Sopimuspuolen ollessa GATTin osapuoli ilmoituksen on tapahduttava 90 päivän kuluessa sopimuksen voimaantulosta. Mikäli sopimuspuoli ei ole GATTin osapuoli, ilmoituksen on tapahduttava 12 kuukauden kuluessa sopimuksen voimaantulosta.

Näistä kauppaan liittyvistä yleis- tai erityisluonteisista investointitoimista on ilmoitettava niiden pääpiirteet.

Viranomaisen harkintavallan nojalla sovellettavista kauppaan liittyvistä investointitoimista ilmoitetaan 2 kohdan mukaan erikseen tapauksittain. Tiettyjen yritysten laillisiin

kaupallisiin etuihin haitallisesti vaikuttavia tietoja ei tarvitse paljastaa.

Kunkin sopimuspuolen on poistettava 3 kohdan mukaan kauppaan liittyvät, 1 kohdan mukaan ilmoitettavat investointitoimenpiteet kahden vuoden kuluessa energiaperussopimuksen voimaantulopäivästä, jos kyseinen sopimuspuoli on GATTin osapuoli, tai kolmen vuoden kuluessa voimaantulopäivästä, jos kyseinen sopimuspuoli ei ole GATTin osapuoli.

Sopimuspuoli ei saa tehdä 3 kohdassa mainittuna aikana muutoksia, jotka lisääisivät kaupan investointitoimen ehtojen ristiriitaisuutta energiaperussopimuksen 5 artiklan kanssa verrattuna ehtoihin, jotka ovat voimassa sopimuksen voimaantulopäivänä.

Jottei vakiintuneita yrityksiä, joita kauppaan liittyvä 1 kohdan mukaan ilmoitettu investointitoimi koskee, saatettaisi epäedulliseen asemaan, voi sopimuspuoli liitteen 4 kohdan määräysten estämättä vaiheittaisen poistamiskauden aikana soveltaa samaa kauppaan liittyvää investointitoimintaa uuteen investointiin, milloin investointiin liittyvät tuotteet ovat samankaltaisia ja sovellutus on välttämätöntä kilpailuolosuhteiden vääristymisen välttämiseksi.

Uuteen investointiin näin sovelletut investointitoimet on annettava tiedoksi sihteeristölle.

Valtion liittyessä energiaperussopimukseen sen voimaantulon jälkeen 1 ja 2 kohdassa mainittu ilmoitus tehdään 1 kohdassa jälkimmäisenä mainituista soveltamispäivistä tai liittymisasiakirjan tallettamispäivänä. Vaiheittainen poistamiskausi päättyy jälkimmäisenä 3 kohdassa mainituista soveltamispäivistä tai energiaperussopimuksen voimaantulopäivänä.

4. Liite N: Luettelo sopimuspuolista, jotka pyytävät, että kauttakuljetus koskisi vähintään kolmea eri aluetta

Liitettä on selitetty 7 artiklan 10 kohdan a alakohdan yhteydessä.

5. Liite VC: Luettelo sopimuspuolista, jotka ovat vapaaehtoisesti sitoutuneet noudattamaan 10 artiklan 3 kohtaa

Liitettä on selitetty 10 artiklan 6 kohdan yhteydessä.

6. Liite ID: Luettelo sopimuspuolista, jotka eivät salli investoijan viedä samaa riitaa kansainvälisen välitysmenettelyn ratkaistavaksi myöhemmässä vaiheessa 26 artiklan mukaisesti

Liitettä on selitetty 26 artiklan 3 kohdan b i alakohdan yhteydessä.

7. Liite IA: Luettelo sopimuspuolista, jotka eivät salli investoijan tai sopimuspuolen viedä 10 artiklan 1 kohdan viimeistä virkettä koskevaa riitaa kansainvälisen välitysmenettelyn ratkaistavaksi

Liitettä on selitetty 26 artiklan 3 kohdan c alakohdan ja 27 artiklan 2 kohdan yhteydessä.

8. Liite P: Erityinen alueellinen riitojen ratkaisumenettely

Liitettä on selitetty 27 artiklan 3 kohdan i alakohdan yhteydessä. Liite sisältää luettelon sopimuspuolista, joihin menettelyä sovelletaan.

I osa

Luettelo sopimuspuolista

II osa

Milloin välimiesoikeus ratkaisua tehdessään toteaa, että liitteen P osassa I mainitun sopimuspuolen alueella toimivan alue- tai paikallishallintoelimen tai sopimuspuolen viranomaisen (jäljempänä "vastuullinen sopimuspuoli") jokin toimi ei ole energiaperussopimuksen mukainen, vastuullinen sopimuspuoli ryhtyy kohtuullisiin toimenpiteisiin, jotka sillä on käytettävissä, taatakseen sopimuksen noudattamisen kyseisen toimen osalta.

Vastuullinen sopimuspuoli toimittaa 30 päivän kuluessa ratkaisun tekopäivästä kirjallisen ilmoituksen sihteeristölle aikeistaan kyseisen toimen osalta taatakseen sopimuksen noudattamisen. Sihteeristö esittää ilmoituksen konferenssille heti, kun se on mahdollista. Jos ei ole mahdollista taata noudattamista välittömästi, annetaan vastuulliselle sopimuspuolelle kohtuullisesti aikaa. Riidan osapuolet sopivat siitä, mikä on kohtuullinen aika. Mikäli yksimielisyyttä ei saavuteta, vastuullinen sopimuspuoli ehdottaa kohtuul-

lista aikaa konferenssin hyväksyttäväksi.

Vastuullinen sopimuspuoli pyrkii sopimaan loukatun sopimuspuolen kanssa sopivasta korvauksesta, mikäli vastuullinen sopimuspuoli ei onnistu kohtuullisen ajan puitteissa takaamaan toimen noudattamista.

Loukattu sopimuspuoli voi väliaikaisesti konferenssin luvalla peruuttaa energiaperussopimuksen mukaiset velvollisuudet vastuullista sopimuspuolta kohtaan, mikäli tyydyttävästä korvauksesta ei ole sovittu 20 päivän kuluessa.

Harkitessaan velvoitteidensa väliaikaista peruuttamista loukatun sopimuspuolen tulisi peruuttaa sopimuksen samaa osaa koskevia velvoitteita, kuin missä välimiesoikeus on todennut loukkauksen. Jos tämä ei ole mahdollista, voi loukattu sopimuspuoli pyrkiä peruuttamaan sopimuksen muissa osissa olevia velvoitteita. Jos loukattu sopimuspuoli päätyy pyytämään velvoitteiden peruuttamista muissa sopimuksen osissa, on sen esitettävä pyynnössään tätä koskevat perustelut. Vastuullisen sopimuspuolen kirjallisesta pyynnöstä välimiesoikeus arvioi, onko loukatun sopimuspuolen peruuttamien velvollisuuksien taso kohtuuton. Tällaiset tuomiot tehdään 60 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä välimiesoikeudelle. Velvoitteita ei saa peruuttaa ennen lopullista ja sitovaa välistuomiota.

Peruuttaessaan velvollisuutensa vastuullista sopimuspuolta kohtaan loukattu sopimuspuoli yrittää parhaansa, jottei vaikuttaisi haitallisesti mihinkään toiselle sopimuspuolelle sopimuksen nojalla kuuluviin oikeuksiin.

9. Liite G: GATT-sopimuksen ja sen liiteasiakirjojen määräysten soveltamista koskevat poikkeukset ja säännöt (29 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti)

Liitteen 1 kohta sisältää luettelon niistä GATT 1947 -sopimuksen ja sen liitännäisasiakirjojen määräyksistä, joita ei noudateta 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan.

Sopimuspuolet soveltavat liitteen määräyksiä energiaperussopimuksen muiden määräysten puitteissa sellaisten sopimuspuolien toimiin, jotka eivät ole GATTin osapuolia "Maksutasetarkoituksessa tehtyjä kauppatoimia koskevan julistuksen" osalta.

Sopimuspuolet, jotka eivät ole GATTin tai jonkin sen liitännäisasiakirjan osapuolia, jättävät määräysten vaatimat ilmoituksensa si-

teeristölle, joka toimittaa jäljennökset ilmoituksista kaikille sopimuspuolille. Vaatimuksia ei sovelleta sellaisiin sopimuspuoliin, jotka ovat osapuolia myös GATTissa ja sen liitännäisasiakirjoissa. Näillä on omat ilmoitusmenettelyvaatimuksensa.

Ydinmateriaalikaupasta voidaan määrätä sopimuksissa, joita tarkoitetaan tähän liittyvissä Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirjaan sisältyvissä julistuksissa.

10. Liite TFU: Entisen Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton valtioiden välisiä kauppasopimuksia koskevat määräykset

Kaikista 29 artiklan 2 kohdan b alakohdassa mainituista sopimuksista on ilmoitettava sihteeristölle kirjallisesti kaikkien sopimuksen allekirjoittavien tai siihen liittyvien sopimuspuolten toimesta

a) kolme kuukautta ensimmäisen osapuolen sopimuksen allekirjoittamisesta tai liittymisasiakirjan tallettamisesta voimaantulon sopimuksen osalta viimeistään kuuden kuukauden kuluttua energiaperussopimuksen allekirjoittamisesta tai tallettamisesta; ja

b) a alakohdassa mainitun ajankohdan jälkeen voimaantulon sopimuksen osalta riittävän ajoissa ennen kuin se tulee voimaan, jotta muut valtiot tai alueelliset taloudelliset yhdistymisjärjestöt, jotka ovat allekirjoittaneet sopimuksen tai liittyneet siihen, voivat esittää näkemyksensä sopimuksesta ennen sen voimaantuloa.

Yhteisen liitteen TFU 1 kohtaa koskevan tulkinnan 22 mukaan sopimuksen allekirjoittaneet tai siihen liittyneet osapuolet voivat suorittaa ilmoittamisen sellaisen 1 kohdassa tarkoitetun osapuolen puolesta, joka ei ole allekirjoittanut sopimusta tai liittynyt siihen säädettyyn ilmoittamisajankohtaan mennessä.

Tulkinnan mukaan puhtaasti kaupallisten sopimusten ilmoittamiseen ei otaksuta olevan yleistä tarvetta, koska niiden ei pitäisi aiheuttaa 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan noudattamiseen liittyviä kysymyksiä silloinkaan, kun liittyjänä on valtion toimielin. Tulkinnan mukaan Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi voisi kuitenkin selvittää liitteen TFU osalta, minkälaisista sopimuksista artiklan 29 kohdan 2 alakohdan b mukaan liitteen mukainen ilmoitus on tehtävä ja minkälaisista sitä ei ole tarpeellista tehdä.

Ilmoituksen tulee sisältää jäljennökset so-

pimuksesta kaikilla allekirjoituskielillä. Lisäksi siihen on sisällytettävä selostus sopimuksen kattamista liitteen EM mukaisista energiaraaka-aineista ja -tuotteista, sekä selvitys 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla sovellettavien GATTin ja sen liitännäsasiakirjojen määräysten osalta olosuhteista, joiden takia sopimuksen osapuolille on mahdotonta noudattaa mainittua määräystä. Ilmoituksen on sisällettävä toimenpiteet, joihin kukin osapuoli ryhtyy c alakohdassa tarkoitettujen olosuhteiden korjaamiseksi ja osapuolten kuvaus ohjelmistaan sopimuksen ristiriitaisten määräysten asteittaiseksi vähentämiseksi ja poistamiseksi.

Liitteen 1 kohdan mukaisesti ilmoitetun sopimuksen osapuolet antavat asianosaisille riittävät mahdollisuudet neuvotella kanssaan kyseisestä sopimuksesta. Asianosaisen pyynnöstä konferenssi voi tutkia sopimusta ja hyväksyä sitä koskevia suosituksia.

Konferenssi tarkastelee tietyin aikavälein sopimusten täytäntöönpanoa ja kehitystä 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla sovellettavien GATTin ja sen liitännäsasiakirjojen määräysten kanssa ristiriidassa olevien määräysten poistamiseksi.

Poikkeuksellisen kiireellisessä tapauksessa voidaan 29 artiklan 2 kohdan b alakohdassa kuvattu sopimus saattaa voimaan ilmoitusta. Tällöin on edellytyksenä, että ilmoitus tehdään ja neuvottelumahdollisuus annetaan pikaisesti. Sopimuksen osapuolet ilmoittavat sen tekstin viipymättä sen tultua voimaan.

Kohdan 6 mukaan sopimuspuolet, jotka ovat tai joista on tulossa 29 artiklan 2 kohdan b alakohdassa kuvatun sopimuksen osapuolia, pyrkivät rajoittamaan sopimuksen ristiriitaisuudet 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla sovellettavien GATTin ja sen liitännäsasiakirjojen määräyksiin nähden sellaisiin, jotka johtuvat tietyistä olosuhteista, ja panemaan sopimuksen täytäntöön tavalla, joka mahdollisimman vähän poikkeaa näistä määräyksistä.

11. Liite D: Kauppaan liittyvien riitojen ratkaisua koskevat väliaikaiset määräykset

Sopimuspuolet tekevät parhaansa päästäkseen tyydyttävään ratkaisuun sellaisia toimenpiteitä koskevan riidan osalta, jotka voisivat vaikuttaa kauppaan sovellettavien määräysten noudattamiseen artiklan 5 tai 29 nojalla.

Sopimuspuoli voi kirjallisesti pyytää toista

sopimuspuolta neuvottelemaan mistä tahansa toisen sopimuspuolen toimenpiteestä, jonka se katsoo saattavan vaikuttaa olennaisesti kauppaan sovellettavien määräysten noudattamiseen 5 tai 29 artiklan nojalla. Neuvottelupyynnön esittänyt sopimuspuoli ilmoittaa valituksen alaisesta toimenpiteestä ja täsmentää ne 5 tai 29 artiklan tai GATTin ja sen liitännäsasiakirjojen määräykset, jotka ovat merkityksellisiä. Neuvottelupyynnöistä ilmoitetaan sihteeristölle, joka tiedottaa sopimuspuolille tulevista neuvotteluista.

Sopimuspuoli kohtelee kirjallisen pyynnön sisältämää luottamuksellista tietoa siten, kuin tiedon antanut sopimuspuoli.

Kun sopimuspuolet ratkaisevat asioita, joiden jokin sopimuspuoli katsoo vaikuttavan keskinäiseen kauppaan 5 tai 29 artiklan nojalla, sopimuspuolet tekevät parhaansa välttääkseen ratkaisua, joka vaikuttaisi kolmannen sopimuspuolen kauppaan haitallisesti.

Mikäli sopimuspuolet eivät ole 60 päivän kuluessa aikaisemmin mainitun neuvottelupyynnön vastaanottamisesta lukien ratkaisseet riitaansa tai sopineet sen ratkaisemisesta, jompikumpi sopimuspuoli voi toimittaa kirjallisen vaatimuksen paneelin asettamisesta. Sopimuspuoli mainitsee tuolloin riidan aiheen ja ilmoittaa, mistä 5 artiklan tai 29 artiklan ja GATTin ja sen liitännäsasiakirjojen määräyksistä on kyse.

Riitaa ratkaistaessa on otettava huomioon toisten sopimuspuolten edut.

Merkittävän intressin omaavalla sopimuspuolella on oikeus tulla paneelissa kuulluksi ja esittää kirjallisesti käsityksiään, jos kiistelevät sopimuspuolet ja sihteeristö ovat saaneet kirjallisen ilmoituksen sopimuspuolen osallisuudesta viimeistään paneelin asettamispäivänä.

Paneeli on perustettava 45 päivän kuluessa siitä, kun sopimuspuoli on saanut sihteeristöltä kirjallisen pyynnön. Paneeli koostuu kolmesta jäsenestä. Pääsihteerin valitsee heidät nimilistasta. Paneelin jäsenet eivät saa olla riidan osapuolena olevien sopimuspuolten kansalaisia tai muulla tavoin huomattavan intressin asiaan omaavia sopimuspuolia, elleivät riidan osapuolet muusta sovi.

Riidan osapuolten on vastattava paneelin jäsenten nimittämiseen kymmenen työpäivän aikana. Vain pakottavista syistä ne voivat vastustaa nimityksiä. Paneelin jäsenet toimivat henkilökohtaisessa ominaisuudessaan, ottamatta neuvoja mililtään hallitukselta tai muulta elimeltä. Kukin sopimuspuoli nou-

dattaa näitä periaatteita sitoutuen olemaan vaikuttamatta paneelin jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään. Paneelin jäsenten valinnassa tulee olla tavoitteena heidän riippumattomuutensa takaaminen ja se, että paneeli edustaa monipuolisesti eri taustoja ja laajaa kokemusta. Sihteeristö ilmoittaa paneelin asettamisesta sopimuspuolille.

Konferenssi hyväksyy paneelille menettelytapasäännöt, joiden tulee muistuttaa GATTin ja sen liitännäsasiakirjojen menettelytapasääntöjä. Paneeli voi ottaa käyttöön myös muita menettelytapoja. Riidan osapuolilla ja niillä, jotka ovat ilmoittaneet osallisuudestaan, on oikeus esittää näkemyksensä paneelille ainakin kerran ja jättää kirjelmä. Riidan osapuolilla on mahdollisuus kirjallisen vastaväitteen jättämiseen. Paneeli voi antaa osallisuudestaan ilmoittaneelle sopimuspuolelle muiden osapuolten kirjalliset kirjelmät näiden suostumuksella.

Paneelin käsittely on luottamuksellista. Paneeli arvioi riitaan liittyviä tosiasioita ja toimenpiteiden mukautumista kauppaan sovellettaviin 5 ja 29 artiklan määräyksiin. Tehtäviään suorittaessaan paneeli neuvottelee riidan osapuolten kanssa antaen näille mahdollisuuden päästä tyydyttävään ratkaisuun. Paneeli perustaa ratkaisunsa riidan osapuolten perusteluihin ja sille jätettyihin kirjelmiin. Paneelit ottavat ohjeekseen GATTin ja sen liitännäsasiakirjojen tulkinnot GATTin puitteissa.

Paneelin tulisi saattaa työnsä päätökseen 180 päivän kuluessa perustamisestaan lukien, jolleivät sopimuspuolet toisin päätä. Ajan ylittyminen ei vaikuta loppuraportin pätevyteen.

Paneeli määrittää toimivaltaisuuksensa; tämä päätös on lopullinen ja sitova. Paneeli tutkii kaikki erimielisten sopimuspuolten väitteet, että riita ei ole paneelin toimivallassa ja päättää, onko väitettä käsiteltävä ennakkoratkaisukysymyksenä vai osana käsiteltävää asiaa.

Pääsihteerin voi nimittää riitojen osapuolina olevien sopimuspuolten suostumuksella yhden paneelin käsittelemään olennaisesti samankaltaisia riitoja.

Paneeli jättää riidan osapuolille harkittavaksi alustavan kirjallisen raportin kuvailevan osan. Riidan osapuolilla on mahdollisuus jättää kuvailevan osan osalta kommenttinsa paneelin antaman ajan puitteissa.

Saatuun osapuolten kommentit paneeli antaa sopimuspuolille väliaikaraportin sekä

kuvailevasta osasta että paneelin löydöksistä ja johtopäätöksistä. Paneelin asettaman ajan kuluessa riidan osapuoli voi kirjallisesti pyytää paneelia tarkastelemaan väliaikaraportin tiettyjä kohtia ennen loppuraportin antamista. Paneeli voi myös tavata riidan osapuolet tarkastellakseen pyynnössä esiin tuotuja kysymyksiä ennen loppuraportin julkaisemista. Loppuraporttiin sisältyy kuvaileva osa, paneelin toteamukset ja johtopäätökset sekä väliaikaraporttiin sen tarkasteluvaiheessa tehtyjen huomioiden perusteiden pohdintaa. Loppuraportin tulee käsitellä kaikki riidan ratkaisun kannalta oleelliset ja välttämättömät paneelille esitetyt asiat ja paneelin päätöksiin johtaneet perusteet.

Paneeli toimittaa loppuraportin sihteeristölle ja riidan osapuolille. Sihteeristö jakaa loppuraportin sekä mahdolliset riidan osapuolen raporttiin liitettäväksi haluamat näkemykset kaikille sopimuspuolille.

Paneelin katsoessa sopimuspuolen käytönnönmukana tai ylläpitämän toimenpiteen olevan ristiriidassa 5 tai 29 artiklan määräyksen kanssa, tai 29 artiklan nojalla sovellettavan GATTin ja sen liitännäsasiakirjojen määräyksen kanssa, paneeli voi loppuraportissaan suositella sopimuspuolille, että nämä muuttaisivat toimenpidettään, luopuisivat siitä tai toimisivat niin, ettei se ole ristiriidassa kyseisen määräyksen kanssa.

Konferenssi hyväksyy paneelin raportit. Konferenssi ei hyväksy raporttia ennen kuin vähintään 30 päivää on kulunut siitä, kun sihteeristö on toimittanut sen kaikille sopimuspuolille. Sellaiset sopimuspuolet, joilla on paneelin raporttiin vastalauseita, toimittavat vastalauseiden perustelut sihteeristölle vähintään 10 päivää ennen kuin raportin on määrä tulla konferenssin hyväksyttäväksi ja sihteeristö toimittaa ne kaikille sopimuspuolille. Riidan osapuolilla ja intressin omaavilla sopimuspuolilla on oikeus osallistua riitaa koskevan raportin tarkastelemiseen konferenssissa.

Tehokkaan riitojen ratkaisun varmistamiseksi on välttämätöntä, että konferenssin hyväksymän paneelin loppuraportin määräyksiä ja suosituksia noudatetaan. Sopimuspuoli, jota loppuraportin määräys tai suositus koskee, ilmoittaa konferenssille määräysten tai suositusten noudattamista koskevista aikeistaan. Sopimuspuoli selvittää myös perusteet noudattamatta jättämiseen, mikäli väitön noudattaminen ei ole mahdollista. Sopimuspuolelle voidaan antaa aikaa ryhtyä noudat-

tamaan määräyksiä ja suosituksia.

Mikäli sopimuspuoli ei onnistu noudattamaan loppuraportin määräystä tai suositusta, voi loukatuksi tullut sopimuspuoli toimittaa noudattamatta jättäneelle pyynnön ryhtyä neuvottelemaan molempia osapuolia tyydyttävästä korvauksesta. Jos noudattamatta jättänyt kieltäytyy neuvottelemasta tai sopimuspuolet eivät pääse sopimukseen 30 päivän kuluessa neuvottelupyynnön toimittamisesta, loukattu sopimuspuoli voi kirjallisesti pyytää konferenssilta saada peruuttaa ne velvoitteet, jotka sillä olisi 5 tai 29 artiklan nojalla noudattamatta jättänyttä kohtaan.

Velvoitteiden peruuttaminen on väliaikaista. Toimenpidettä sovelletaan vain, kunnes 5 tai 29 artiklan kanssa ristiriitainen toimenpide on poistettu tai keskinäisesti tyydyttävä ratkaisu on saavutettu.

Ennen velvoitteiden peruuttamista loukattu sopimuspuoli ilmoittaa noudattamatta jättäneelle peruutuksen luonteesta ja tasosta. Noudattamatta jättäneen toimittaessa pääsihteerille kirjallisen vastalauseen loukatun sopimuspuolen esittämää velvoitteiden peruuttamisen tasoa koskien vastalause viedään välimiesmenettelyyn. Ehdotettua velvoitteiden peruuttamista lykätään, kunnes välimiesoikeus on tehnyt asiasta päätöksen. Välimiesoikeuden tuomio on lopullinen ja sitova.

Pääsihteeri asettaa välimiesoikeuden. Välimiesoikeus päättää niiden velvoitteiden tasosta, joita loukattu sopimuspuoli ehdottaa peruutettavaksi. Välimiesoikeus tarkastelee peruutettujen velvoitteiden luonnetta ainoastaan, jos sitä ei voi erottaa peruutettujen velvoitteiden määrittämisestä.

Välimiesoikeus antaa päätöksensä kirjallisesti 60 päivän kuluessa siitä, kun oikeus on asetettu tai sopimuspuolet ovat mahdollisesti sopineet. Sihteeristö esittää päätöksen konferenssille heti, kun se on käytännössä mahdollista, viimeistään konferenssin kokoontumisessa päätöksen vastaanottamisen jälkeen.

Välimiesoikeuden päätös astuu voimaan 30 päivän kuluttua sen esittämisestä konferenssille. Loukattu sopimuspuoli voi panna sen jälkeen täytäntöön päätöksen mukaiset etujen peruutukset, ellei konferenssi päättää muusta ennen 30 päivän ajan kulumista. Loukattu osapuoli pyrkii siihen, ettei velvoitteiden peruuttaminen vaikuttaisi haitallisesti muiden sopimuspuolten kauppaan.

Kukin sopimuspuoli voi nimetä kaksi henkilöä panelisteiksi. Pääsihteeri voi konferenssin hyväksynnällä nimittää enintään

kymmenen henkilöä panelisteiksi. Konferenssi voi nimittää tarkoitukseen enintään 20 henkilöä, jotka ovat muiden kansainvälisten elinten riitojen ratkaisua varten kootuilla nimilistoilla. Henkilöillä on oltava asiantuntemusta kansainvälisestä kaupasta ja energia-asioista, varsinkin 29 artiklan nojalla sovellettavista määräyksistä. Liite sisältää nimettyjä henkilöitä koskevat määräykset.

Liitteen määräyksistä huolimatta sopimuspuolia kehoitetaan neuvottelemaan riidan ratkaisuprosessin aikana kiistan ratkaisemiseksi.

12. Liite B: Peruskirjasta johtuvien kulujen jakamista koskeva kaava

Sihteeristö määrää vuosittain sopimuspuolten maksettavaksi maksut viimeisimmän käytettävissä olevan Yhdistyneiden Kansakuntien yleisen budjetin maksuosuusasteikon perusteella. Maksuja tarkistetaan siten, että kaikkien sopimuspuolten maksujen kokonaismääräksi saadaan 100%.

13. Liite PA: Luettelo allekirjoittajista, jotka eivät hyväksy 45 artiklan 3 kohdan b alakohdan väliaikaista soveltamista

Liitettä on selitetty 45 artiklan 3 kohdan c alakohdan yhteydessä.

14. Liite T: Sopimuspuolten hyväksymät siirtymäkauden toimenpiteet (32 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti)

Liite käsittää sopimuspuolikohtaisen luettelon niistä määräyksistä, joiden osalta ko. sopimuspuoli noudattaa siirtymäaikajärjestelyjä.

2. Energiaperuskirjan pöytäkirja energiatehokkuudesta ja siihen liittyvistä ympäristönäkökohdista

2.1. Johdanto-osa

Johdanto-osassa (Preamble) on lueteltu noudatettavat keskeiset periaatteet. Siinä

1. korostetaan kansainvälisten järjestöjen ja elinten suorittamaa työtä energiatehokkuuden ja energiakierron ympäristövaikutusten alalla,

2. todetaan toimitusvarmuudessa tapahtu-

neet parannukset ja merkittävät taloudelliset ja ympäristönsuojelua koskevat edut, jotka on saavutettu kustannus- ja energiatehokkaiden toimenpiteiden täytäntöönpanon avulla, sekä näiden toimenpiteiden merkitys talouksien rakennemuutosten ja elintason parantamisen kannalta,

3. todetaan energiankäytön tehostumisen vähentävän energiakierron kielteisiä ympäristövaikutuksia, kuten maapallon lämpenemistä ja happamoitumista,

4. todetaan, että energian hinnan tulisi heijastaa kilpailukykyisiä markkinoita,

5. todetaan yksityisen sektorin ratkaiseva rooli energiankäytön tehostamiseen liittyvien toimenpiteiden edistämiseksi ja täytäntöönpanossa ja tavoite varmistaa institutionaaliset puitteet tehokkaaseen energiankäyttöön kohdistuvalle, taloudellisesti elinkelpoiselle investointitoiminnalle,

6. todetaan mahdollinen tarve täydentää kaupallisia yhteistyömuotoja hallitusten välillä yhteistyöllä, etenkin energiapolitiikan laatimisen ja tutkimisen alalla, samoin kuin muilla energiatehokkuuden nostamisen kannalta merkittävillä aloilla, joita ei voida rahoittaa yksityisesti,

7. todetaan tarve sovittaa yhteen toiminta energiankäytön ja siihen liittyvän ympäristönsuojelun alalla ja hyväksyä pöytäkirja, jonka puitteissa energian käyttö on mahdollisimman taloudellista ja tehokasta.

Energiaperuskirjan pöytäkirja energiatehokkuudesta ja siihen liittyvistä ympäristönäkökohdista (Energy Charter Protocol on energy efficiency and related environmental aspects) on jaettu viiteen osaan.

2.2. Osa I: Johdanto

1 artikla: Pöytäkirjan soveltamisala ja tavoitteet

Artiklassa määritellään toimintaperiaatteet, joiden avulla edistetään tehokasta energiankäyttöä ja vähennetään energiajärjestelmien haitallisia ympäristövaikutuksia. Pöytäkirja sisältää myös energiankäyttöohjelmien kehittämisohjeita, osoittaa yhteistyöalueita ja antaa puitteet yhteistyölle ja yhteensovitulle toiminnalle.

Pöytäkirjan tavoitteena on edistää tehokkaaseen energiankäyttöön liittyviä kestävä kehityksen toimintaperiaatteita ja luoda olosuhteet, joiden avulla energiaa käytetään

mahdollisimman taloudellisesti, tehokkaasti ja ympäristöystävällisesti sekä edistetään yhteistyötä energiatehokkuuden alalla.

2 artikla: Määritelmiä

Artiklassa määritellään käsitteet 'peruskirja', 'sopimuspuoli', 'alueellinen taloudellinen yhdyntymisjärjestö', 'energiakierto', 'kustannustehokkuus', 'energiatehokkuuden parantaminen', 'ympäristövaikutus'.

2.3. Osa II: Yleisen politiikan periaatteet

3 artikla: Perusperiaatteet

Perusperiaatteita ovat

— yhteistyö ja keskinäinen avunanto energiatehokkuuspolitiikan, lakien ja asetusten kehittämisessä ja toteuttamisessa,

— oikeudellisten ja hallinnollisten puitteiden laatiminen,

— sellaisten toimintatapojen kehittäminen, jotka perustuvat tehokkaalle energiankäytölle ja kustannustehokkuudelle, ja jotka ottavat huomioon ympäristönäkökohdat,

— lyhyen aikavälin toimenpiteillä mukauttaa aikaisempia toimintatapoja, pitkän aikavälin toimenpiteillä parantaa energiatehokkuutta energiakierrossa,

— ottaa huomioon sopimuspuolten väliset erot suhteessa ympäristöhaittojen vaikutuksiin ja taloudellisiin voimavaroihin haittojen torjumiseksi,

— tunnustaa yksityisen sektorin rooli tuemalla energialaitosten, vastuuviranomaisten ja asiantuntijatahojen toimia sekä yhteistyötä teollisuuden ja hallinnon välillä,

— pyrkii ottamaan hyöty kansainvälisten ja muiden järjestöjen työstä ja asiantunteuksesta sekä välttämään päällekkäisyyksiä.

4 artikla: Vastuualueiden jako ja yhteensovittaminen

Kukin sopimuspuoli takaa osaltaan tehokkaan energiatehokkuuspolitiikan yhteensovittamisen kaikkien vastuunalaisten viranomaisten kesken.

5 artikla: Toimintasuunnitelmat ja politiikan tavoitteet

Sopimuspuolet laativat toimintasuunnitelmia ja politiikan tavoitteita, joiden tarkoituksena

sena on parantaa energiatehokkuutta ja vähentää siten energiakierron haitallisia ympäristövaikutuksia.

6 artikla: Rahoitus ja taloudelliset kannustimet

Sopimuspuolet tukevat sellaisten menettelytapojen käyttöönottoa, joilla rahoitetaan energiatehokkuuteen liittyviä ympäristönsuojeluun kohdistuvia investointeja. Tällaisia menettelytapoja ovat esim. yhteisyritysjärjestelyt energiankäyttäjien ja ulkopuolisten rahoittajien välillä.

Helpottaakseen energiatehokkuuteen ja ympäristönsuojeluun liittyviä investointeja sopimuspuolet pyrkivät hyödyntämään yksityisiä pääomamarkkinoita ja kansainvälisiä rahoituslaitoksia sekä edistämään niihin pääsyä.

Artiklan 3 kohdan mukaan sopimuspuolet voivat velvoitteidensa rajoissa antaa verotuksellisia tai taloudellisia kannustimia energian käyttäjille energiatuotteiden markkinoillepääsyn helpottamiseksi.

7 artikla: Energiatehokkuuteen liittyvän teknologian edistäminen

Sopimuspuolet tukevat kauppaa ja yhteistyötä energiatehokkuuteen liittyvän ja ympäristön kannalta turvallisen teknologian, palveluiden ja hallintomenettelyjen aloilla.

8 artikla: Kansalliset ohjelmat

Sopimuspuoli kehittää, toteuttaa ja saattaa ajantasalle omaan tilanteeseensa parhaiten sopivat energiatehokkuusohjelmat. Artikla sisältää esimerkkejä siitä, mitä kyseiset ohjelmat voivat sisältää.

Artiklan 3 kohdan mukaan sopimuspuolet varmistavat riittävien toimielinten ja oikeudellisten perusrakenteiden olemassaolon.

2.4. Osa III: Kansainvälinen yhteistyö

9 artikla: Yhteistyöalueet

Sopimuspuolet voivat olla yhteistyössä kaikin asianmukaisiksi katsominsa tavoin. Mahdollisia yhteistyöalueita on lueteltu pöytäkirjan liitteessä.

2.5. Osa IV: Hallinnolliset ja oikeudelliset määräykset

10 artikla: Peruskirjaa käsittelevän konferenssin merkitys

Artiklan mukaan ainoastaan sellaiset energiapöytäkirjasta tehdyn sopimuksen sopimuspuolet, jotka ovat tämän pöytäkirjan sopimuspuolia voivat osallistua Euroopan energiapöytäkirjaa käsittelevän konferenssin tätä pöytäkirjaa koskeviin päätöksiin.

Artiklan 2 kohdan mukaan konferenssi pyrkii 180 päivän kuluessa pöytäkirjan voimaantulosta hyväksymään menettelytavat, joiden tarkoituksena on valvoa ja helpottaa pöytäkirjan määräysten toteuttamista.

11 artikla: Sihteeristö ja rahoitus

Artiklan 1 kohdan mukaan energiapöytäkirjasta tehdyn sopimuksen 35 artiklan nojalla perustettu sihteeristö avustaa konferenssia tämän pöytäkirjan mukaisten tehtävien suorittamisessa ja antaa muita tätä pöytäkirjaa tukevia palveluja.

Pöytäkirjan sopimuspuolet vastaavat sihteeristölle ja konferenssille pöytäkirjasta aiheutuvista kustannuksista energiapöytäkirjasta tehdyn sopimuksen liitteessä B olevan kaavan mukaisesti.

12 artikla: Äänestykset

Euroopan energiapöytäkirjaa käsittelevän konferenssin päätöksiin vaaditaan läsnäolevien ja äänestävien sopimuspuolten yksimielinen tuki, kun tehdään muutoksia tähän pöytäkirjaan tai hyväksytään 16 artiklan nojalla uusien sopimuspuolten liittyminen tähän pöytäkirjaan.

Sopimuspuolet pyrkivät tekemään muutkin tätä pöytäkirjaa koskevat päätökset yksimielisesti. Talousarvion ulkopuoliset päätökset tehdään, jos yksimielisyyteen ei päästä, konferenssin kokouksessa kolmen neljäosan enemmistöllä läsnäolevista ja äänestävistä sopimuspuolista. Talousarvioon liittyvät päätökset tehdään niiden sopimuspuolten antamien äänten määräenemmistöllä, joiden arvioidut jäsenmaksut 11 artiklan 2 kohdan nojalla muodostavat yhdessä vähintään kolme neljäosaa määriteltyjen jäsenmaksujen yhteissummasta.

Tässä artikkelissa "läsnäolevat ja äänestävät sopimuspuolet" tarkoittaa läsnäolevia joko myönteisen tai kielteisen äänen antavia tämän pöytäkirjan sopimuspuolia. Konferenssi voi päättää menettelytapasäännöistä, jotka mahdollistavat kyseisten päätösten tekemisen kirjallisella menettelyllä.

Huolimatta siitä, mitä edellä artikkelissa on määrätty talousarvioon liittyvistä asioista, mikään artiklan päätös ei tule voimaan, jollei sillä ole sopimuspuolten yksinkertaisen enemmistön tukea.

Äänestyksessä alueellisella taloudellisella yhdentymisjärjestöllä on vastaava määrä ääniä, kuin sillä on jäsenvaltioina tämän pöytäkirjan sopimusvaltioita. Kyseinen järjestö ei saa itse käyttää äänioikeutta, jos sen jäsenvaltiot käyttävät omaansa, tai päinvastoin.

Artiklan 5 kohdan mukaan konferenssi voi pidättää sopimuspuolen äänioikeuden kokonaan tai osittain, jos kyseisen sopimuspuolen tämän pöytäkirjan mukaisten maksuvelvoitteiden täyttämiseksi esiintyy toistuvia viivästymisiä.

13 artikla: Suhde energiaperuskirjaa koskevaan sopimukseen

Ristiriitatilanteissa tämän pöytäkirjan määräysten ja energiaperussopimuksen määräysten välillä noudatetaan energiaperussopimuksen määräyksiä.

Artiklan 2 kohdan mukaan konferenssin tämän pöytäkirjan muutoksia koskeviin äänestyksiin, jotka siirtävät velvollisuuksia tai tehtäviä konferenssille tai sihteeristölle, kuten määrätään energiaperussopimuksessa, ei sovelleta 10 artiklan 1 kohdan eikä 12 artiklan 1—3 kohdan määräyksiä.

2.6. Osa V: Loppumääräykset

14 artikla: Allekirjoittaminen

Pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten Lissabonissa 17 päivästä joulukuuta 1994 16 päivään kesäkuuta 1995 niille valtioille ja alueellisille taloudellisille yhdentymisjärjestöille, joiden edustajat ovat allekirjoittaneet energiaperuskirjan ja energiaperussopimuksen.

15 artikla: Ratifiointi ja hyväksyminen

Pöytäkirjan 15 artiklan mukaan allekirjoit-

tajien on ratifioitava ja hyväksyttävä pöytäkirja.

16 artikla: Liittyminen

Peruskirjan allekirjoittaneet energiaperussopimuksen osapuolet voivat liittyä pöytäkirjaan allekirjoitusajan päätyttyä konferenssin hyväksymien ehtojen mukaisesti.

17 artikla: Muutokset

Jokainen sopimuspuoli voi tehdä muutosehdotuksia tähän pöytäkirjaan.

Sihteeristö toimittaa muutosehdotuksen sopimuspuolille vähintään kolme kuukautta ennen päivää, jolloin se annetaan konferenssin hyväksyttäväksi.

Sihteeristö toimittaa konferenssin hyväksymät pöytäkirjan muutokset tallettajalle, joka toimittaa ne kaikille sopimuspuolille ratifioimista ja hyväksymistä varten.

Muutokset tulevat voimaan ne ratifioineiden ja hyväksyneiden sopimuspuolten välillä 30. päivänä sen jälkeen, kun ratifiointi- ja hyväksymiskirjat kolmelta neljännekseltä sopimuspuolista on talletettu tallettajan huostaan. Tämän jälkeen muutokset tulevat voimaan jokaisen muun sopimuspuolen osalta 30 päivänä siitä, kun kyseinen sopimuspuoli tallettaa muutoksia koskevat ratifioimis- tai hyväksymisasiakirjansa.

18 artikla: Voimaantulo

Pöytäkirja tulee voimaan 30. päivänä siitä päivästä, jolloin 15 peruskirjan allekirjoittanutta ja energiaperussopimuksen sopimuspuolta on tallettanut sitä koskevan ratifioimisiasiakirjansa, tai energiaperussopimuksen voimaantulopäivänä. Voimaantulo riippuu siitä, kumpi päivämäärä on myöhempi.

Kunkin osapuolen kohdalta, jonka osalta energiaperussopimus on tullut voimaan ja joka on ratifioinut tämän pöytäkirjan, pöytäkirja tulee voimaan 30. päivänä siitä, kun kyseinen osapuoli on tallettanut ratifioimisiasiakirjansa.

19 artikla: Varaumat

Varaumien tekeminen pöytäkirjaan on kielletty.

20 artikla: Irtisanominen

Sopimuspuoli voi milloin tahansa irtisanoutua tästä pöytäkirjasta. Irtisanoutuminen tapahtuu jättämällä kirjallinen ilmoitus tallettajalle.

Irtisanominen tulee voimaan 90. päivän sen jälkeen, kun tallettaja on vastaanottanut ilmoituksen.

Energiaperussopimuksen irtisanomisen sopimuspuolen katsotaan artiklan 2 kohdan mukaan irtisanomisen myös tämän pöytäkirjan. Pöytäkirjan irtisanomisen voimaantulopäivämäärä on tällöin sama kuin energiaperussopimuksen irtisanomispäivä.

21 artikla: Tallettaja

Pöytäkirjan tallettaja on Portugalin tasaval-
lan hallitus.

22 artikla: Tekstien todistusvoimaisuus

Artiklassa luetellaan todistusvoimaiset kie-
liversiot. Pöytäkirja on allekirjoitettu 17 päi-
vänä joulukuuta 1994.

2.7. Liite:

Esimerkkiluettelo, joka ei ole tyhjentävä, 9
artiklan mukaisista mahdollisista yhteistyö-
alueista.

Sopimuspuolten välinen yhteistyö voi ta-
pahtua millaisessa tahansa sopivassa muo-
dossa. Liite sisältää luettelon mahdollisista
yhteistyöalueista, joina mainitaan mm. ener-
giatehokkuuden kehittäminen, energiakierron
ympäristövaikutusten arviointi, taloudellisten,
lainsäädännöllisten ja sääntelytoimenpi-
teiden kehittäminen, teknologian siirto, tek-
ninen apu ja teolliset yhteisyritykset, tutki-
mus ja kehitys, opetus, koulutus, tiedotus ja
tilastointi, verotuksellisten tai muiden mark-
kinapohjaisten ohjauskeinojen tunnistaminen
ja määrittely, energia-analyysi ja energiapo-
liittikan laatiminen, energiatehokkuuden pa-
rantamiseen ja ympäristötavoitteiden edistä-
miseen liittyvien taloudellisten tekijöiden
arviointi, energiankäyttöä koskeva analyysi
hiilivetyjen jalostuksessa, muuntamisessa,
kuljetuksessa ja jakelussa, energiankäytön
tehostaminen sähköntuotannon ja -siirron
alalla, energiankäytön tehostaminen raken-
nussektorilla, kunnalliset ja paikallispalvelut,

energiatehokkuuden parantaminen teollisuu-
den alalla, energiatehokkuuden parantaminen
kuljetusalalla, tiedotus, koulutus ja opetus
sekä rahoitus.

3. Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päättösasiakirja

Lissabonissa pidettiin 16—17 päivänä jou-
lukuuta 1994 Euroopan energiaperuskirjaa
käsittelevän konferenssin viimeinen täysis-
tunto. Konferenssiin osallistui edustajia
Alankomaista, Albaniasta, Armeniasta, Aust-
raliasta, Azerbaidžanista, Belgiasta, Bulga-
riasta, Espanjasta, Euroopan yhteisöistä,
Georgiasta, Irlannista, Islannista, Italiasta,
Itävallasta, Japanista, Kanadasta, Kazaks-
tanista, Kirgisistanista, Kreikasta, Kroatiasta,
Kyproksesta, Latviasta, Liechtensteinista,
Liettuaista, Luxemburgista, Maltasta, Moldo-
vasta, Norjasta, Portugalista, Puolasta, Rans-
kasta, Romaniasta, Ruotsista, Saksasta, Slo-
vakiasta, Sloveniasta, Suomesta, Sveitsistä,
Tadžikistanista, Tanskasta, Tšekin tasaval-
lasta, Turkista, Turkmenistanista, Ukrainasta,
Unkarista, Uzbekistanista, Valko-Venäjältä,
Venäjän federaatiosta, Virosta, Yhdistyneis-
tä kuningaskunnasta ja Yhdysvalloista (jäl-
jempänä "edustajat"). Mukaan oli myös kut-
suttu tarkkailijoita tietyistä maista ja kan-
sainvälisistä järjestöistä.

Keskustelujen tuloksena konferenssi hy-
väksyi Sopimuksen Euroopan energiaperus-
kirjasta, jäljempänä 'energiaperussopimus',
liitteen 1 mukaisena ja sitä koskevat päätök-
set liitteen 2 mukaisina sekä päätti, että
energiaperussopimus pidettäisiin avoimna
allekirjoitusta varten Lissabonissa 17 päivä-
stä joulukuuta 1994 aina 16 päivään kesäkuu-
ta 1995 saakka.

Allekirjoittamalla päätösasiakirjan edusta-
jat päättivät hyväksyä seuraavat energiape-
russopimusta koskevat yhteiset tulkinnat:

1. Koko perussopimus
2. Sopimuksen 1 artiklan 5 kohta
3. Sopimuksen 1 artiklan 6 kohta
4. Sopimuksen 1 artiklan 8 kohta
5. Sopimuksen 1 artiklan 12 kohta
6. Sopimuksen 5 artiklan 1 kohta
7. Sopimuksen 6 artikla
8. Sopimuksen 7 artiklan 4 kohta
9. Sopimuksen 9 ja 10 artikla sekä V osa
10. Sopimuksen 10 artiklan 4 kohta
11. Sopimuksen 10 artiklan 4 kohta ja 29 artiklan 6 kohta

12. Sopimuksen 14 artiklan 5 kohta
13. Sopimuksen 19 artiklan 1 kohdan i alakohhta
14. Sopimuksen 22 ja 23 artikla
15. Sopimuksen 24 artikla
16. Sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan a alakohhta
17. Sopimuksen 26 ja 27 artikla
18. Sopimuksen 29 artiklan 2 kohdan a alakohhta
19. Sopimuksen 33 artikla
20. Sopimuksen 34 artikla
21. Sopimuksen 34 artiklan 3 kohdan m alakohhta
22. Sopimuksen liitteessä TFU oleva 1 kohta

Päätösasiakirjaan sisältyviä edellä mainittuja yhteisiä tulkintoja on selostettu kunkin energiaperussopimuksen artiklan tai liitteen selostuskohdan yhteydessä.

Päätösasiakirjaan sisältyvän edustajien julistuksen mukaan sopimuksen 18 artiklan 2 kohtaa ei saa tulkita luvaksi olla soveltamatta sopimuksen muita määräyksiä.

Päätösasiakirjaan sisältyvien seuraavien edustajien antamien julistusten sisältö on selostettu sopimuksen artiklanmukaisessa järjestyksessä kohdittain:

1. Venäjän federaation energiaperussopimuksen 1 artiklan 6 kohtaa koskeva julistus esittää, että 10 artiklan 4 kohdassa tarkoitusta täydentävästä sopimuksesta neuvoteltaessa otettaisiin uudelleen käsiteltäväksi kansallisen lainsäädännön merkitys 1 artiklan 6 kohtaa koskevassa yhteisessä julistuksessa esitetyn hallintaongelman osalta.

2. Australiain energiaperussopimuksen 5 artiklan ja 10 artiklan 11 kohtaa koskeva julistus ilmoittaa, että 5 artiklan ja 10 artiklan 11 kohdan määräykset eivät vähennä sille GATTin nojalla kuuluvia oikeuksia tai velvollisuuksia, mukaan luettuna ne, jotka sisältyvät Uruguayn kierroksen sopimukseen kaupan alan investointitoimenpiteistä erityisesti, mitä tulee 5 artiklan 3 kohdassa olevaan poikkeusluetteloon, jota Australia pitää epätäydellisenä.

Australia kiinnittää huomiota siihen, ettei energiaperussopimuksen nojalla riitoja ratkaisemaan perustettujen toimielinten pitäisi antaa tulkintoja GATTin III ja XI artiklasta GATT-sopimuspuolten kesken tai GATT-sopimuspuolen jonkin sijoittajan ja toisen GATT-sopimuspuolen välillä syntyvien riitojen yhteydessä. Australia on sitä mieltä, että sovellettaessa 10 artiklan 11 kohtaa sijoitta-

jan ja GATT-sopimuspuolen välillä ainoa 26 artiklan nojalla harkittava asia on välitystuomioiden antaminen tilanteessa, jolloin jokin GATT-paneeli tai Maailman kauppajärjestön WTO:n riitojen ratkaisua varten asetettu toimielin toteaa kyseisen sopimuspuolen ylläpitämän kaupan alan investointitoimenpiteen ristiriitaiseksi GATTin tai kaupan alan investointitoimenpiteistä tehdyn sopimuksen velvoitteiden kanssa.

3. Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Itävallan, Norjan, Ruotsin ja Suomen energiaperussopimuksen 7 artiklaa koskeva julistus ilmoittaa, että 7 artiklan määräykset ovat alisteisia merenalaisiin kaapeleihin ja putkistoihin sovellettavien kansainvälisoikeudellisten sopimusten säännöille tai, jollei tällaisia sääntöjä ole, yleisen kansainvälisen oikeuden vaatimuksille.

Ne ilmoittavat myös julistuksenaan, ettei 7 artiklan tarkoituksena ole vaikuttaa siihen, miten merenalaisiin kaapeleihin ja putkistoihin kohdistuvaa lainkäyttövaltaa koskevaa voimassa olevaa kansainvälistä oikeutta on tulkittava, ja ettei sen myöskään voida katsoa siihen vaikuttavan.

4. Julistusta on käsitelty perussopimuksen 10 artiklassa. Kanada ja Yhdysvallat vakuuttavat soveltavansa 10 artiklan määräyksiä seuraavien näkökohtien mukaisesti:

Muiden sopimuspuolten investoinneille ja näiden investoinneille kuuluvan kohtelun arvioimiseksi on asiaan vaikuttavia olosuhteita tarpeen tarkastella tapauskohtaisesti. Jonkin sopimuspuolen investoijille tai heidän investoinneilleen myönnettävän ja toisen sopimuspuolen investoijien investoinneille myönnettävän kohtelun keskinäinen vertailu on pätevä vain, jos investoijiin tai investointeihin vaikuttavat samankaltaiset olosuhteet. Kaksi perustekijää on otettava huomioon ratkaistessa, täyttääkö investoijien tai investointien erotteleva kohtelu 10 artiklan kriteerit.

Sopimuspuolten eri alojen toimintaohjelmien tavoitteet on otettava huomioon siltä osin kuin ne vastaavat 10 artiklassa todettuja syrjimättömyysperiaatteita. Lainmukaiset toimintaohjelmataavoitteet voivat oikeuttaa kohtelevan ulkomaisia investoijia tai heidän investointejaan eri tavoin sen esiintuomiseksi, että vaikuttamassa olevat olosuhteet näiden ja vastaavasti oman maan investoijien tai investointien kesken poikkeavat toisistaan. Pyrkimys avoimuuteen tietyn maan rahoitusjärjestelmän osalta esimerkiksi oikeuttaisi ryhtymään kohtuullisiin varotoimiin

ulkomaisten investoijien tai investointien osalta, milloin kyseiset toimet eivät olisi tarpeen samojen tavoitteiden toteuttamiseksi siltä osin kuin on kysymys kotimaisista investoijista tai investoinneista. Mainitunlaisten ulkomaisten ja vastaavasti oman maan investoijien tai heidän investointiensä välillä ei niin muodoin vallitsisi "olosuhteiden samankaltaisuutta". Vaikka siis kyseinen toimenpide sallisi erotteluvan kohtelun, se ei olisi ristiriidassa 10 artiklan kanssa.

5. Julistusta on käsitelty energiaperussopimuksen 25 artiklassa. Euroopan yhteisöt ja niiden jäsenvaltiot muistuttavat, että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 58 artiklan mukaan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustettuja yhtiöitä ja yrityksiä, joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on yhteisön alueella, on Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 2 osan III osaston 3 luvun mukaisen sijoitautumisoikeuden kannalta kohdeltava samalla tavoin kuin luonnollisia henkilöitä, jotka ovat jäsenvaltioiden kansalaisia; yhtiöillä ja yrityksillä, joilla on ainoastaan sääntömääräinen kotipaikka yhteisön alueella, tulee tältä osin olla todellinen ja jatkuva yhteys yhteisön jonkin jäsenvaltion taloudelliseen toimintaan.

"Yhtiöillä ja yrityksillä" tarkoitetaan siviilijä kauppaoikeudellisia yhtiöitä ja yrityksiä, osuustoiminnalliset yhteisöt niihin luettuina, sekä muita julkis- tai yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä lukuun ottamatta niitä, jotka eivät tavoittele voittoa.

Euroopan yhteisöt ja niiden jäsenvaltiot muistuttavat lisäksi, että yhteisöoikeus edellyttää edellä tarkoitettua kohtelun ulottamismahdollisuutta jäsenvaltioiden ulkopuolelle perustettujen yhtiöiden tai muiden yritysten sivuliikkeisiin ja toimistoihin sekä että energiaperussopimuksen 25 artiklaa sovellettaessa tullaan sallimaan ainoastaan sellaisia poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten aikaansaamasta laajemmasta taloudellisesta yhdentymisprosessista aiheutuvan suosinta-kohtelun varmistamiseksi.

6. Julistusta on käsitelty perussopimuksen 40 artiklassa. Tanska muistuttaa, että Euroopan energiaperuskirja ei koske Grönlantia eikä Färsaaria ennen kuin Grönlannin tai Färsaarten paikallishallinnot ovat toisin ilmoittaneet. Tanska toteaa kuitenkin, että energiaperussopimuksen 40 artikla koskee Grönlantia ja Färsaaria.

7. Julistusta on käsitelty liitteessä G kohdassa 4. Euroopan yhteisöt ja Venäjän federaatio ilmoittavat julistuksenaan niiden väliseen ydinmateriaalikauppaan sovellettavan Korfussa 24 päivänä kesäkuuta 1994 yhtäältä Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden ja toisaalta Venäjän federaation välillä allekirjoitetun kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen 22 artiklan määräyksiä, niihin liittyvää kirjeenvaihtoa sekä asiasta yhteisesti annettua julistusta, ja kyseisestä kaupasta syntyvien riitojen osalta meneteltävän mainitussa sopimuksessa edellytetyllä tavalla niin kauan, kunnes toisin sovitaan.

Edelleen Euroopan ja Ukraina, Kazakstan, Kirgisistan, Tadžikistan ja Uzbekistan toteavat kahdensivuisissa julistuksissaan, että Euroopan yhteisöjen ja mainittujen valtioiden välillä käytävä ydinenergia-alan kauppa kuuluu yksinomaan näiden erityissopimusten alaisuuteen, ja että ennen sopimusten voimaantuloa sovelletaan edelleen Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton välillä 18 päivänä joulukuuta 1989 allekirjoitettua kauppaa sekä kaupallista ja taloudellista yhteistyötä koskevaa sopimusta.

Nämä julistukset on sisällytetty päätösasiakirjaan, jolloin ne tulevat välittömästi yksipuolisten julistusten sijaan.

4. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Energiaperussopimuksen sekä siihen liittyvän Energiankäytön tehokkuutta ja siihen liittyviä ympäristönäkökohtia koskevan energiaperuskirjan pöytäkirjan voimaan saattamiseksi tarvittavaan asetukseen otettaisiin tavanomaiset määräykset sopimusten ja niitä koskevan voimaansaattamislain voimaantulosta. Mikäli Ahvenanmaa hyväksyy voimaansaattamislain, on asetukseen otettava tästä asianmukainen maininta.

Sopimukseen liittyminen saattaa aiheuttaa tarvetta antaa asetuksella tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta sekä tarkempia määräyksiä energiaperussopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan soveltamisesta. Viime mainittuja määräyksiä antaisivat sekä ulkoasiainministeriö että kauppa- ja teollisuusministeriö. Määräysten antamista koskeva säännös otettaisiin sopimusten voimaansaattamista koskevaan asetukseen.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan asetukseksi säädetettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimusten voimaantulon kanssa.

Energiaperussopimuksen on tarkoitus tulla voimaan 90. päivänä siitä päivästä lukien, jona 30. sellaisen valtion tai alueellisen taloudellisen yhdentymisjärjestön toimittama perussopimuksen ratifiointi- tai hyväksymisasiakirja talletetaan, joka oli peruskirjan allekirjoittajana 16 päivänä kesäkuuta 1995.

Energiaperussopimukseen liittyvä pöytäkirja tulee voimaan 30. päivänä siitä päivästä lukien, jona 15. sellaisen valtion tai alueellisen taloudellisen yhdentymisjärjestön toimittama pöytäkirjan ratifiointi- tai hyväksymisasiakirja talletetaan, joka on allekirjoittanut energiaperuskirjan ja on energiaperussopimuksen sopimuspuoli, tai samana päivänä, kun energiaperussopimus tulee voimaan. Voimaantulopäiväksi näistä kahdesta vaihtoehdosta tulee se, joka on myöhäisempi.

Valtion tai alueellisen taloudellisen yhdentymisjärjestön osalta, joka ratifioi tai hyväksyy energiaperussopimuksen sen jälkeen, kun 30. ratifiointi- tai hyväksymisasiakirja on talletettu, sopimus tulee voimaan 90. päivänä siitä päivästä lukien, jona kyseinen valtio tai alueellinen taloudellinen yhdentymisjärjestö on tallettanut oman ratifiointi- tai hyväksymisasiakirjansa. Esitykseen liittyvän lakiehdotuksen voimaantulolle Ahvenanmaan maakunnassa on saatava Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyminen. EU:n jäsenmaat ovat alustavasti lähteneet siitä, että ne saisivat energiaperussopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan ratifioituksi vuoden 1997 aikana.

Sen vuoksi, että energiaperussopimus koskee asioita, joissa toimivalta on toisaalta Euroopan unionin jäsenvaltioilla ja toisaalta Euroopan yhteisöillä, EU:n piirissä pyritään mahdollisuuksien mukaan samanaikaiseen ratifiointiin.

6. Säättämisyjärjestys ja eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Energiaperussopimus on luonteeltaan jae- tun toimivallan sopimus eli sen määräykset kuuluvat osittain jäsenvaltion ja osittain yhteisön toimivaltaan. Suomi hyväksyy siten omalta osaltaan sopimuksen hallitusmuodon 33 §:n ja valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n mukaisesti.

Sopimukseen liittyvä pöytäkirja ei sisällä määräyksiä, jotka vaatisivat eduskunnan suostumusta. Koska kuitenkin pöytäkirja muodostaa energiaperussopimuksen kanssa kiinteän kokonaisuuden, on myös sen sisältö katsottu tarkoituksenmukaiseksi selostaa hallituksen esityksen yhteydessä.

Ehdotus laiksi Sopimuksen Euroopan energiaperuskirjasta [ja siihen liittyvän pöytäkirjan] eräiden määräysten hyväksymisestä ehdotetaan käsiteltäväksi tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Kuten yleisperusteluissa on esitetty, sopimukseen ei liity velvoitteita, jotka olisivat ristiriidassa Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/91) säännösten kanssa.

Energiaperussopimuksen 13 artiklan mukaan sopimuspuoli saa pakkolunastaa tai kansallistaa toisen sopimuspuolen sijoittajien tekemiä investointeja ainoastaan artiklassa tarkemmin määrätyillä ehdoilla. Artiklassa on lisäksi määräyksiä tällaisen pakkolunastuksen johdosta maksettavista korvauksista ja koroista. Hallitusmuodon 12 §:n 2 momentin mukaan omaisuuden pakkolunastuksesta on säädettävä lailla. Artiklan edellä mainitut määräykset ovat osittain ristiriidassa pakkolunastuslainsäädännön kanssa. Näistä syistä sopimuksen 13 artiklan määräykset vaativat eduskunnan hyväksymistä.

Energiaperussopimuksessa on useita määräyksiä, jotka vallitsevan oikeuskäsitteen mukaan kuuluvat lainsäädännön alaan. Tällaisia määräyksiä ovat ainakin kauttakuljesta (artikla 7), verotusta (artikla 21) ja GATTiin ja sen liiteasiakirjoihin liittymättömien valtioiden kanssa käytävää kauppaa (artikla 29) koskevat määräykset. Artiklan 10 määräykset jo tehdyille investoinneille myönnettävästä kansallisesta kohtelusta tai suosituimmuuskohtelusta edellyttävät näiltä osin Suomen lainsäädännön sitomista.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Lissabonissa 17 päivänä joulukuuta 1994 tehdyn Sopimuksen Euroopan energiaperuskirjasta määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Sopimuksen Euroopan energiaperuskirjasta ja siihen liittyvän pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa mainitulla tavalla, säädetään:

1 §

Lissabonissa 17 päivänä joulukuuta 1994 tehdyn Sopimuksen Euroopan energiaperuskirjasta ja Energiatehokkuutta ja siihen liittyviä ympäristönäkökohtia koskevan energiaperuskirjan pöytäkirjan määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin siitä on sovittu.

2 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

3 §

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Ole Norrback*

EUROOPAN ENERGIAPERUSKIRJAA KÄSITTELEVÄN KONFERENSSIN PÄÄTÖSASIAKIRJA

I. Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin viimeinen täysistunto pidettiin Lissabonissa 16 ja 17 päivänä joulukuuta 1994. Kokoukseen osallistui edustajia, jäljempänä 'edustajat', Albanian tasavallasta, Saksan liittotasavallasta, Armenian tasavallasta, Australiasta, Itävallan tasavallasta, Azerbaidžanin tasavallasta, Belgian kuningaskunnasta, Valko-Venäjän tasavallasta, Bulgarian tasavallasta, Kanadasta, Kyproksen tasavallasta, Euroopan yhteisöistä, Kroatian tasavallasta, Tanskan kuningaskunnasta, Amerikan yhdysvalloista, Espanjan kuningaskunnasta, Viron tasavallasta, Suomen tasavallasta, Ranskan tasavallasta, Georgian tasavallasta, Kreikan tasavallasta, Unkarin tasavallasta, Irlannista, Islannin tasavallasta, Italian tasavallasta, Japanista, Kazakstanin tasavallasta, Kirgisian tasavallasta, Latvian tasavallasta, Liechtensteinin ruhtinaskunnasta, Liettuan tasavallasta, Luxemburgin suurherttuakunnasta, Maltan tasavallasta, Moldovan tasavallasta, Norjan kuningaskunnasta, Uzbekistanin tasavallasta, Hollannin kuningaskunnasta, Puolan tasavallasta, Portugalin tasavallasta, Romaniasta, Venäjän federaatiosta, Slovakian tasavallasta, Slovenian tasavallasta, Ruotsin kuningaskunnasta, Sveitsin valaliitosta, Tšekin tasavallasta, Turkin tasavallasta, Tadžikistanin tasavallasta, Turkmenistanista, Ukrainasta ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneestä kuningaskunnasta sekä kutsuttuja tarkkailijoita tietyistä maista ja kansainvälisistä järjestöistä.

TAUSTAA

II. Eurooppa-neuvoston Dublinissa kesäkuussa 1990 pitämässä kokouksessa Alankomaiden pääministeri ehdotti, että Itä-Euroopan ja entisen Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton alueen talouden elpymistä voitaisiin edistää ja nopeuttaa toteuttamalla yhteis-

FINAL ACT OF THE EUROPEAN ENERGY CHARTER CONFERENCE

I. The final Plenary Session of the European Energy Charter Conference was held at Lisbon on 16—17 December 1994. Representatives of the Republic of Albania, the Republic of Armenia, Australia, the Republic of Austria, the Azerbaijani Republic, the Kingdom of Belgium, the Republic of Belarus, the Republic of Bulgaria, Canada, the Republic of Croatia, the Republic of Cyprus, the Czech Republic, the Kingdom of Denmark, the Republic of Estonia, the European Communities, the Republic of Finland, the French Republic, the Republic of Georgia, the Federal Republic of Germany, the Hellenic Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Iceland, Ireland, the Italian Republic, Japan, the Republic of Kazakhstan, the Republic of Kyrgyzstan, the Republic of Latvia, the Principality of Liechtenstein, the Republic of Lithuania, the Grand Duchy of Luxembourg, the Republic of Malta, the Republic of Moldova, the Kingdom of the Netherlands, the Kingdom of Norway, the Republic of Poland, the Portuguese Republic, Romania, the Russian Federation, the Slovak Republic, the Republic of Slovenia, the Kingdom of Spain, the Kingdom of Sweden, the Swiss Confederation, the Republic of Tajikistan, the Republic of Turkey, Turkmenistan, Ukraine, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the United States of America and the Republic of Uzbekistan (hereinafter referred to as "the representatives") participated in the Conference, as did invited observers from certain countries and international organizations.

BACKGROUND

II. During the meeting of the European Council in Dublin in June 1990, the Prime Minister of the Netherlands suggested that economic recovery in Eastern Europe and the then Union of Soviet Socialist Republics could be catalysed and accelerated by coop-

työtä energia-alalla. Ehdotus sai myönteisen vastaanoton neuvostossa, ja se pyysi Euroopan yhteisöjen komissiota tutkimaan parasta mahdollista tapaa toteuttaa tätä yhteistöimintää. Helmikuussa 1991 komissio teki ehdotuksen Euroopan energiaperuskirjasta.

Euroopan yhteisöjen neuvoston tarkasteltua komission ehdotusta Euroopan yhteisöt kutuivat muut Länsi- ja Itä-Euroopan maat, Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton maat sekä Euroopan ulkopuoliset Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön jäsenmaat Brysselissä heinäkuussa 1991 pidettyyn konferenssiin neuvottelemaan Euroopan energiaperuskirjasta. Joukko muita maita ja kansainvälisiä järjestöjä kutsuttiin osallistumaan Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevään konferenssiin tarkkailijoita.

Neuvottelut Euroopan energiaperuskirjasta saatettiin päätökseen vuonna 1991 ja hyväksyttiin allekirjoittamalla päätösasiakirja Haagissa 16 ja 17 päivänä joulukuuta 1991 pidetyssä konferenssissa. Peruskirjan ovat tuona päivämääränä tai myöhemmin allekirjoittaneet kaikki I kohdassa mainitut, lukuun ottamatta tarkkailijoita.

Euroopan energiaperuskirjan allekirjoittaneet sitoutuivat

— edistämään peruskirjan tavoitteiden saavuttamista ja noudattamaan sen periaatteita sekä toteuttamaan ja laajentamaan yhteistöimintää niin pian kuin mahdollista neuvottelemalla hyvässä sovussa perussopimuksesta ja pöytäkirjoista.

Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi aloitti samanaikaisesti neuvottelut perussopimuksesta, jäljempänä 'sopimus energiaperuskirjasta', jonka tarkoituksena on edistää idän ja lännen välistä teollista yhteistyötä antamalla oikeudelliset takeet muun muassa investointien, kauttakulun ja kaupankäynnin aloilla. Konferenssi käynnisti myös neuvottelut pöytäkirjoista energiatehokkuuden, ydinturvallisuuden ja nestemäisten polttoaineiden aloilla, joskin viimeksi mainitun osalta neuvottelut keskeytettiin energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen valmistumiseen saakka.

Neuvottelut energiaperuskirjaa koskevasta sopimuksesta ja energiaperuskirjan energiatehokkuutta ja siihen liittyviä ympäristönäkökohtia koskevasta pöytäkirjasta saatettiin päätökseen vuonna 1994.

eration in the energy sector. This suggestion was welcomed by the Council, which invited the Commission of the European Communities to study how best to implement such cooperation. In February 1991 the Commission proposed the concept of a European Energy Charter.

Following discussion of the Commission's proposal in the Council of the European Communities, the European Communities invited the other countries of Western and Eastern Europe, of the Union of Soviet Socialist Republics and the non-European members of the Organisation for Economic Co-operation and Development to attend a conference in Brussels in July 1991 to launch negotiations on the European Energy Charter. A number of other countries and international organizations were invited to attend the European Energy Charter Conference as observers.

Negotiations on the European Energy Charter were completed in 1991 and the Charter was adopted by signature of a Concluding Document at a conference held at The Hague on 16—17 December 1991. Signatories of the Charter, then or subsequently, include all those listed in Section I above, other than observers.

The signatories of the European Energy Charter undertook:

— to pursue the objectives and principles of the Charter and implement and broaden their cooperation as soon as possible by negotiating in good faith a Basic Agreement and Protocols.

The European Energy Charter Conference accordingly began negotiations on a Basic Agreement — later called the Energy Charter Treaty — designed to promote East-West industrial cooperation by providing legal safeguards in areas such as investment, transit and trade. It also began negotiations on Protocols in the fields of energy efficiency, nuclear safety and hydrocarbons, although in the last case negotiations were later suspended until completion of the Energy Charter Treaty.

Negotiations on the Energy Charter Treaty and the Energy Charter Protocol on Energy Efficiency and Related Environmental Aspects were successfully completed in 1994.

SOPIMUS ENERGIAPERUSKIRJASTA

III. Neuvottelujen tuloksena Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi hyväksyi energiaperuskirjan sopimustekstin, jäljempänä 'sopimus', joka on liitteessä 1 ja siihen liittyvät päätökset, jotka ovat liitteessä 2 sekä päätti, että sopimus olisi avoinna allekirjoittamista varten Lissabonissa 17 päivästä joulukuuta 1994 alkaen 16 päivään kesäkuuta 1995 saakka.

YHTEISET TULKINNAT

IV. Allekirjoittaessaan päätösasiakirjan edustajat sopivat noudattavansa seuraavia sopimusta koskevia yhteisiä tulkintoja:

1. *Koko sopimus*

a) Edustajat tähdentävät, että sopimuksen määräyksissä on otettu huomioon sopimuksen erityisluonne, jonka tarkoituksena on luoda oikeudellinen kehys pitkäaikaisen yhteistyön edistämiseksi tietyllä erityisalalla ja ettei näiden määräysten voida näin ollen katsoa muodostavan ennakkotapausta muiden kansainvälisten neuvottelujen yhteydessä.

b) Sopimuksen määräykset

i) eivät velvoita mitään sopimuspuolta hyväksymään kolmannen osapuolen pakollista liittymistä

ii) eivätkä estä käyttämästä hinnoittelujärjestelmiä, jotka soveltaisivat tietyn kuluttajaryhmän sisällä samoja hintoja eri paikkakunnille sijoittuneille asiakkaille.

c) Suosituimmuuskohtelua koskevien poikkeusten ei ole tarkoitus koskea erityisiä toimenpiteitä yleisen soveltamisen sijaan tietyn investoijan tai investoijaryhmän osalta.

2. *Sopimuksen 1 artiklan 5 kohta*

a) Sovitaan, ettei sopimus oikeuta muun kuin energia-alaan liittyvän taloudellisen toiminnan harjoittamiseen.

b) Seuraavat toimintamuodot ovat esimerkkejä energia-alaan liittyvän taloudellisen toiminnan muodoista:

i) esimerkiksi öljyn, kaasun, hiilen ja uraanin etsintä, koekaivaus tai -poraus ja louhinta tai poraus;

ii) sähkövoimaloiden rakentaminen ja

THE ENERGY CHARTER TREATY

III. As a result of its deliberations the European Energy Charter Conference has adopted the text of the Energy Charter Treaty (hereinafter referred to as the "Treaty") which is set out in Annex 1 and Decisions with respect thereto which are set out in Annex 2, and agreed that the Treaty would be open for signature at Lisbon from 17 December 1994 to 16 June 1995.

UNDERSTANDINGS

IV. By signing the Final Act, the representatives agreed to adopt the following Understandings with respect to the Treaty:

1. *With respect to the Treaty as a whole*

(a) The representatives underline that the provisions of the Treaty have been agreed upon bearing in mind the specific nature of the Treaty aiming at a legal framework to promote long-term cooperation in a particular sector and as a result cannot be construed to constitute a precedent in the context of other international negotiations.

(b) The provisions of the Treaty do not:

(i) oblige any Contracting Party to introduce mandatory third party access; or

(ii) prevent the use of pricing systems which, within a particular category of consumers, apply identical prices to customers in different locations.

(c) Derogations from most favoured nation treatment are not intended to cover measures which are specific to an Investor or group of Investors, rather than applying generally.

2. *With respect to Article 1(5)*

(a) It is understood that the Treaty confers no rights to engage in economic activities other than Economic Activities in the Energy Sector.

(b) The following activities are illustrative of Economic Activity in the Energy Sector:

(i) prospecting and exploration for, and extraction of, e.g., oil, gas, coal and uranium;

(ii) construction and operation of power

käyttö, mukaan lukien tuulesta tai muista uusiutuvista luonnonvaroista käyttövoimansa saavat voimalat;

iii) energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden maankuljetus, jakelu, varastointi ja hankinta, esimerkiksi siirto- ja jakelujohtoja ja -putkistoja ja erityisiä rautateitä käyttäen sekä laitteiden rakentaminen tätä varten, mukaan lukien öljy-, kaasu- ja hiililieteputkistojen asentaminen;

iv) energiaan liittyvistä laitoksista, esimerkiksi sähkövoimaloista peräisin olevien jätteen poisto ja hävitys, mukaan lukien ydinvoimaloista peräisin olevat radioaktiiviset jätteet;

v) energiaan liittyvien laitosten purkamisen, mukaan lukien öljynporauslautat, öljynjalostamot ja sähkövoimalat;

vi) energiaraaka-aineiden ja tuotteiden markkinointi, myynti ja kauppa, esimerkiksi bensiinin vähittäismyynti

ja

vii) edellä mainittuihin toimintoihin liittyvät tutkimus-, neuvonta-, suunnittelu- ja hallintatoiminnot, mukaan lukien energiatehokkuutta parantamaan pyrkivät toiminnot.

generation facilities, including those powered by wind and other renewable energy sources;

(iii) land transportation, distribution, storage and supply of Energy Materials and Products, e.g., by way of transmission and distribution grids and pipelines or dedicated rail lines, and construction of facilities for such, including the laying of oil, gas, and coal-slurry pipelines;

(iv) removal and disposal of wastes from energy related facilities such as power stations, including radioactive wastes from nuclear power stations;

(v) decommissioning of energy related facilities, including oil rigs, oil refineries and power generating plants;

(vi) marketing and sale of, and trade in Energy Materials and Products, e.g., retail sales of gasoline; and

(vii) research, consulting, planning, management and design activities related to the activities mentioned above, including those aimed at Improving Energy Efficiency.

3. Sopimuksen 1 artiklan 6 kohta

Jotta voitaisiin selkeämmin määritellä, valvooko toisen sopimuspuolen investoija suorasti tai epäsuorasti jonkin sopimuspuolen alueella tehtyä investointia, tarkoitetaan 'investoinnin valvonnalla' tosiasiallista valvontaa, joka määräytyy kunkin tilanteen tosiasioiden tutkimisen jälkeen. Tässä tutkinnassa olisi otettava huomioon kaikki asian kannalta olennaiset tekijät, sekä erityisesti:

a) investoijan taloudellinen hyöty investoinnista, mukaan lukien osakepääomaedut;

b) investoijan kyky vaikuttaa merkittävästi investoinnin hallintaan ja toimintaan

ja

c) investoijan kyky vaikuttaa merkittävästi johtokunnan tai muiden johtaelinten jäsenten valintaan.

Jos on aihetta epäillä valvooko investoija suorasti tai epäsuorasti investointia, on tätä valvontaa vaativan investoijan todistettava tällaisen valvonnan olemassaolo.

4. Sopimuksen 1 artiklan 8 kohta

Australian ulkomaisia investointeja koskevan politiikan mukaisesti pidetään ulkomaisen

3. With respect to Article 1(6)

For greater clarity as to whether an Investment made in the Area of one Contracting Party is controlled, directly or indirectly, by an Investor of any other Contracting Party, control of an Investment means control in fact, determined after an examination of the actual circumstances in each situation. In any such examination, all relevant factors should be considered, including the Investors

(a) financial interest, including equity interest, in the Investment;

(b) ability to exercise substantial influence over the management and operation of the Investment; and

(c) ability to exercise substantial influence over the selection of members of the board of directors or any other managing body.

Where there is doubt as to whether an Investor controls, directly or indirectly, an Investment, an Investor claiming such control has the burden of proof that such control exists.

4. With respect to Article 1(8)

Consistent with Australia's foreign investment policy, the establishment of a new

investoijan uuden raaka-aineiden louhinta- tai käsittelyhankkeen aloittamista Australiassa vähintään kymmenen miljoonan Australian dollarin kokonaisinvestoinnilla uutena investointina, vaikka kyseisellä ulkomaisella investoijalla olisi jo toiminnassa samankaltainen yritys Australiassa.

5. Sopimuksen 1 artiklan 12 kohta

Edustajat tunnustavat teollis- ja tekijänoikeuksien riittävän ja tehokkaan suojan tarpeen ylimpien hyväksyttyjen kansainvälisten standardien mukaisesti.

6. Sopimuksen 5 artiklan 1 kohta

Edustajien yksimielisyys 5 artiklan osalta ei ole epäsuorasti mikään kannanotto siihen, sisältyvätkö ja missä laajuudessa kauppaan liittyviä investointitoimia koskevan sopimuksen määräykset, jotka on liitetty Uruguay'n kierroksen monenvälisten kauppaneuvotteluiden päätösasiakirjaan, epäsuorasti tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATT) III ja XI artiklaan.

7. Sopimuksen 6 artikla

a) Jokaisen sopimuspuolen on määriteltävä lainsäädäntönsä mukaisesti 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu kilpailunvastainen yksipuolinen ja yhdenmukaistettu menettely, johon voidaan lukea kuuluvaksi väärinkäyttö.

b) Ilmaisulla 'soveltaminen' ja 'soveltaa' tarkoitetaan kaikkia jonkin sopimuspuolen kilpailulainsäädäntönsä mukaisesti toteuttamia toimenpiteitä tutkimuksen, oikeudellisen toimen tai hallinnollisen toimenpiteen muodossa tai luvan myöntävän tai lupaa pidentävän päätöksen tai uuden lain muodossa.

8. Sopimuksen 7 artiklan 4 kohta

Sovellettavaan lainsäädäntöön sisältyvät periaatteissa ympäristönsuojelua, maankäyttöä ja turvallisuutta sekä teknisiä määräyksiä koskevat säännökset.

9. Sopimuksen 9 ja 10 artikla sekä V osa

Jos julkisia lainoja, avustuksia, takauksia tai vakuutuksia ulkomaankaupan tai -investointien edistämiseksi myöntävän sopimuspuolen ohjelmat eivät ole sidoksissa muiden sopimuspuolten investoijien sen alueelle te-

mining or raw materials processing project in Australia with total investment of \$A 10 million or more by a foreign interest, even where that foreign interest is already operating a similar business in Australia, is considered as the making of a new investment.

5. With respect to Article 1(12)

The representatives recognize the necessity for adequate and effective protection of Intellectual Property rights according to the highest internationally-accepted standards.

6. With respect to Article 5(1)

The representatives' agreement to Article 5 is not meant to imply any position on whether or to what extent the provisions of the "Agreement on Trade-Related Investment Measures" annexed to the Final Act of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations are implicit in articles III and XI of the GATT.

7. With respect to Article 6

(a) The unilateral and concerted anti-competitive conduct referred to in Article 6(2) are to be defined by each Contracting Party in accordance with its laws and may include exploitative abuses.

(b) "Enforcement" and "enforces" include action under the competition laws of a Contracting Party by way of investigation, legal proceeding, or administrative action as well as by way of any decision or further law granting or continuing an authorization.

8. With respect to Article 7(4)

The applicable legislation would include provisions on environmental protection, land use, safety, or technical standards.

9. With respect to Articles 9, 10 and Part V

As a Contracting Party's programmes which provide for public loans, grants, guarantees or insurance for facilitating trade or Investment abroad are not connected with Investment or related activities of Investors

kemiin investointeihin tai niihin liittyviin toimiin, voidaan kyseisiin ohjelmiin osallistumista rajoittaa.

10. *Sopimuksen 10 artiklan 4 kohta*

Täydentävässä sopimuksessa vahvistetaan 10 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kohtelun soveltamista koskevat edellytykset. Näihin edellytyksiin sisältyy muun muassa valtion omaisuuden myyntiä ja muuta luovuttamista (yksityistäminen) ja monopolien purkamista (demonopolisointi) koskevia määräyksiä.

11. *Sopimuksen 10 artiklan 4 kohta ja 29 artiklan 6 kohta*

Sopimuspuolet voivat harkita 10 artiklan 4 kohdan ja 29 artiklan 6 kohdan yhdistämistä.

12. *Sopimuksen 14 artiklan 5 kohta*

Sopimuksen 14 artiklan 5 kohdassa tarkoitetun sopimuksen sopimuspuoleksi tuleva osapuoli varmistaa, etteivät sopimuksen ehdot ole ristiriidassa niiden velvoitteiden kanssa, joita tällä sopimuspuolella on Kansainvälisen valuuttarahaston perussäännön mukaan.

13. *Sopimuksen 19 artiklan 1 kohdan i alakohta*

Kukin sopimuspuoli päättää itse, missä määrin ympäristövaikutusten arvioinnista ja seurannasta säädetään laein, ja määrittää, mitkä viranomaiset ovat toimivaltaisia päättämään näistä säännöksistä sekä vahvistaa asianmukaiset menettelyt.

14. *Sopimuksen 22 ja 23 artikla*

Sopimuksen 29 artiklassa tarkoitettujen energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kaupan osalta kyseisessä artiklassa annetaan 22 ja 23 artiklan soveltamisalaan kuuluviin kysymyksiin liittyvät säännökset.

15. *Sopimuksen 24 artikla*

GATT-sopimukseen ja sen liiteasiakirjoihin sisältyviä poikkeuksia sovelletaan GATT-sopimuspuolina oleviin asianomaisiin sopimuspuoliin 4 artiklan mukaisesti. Sopimuksen 29

from other Contracting Parties in its Area, such programmes may be subject to constraints with respect to participation in them.

10. *With respect to Article 10(4)*

The supplementary treaty will specify conditions for applying the Treatment described in Article 10(3). Those conditions will include, inter alia, provisions relating to the sale or other divestment of state assets (privatization) and to the dismantling of monopolies (demonopolization).

11. *With respect to Articles 10(4) and 29(6)*

Contracting Parties may consider any connection between the provisions of Article 10(4) and Article 29(6).

12. *With respect to Article 14(5)*

It is intended that a Contracting Party which enters into an agreement referred to in Article 14(5) ensure that the conditions of such an agreement are not in contradiction with that Contracting Party's obligations under the Articles of Agreement of the International Monetary Fund.

13. *With respect to Article 19(1)(i)*

It is for each Contracting Party to decide the extent to which the assessment and monitoring of Environmental Impacts should be subject to legal requirements, the authorities competent to take decisions in relation to such requirements, and the appropriate procedures to be followed.

14. *With respect to Articles 22 and 23*

With regard to trade in Energy Materials and Products governed by Article 29, that Article specifies the provisions relevant to the subjects covered by Articles 22 and 23.

15. *With respect to Article 24*

Exceptions contained in the GATT and Related Instruments apply between particular Contracting Parties which are parties to the GATT, as recognized by Article 4. With

artiklassa tarkoitettujen energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kaupan osalta kyseisessä artiklassa annetaan 24 artiklan soveltamisalaan kuuluvien kysymyksiin liittyvät säännökset.

16. *Sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan a alakohta*

Sopimuksen 26 artiklan 2 kohdan a alakohtaa ei saisi tulkita siten, että sopimuspuoli vaadittaisiin liittämään sopimuksen III osa kansalliseen lainsäädäntöönsä.

17. *Sopimuksen 26 ja 27 artikla*

Sopimuksen 10 artiklan 1 kohdan viimeistä edellisessä virkkeessä tehtyyn viittaukseen sopimuksista johtuviin velvoitteisiin eivät sisälly kansainvälisten järjestöjen päätökset, vaikka ne ovat lainsäädännöllisesti velvoittavia, eivätkä ennen 1 päivää tammikuuta 1970 voimaantulleet sopimukset.

18. *Sopimuksen 29 artiklan 2 kohdan a alakohta*

a) Kun GATT 1947 -sopimuksessa tai sen liiteasiakirjan määräyksessä edellytetään GATT-sopimuspuolten yhteistä toimintaa, pidetään peruskirjaa käsittelevän konferenssin tehtävänä panna kyseinen toiminta täytäntöön.

b) Ilmaisulla 'sitä kuin niitä sovelletaan 1 päivänä maaliskuuta 1994 ja GATT 1947 -sopimuksen sopimuspuolet toteuttavat niitä keskenään energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden osalta' ei tarkoiteta tapauksia, joissa GATTin sopimuspuoli vetoaa GATTin XXXV artiklaan ja päättää siten olla soveltamatta GATTia toista GATTin sopimuspuolta kohtaan, mutta kuitenkin tosiasiaa soveltaa sitä yksipuolisesti tiettyjen määräysten osalta kyseiseen toiseen GATT-sopimuspuoleen.

19. *Sopimuksen 33 artikla*

Väliaikainen peruskirjaa käsittelevä konferenssi päättää mahdollisimman pian parhaasta tavasta toteuttaa Euroopan energiaperuskirjan III jakson tavoite neuvotella peruskirjan III jaksossa selostettuihin yhteistyöaloihin liittyvistä pöytäkirjoista.

20. *Sopimuksen 34 artikla*

a) Väliaikainen pääsihteeri ottaa välittö-

respect to trade in Energy Materials and Products governed by Article 29, that Article specifies the provisions relevant to the subjects covered by Article 24.

16. *With respect to Article 26(2)(a)*

Article 26(2)(a) should not be interpreted to require a Contracting Party to enact Part III of the Treaty into its domestic law.

17. *With respect to Articles 26 and 27*

The reference to treaty obligations in the penultimate sentence of Article 10(1) does not include decisions taken by international organizations, even if they are legally binding, or treaties which entered into force before 1 January 1970.

18. *With respect to Article 29(2)(a)*

(a) Where a provision of GATT 1947 or a Related Instrument referred to in this paragraph provides for joint action by parties to the GATT, it is intended that the Charter Conference take such action.

(b) The notion "applied on 1 March 1994 and practised with regard to Energy Materials and Products by parties to GATT 1947 among themselves" is not intended to refer to cases where a party to the GATT has invoked article XXXV of the GATT, thereby disapplying the GATT vis-à-vis another party to the GATT, but nevertheless applies unilaterally on a de facto basis some provisions of the GATT vis-à-vis that other party to the GATT.

19. *With respect to Article 33*

The provisional Charter Conference should at the earliest possible date decide how best to give effect to the goal of Title III of the European Energy Charter that Protocols be negotiated in areas of cooperation such as those listed in Title III of the Charter.

20. *With respect to Article 34*

(a) The provisional Secretary-General

mästi yhteyttä muihin kansainvälisiin elimiin määrittääkseen edellytykset, joilla ne voivat ottaa huolehtiakseen energiaperuskirjaa koskevasta sopimuksesta johtuvat tehtävät. Väliaikainen pääsihteeri voisi antaa kertomuksen väliaikaiselle peruskirjaa käsittelevälle konferenssille, joka 45 artiklan 4 kohdan mukaan on kutsuttava koolle viimeistään 180 päivän kuluttua sopimuksen avaamisesta allekirjoittamista varten.

b) Peruskirjaa käsittelevä konferenssi hyväksyy vuosittaisen talousarvion ennen varainhoitovuoden alkua.

21. *Sopimuksen 34 artiklan 3 kohdan m alakohhta*

Liitteisiin tehtäviin teknisiin muutoksiin voisivat kuulua esimerkiksi niiden maiden poistaminen, jotka eivät ole allekirjoittaneet sopimusta tai ovat allekirjoittaneet, mutta ovat ilmoittaneet, etteivät aio ratifioida sitä, tai liitteisiin N ja VC tehtävät lisäykset. Sihteeristön tehtävänä on esittää nämä muutokset peruskirjaa käsittelevälle konferenssille sopivana ajankohtana.

22. *Sopimuksen liitteessä TFU oleva 1 kohta*

a) Jos jotkut 1 kohdassa tarkoitettujen sopimusten osapuolina olevat maat eivät ole allekirjoittaneet sopimusta tai eivät ole liittyneet siihen ilmoittamiseen vaadittuna ajankohtana, sopimuksen allekirjoittaneet ja siihen liittyneet sopimuspuolet voivat suorittaa ilmoittamisen näiden nimissä.

b) Sisällöltään puhtaasti kaupallisia sopimuksia ei ole tarpeen ilmoittaa aina, jos kyseisistä sopimuksista ei aiheudu yhteensovitusongelmia 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan kanssa, vaikka sopimukset olisivat julkisten hallintoelinten tekemiä. Peruskirjaa käsittelevässä konferenssissa voitaisiin kuitenkin täsmentää, mitkä 29 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettut sopimukset on liitteen TFU mukaan ilmoitettava, ja mitä sopimuksia ei tarvitse ilmoittaa.

JULISTUKSET

V. Edustajat julistavat, että 18 artiklan 2 kohtaa ei saa tulkita siten, että siinä sallittaisiin sopimuksen muiden määräysten soveltamisen laiminlyönti.

VI. Edustajat ottavat huomioon myös seuraavat sopimuksesta annetut julistukset:

should make immediate contact with other international bodies in order to discover the terms on which they might be willing to undertake tasks arising from the Treaty and the Charter. The provisional Secretary-General might report back to the provisional Charter Conference at the meeting which Article 45(4) requires to be convened not later than 180 days after the opening date for signature of the Treaty.

(b) The Charter Conference should adopt the annual budget before the beginning of the financial year.

21. *With respect to Article 34(3)(m)*

The technical changes to Annexes might for instance include, delisting of non-signatories or of signatories that have evinced their intention not to ratify, or additions to Annexes N and VC. It is intended that the Secretariat would propose such changes to the Charter Conference when appropriate.

22. *With respect to Annex TFU(1)*

(a) If some of the parties to an agreement referred to in paragraph (1) have not signed or acceded to the Treaty at the time required for notification, those parties to the agreement which have signed or acceded to the Treaty may notify on their behalf.

(b) The need in general for notification of agreements of a purely commercial nature is not foreseen because such agreements should not raise a question of compliance with Article 29(2)(a), even when they are entered into by state agencies. The Charter Conference could, however, clarify for purposes of Annex TFU which types of agreements referred to in Article 29(2)(b) require notification under the Annex and which types do not.

DECLARATIONS

V. The representatives declared that Article 18(2) shall not be construed to allow the circumvention of the application of the other provisions of the Treaty.

VI. The representatives also noted the following Declarations that were made with respect to the Treaty:

1. Sopimuksen 1 artiklan 6 kohta

Venäjän federaatio toivoo, että 10 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua lisäsopimusta koskevissa neuvotteluissa arvioitaisiin uudelleen kansallisen lainsäädännön merkitys valvontaan liittyvän kysymyksen osalta siten kuin se on muotoiltu 1 artiklan 6 kohdan yhteisessä tulkinnassa.

2. Sopimuksen 5 artikla ja 10 artiklan 11 kohta

Australia kiinnittää huomiota siihen, että 5 artiklan ja 10 artiklan 11 kohdan määräykset eivät vähennä sen GATTista johtuvia oikeuksia ja velvoitteita, mukaan lukien kauppaan liittyviä investointitoimenpiteitä koskeva sopimus, erityisesti 5 artiklan 3 kohdassa annetun poikkeusluettelon osalta, jota Australia pitää epätäydellisenä.

Lisäksi Australia kiinnittää huomiota siihen, ettei ole asianmukaista, että sopimuksen perusteella luodut riitojen ratkaisusta vastaavat elimet tulkitsevat GATTin III ja XI artiklaa riidoissa, joissa osapuolina ovat GATTin sopimuspuolet tai GATT-sopimuspuolen investoija ja toinen GATT-sopimuspuoli. Australian mukaan 10 artiklan 11 kohdan soveltamisen osalta investoijan ja GATTin sopimuspuolen välillä ainoa kysymys, jota 26 artiklan perusteella voidaan tutkia, koskee välitysratkaisuja tilanteessa, jossa GATTin paneeli tai Maailman kauppajärjestön WTO:n riitojenratkaisuelin ensin katsoo, että sopimuspuolen ylläpitämä kauppaan liittyvä investointitoimenpide ei ole sen GATTista johtuvien velvoitteiden tai kauppaan liittyviä investointitoimenpiteitä koskevan sopimuksen mukainen.

3. Sopimuksen 7 artikla

Euroopan yhteisöt ja niiden jäsenvaltiot sekä Itävalta, Norja, Suomi ja Ruotsi julistavat, että 7 artiklan määräykset ovat kansainvälisen oikeuskäytännön sääntöjen alaisia merenalaisia putkia ja kaapeleita koskevan lainsäädännön osalta, tai yleisen kansainvälisen oikeuden alaisia, jos tällaiset säännöt puuttuvat.

Kyseiset sopimuspuolet julistavat myös, että 7 artiklan tarkoituksena ei ole vaikuttaa kansainvälisen oikeuden tulkintaan olemassa

1. With respect to Article 1(6)

The Russian Federation wishes to have reconsidered, in negotiations with regard to the supplementary treaty referred to in Article 10(4), the question of the importance of national legislation with respect to the issue of control as expressed in the Understanding to Article 1(6).

2. With respect to Articles 5 and 10(11)

Australia notes that the provisions of Articles 5 and 10(11) do not diminish its rights and obligations under the GATT, including as elaborated in the Uruguay Round Agreement on Trade-Related Investment Measures, particularly with respect to the list of exceptions in Article 5(3), which it considers incomplete.

Australia further notes that it would not be appropriate for dispute settlement bodies established under the Treaty to give interpretations of GATT articles III and XI in the context of disputes between parties to the GATT or between an Investor of a party to the GATT and another party to the GATT. It considers that with respect to the application of Article 10(11) between an Investor and a party to the GATT, the only issue that can be considered under Article 26 is the issue of the awards of arbitration in the event that a GATT panel or the WTO dispute settlement body first establishes that a trade-related investment measure maintained by the Contracting Party is inconsistent with its obligations under the GATT or the Agreement on Trade-Related Investment Measures.

3. With respect to Article 7

The European Communities and their Member States and Austria, Norway, Sweden and Finland declare that the provisions of Article 7 are subject to the conventional rules of international law on jurisdiction over submarine cables and pipelines or, where there are no such rules, to general international law.

They further declare that Article 7 is not intended to affect the interpretation of existing international law on jurisdiction over subma-

olevan merenalaisia kaapeleita ja putkia koskevan lainsäädännön osalta ja ettei kyseisellä artikkelilla voida katsoa olevan tällaista vaikutusta.

4. Sopimuksen 10 artikla

Kanada ja Amerikan yhdysvallat vahvistavat yhdessä, että ne soveltavat 10 artiklan määräyksiä seuraavien näkökohtien mukaisesti:

Sen kohtelun arvioimiseksi, joka on myönnettävä muiden sopimuspuolten investoijille ja näiden investoinneille, on tarpeen tutkia olosuhteet tapaus tapaukselta. Vertailu jonkin sopimuspuolen investoijien kohtelun tai sopimuspuolen investoijien investointien ja toisen sopimuspuolen investointien tai investoijien välillä on pätevä vain, jos vertailu suoritetaan samankaltaisissa olosuhteissa olevien investoijien ja investointien välillä. Määriteltäessä onko investoijien ja investointien erilainen kohtelu artiklan 10 mukaista on kaksi perustekijää otettava huomioon.

Ensimmäinen tekijä sisältyy sopimuspuolten yleiseen politiikkaan eri osa-alueilla, jos kyseiset alueet soveltuvat 10 artiklassa annettuihin syrjinnän kieltäviin periaatteisiin. Lailliset tavoitteet voivat oikeuttaa ulkomaisten investoijien tai investointien erilliskohtelun, joka johtuu kyseisten investoijien ja investointien ja niiden kansallisten vastineiden välisistä eroista asian kannalta olennaisien olosuhteiden osalta. Esimerkiksi maan rahajärjestelmän eheyden varmistaminen voi oikeuttaa kohtuulliset varotoimenpiteet ulkomaisia investoijia tai investointeja kohtaan, vaikka kyseiset toimet eivät ole tarpeen samojen tavoitteiden toteuttamiseksi kansallisten investoijien tai investointien osalta. Näiden ulkomaisten investoijien tai investointien osalta ei siis olisi kysymys "samankaltaisista olosuhteista" kuin kansallisten investoijien tai investointien osalta. Jos tällainen toimenpide siten oikeuttaa erillismenettelyn, se ei ole 10 artiklan vastainen.

Toinen tekijä sisältyy laajuuteen, jolla kyseinen toimenpide perustellaan sen takia, että kyseinen investoija tai investointi on ulkomaista omaisuutta tai on ulkomaisen valvonnan alaisena. Toimenpide, joka kohdistuu tiettyihin investoijiin, koska he ovat ulkomaalaisia ilman riittäviä yleisen politiikan

rine cables and pipelines, and cannot be considered as doing so.

4. With respect to Article 10

Canada and the United States each affirm that they will apply the provisions of Article 10 in accordance with the following considerations:

For the purposes of assessing the treatment which must be accorded to Investors of other Contracting Parties and their Investments, the circumstances will need to be considered on a case-by-case basis. A comparison between the treatment accorded to Investors of one Contracting Party, or the Investments of one Investor of one Contracting Party, and the Investments or Investors of another Contracting Party, is only valid if it is made between Investors and Investments in similar circumstances. In determining whether differential treatment of Investors or Investments is consistent with Article 10, two basic factors must be taken into account.

The first factor is the policy objectives of Contracting Parties in various fields insofar as they are consistent with the principles of non-discrimination set out in Article 10. Legitimate policy objectives may justify differential treatment of foreign Investors or their Investments in order to reflect a dissimilarity of relevant circumstances between those Investors and Investments and their domestic counterparts. For example, the objective of ensuring the integrity of a country's financial system would justify reasonable prudential measures with respect to foreign Investors or Investments, where such measures would be unnecessary to ensure the attainment of the same objectives insofar as domestic Investors or Investments are concerned. Those foreign Investors or their Investments would thus not be "in similar circumstances" to domestic Investors or their Investments. Thus, even if such a measure accorded differential treatment, it would not be contrary to Article 10.

The second factor is the extent to which the measure is motivated by the fact that the relevant Investor or Investment is subject to foreign ownership or under foreign control. A measure aimed specifically at Investors because they are foreign, without sufficient countervailing policy reasons consistent with

vastaavia perusteita edellisen kohdan mukaisesti, olisi 10 artiklan periaatteiden vastainen. Tällöin ulkomainen investoija tai investointi olisi "samankaltaisissa olosuhteissa" kuin kansalliset investoijat ja niiden investoinnit, ja toimenpide olisi 10 artiklan vastainen.

5. Sopimuksen 25 artikla

Euroopan yhteisöt ja niiden jäsenvaltiot palauttavat mieleen, että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 58 artiklan mukaan:

a) Jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetut yhtiöt tai yritykset, joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai toimipaikka on yhteisön alueella, rinnastetaan, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen toisen osan⁽¹⁾ III jakson 2 luvussa määrätyn sijoittautumisoikeuden osalta luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia; yhtiöiden tai yritysten, joilla on ainoastaan sääntömääräinen toimipaikka yhteisön alueella, on tähän tarkoitukseen osoitettava todellinen ja jatkuva side jonkin jäsenvaltion talouden kanssa;

b) 'yhtiöillä tai yrityksillä' tarkoitetaan siiviili- ja kauppaoikeudellisia yhtiöitä, osuustoiminnallisia yhtiöitä sekä muita julkis- tai yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä, lukuun ottamatta niitä, jotka eivät tavoittele voittoa.

Lisäksi Euroopan yhteisöt ja niiden jäsenvaltiot muistuttavat, että

yhteisön lainsäädännössä säädetään mahdollisuudesta laajentaa edellä esitettyä kohtelua yhtiöiden tai yritysten, jotka eivät ole sijoittautuneet mihinkään jäsenvaltioon, tytäryhtiöihin ja toimipaikkoihin; energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 25 artiklassa sallitaan ainoastaan Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksista johtuvan laajemman taloudellisen yhdentymiskehityksen synnyttämän etuuskohtelun turvaamiseksi tehdyt tarvittavat poikkeamat.

6. Sopimuksen 40 artikla

Tanska palauttaa mieleen, että Euroopan energiaperuskirjaa ei sovelleta Grönlantiin

the preceding paragraph, would be contrary to the principles of Article 10. The foreign Investor or Investment would be "in similar circumstances" to domestic Investors and their Investments, and the measure would be contrary to Article 10.

5. With respect to Article 25

The European Communities and their Member States recall that, in accordance with article 58 of the Treaty establishing the European Community:

(a) companies or firms formed in accordance with the law of a Member State and having their registered office, central administration or principal place of business within the Community shall, for the right of establishment pursuant to Part Three, Title III, Chapter 2 of the Treaty establishing the European Community, be treated in the same way as natural persons who are nationals of Member States; companies or firms which only have their registered office within the Community must, for this purpose, have an effective and continuous link with the economy of one of the Member States;

(b) "companies and firms" means companies or firms constituted under civil or commercial law, including cooperative societies, and other legal persons governed by public or private law, save for those which are non-profitmaking.

The European Communities and their Member States further recall that:

Community law provides for the possibility to extend the treatment described above to branches and agencies of companies or firms not established in one of the Member States; and that, the application of Article 25 of the Energy Charter Treaty will allow only those derogations necessary to safeguard the preferential treatment resulting from the wider process of economic integration resulting from the Treaties establishing the European Communities.

6. With respect to Article 40

Denmark recalls that the European Energy Charter does not apply to Greenland and the

⁽¹⁾ Suom. huom. Muissa kieliversioissa viitataan kolmanneen osaan, joka kuitenkin koskee Euroopan sosiaalirahastoa.

eikä Färssaariin, kunnes soveltamista koskeva ilmoitus on saatu Grönlannin ja Färssaarten paikallishallituksilta.

Tämän asian osalta Tanska vakuuttaa, että sopimuksen 40 artiklaa sovelletaan Grönlantiin ja Färssaariin.

7. Liitteen G 4 kohta

a) Euroopan yhteisöt ja Venäjän federaatio julistavat, että niiden välistä ydinaineiden kauppaa hallitaan, kunnes ne tekevät toisen sopimuksen, Korfulla 24 päivänä kesäkuuta 1994 allekirjoitetun kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen, jolla luodaan kumppanuus Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden ja Venäjän federaation välille, 22 artiklan määräyksillä ja siihen liitetyn kirjeenvaihdon ja siihen liittyvän yhteisen julistuksen määräyksillä, ja että kyseiseen kauppaan liittyvät riidat ratkaistaan kyseisessä sopimuksessa määrätyn menettelyn mukaisesti.

b) Euroopan yhteisöt ja Ukraina julistavat, että Luxemburgissa 14 päivänä kesäkuuta 1994 allekirjoitetun kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen ja samassa paikassa samana päivänä parafoidun siihen liittyvän väliaikaisen sopimuksen mukaisesti sopimuspuolten välistä ydinaineiden kauppaa hallitaan yksinomaan Euroopan atomienergiayhteisön ja Ukrainan välillä tehtävän erityissopimuksen määräyksillä.

Kyseisen erityissopimuksen voimaantuloon saakka Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton välillä Brysselissä 18 päivänä joulukuuta 1989 tehdyn kauppaa sekä kaupallista ja taloudellista yhteistyötä koskevan sopimuksen määräyksiä sovelletaan edelleen yksinomaan Ukrainan ja Euroopan yhteisöjen väliseen ydinaineiden kauppaan.

c) Euroopan yhteisöt ja Kazakstan julistavat, että Brysselissä 20 päivänä toukokuuta 1994 allekirjoitetun kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen mukaisesti sopimuspuolten välistä ydinaineiden kauppaa hallitaan yksinomaan Euroopan atomienergiayhteisön ja Kazakstanin välillä tehtävän erityissopimuksen määräyksillä.

Kyseisen erityissopimuksen voimaantuloon saakka Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton välillä Brysselissä 18 päivänä joulukuuta 1989 tehdyn kauppaa sekä

Faroe Islands until notice to this effect has been received from the local governments of Greenland and the Faroe Islands.

In this respect Denmark affirms that Article 40 of the Treaty applies to Greenland and the Faroe Islands.

7. With respect to Annex G(4)

(a) The European Communities and the Russian Federation declare that trade in nuclear materials between them shall be governed, until they reach another agreement, by the provisions of article 22 of the Agreement on Partnership and Cooperation establishing a partnership between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Russian Federation, of the other part, signed at Corfu on 24 June 1994, the exchange of letters attached thereto and the related joint declaration, and disputes regarding such trade will be subject to the procedures of the said Agreement.

(b) The European Communities and Ukraine declare that, in accordance with the Agreement on Partnership and Cooperation signed at Luxembourg on 14 June 1994 and the Interim Agreement thereto, initialled there the same day, trade in nuclear materials between them shall be exclusively governed by the provisions of a specific agreement to be concluded between the European Atomic Energy Community and Ukraine.

Until entry into force of this specific agreement, the provisions of the Agreement on Trade and Economic and Commercial Cooperation between the European Economic Community, the European Atomic Energy Community and the Union of Soviet Socialist Republics signed at Brussels on 18 December 1989 shall exclusively continue to apply for trade in nuclear materials between them.

(c) The European Communities and Kazakhstan declare that, in accordance with the Agreement on Partnership and Cooperation initialled at Brussels on 20 May 1994, trade in nuclear materials between them shall be exclusively governed by the provisions of a specific agreement to be concluded between the European Atomic Energy Community and Kazakhstan.

Until entry into force of this specific agreement, the provisions of the Agreement on Trade and Economic and Commercial Cooperation between the European Economic Community, the European Atomic Energy

kaupallista ja taloudellista yhteistyötä koskevan sopimuksen määräyksiä sovelletaan edelleen yksinomaan Kazakstanin ja Euroopan yhteisöjen väliseen ydinaineiden kauppaan.

d) Euroopan yhteisöt ja Kirgistan julistavat, että Brysselissä 31 päivänä toukokuuta 1994 allekirjoitetun kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen mukaisesti sopimuspuolten välistä ydinaineiden kauppaa hallitaan yksinomaan Euroopan atomienergiayhteisön ja Kirgistanin välillä tehtävän erityissopimuksen määräyksillä.

Kyseisen erityissopimuksen voimaantuloon saakka Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton välillä Brysselissä 18 päivänä joulukuuta 1989 tehdyn kauppaa sekä kaupallista ja taloudellista yhteistyötä koskevan sopimuksen määräyksiä sovelletaan edelleen yksinomaan Kirgistanin ja Euroopan yhteisöjen väliseen ydinaineiden kauppaan.

e) Euroopan yhteisöt ja Tadžikistan julistavat, että niiden välistä ydinaineiden kauppaa hallitaan yksinomaan Euroopan atomienergiayhteisön ja Tadžikistanin välillä tehtävän erityissopimuksen määräyksillä.

Kyseisen erityissopimuksen voimaantuloon saakka Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton välillä Brysselissä 18 päivänä joulukuuta 1989 tehdyn kauppaa sekä kaupallista ja taloudellista yhteistyötä koskevan sopimuksen määräyksiä sovelletaan edelleen yksinomaan Tadžikistanin ja Euroopan yhteisöjen väliseen ydinaineiden kauppaan.

f) Euroopan yhteisöt ja Uzbekistan julistavat, että niiden välistä ydinaineiden kauppaa hallitaan yksinomaan Euroopan atomienergiayhteisön ja Uzbekistanin välillä tehtävän erityissopimuksen määräyksillä.

Kyseisen erityissopimuksen voimaantuloon saakka Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton välillä Brysselissä 18 päivänä joulukuuta 1989 tehdyn kauppaa sekä kaupallista ja taloudellista yhteistyötä koskevan sopimuksen määräyksiä sovelletaan edelleen yksinomaan Uzbekistanin ja Euroopan yhteisöjen väliseen ydinaineiden kauppaan.

Community and the Union of Soviet Socialist Republics signed at Brussels on 18 December 1989 shall exclusively continue to apply for trade in nuclear materials between them.

(d) The European Communities and Kyrgyzstan declare that, in accordance with the Agreement on Partnership and Cooperation initialled at Brussels on 31 May 1994, trade in nuclear materials between them shall be exclusively governed by the provisions of a specific agreement to be concluded between the European Atomic Energy Community and Kyrgyzstan.

Until entry into force of this specific agreement, the provisions of the Agreement on Trade and Economic and Commercial Cooperation between the European Economic Community, the European Atomic Energy Community and the Union of Soviet Socialist Republics signed at Brussels on 18 December 1989 shall exclusively continue to apply for trade in nuclear materials between them.

(e) The European Communities and Tajikistan declare that trade in nuclear materials between them shall be exclusively governed by the provisions of a specific agreement to be concluded between the European Atomic Energy Community and Tajikistan.

Until entry into force of this specific agreement, the provisions of the Agreement on Trade and Economic and Commercial Cooperation between the European Economic Community, the European Atomic Energy Community and the Union of Soviet Socialist Republics signed at Brussels on 18 December 1989 shall exclusively continue to apply for trade in nuclear materials between them.

(f) The European Communities and Uzbekistan declare that trade in nuclear materials between them shall be exclusively governed by the provisions of a specific agreement to be concluded between the European Atomic Energy Community and Uzbekistan.

Until entry into force of this specific agreement, the provisions of the Agreement on Trade and Economic and Commercial Cooperation between the European Economic Community, the European Atomic Energy Community and the Union of Soviet Socialist Republics signed at Brussels on 18 December 1989 shall exclusively continue to apply for trade in nuclear materials between them.

**PÖYTÄKIRJA ENERGIA-
TEHOKKUUDESTA JA SIIHEN
LIITTYVISTÄ YMPÄRISTÖ-
NÄKÖKOHDISTA**

VII. Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi on hyväksynyt liitteessä 3 olevan energiatehokkuutta ja siihen liittyviä ympäristönäkökohtia käsittelevän pöytäkirjan tekstin.

EUROOPAN ENERGIAPERUSKIRJA

VIII. Sopimuksessa määrätty väliaikainen peruskirjaa käsittelevä konferenssi ja peruskirjaa käsittelevä konferenssi ovat vastedes vastuussa Haagissa pidetyn Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirjan ja sen hyväksymän Euroopan energiaperuskirjan allekirjoituspyyntöjä koskevista päätöksistä.

ASIAKIRJAT

IX. Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin neuvotteluasiakirjat talletetaan sihteeristön haltuun.

Tehty Lissabonissa 17 päivänä joulukuuta vuonna tuhat yhdeksänsataayhdeksänkymmentäneljä.

**THE ENERGY CHARTER PROTOCOL
ON ENERGY EFFICIENCY AND
RELATED ENVIRONMENTAL
ASPECTS**

VII. The European Energy Charter Conference has adopted the text of the Energy Charter Protocol on Energy Efficiency and Related Environmental Aspects which is set out in Annex 3.

THE EUROPEAN ENERGY CHARTER

VIII. The provisional Charter Conference and the Charter Conference provided for in the Treaty shall henceforth be responsible for making decisions on requests to sign the Concluding Document of the Hague Conference on the European Energy Charter and the European Energy Charter adopted thereby.

DOCUMENTATION

IX. The records of negotiations of the European Energy Charter Conference will be deposited with the Secretariat.

Done at Lisbon on the seventeenth day of December in the year one thousand nine hundred and ninety-four.

*LIITE I***SOPIMUS EUROOPAN
ENERGIAPERUSKIRJASTA***Johdanto*

Tämän sopimuksen sopimuspuolet, jotka ottavat huomioon 21 päivänä marraskuuta 1990 allekirjoitetun Uutta Eurooppaa koskevan Pariisin peruskirjan,

ottavat huomioon Haagissa 17 päivänä joulukuuta 1991 allekirjoitetussa Haagin Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirjassa hyväksytyn Euroopan energiaperuskirjan,

palauttavat mieleen, että kaikki Haagin konferenssin päätösasiakirjan allekirjoittaneet sopimuspuolet ovat sitoutuneet pyrkimään Euroopan energiaperuskirjan tavoitteisiin ja noudattamaan sen periaatteita sekä mahdollisimman nopeasti toteuttamaan ja laajentamaan yhteistyötä neuvotellen vilpittömässä mielessä Euroopan energiaperuskirjaa ja pöytäkirjoja koskevan sopimuksen, ja haluavat antaa peruskirjaan sisältyville sitoumuksille varman ja velvoittavan kansainvälisen oikeudellisen perustan,

haluavat myös luoda tarvittavan rakenteellisen perustan Euroopan energiaperuskirjassa mainittujen periaatteiden täytäntöönpanemiseksi,

haluavat panna täytäntöön Euroopan energiaperuskirjassa tarkoitettua peruskäsitteä, joka on taloudellisen kasvun edistäminen investointien ja energia-alan kaupan vapauttamiseen tähtäävin toimenpitein,

vakuuttavat, että sopimuspuolet pitävät tärkeimpänä kansallisen kohtelun ja suosituimmuuskohtelun tehokasta soveltamista, ja että näitä sitoumuksia sovelletaan investointien toteuttamiseen lisäsopimuksen mukaisesti,

*ANNEX I***THE ENERGY CHARTER TREATY***Preamble*

The Contracting Parties to this Treaty,
Having regard to the Charter of Paris for a New Europe signed on 21 November 1990;

Having regard to the European Energy Charter adopted in the Concluding Document of the Hague Conference on the European Energy Charter signed at The Hague on 17 December 1991;

Recalling that all signatories to the Concluding Document of the Hague Conference undertook to pursue the objectives and principles of the European Energy Charter and implement and broaden their cooperation as soon as possible by negotiating in good faith an Energy Charter Treaty and Protocols, and desiring to place the commitments contained in that Charter on a secure and binding international legal basis;

Desiring also to establish the structural framework required to implement the principles enunciated in the European Energy Charter;

Wishing to implement the basic concept of the European Energy Charter initiative which is to catalyse economic growth by means of measures to liberalize investment and trade in energy;

Affirming that Contracting Parties attach the utmost importance to the effective implementation of full national treatment and most favoured nation treatment, and that these commitments will be applied to the Making of Investments pursuant to a supplementary treaty;

ottavat huomioon kansainvälisen kaupan vaiheittaista vapauttamista koskevan tavoitteen ja syrjinnän estämisen periaatteen kansainvälisessä kaupassa siten kuin ne on kirjattu tullitariffeja ja kauppaa koskevaan yleissopimukseen ja sen liiteasiakirjoihin ja siten kuin niistä muutoin määrätään tässä sopimuksessa,

ovat vakaasti päättäneet poistaa vaiheittain tekniset, hallinnolliset ja muut kaupan esteet energiaraaka-aineiden ja tuotteiden sekä alaan liittyvien laitteiden, teknologian ja palvelujen osalta,

odottavat niiden sopimuspuolten, jotka eivät tällä hetkellä ole tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen sopimuspuolia, liittyvän kyseiseen sopimukseen myöhemmin, ja pyrkivät luomaan siirtymävaiheen kauppajärjestelyn, joka auttaa kyseisiä sopimuspuolia eikä estä niitä valmistautumasta yleissopimukseen liittymiseen,

ovat tietoisia niiden sopimuspuolten oikeuksista ja velvoitteista, jotka ovat myös tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen ja sen liiteasiakirjojen sopimuspuolia,

ottavat huomioon sulautumia, monopoleja, kilpailun vastaisia menettelytapoja ja markkina-aseman väärinkäyttöä koskevat kilpailusäännöt,

ottavat huomioon myös ydinsulkusopimuksen, ydinaineiden, -laitteiden ja -teknologian vientiin sovellettavat suuntaviivat ja muut kansainvälistä asensukua ydinalan osalta koskevat velvoitteet tai yhteiset tulkinnot,

tunnustavat mahdollisimman tehokkaan energian etsinnän, tuotannon, muuntamisen, varastoinnin, kuljetuksen, jakelun ja käytön tarpeen,

palauttavat mieleen Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen ilmaston muutoksista, valtiosta toiseen tapahtuvaa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskevan yleissopimuksen ja sen pöytäkirjat sekä muut kansainväliset sopimukset, jotka sisältävät energiaan liittyviä näkökohtia

ja

tunnustavat, että ympäristön suojelemiseen tähtäviä toimenpiteitä on toteutettava entistä kiireellisemmin, mukaan lukien toimenpiteet, jotka koskevat energialaitosten purkamista ja jätteiden poistoa ja hyväksyttävä kansainvälisellä tasolla tavoitteet ja perusteet tähän tarkoitukseen,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

Having regard to the objective of progressive liberalization of international trade and to the principle of avoidance of discrimination in international trade as enunciated in the General Agreement on Tariffs and Trade and its Related Instruments and as otherwise provided for in this Treaty;

Determined progressively to remove technical, administrative and other barriers to trade in Energy Materials and Products and related equipment, technologies and services;

Looking to the eventual membership in the General Agreement on Tariffs and Trade of those Contracting Parties which are not currently parties thereto and concerned to provide interim trade arrangements which will assist those Contracting Parties and not impede their preparation for such membership;

Mindful of the rights and obligations of certain Contracting Parties which are also parties to the General Agreement on Tariffs and Trade and its Related Instruments;

Having regard to competition rules concerning mergers, monopolies, anti-competitive practices and abuse of dominant position;

Having regard also to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, the Nuclear Suppliers Guidelines and other international nuclear non-proliferation obligations or understandings;

Recognizing the necessity for the most efficient exploration, production, conversion, storage, transport, distribution and use of energy;

Recalling the United Nations Framework Convention on Climate Change, the Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution and its protocols, and other international environmental agreements with energy-related aspects; and

Recognizing the increasingly urgent need for measures to protect the environment, including the decommissioning of energy installations and waste disposal, and for internationally-agreed objectives and criteria for these purposes,

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

I OSA

MÄÄRITELMÄT JA TARKOITUS

1 artikla

Määritelmät

Tässä sopimuksessa seuraavilla ilmaisuilla on jäljempänä annettu merkitys:

1. 'Peruskirjalla' tarkoitetaan Haagissa 17 päivänä joulukuuta 1991 allekirjoitettua Haagissa pidetyn Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätössiakirjassa hyväksyttyä Euroopan energiaperuskirjaa; päätössiakirjan allekirjoittamista pidetään peruskirjan allekirjoittamista vastaavana.

2. 'Sopimuspuolella' tarkoitetaan valtiota tai alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestöä, joka on suostunut sitoutumaan tähän sopimukseen ja jonka osalta tämä sopimus on voimassa.

3. 'Alueellisella taloudellisella yhdentymisjärjestöllä' tarkoitetaan valtioiden perustamia järjestöjä, joille ne ovat antaneet toimivallan määrättyillä aloilla, joista osaa hallitaan tällä sopimuksella, mukaan lukien valta tehdä päätöksiä, jotka liittyvät niihin aloihin.

4. 'Energiaraaka-aineilla ja -tuotteilla' tarkoitetaan liitteeseen EM sisältyviä tavaroita tulliyhteistyöneuvoston harmonisoidun järjestelmän ja Euroopan yhteisöjen yhdistetyn nimikkeistön mukaan.

5. 'Taloudellisella toiminnalla energia-alalla' tarkoitetaan kaikkea energiaraaka-aineiden tai -tuotteiden etsintään, louhintaan tai poraukseen, jalostukseen, tuotantoon, varastointiin, maankuljetukseen, siirtoon, jakeluun, kauppaan, markkinointiin ja myyntiin liittyvää tai kaukolämmön jakeluun liittyvää taloudellista toimintaa, lukuun ottamatta liitteessä NI nimettyjä raaka-aineita ja tuotteita.

6. 'Investoinnilla' tarkoitetaan kaikkea investoijan suoraan tai epäsuorasti omistamaa tai valvomaan omaisuutta, johon sisältyvät

a) aineellinen ja aineeton irtain ja kiinteä omaisuus sekä omistusoikeudet kuten vuokrat, kiinnitykset, pantit ja vakuudet,

b) yhtiö tai kaupallinen yritys tai osakkeet, pääomat tai muut yhtiön tai kaupallisen yrityksen pääomaan osallistumisen muodot sekä yhtiön tai kaupallisen yrityksen velkakirjat ja muut saatavat,

PART I

DEFINITIONS AND PURPOSE

Article 1

Definitions

As used in this Treaty:

(1) "Charter" means the European Energy Charter adopted in the Concluding Document of the Hague Conference on the European Energy Charter signed at The Hague on 17 December 1991; signature of the Concluding Document is considered to be signature of the Charter.

(2) "Contracting Party" means a state or Regional Economic Integration Organization which has consented to be bound by this Treaty and for which the Treaty is in force.

(3) "Regional Economic Integration Organization" means an organization constituted by states to which they have transferred competence over certain matters a number of which are governed by this Treaty, including the authority to take decisions binding on them in respect of those matters.

(4) "Energy Materials and Products", based on the Harmonized System of the Customs Cooperation Council and the Combined Nomenclature of the European Communities, means the items included in Annex EM.

(5) "Economic Activity in the Energy Sector" means an economic activity concerning the exploration, extraction, refining, production, storage, land transport, transmission, distribution, trade, marketing, or sale of Energy Materials and Products except those included in Annex NI, or concerning the distribution of heat to multiple premises.

(6) "Investment" means every kind of asset, owned or controlled directly or indirectly by an Investor and includes:

(a) tangible and intangible, and movable and immovable, property, and any property rights such as leases, mortgages, liens, and pledges;

(b) a company or business enterprise, or shares, stock, or other forms of equity participation in a company or business enterprise, and bonds and other debt of a company or business enterprise;

c) investointiin liittyvän taloudellisen arvon sisältävän sopimuksen perusteella määräytyvät käteissaatavat tai oikeudet suorituksiin,

d) teollis- ja tekijänoikeudet,

e) tuotot,

f) kaikki laissa tai sopimuksessa määräyty tai lain mukaan myönnetty lisenssit tai luvat energia-alan taloudellisen toiminnan harjoittamiseen.

Muutokset, jotka koskevat omaisuuden investointimuotoa, eivät vaikuta investoinnin sisältöön, ja ilmaisu 'investointi' sisältää kaikki investoinnit riippumatta siitä, ovatko ne voimassa tämän sopimuksen voimaantullessa vai toteutetaanko ne tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen sen sopimuspuolen osalta, josta investoija tulee tai jonka alueella investointi toteutetaan, jäljempänä 'tosiasiallinen voimaantuloajankohda', jos sopimusta sovelletaan ainoastaan raaka-aineisiin, jotka vaikuttavat investointeihin tosiasiallisen voimaantuloajankohdan jälkeen.

Ilmaisu 'investointi' tarkoitetaan kaikkia energia-alan taloudelliseen toimintaan liittyviä investointeja ja kaikkia investointeja tai investoinnin lajeja, jotka toteutetaan tietyn sopimuspuolen alueella, joita se nimittää 'peruskirjan piiriin kuuluviksi hankkeiksi' ja jotka se ilmoittaa sihteeristölle.

7. 'Investoijalla' tarkoitetaan

a) sopimuspuolen osalta

i) kaikkia luonnollisia henkilöitä, joilla on kyseisen sopimuspuolen kansalaisuus tai jotka vakinaisesti asuvat sen alueella valtiossa sovellettavan lainsäädännön mukaisesti,

ii) kaikkia yrityksiä tai muita kyseisen sopimuspuolen alueella sovellettavan lainsäädännön mukaisesti järjestäytyneitä yhteisöjä,

b) "kolmannen valtion" osalta kaikkia luonnollisia henkilöitä, yrityksiä tai yhteisöjä, jotka täyttävät soveltuvin osin a- alakohdassa sopimuspuolen osalta annetut vastaavat edellytykset.

8. 'Investoida' tai 'toteuttaa investointeja' tarkoittaa uusien investointien toteuttamista, olemassa olevien investointien kokonaan tai osittaista hankkimista tai siirtymistä muille investointitoiminnan aloille.

9. 'Tuotolla' tarkoitetaan investoinnista saatuja tai siihen liittyviä tuloja riippumatta maksutavasta, mukaan lukien voitot, osingot, korot, ylijäämät, tekijänoikeudet, maksut hallinnasta, teknisestä avusta tai muusta toiminnasta ja luontoissuoritukset.

(c) claims to money and claims to performance pursuant to contract having an economic value and associated with an Investment;

(d) Intellectual Property;

(e) Returns;

(f) any right conferred by law or contract or by virtue of any licences and permits granted pursuant to law to undertake any Economic Activity in the Energy Sector.

A change in the form in which assets are invested does not affect their character as investments and the term "Investment" includes all investments, whether existing at or made after the later of the date of entry into force of this Treaty for the Contracting Party of the Investor making the investment and that for the Contracting Party in the Area of which the investment is made (hereinafter referred to as the "Effective Date") provided that the Treaty shall only apply to matters affecting such investments after the Effective Date.

"Investment" refers to any investment associated with an Economic Activity in the Energy Sector and to investments or classes of investments designated by a Contracting Party in its Area as "Charter efficiency projects" and so notified to the Secretariat.

(7) "Investor" means:

(a) with respect to a Contracting Party:

(i) a natural person having the citizenship or nationality of or who is permanently residing in that Contracting Party in accordance with its applicable law;

(ii) a company or other organization organized in accordance with the law applicable in that Contracting Party;

(b) with respect to a "third state", a natural person, company or other organization which fulfils, mutatis mutandis, the conditions specified in subparagraph (a) for a Contracting Party.

(8) "Make Investments" or "Making of Investments" means establishing new Investments, acquiring all or part of existing Investments or moving into different fields of Investment activity.

(9) "Returns" means the amounts derived from or associated with an Investment, irrespective of the form in which they are paid, including profits, dividends, interest, capital gains, royalty payments, management, technical assistance or other fees and payments in kind.

10. 'Alueella' tarkoitetaan sopimuspuolena olevan valtion osalta

a) aluetta, joka on valtion alamaisuudessa ottaen huomioon, että alueeseen sisältyvät maa, sisävedet ja aluevedet

ja

b) kansainvälisen merioikeuden rajoissa ja sen mukaisesti merta, merenpohjaa ja merenpohjan alla olevaa maata, jotka kuuluvat sopimuspuolen suvereniteettiin ja lainkäyttövaltaan.

Sopimuspuolina olevien alueellisten taloudellisten yhdistymisjärjestöjen osalta 'alueella' tarkoitetaan tämän järjestön jäsenvaltioiden aluetta järjestön perustamisasiakirjan määräysten mukaisesti.

11. a) 'GATTilla' tarkoitetaan GATT 1947 -sopimusta tai GATT 1994 -sopimusta tai molempia, kun molempia voidaan soveltaa.

b) 'GATT 1947 -sopimuksella' tarkoitetaan 30 päivänä lokakuuta 1947 päivätyä tullitariffeja ja kauppaa koskevaa yleissopimusta myöhempine korjauksineen tai muutoksineen, joka on liitetty Yhdistyneiden Kansakuntien kauppaja-työllisyyskonferenssin valmistele- van komitean toisessa istunnossa hyväksyttyyn loppuasiakirjaan.

c) 'GATT 1994 -sopimuksella' tarkoitetaan Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen liitteessä 1A tarkoitettua tullitariffeja ja kauppaa koskevaa yleissopimusta myöhempine korjauksineen tai muutoksineen.

Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen sopimuspuolta pidetään GATT 1994 -sopimuksen sopimuspuolena.

d) 'Liitetyillä asiakirjoilla' tarkoitetaan tapauksen mukaan

i) sopimuksia tai muita lainvoimaisia asiakirjoja myöhempine korjauksineen, muutoksineen tai muunnelmineen, mukaan lukien päätökset, julistukset ja yhteiset tulkinnat, jotka on tehty GATT 1947 -sopimuksen perusteella

tai

ii) Maailman kauppajärjestön perustamissopimusta, mukaan lukien sen liite 1 (lukuun ottamatta vuoden GATT 1994 -sopimusta), sen liitteitä 2, 3 ja 4 ja siihen liittyviä päätöksiä, julistuksia ja yhteisiä tulkintoja myöhempine korjauksineen tai muutoksineen.

12. 'Teollis- ja tekijänoikeuksilla' tarkoitetaan tekijänoikeuksia ja niihin liittyviä oikeuksia, tuotemerkkejä, maantieteellisiä mer-

(10) "Area" means with respect to a state that is a Contracting Party:

(a) the territory under its sovereignty, it being understood that territory includes land, internal waters and the territorial sea; and

(b) subject to and in accordance with the international law of the sea: the sea, sea-bed and its subsoil with regard to which that Contracting Party exercises sovereign rights and jurisdiction.

With respect to a Regional Economic Integration Organization which is a Contracting Party, Area means the Areas of the member states of such Organization, under the provisions contained in the agreement establishing that Organization.

(11) (a) "GATT" means "GATT 1947" or "GATT 1994", or both of them where both are applicable.

(b) "GATT 1947" means the General Agreement on Tariffs and Trade, dated 30 October 1947, annexed to the Final Act Adopted at the Conclusion of the Second Session of the Preparatory Committee of the United Nations Conference on Trade and Employment, as subsequently rectified, amended or modified.

(c) "GATT 1994" means the General Agreement on Tariffs and Trade as specified in Annex 1A of the Agreement Establishing the World Trade Organization, as subsequently rectified, amended or modified.

A party to the Agreement Establishing the World Trade Organization is considered to be a party to GATT 1994.

(d) "Related Instruments" means, as appropriate:

(i) agreements, arrangements or other legal instruments, including decisions, declarations and understandings, concluded under the auspices of GATT 1947 as subsequently rectified, amended or modified; or

(ii) the Agreement Establishing the World Trade Organization including its Annex 1 (except GATT 1994), its Annexes 2, 3 and 4, and the decisions, declarations and understandings related thereto, as subsequently rectified, amended or modified.

(12) "Intellectual Property" includes copyrights and related rights, trademarks, geographical indications, industrial designs, pat-

kintöjä, piirustuksia ja teollismalleja, patentteja, integroitujen piirien piirimalleja ja julistamattoman tiedon suojaa.

13. a) 'Energiaperuskirjan pöytäkirjalla' tai 'pöytäkirjalla' tarkoitetaan sopimusta, josta neuvottelemisen peruskirjaa käsittelevä konferenssi sallii ja jonka tekstin se hyväksyy, ja joka tehdään kahden tai useamman sopimuspuolen välillä tämän sopimuksen määräysten täydentämiseksi, korvaamiseksi tai laajentamiseksi tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan tietyn erityistoiminnan tai alan osalta tai peruskirjan III jaksossa tarkoitettujen yhteistyöalojen osalta.

b) 'Energiaperuskirjan julistuksella' tai 'julistuksella' tarkoitetaan asiakirjaa, joka ei ole velvoittava, ja josta neuvottelemisen peruskirjaa käsittelevä konferenssi sallii ja jonka tekstin se hyväksyy, ja joka tehdään kahden tai useamman sopimuspuolen välillä tämän sopimuksen määräysten täsmentämiseksi tai täydentämiseksi.

14. 'Vapaasti vaihdettavalla valuutalla' tarkoitetaan valuuttaa, josta käydään laajasti kauppaa kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla ja jota käytetään laajasti kansainvälisessä maksuliikenteessä.

2 artikla

Sopimuksen tarkoitus

Tällä sopimuksella luodaan oikeudellinen perusta vastavuoroiseen täydentävyyteen ja molemminpuoliseen etuun perustuvalle energia-alan pitkäaikaiselle yhteistyölle peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti.

II OSA

KAUPPA

3 artikla

Kansainväliset markkinat

Sopimuspuolet pyrkivät edistämään energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden pääsyä kansainvälisille markkinoille kaupallisin ehdoin ja yleisesti kehittämään avoimia ja kilpailukykyisiä energiemarkkinoita.

ents, layout designs of integrated circuits and the protection of undisclosed information.

(13) (a) "Energy Charter Protocol" or "Protocol" means a treaty, the negotiation of which is authorized and the text of which is adopted by the Charter Conference, which is entered into by two or more Contracting Parties in order to complement, supplement, extend or amplify the provisions of this Treaty with respect to any specific sector or category of activity within the scope of this Treaty, or to areas of cooperation pursuant to Title III of the Charter.

(b) "Energy Charter Declaration" or "Declaration" means a non-binding instrument, the negotiation of which is authorized and the text of which is approved by the Charter Conference, which is entered into by two or more Contracting Parties to complement or supplement the provisions of this Treaty.

(14) "Freely Convertible Currency" means a currency which is widely traded in international foreign exchange markets and widely used in international transactions.

Article 2

Purpose of the treaty

This Treaty establishes a legal framework in order to promote long-term cooperation in the energy field, based on complementarities and mutual benefits, in accordance with the objectives and principles of the Charter.

PART II

COMMERCE

Article 3

International markets

The Contracting Parties shall work to promote access to international markets on commercial terms, and generally to develop an open and competitive market, for Energy Materials and Products.

4 artikla

*GATTin ja sen liiteasiakirjojen
kunnioittaminen*

Millään tämän sopimuksen määräyksellä ei kumota GATT-sopimuspuolina olevien sopimuspuolten välillä noudatettavia GATTin ja sen liiteasiakirjojen määräyksiä siten kuin niitä sovelletaan kyseisten sopimuspuolten välillä.

5 artikla

Kauppaan liittyvät investointitoimenpiteet

1. Mikään sopimuspuoli ei saa soveltaa kauppaan liittyviä investointitoimenpiteitä, jotka eivät ole GATTin III ja XI artiklan mukaisia; tämä ei vaikuta sopimuspuolen GATTista ja sen liiteasiakirjoista ja 29 artiklasta johtuviin oikeuksiin ja velvoitteisiin.

2. Kyseisiin toimenpiteisiin kuuluvat kaikki investointitoimenpiteet, jotka kansallisen lain tai hallinnollisen määräyksen mukaan ovat pakollisia tai täytäntöönpantavissa, tai joiden noudattaminen on välttämätöntä tietyn edun saavuttamiseksi, ja jotka edellyttävät, että

a) yritys ostaa tai käyttää samasta maasta tulevia tuotteita tai muuten samasta maasta lähtöisin olevia tuotteita, riippumatta siitä, onko ne määritelty yksittäisinä tuotteina, tuotteiden määränä tai arvona tai suhteessa sen paikallisen tuotannon määrään tai arvoon tai

b) yritys ostaa tai käyttää maahantuotuja tuotteita tai palveluja, jotka rajoittuvat suhteellisesti niiden tuotteiden tai palvelujen määrään tai arvoon, joita se vie maasta tai jotka rajoittavat

c) yritystä tuomasta maahan paikallisessa tuotannossaan käyttämiään tai siihen liittyviä tuotteita yleisesti tai suhteutettuna sen viemän paikallisen tuotannon määrään tai arvoon,

d) yritystä tuomasta maahan paikallisessa tuotannossaan käyttämiään tai siihen liittyviä tuotteita rajoittamalla sen ulkomaisen valuutan saantia määrään, joka on suhteessa yrityksen nimiin luettavan ulkomaisen valuutan maahantuloon.

tai

e) yritystä viemästä tai myymästä vientiä varten tuotteita, riippumatta siitä, onko ne

Article 4

*Non-derogation from Gatt and
Related Instruments*

Nothing in this Treaty shall derogate, as between particular Contracting Parties which are parties to the GATT, from the provisions of the GATT and Related Instruments as they are applied between those Contracting Parties.

Article 5

Trade-related investment measures

(1) A Contracting Party shall not apply any trade-related investment measure that is inconsistent with the provisions of article III or XI of the GATT; this shall be without prejudice to the Contracting Party's rights and obligations under the GATT and Related Instruments and Article 29.

(2) Such measures include any investment measure which is mandatory or enforceable under domestic law or under any administrative ruling, or compliance with which is necessary to obtain an advantage, and which requires:

(a) the purchase or use by an enterprise of products of domestic origin or from any domestic source, whether specified in terms of particular products, in terms of volume or value of products, or in terms of a proportion of volume or value of its local production; or

(b) that an enterprise's purchase or use of imported products be limited to an amount related to the volume or value of local products that it exports;

or which restricts:
(c) the importation by an enterprise of products used in or related to its local production, generally or to an amount related to the volume or value of local production that it exports;

(d) the importation by an enterprise of products used in or related to its local production by restricting its access to foreign exchange to an amount related to the foreign exchange inflows attributable to the enterprise; or

(e) the exportation or sale for export by an enterprise of products, whether specified in

määritelty yksittäisinä tuotteina, tuotteiden määränä tai arvona tai suhteessa sen paikalliseen tuotannon määrään tai arvoon.

3. Mitään 1 kohdan määräystä ei voida tulkita siten, että siinä estettäisiin sopimuspuolta soveltamasta kauppaan liittyviä 2 kohdan a ja c alakohdassa kuvattuja investointitoimenpiteitä valinnan edellytyksinä viennin edistämisessä, ulkomaisessa avussa, julkisissa hankinnoissa tai etuustulli- tai kiintiöohjelmissä.

4. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, sopimuspuoli voi väliaikaisesti jatkaa niiden kauppaan liittyvien investointitoimenpiteiden ylläpitämistä, joita se on soveltanut yli 180 päivän ajan ennen kuin se allekirjoitti tämän sopimuksen, jos se noudattaa liitteen TRM määräyksiä, jotka koskevat ilmoittamista ja vaiheittaista poistamista.

6 artikla

Kilpailu

1. Kukin sopimuspuoli pyrkii energia-alan taloudellisessa toiminnassa poistamaan markkinoiden vääristymiä ja kilpailun esteitä.

2. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että sillä on oman lainkäyttövaltansa rajoissa tarvittavat ja asianmukaiset lait ja määräykset, ja että niitä sovelletaan niin, että voidaan puuttua yksipuoliseen ja yhteiseen kilpailunvastaiseen toimintaan taloudellisessa toiminnassa energia-alalla.

3. Ne sopimuspuolet, joilla on kokemusta kilpailusääntöjen soveltamisesta, tarkastelevat huolella mahdollisuuksia antaa pyynnöstä ja voimavarojensa rajoissa teknistä apua muille sopimuspuolille kilpailusääntöjen luomiseksi ja täytäntöönpanemiseksi.

4. Sopimuspuolet voivat toimia yhteistyössä kilpailusääntöjensä soveltamisessa neuvotellen ja vaihtaen tietoja.

5. Kun sopimuspuoli arvioi toisen sopimuspuolen alueella havaitun tietyn kilpailunvastaisen käytännön vaikuttavan kielteisesti tärkeään etuun, joka liittyy tässä artiklassa määriteltyihin tavoitteisiin, se voi ilmoittaa siitä toiselle sopimuspuolelle ja pyytää kyseisen sopimuspuolen toimivaltaisia kilpailuviranomaisia aloittamaan asianmukaiset pakotetimet. Ilmoittava sopimuspuoli liittää ilmoitukseensa riittävästi tietoja, jotta ilmoi-

terms of particular products, in terms of volume or value of products, or in terms of a proportion of volume or value of its local production.

(3) Nothing in paragraph (1) shall be construed to prevent a Contracting Party from applying the trade-related investment measures described in subparagraphs (2)(a) and (c) as a condition of eligibility for export promotion, foreign aid, government procurement or preferential tariff or quota programmes.

(4) Notwithstanding paragraph (1), a Contracting Party may temporarily continue to maintain trade-related investment measures which were in effect more than 180 days before its signature of this Treaty, subject to the notification and phase-out provisions set out in Annex TRM.

Article 6

Competition

(1) Each Contracting Party shall work to alleviate market distortions and barriers to competition in Economic Activity in the Energy Sector.

(2) Each Contracting Party shall ensure that within its jurisdiction it has and enforces such laws as are necessary and appropriate to address unilateral and concerted anti-competitive conduct in Economic Activity in the Energy Sector.

(3) Contracting Parties with experience in applying competition rules shall give full consideration to providing, upon request and within available resources, technical assistance on the development and implementation of competition rules to other Contracting Parties.

(4) Contracting Parties may cooperate in the enforcement of their competition rules by consulting and exchanging information.

(5) If a Contracting Party considers that any specified anti-competitive conduct carried out within the Area of another Contracting Party is adversely affecting an important interest relevant to the purposes identified in this Article, the Contracting Party may notify the other Contracting Party and may request that its competition authorities initiate appropriate enforcement action. The notifying Contracting Party shall include in such notification

tuksen vastaanottava sopimuspuoli voi tunnistaa kilpailunvastaisen menettelyn, jota ilmoitus koskee, ja toimittaa samalla muita tietoja, joita se voi toimittaa ja ehdottaa yhteistyötä. Ilmoituksen vastaanottava sopimuspuoli tai tarvittaessa kyseisen sopimuspuolen toimivaltaiset kilpailuviranomaiset voivat neuvotella ilmoituksen tehneen sopimuspuolen kilpailuviranomaisten kanssa, ja huomioivat kokonaisuudessaan toisen sopimuspuolen kanteen päättäessään, onko tarpeen toteuttaa pakotetoimia esille tuodun, ilmoituksessa mainitun kilpailunvastaisen menettelyn suhteen. Ilmoituksen saanut sopimuspuoli toimittaa toiselle sopimuspuolelle tiedon päätöksestään tai toimivaltaisten kilpailuviranomaistensa päätöksestä ja antaa sille pyynnöstä päätöksensä perustelut. Jos pakotetotimet pannaan täytäntöön, ilmoituksen saanut sopimuspuoli ilmoittaa toiselle sopimuspuolelle toimien tuloksesta ja mahdollisuuksien mukaan kaikesta merkittävästä sillä välin tapahtuneesta kehityksestä.

6. Missään tämän artiklan määräyksessä ei edellytetä sopimuspuolten toimittavan tietoja tietojen levittämistä, luottamuksellisuutta tai liikesalaisuutta koskevien lakiansa vastaisesti.

7. Edellä 5 kohdassa ja 27 artiklan 1 kohdassa selostetut menettelyt ovat tämän sopimuksen yksinomaiset tämän artiklan soveltamisesta tai tulkinnasta johtuvien riitojen ratkaisumenettelyt.

7 artikla

Kauttakulku

1. Kukin sopimuspuoli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet energiaraaka-aineiden ja tuotteiden kauttakulun helpottamiseksi vapaan kauttakulun periaatteen mukaisesti ja ilman energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden alkuperän, määräpaikan tai omistajan perusteella tapahtuvaa erottelua tai tällaiseen erotteluun perustuvaa hinnoittelua koskevaa syrjintää ja aiheuttamatta kohtuuttomia viivästyksiä, rajoituksia tai maksuja.

2. Sopimuspuolet rohkaisevat toimivaltaisia elimiä yhteistyöhön

a) energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kauttakulussa tarvittavan kuljetuskaluston nykyaikaistamiseksi,

b) useamman kuin yhden sopimuspuolen

sufficient information to permit the notified Contracting Party to identify the anti-competitive conduct that is the subject of the notification and shall include an offer of such further information and cooperation as the notifying Contracting Party is able to provide. The notified Contracting Party or, as the case may be, the relevant competition authorities may consult with the competition authorities of the notifying Contracting Party and shall accord full consideration to the request of the notifying Contracting Party in deciding whether or not to initiate enforcement action with respect to the alleged anti-competitive conduct identified in the notification. The notified Contracting Party shall inform the notifying Contracting Party of its decision or the decision of the relevant competition authorities and may if it wishes inform the notifying Contracting Party of the grounds for the decision. If enforcement action is initiated, the notified Contracting Party shall advise the notifying Contracting Party of its outcome and, to the extent possible, of any significant interim development.

(6) Nothing in this Article shall require the provision of information by a Contracting Party contrary to its laws regarding disclosure of information, confidentiality or business secrecy.

(7) The procedures set forth in paragraph (5) and Article 27(1) shall be the exclusive means within this Treaty of resolving any disputes that may arise over the implementation or interpretation of this Article.

Article 7

Transit

(1) Each Contracting Party shall take the necessary measures to facilitate the Transit of Energy Materials and Products consistent with the principle of freedom of transit and without distinction as to the origin, destination or ownership of such Energy Materials and Products or discrimination as to pricing on the basis of such distinctions, and without imposing any unreasonable delays, restrictions or charges.

(2) Contracting Parties shall encourage relevant entities to cooperate in:

(a) modernizing Energy Transport Facilities necessary to the Transit of Energy Materials and Products;

(b) the development and operation of

alueella käytettävän kuljetuskaluston kehittämiseksi ja toiminnassa,

c) toimenpiteissä, joiden tarkoituksena on energiaraaka-aineiden saatavuuden keskeytysten vaikutusten lieventäminen,

d) energiankuljetuskaluston yhteensovittamisen parantamiseksi.

3. Kukin sopimuspuoli sitoutuu siihen, että sen energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kuljetukseen ja energiankuljetuskaluston käyttöön liittyvissä määräyksissä ei kohdella huomattavasti suuremmin kauttakulussa olevia energiaraaka-aineita ja -tuotteita kuin sen omalta alueelta lähtöisin olevia tai sinne tarkoitettuja energiaraaka-aineita ja -tuotteita, jollei olemassa olevassa kansainvälisessä sopimuksessa toisin määrätä.

4. Jos energiankuljetuskalustolla ei voida suorittaa energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kauttakulkua kaupallisesti kannattavalla tavalla, sopimuspuolet eivät luo esteitä uuden kapasiteetin perustamiselle, jollei 1 kohdan mukaisessa sovellettavassa lainsäädännössä toisin säädetä.

5. Sopimuspuolen, jonka kautta kulkee energiaraaka-aineita ja -tuotteita, ei tarvitse

a) sallia energiankuljetuskaluston rakentamista tai muuntamista

b) sallia muuta kauttakulkua tai lisäkauttakulkua, jossa käytetään olemassa olevaa energiankuljetuskalustoa,

jos se voi osoittaa muille sopimuspuolille, että sen energiajärjestelmien turvallisuus ja tehokkuus, mukaan lukien energiahuollon varmuus, olisivat silloin vaarassa.

Sopimuspuolet varmistavat, jollei 6 ja 7 kohdasta muuta johdu, energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden vakiintuneen kulun muiden sopimuspuolten alueelle tai niiden alueelta tai muiden sopimuspuolten alueiden välillä.

6. Jos kauttakulkua koskevasta kysymyksestä syntyy riitaa, sopimuspuoli, jonka alueen kautta kauttakulku tapahtuu, pidättäytyy keskeyttämästä vakiintunutta energiaraaka-aineiden tai -tuotteiden kauttakuljetusta tai pienentämästä sitä tai sallimasta valvontansa piiriin kuuluvan yksikön tai lainkäyttövaltaansa kuuluvaan yksikköön liittyneen yksikön keskeyttämästä tai vähentämästä tavaroiden siirtämistä ennen 7 kohdassa selostetun riitojen ratkaisumenettelyn loppuun saattamista, jollei keskeyttämisestä tai vähentämisestä

Energy Transport Facilities serving the Areas of more than one Contracting Party;

(c) measures to mitigate the effects of interruptions in the supply of Energy Materials and Products;

(d) facilitating the interconnection of Energy Transport Facilities.

(3) Each Contracting Party undertakes that its provisions relating to transport of Energy Materials and Products and the use of Energy Transport Facilities shall treat Energy Materials and Products in Transit in no less favourable a manner than its provisions treat such materials and products originating in or destined for its own Area, unless an existing international agreement provides otherwise.

(4) In the event that Transit of Energy Materials and Products cannot be achieved on commercial terms by means of Energy Transport Facilities the Contracting Parties shall not place obstacles in the way of new capacity being established, except as may be otherwise provided in applicable legislation which is consistent with paragraph (1).

(5) A Contracting Party through whose Area Energy Materials and Products may transit shall not be obliged to

(a) permit the construction or modification of Energy Transport Facilities; or

(b) permit new or additional Transit through existing Energy Transport Facilities,

which it demonstrates to the other Contracting Parties concerned would endanger the security or efficiency of its energy systems, including the security of supply.

Contracting Parties shall, subject to paragraphs (6) and (7), secure established flows of Energy Materials and Products to, from or between the Areas of other Contracting Parties.

(6) A Contracting Party through whose Area Energy Materials and Products transit shall not, in the event of a dispute over any matter arising from that Transit, interrupt or reduce, permit any entity subject to its control to interrupt or reduce, or require any entity subject to its jurisdiction to interrupt or reduce the existing flow of Energy Materials and Products prior to the conclusion of the dispute resolution procedures set out in paragraph (7), except where this is specifically provided for in a contract or other agreement governing

ole erikseen määrätty sopimuksessa, jolla kauttakulkua hallitaan, tai jollei siihen ole saatu lupaa sovittelijan päätöksen mukaisesti.

7. Seuraavia määräyksiä sovelletaan 6 kohdassa tarkoitettuun riitaan, mutta ainoastaan sen jälkeen, kun kaikki sopimuksesta johtuvat tai muut riidan osapuolina olevien sopimuspuolten tai minkä tahansa 6 kohdassa tarkoitettujen yksikön ja toisen sopimuspuolen yksikön väliset ennalta sovitut riitojen ratkaisukeinot on käytetty:

a) Riidan osapuolena oleva sopimuspuoli voi vedota pääsihteerin ilmoituksella, johon kuuluu tiivistelmä riidan kohteesta. Pääsihteerin ilmoittaa vetoamisesta kaikille sopimuspuolille.

b) Pääsihteerin nimittää sovittelijan 30 päivän kuluessa ilmoituksen saamisesta neuvotellen riidan osapuolten ja muiden riitaan osallisten sopimuspuolten kanssa. Sovittelijalla on oltava kokemusta riidan aiheena olevista kysymyksistä eikä hän saa olla riidan osapuolten tai muiden sopimuspuolten, joita riita koskee, kansalainen tai kotoisin kyseisen sopimuspuolen alueelta tai asua siellä vakinaisesti.

c) Sovittelija hakee riidan osapuolten sopua riidan ratkaisemiseksi tai sopua menettelystä, jolla riita voitaisiin ratkaista. Jos sovittelija ei onnistu löytämään sopua 90 päivän kuluessa nimittämisestään, hän suosittelee riidan ratkaisua tai menettelyä, jolla riita voitaisiin ratkaista ja hän päättää väliaikaisista tullitariffeista ja muista ehdoista ja yksityiskohtaisista säännöistä, joita kauttakulussa noudatetaan sovittelijan määrittämästä päivästä alkaen riidan ratkaisuun saakka.

d) Sopimuspuolet sitoutuvat tarkkailemaan ja takaamaan, että niiden valvonnassa olevat tai niiden tuomiovallan piiriin kuuluvat yksiköt noudattavat c alakohdan mukaisesti tehtyä väliaikaista päätöstä tullitariffeista ja ehdoista sekä yksityiskohtaisista säännöistä 12 kuukauden ajan sovittelijan päätöksestä lukien tai riidan ratkaisuun saakka, jolloin otetaan huomioon ensin päättyvä määräaika.

e) Sen estämättä, mitä b alakohdassa määrätään, pääsihteerin voi päättää olla nimittämättä sovittelijaa, jos riita hänen mielestään koskee kauttakulkua, johon on sovellettu tai sovellettava a—d alakohdassa määrättyä riitojen ratkaisumenettelyä eikä menettely ole johtanut riidan ratkaisuun.

such Transit or permitted in accordance with the conciliator's decision.

(7) The following provisions shall apply to a dispute described in paragraph (6), but only following the exhaustion of all relevant contractual or other dispute resolution remedies previously agreed between the Contracting Parties party to the dispute or between any entity referred to in paragraph (6) and an entity of another Contracting Party party to the dispute:

(a) A Contracting Party party to the dispute may refer it to the Secretary-General by a notification summarizing the matters in dispute. The Secretary-General shall notify all Contracting Parties of any such referral.

(b) Within 30 days of receipt of such a notification, the Secretary-General, in consultation with the parties to the dispute and the other Contracting Parties concerned, shall appoint a conciliator. Such a conciliator shall have experience in the matters subject to dispute and shall not be a national or citizen of or permanently resident in a party to the dispute or one of the other Contracting Parties concerned.

(c) The conciliator shall seek the agreement of the parties to the dispute to a resolution thereof or upon a procedure to achieve such resolution. If within 90 days of his appointment he has failed to secure such agreement, he shall recommend a resolution to the dispute or a procedure to achieve such resolution and shall decide the interim tariffs and other terms and conditions to be observed for Transit from a date which he shall specify until the dispute is resolved.

(d) The Contracting Parties undertake to observe and ensure that the entities under their control or jurisdiction observe any interim decision under subparagraph (c) on tariffs, terms and conditions for 12 months following the conciliator's decision or until resolution of the dispute, whichever is earlier.

(e) Notwithstanding subparagraph (b) the Secretary-General may elect not to appoint a conciliator if in his judgement the dispute concerns Transit that is or has been the subject of the dispute resolution procedures set out in subparagraphs (a) to (d) and those proceedings have not resulted in a resolution of the dispute.

f) Peruskirjaa käsittelevä konferenssi hyväksyy sovittelumenettelyä koskevat perusmääräykset ja sovittelijoiden palkkiot.

8. Tämän artiklan määräykset eivät vapauta sopimuspuolia niiden kansainvälisestä oikeudesta johtuvista oikeuksista ja velvoitteista, mukaan lukien kansainvälinen tapaoikeus, eikä olemassa olevista kahden- tai monenvälisistä sopimuksista johtuvista oikeuksista ja velvoitteista, mukaan lukien merenalaisia kaapeleita ja putkia koskevat säännöt.

9. Tätä artiklaa ei voida soveltaa siten, että se velvoittaisi sopimuspuolen, jolla ei ole kauttakulkua varten määrätynlaista energiankuljetuskalustoa, toteuttamaan tämän artiklan nojalla toimenpiteitä energiankuljetuskaluston osalta. Kyseisen sopimuspuolen on kuitenkin noudatettava 4 kohdan määräyksiä.

10. Tässä artiklassa tarkoitetaan

a) 'Kauttakululla'

i) tietyn sopimuspuolen alueen kautta tapahtuvaa tai sen alueella oleviin satamalaitteistoihin saapuvaa tai niistä lähtevää lastaus- ja purkaustarkoituksissa tapahtuvaa toisen valtion alueelta peräisin olevien ja kolmannen valtion alueelle tarkoitettujen energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kuljetusta, niin kauan kuin joko toinen tai kolmas valtio on sopimuspuoli.

tai

ii) tietyn sopimuspuolen alueen kautta tapahtuvaa energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kuljetusta toisen sopimuspuolen alueelta tuon toisen sopimuspuolen alueelle, jolleivät sopimuspuolet, joita asia koskee, toisin päättä ja yhteisesti kirjaa päätöstään liitteeseen N. Sopimuspuolet voivat poistaa nimensä liitteestä N ilmoittamalla aikomuksestaan yhdessä kirjallisesti sihteeristölle, joka välittää ilmoituksen kaikille muille sopimuspuolille. Poistaminen tulee voimaan neljän viikon kuluttua tästä ilmoituksesta.

b) 'Energiankuljetuskalustolla' tarkoitetaan korkeapaineaasuputkia, korkeajännitesähkönsiirtoverkostoja- ja linjoja, raakaöljyputkia, hiililieteputkia, öljynjalostustuotteiden kuljetusputkia ja kaikkea muuta kiinteää kalustoa, joka on erityisesti tarkoitettu energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden käsittelyyn.

(f) The Charter Conference shall adopt standard provisions concerning the conduct of conciliation and the compensation of conciliators.

(8) Nothing in this Article shall derogate from a Contracting Party's rights and obligations under international law including customary international law, existing bilateral or multilateral agreements, including rules concerning submarine cables and pipelines.

(9) This Article shall not be so interpreted as to oblige any Contracting Party which does not have a certain type of Energy Transport Facilities used for Transit to take any measure under this Article with respect to that type of Energy Transport Facilities. Such a Contracting Party is, however, obliged to comply with paragraph (4).

(10) For the purposes of this Article:

(a) "Transit" means

(i) the carriage through the Area of a Contracting Party, or to or from port facilities in its Area for loading or unloading, of Energy Materials and Products originating in the Area of another state and destined for the Area of a third state, so long as either the other state or the third state is a Contracting Party; or

(ii) the carriage through the Area of a Contracting Party of Energy Materials and Products originating in the Area of another Contracting Party and destined for the Area of that other Contracting Party, unless the two Contracting Parties concerned decide otherwise and record their decision by a joint entry in Annex N. The two Contracting Parties may delete their listing in Annex N by delivering a joint written notification of their intentions to the Secretariat, which shall transmit that notification to all other Contracting Parties. The deletion shall take effect four weeks after such former notification.

(b) "Energy Transport Facilities" consist of high-pressure gas transmission pipelines, high-voltage electricity transmission grids and lines, crude oil transmission pipelines, coal slurry pipelines, oil product pipelines, and other fixed facilities specifically for handling Energy Materials and Products.

8 artikla

Teknologian siirto

1. Sopimuspuolet sopivat edistävänsä energiateknologian saatavuutta ja sen siirtämistä kaupallisiin ja syrjimättömin perustein tukeakseen energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden tehokasta kauppaa sekä investointeja ja panakseen täytäntöön peruskirjan tavoitteet jollei niiden laeista, asetuksista ja teollis- ja tekijänoikeuksien suojasta muuta johdu.

2. Sen mukaisesti, mikä on tarpeen 1 kohdan määräysten panemiseksi täytäntöön, sopimuspuolet poistavat olemassa olevat esteet eivätkä luo uusia esteitä energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden sekä alaan liittyvien laitteiden ja palvelujen teknologian siirtämiselle ottaen kuitenkin huomioon asesulun ja muut kansainväliset velvoitteet.

9 artikla

Pääomien saatavuus

1. Sopimuspuolet tunnustavat avoimien pääomamarkkinoiden tärkeyden energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kaupan rahoittamiseen tarkoitettujen pääomavirtojen rohkaisemiseksi ja muiden sopimuspuolten, erityisesti siirtymätaloutta harjoittavien, alueella energia-alan investointien toteuttamiseksi ja helpottamiseksi. Sen takia kukin sopimuspuoli pyrkii edistämään muiden sopimuspuolten yritysten ja kansalaisten pääsyä pääomamarkkinoilleen energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kaupan ja muiden sopimuspuolten alueella toteutettavien energia-alan taloudellista toimintaa koskevien investointien rahoittamiseksi kohtelulla, joka ei ole vähemmän edullinen kuin samankaltaisissa olosuhteissa omiin yrityksiin tai kansalaisiin ja jonkun toisen sopimuspuolen tai kolmannen maan yrityksiin ja kansalaisiin sovellettu, jolloin otetaan huomioon edullisin kohtelu.

2. Sopimuspuoli voi hyväksyä ja soveltaa ohjelmia, jotka koskevat julkisten lainojen, avustusten, vakuuksien tai vakuutusten saamista ulkomailla toteutettavien investointien tai kaupan helpottamiseksi. Sopimuspuoli myöntää nämä edut kyseisten ohjelmien tavoitteiden, rajoitusten ja perusteiden mukaisesti (mukaanlukien perusteet, tavoitteet, rajoitukset tai perustelut, jotka koskevat hakijan

Article 8

Transfer of technology

(1) The Contracting Parties agree to promote access to and transfer of energy technology on a commercial and non-discriminatory basis to assist effective trade in Energy Materials and Products and Investment and to implement the objectives of the Charter subject to their laws and regulations, and to the protection of Intellectual Property rights.

(2) Accordingly, to the extent necessary to give effect to paragraph (1) the Contracting Parties shall eliminate existing and create no new obstacles to the transfer of technology in the field of Energy Materials and Products and related equipment and services, subject to non-proliferation and other international obligations.

Article 9

Access to capital

(1) The Contracting Parties acknowledge the importance of open capital markets in encouraging the flow of capital to finance trade in Energy Materials and Products and for the making of and assisting with regard to Investments in Economic Activity in the Energy Sector in the Areas of other Contracting Parties, particularly those with economies in transition. Each Contracting Party shall accordingly endeavour to promote conditions for access to its capital market by companies and nationals of other Contracting Parties, for the purpose of financing trade in Energy Materials and Products and for the purpose of Investment in Economic Activity in the Energy Sector in the Areas of those other Contracting Parties, on a basis no less favourable than that which it accords in like circumstances to its own companies and nationals or companies and nationals of any other Contracting Party or any third state, whichever is the most favourable.

(2) A Contracting Party may adopt and maintain programmes providing for access to public loans, grants, guarantees or insurance for facilitating trade or Investment abroad. It shall make such facilities available, consistent with the objectives, constraints and criteria of such programmes (including any objectives, constraints or criteria relating to the place of business of an applicant for any such facility

yrityksen toimipaikkaa tai etujen perusteella toimitettavien tavaroiden ja palvelujen toimipaikkaa) investointeihin taloudelliseen toimintaan muiden sopimuspuolten energia-alan tai energiaraaka-aineiden ja tuotteiden kaupan rahoittamiseksi muiden sopimuspuolten kanssa.

3. Sopimuspuolten taloudellisen vakauden ja investointi-ilmapiiriin parantamiseen tähdättyjä energia-alan taloudellisen toiminnan ohjelmia täytäntöönpannaessa sopimuspuolet pyrkivät rohkaisemaan asian kannalta olennaisten kansainvälisten rahoituslaitosten toimintaa ja hyödyntämään niiden asiantunteutusta.

4. Missään tämän artiklan määräyksessä ei estetä:

a) rahoituslaitoksia soveltamasta omia lainoitus- tai takuumenettelyjä, jotka perustuvat markkinaperiaatteisiin ja varovaisuusnäkökohtiin

tai

b) sopimuspuolta toteuttamasta toimenpiteitä

i) varovaisuussyistä, myös varmistaakseen investoijien, kuluttajien, tallettajien, vakuutuksen ottajien tai rahoituspalveluja antavan tahon rahavelvoitteesta nauttivien henkilöiden suojan

tai

ii) varmistaakseen rahajärjestelmän ja pääomamarkkinoiden eheyden ja vakauden.

III OSA

INVESTOINTIEN EDISTÄMINEN JA SUOJA

10 artikla

Investointien edistäminen, suoja ja kohtelu

1. Kukin sopimuspuoli rohkaisee tämän sopimuksen määräysten mukaisesti muiden sopimuspuolten investoijia investointeihin alueellaan ja luo sitä varten vakaat, oikeudenmukaiset, suotuisat ja avoimet olosuhteet. Näihin olosuhteisiin kuuluu sitoumus kohdella aina oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti muiden sopimuspuolten investoijien investointeja. Näiden investointien suoja ja turvallisuus on mahdollisimman vakaata, eikä yksikään sopimuspuoli estä millään tavoin kohtuuttomasti tai syrjivän toimenpitein niiden hallintoa, ylläpitämistä, käyttöä, käyttöoike-

or the place of delivery of goods or services supplied with the support of any such facility) for Investments in the Economic Activity in the Energy Sector of other Contracting Parties or for financing trade in Energy Materials and Products with other Contracting Parties.

(3) Contracting Parties shall, in implementing programmes in Economic Activity in the Energy Sector to improve the economic stability and investment climates of the Contracting Parties, seek as appropriate to encourage the operations and take advantage of the expertise of relevant international financial institutions.

(4) Nothing in this Article shall prevent:

(a) financial institutions from applying their own lending or underwriting practices based on market principles and prudential considerations; or

(b) a Contracting Party from taking measures:

(i) for prudential reasons, including the protection of Investors, consumers, depositors, policy-holders or persons to whom a fiduciary duty is owed by a financial service supplier; or

(ii) to ensure the integrity and stability of its financial system and capital markets.

PART III

INVESTMENT PROMOTION AND PROTECTION

Article 10

Promotion, protection and treatment of investments

(1) Each Contracting Party shall, in accordance with the provisions of this Treaty, encourage and create stable, equitable, favourable and transparent conditions for Investors of other Contracting Parties to Make Investments in its Area. Such conditions shall include a commitment to accord at all times to Investments of Investors of other Contracting Parties fair and equitable treatment. Such Investments shall also enjoy the most constant protection and security and no Contracting Party shall in any way impair by unreasonable or discriminatory measures their

utta tai luovutusta. Näitä investointeja käsitellään aina vähintään yhtä edullisella tavalla kuin kansainvälinen lainsäädäntö, mukaan lukien sopimusvelvoitteet, edellyttää. Kukin sopimuspuoli noudattaa toista sopimuspuolta edustavan investoijan kanssa tekemiään sopimuksia, myös tämän investointeihin liittyviä.

2. Kukin sopimuspuoli pyrkii kohtelevaan 3 kohdan mukaisesti muiden sopimuspuolten investoijia alueellaan tehtyjen investointien osalta.

3. Tätä artiklaa sovellettaessa 'kohtelulla' tarkoitetaan sopimuspuolen toiselle osoittamaa kohtelua, joka on vähintään yhtä edullista kuin tämän omien investoijien tai kenen tahansa sopimuspuolen tai kolmannen maan investoijan kohtelu, sen mukaan mikä kohtelu on edullisin.

4. Lisäsopimus velvoittaa kunkin osapuolen siinä määrätyn edellytyksin myöntämään muiden osapuolten investoijille alueellaan tehtyjen investointien osalta 3 kohdassa määrätyn kohtelun. Tämä sopimus on avoinna tämän sopimuksen allekirjoittaneiden tai sen osapuolina olevien valtioiden tai alueellisten taloudellisten yhdistymisjärjestöjen allekirjoitusta varten. Tätä lisäsopimusta koskevat neuvottelut on määrä aloittaa viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1995, ja tavoitteena on tehtävä sopimus 1 päivään tammikuuta 1998 mennessä.

5. Kukin sopimuspuoli pyrkii alueellaan tehtyjen investointien osalta

a) mahdollisimman paljon rajoittamaan poikkeamista 3 kohdassa määrätystä kohtelusta,

b) poistamaan asteittain muiden sopimuspuolten investoijia koskevat rajoitukset.

6. a) Sopimuspuoli voi investointien osalta alueellaan milloin tahansa ilmoittaa vapaaehtoisesti sihteeristön välityksellä peruskirjaa käsittelevälle konferenssille, ettei sillä ole aikomusta ottaa käyttöön uusia poikkeuksia 3 kohdassa määrätystä kohtelusta.

b) Lisäksi sopimuspuoli voi milloin tahansa sitoutua vapaaehtoisesti myöntämään muiden sopimuspuolten investoijille näiden energia-alan jotain tai kaikkea taloudellista toimintaa koskevien alueellaan tehtävien investointien osalta 3 kohdassa määrätyn kohtelun. Näistä sitoumuksista ilmoitetaan sihteeristöl-

management, maintenance, use, enjoyment or disposal. In no case shall such Investments be accorded treatment less favourable than that required by international law, including treaty obligations. Each Contracting Party shall observe any obligations it has entered into with an Investor or an Investment of an Investor of any other Contracting Party.

(2) Each Contracting Party shall endeavour to accord to Investors of other Contracting Parties, as regards the Making of Investments in its Area, the Treatment described in paragraph (3).

(3) For the purposes of this Article, "Treatment" means treatment accorded by a Contracting Party which is no less favourable than that which it accords to its own Investors or to Investors of any other Contracting Party or any third state, whichever is the most favourable.

(4) A supplementary treaty shall, subject to conditions to be laid down therein, oblige each party thereto to accord to Investors of other parties, as regards the Making of Investments in its Area, the Treatment described in paragraph (3). That treaty shall be open for signature by the states and Regional Economic Integration Organizations which have signed or acceded to this Treaty. Negotiations towards the supplementary treaty shall commence not later than 1 January 1995, with a view to concluding it by 1 January 1998.

(5) Each Contracting Party shall, as regards the Making of Investments in its Area, endeavour to:

(a) limit to the minimum the exceptions to the Treatment described in paragraph (3);

(b) progressively remove existing restrictions affecting Investors of other Contracting Parties.

(6) (a) A Contracting Party may, as regards the Making of Investments in its Area, at any time declare voluntarily to the Charter Conference, through the Secretariat, its intention not to introduce new exceptions to the Treatment described in paragraph (3).

(b) A Contracting Party may, furthermore, at any time make a voluntary commitment to accord to Investors of other Contracting Parties, as regards the Making of Investments in some or all Economic Activities in the Energy Sector in its Area, the Treatment described in paragraph (3). Such commit-

le, ne kirjataan liitteeseen VC ja ne ovat tämän sopimuksen yhteydessä sitovia.

7. Kukin sopimuspuoli myöntää muiden sopimuspuolten investoijien alueellaan toteut-
tamille investoinneille sekä heidän niihin
liittyville toimille, mukaan lukien hallinto,
ylläpitäminen, käyttö, käyttöoikeus tai luo-
vutus, vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin
omien investoijien tai minkä tahansa sopi-
muspuolen tai minkä tahansa kolmannen
maan investoijan investoinneille ja niihin
liittyville toimille mukaan lukien hallinto,
ylläpitäminen, käyttö, käyttöoikeus tai luo-
vutus, sen mukaan mikä kohtelu on edullisin.

8. Tämän sopimuksen 7 kohtaa koskevat
yksityiskohtaiset soveltamisäännöt niiden
ohjelmien yhteydessä, joiden nojalla sopi-
muspuoli myöntää avustusta tai muuta talou-
dellista tukea tai tekee energia-alan tutkimuk-
seen ja teknologiseen kehittämiseen liittyvän
sopimuksen, esitetään 4 kohdassa tarkoitetus-
sa lisäsopimuksessa. Kukin sopimuspuoli tie-
dottaa sihteeristön välityksellä peruskirjaa kä-
sittelevälle konferenssille yksityiskohtaisista
säännöistä, joita se soveltaa tässä kohdassa
tarkoitetuissa ohjelmissa.

9. Jokainen valtio tai alueellinen taloudel-
linen yhdentymisjärjestö, joka allekirjoittaa
tämän sopimuksen tai tulee siihen osalliseksi,
toimittaa päivänä, jona se allekirjoittaa sopi-
muksen tai tallettaa liittymisasiakirjansa, sihteeristölle lyhyen selonteon kaikista laeista,
asetuksista ja muista säädöksistä, jotka kos-
kevat

- a) tämän artiklan 2 kohtaan liittyviä poik-
keuksia,
- tai
- b) tämän artiklan 8 kohdassa tarkoitettuja
ohjelmia.

Sopimuspuolet pitävät selontekonsa ajan
tasalla ilmoittamalla muutoksista sihteeristölle
viipymättä. Peruskirjaa käsittelevä konferens-
si tarkastelee näitä selontekoja säännöllisesti.

Selonteko voi sisältää a alakohdan osalta
energia-alan osa-alat, joilla sopimuspuoli
myöntää muiden sopimuspuolten investoijille
3 kohdassa määrätyn kohtelun.

Peruskirjaa käsittelevän konferenssin suo-
rittamassa tarkastelussa voidaan b alakohdan
osalta käsitellä kyseisten ohjelmien vaikutuk-
sia kilpailuun ja investointeihin.

10. Tämän artiklan muiden määräysten
estämättä 3 ja 7 kohdassa määrättyä kohtelua
ei sovelleta teollis- ja tekijänoikeuksien suo-

ments shall be notified to the Secretariat and
listed in Annex VC and shall be binding under
this Treaty.

(7) Each Contracting Party shall accord to
Investments in its Area of Investors of other
Contracting Parties, and their related activities
including management, maintenance, use, en-
joyment or disposal, treatment no less favour-
able than that which it accords to Investments
of its own Investors or of the Investors of any
other Contracting Party or any third state and
their related activities including management,
maintenance, use, enjoyment or disposal,
whichever is the most favourable.

(8) The modalities of application of para-
graph (7) in relation to programmes under
which a Contracting Party provides grants or
other financial assistance, or enters into
contracts, for energy technology research and
development, shall be reserved for the supple-
mentary treaty described in paragraph (4).
Each Contracting Party shall through the
Secretariat keep the Charter Conference in-
formed of the modalities it applies to the
programmes described in this paragraph.

(9) Each state or Regional Economic
Integration Organization which signs or ac-
cedes to this Treaty shall, on the date it signs
the Treaty or deposits its instrument of
accession, submit to the Secretariat a report
summarizing all laws, regulations or other
measures relevant to:

- (a) exceptions to paragraph (2); or

- (b) the programmes referred to in paragraph
(8).

A Contracting Party shall keep its report up
to date by promptly submitting amendments
to the Secretariat. The Charter Conference
shall review these reports periodically.

In respect of subparagraph (a) the report
may designate parts of the energy sector in
which a Contracting Party accords to Inves-
tors of other Contracting Parties the Treat-
ment described in paragraph (3).

In respect of subparagraph (b) the review
by the Charter Conference may consider the
effects of such programmes on competition
and Investments.

(10) Notwithstanding any other provision
of this Article, the treatment described in
paragraphs (3) and (7) shall not apply to the

jaan; kohtelu on niiden teollis- ja tekijänoikeuksien suojaan sovellettavien kansainvälisten sopimusten määräysten mukaista, joissa sopimuspuolet ovat osallisina.

11. Tämän sopimuksen 26 artiklaa sovellettaessa sopimuspuolen toisen sopimuspuolen investoijan soveltamisajankohtana voimassa olevaan investointiin soveltamaa, 5 artiklan 1 ja 2 kohdassa määritettyä, kauppaan liittyvää investointitoimenpidettä pidetään ensin mainitun sopimuspuolen tämän osan mukaisen velvollisuuden rikkomisena, jollei 5 artiklan 3 ja 4 kohdasta muuta johdu.

12. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että sen kansalliseen lainsäädäntöön sisältyy tehokkaat keinot investointeja, investointisopimuksia ja investointilupia koskevien vaatimusten käsittelemiseksi ja niihin liittyvien oikeuksien toteuttamiseksi.

11 artikla

Avainhenkilöstö

1. Jollei luonnollisten henkilöiden maahan-tuloa, oleskelua ja työskentelyä koskevista laeista ja määräyksistä muuta johdu, kukin sopimuspuoli tutkii vilpittömässä mielessä toisen sopimuspuolen investoijien ja näiden investoijien palkkaaman henkilöstön ja näiden investoijien tekemien investointien yhteydessä palkatun henkilöstön maahan-tuloa ja sel-laista tilapäistä oleskelua alueella koskevat hakemukset, jotka liittyvät kyseisten investointien toteuttamiseen, kehittämiseen, hallintoon, ylläpitämiseen, käyttöön, käyttöoikeuteen tai luovutukseen, mukaan lukien neu-vonta- ja teknisten peruspalvelujen tarjoami-nen.

2. Kukin sopimuspuoli antaa alueellaan investointeja tekevän toisen sopimuspuolen investoijien ja näiden investoijien investointihankkeiden palkata näiden investoijien tai investointihankkeiden valitsemaa avainhenkilöstöä kansalaisuudesta riippumatta, jos tämä avainhenkilöstö on oikeutettu tulemaan ensimmäisen sopimuspuolen alueelle ja oleske-lemaan ja työskentelemään siellä, siltä osin kuin kyseinen palvelussuhde on tälle avainhenkilöstölle myönnettyssä luvassa asetettujen edellytysten, yksityiskohtaisten sääntöjen ja kestoja koskevien rajoitusten mukainen.

protection of Intellectual Property; instead, the treatment shall be as specified in the corresponding provisions of the applicable international agreements for the protection of Intellectual Property rights to which the respective Contracting Parties are parties.

(11) For the purposes of Article 26, the application by a Contracting Party of a trade-related investment measure as described in Article 5(1) and (2) to an Investment of an Investor of another Contracting Party existing at the time of such application shall, subject to Article 5(3) and (4), be considered a breach of an obligation of the former Contracting Party under this Part.

(12) Each Contracting Party shall ensure that its domestic law provides effective means for the assertion of claims and the enforcement of rights with respect to Investments, investment agreements, and investment au-thorizations.

Article 11

Key personnel

(1) A Contracting Party shall, subject to its laws and regulations relating to the entry, stay and work of natural persons, examine in good faith requests by Investors of another Contracting Party, and key personnel who are employed by such Investors or by Investments of such Investors, to enter and remain temporarily in its Area to engage in activities connected with the making or the development, management, maintenance, use, enjoyment or disposal of relevant Investments, including the provision of advice or key technical services.

(2) A Contracting Party shall permit Investors of another Contracting Party which have Investments in its Area, and Investments of such Investors, to employ any key person of the Investor's or the Investment's choice regardless of nationality and citizenship provided that such key person has been permitted to enter, stay and work in the Area of the former Contracting Party and that the employment concerned conforms to the terms, conditions and time limits of the permission granted to such key person.

12 artikla

Menetysten korvaaminen

1. Lukuun ottamatta niitä tapauksia, joissa sovelletaan 13 artiklaa, sopimuspuolen toiselle sodan, muun aseellisen selkkauksen, kansallisen hätätilan, sisäisten levottomuuksien tai muiden vastaavanlaisten kyseisen sopimuspuolen alueella ilmenneiden tapahtumien vuoksi tämän alueella suorittamiinsa investointeihin liittyviä menetyksiä kärsineelle toisen sopimuspuolen investoijalle antama kohtelu on kaikkien palautusten, hyvitysten ja korvausten tai minkä tahansa muun maksujärjestelyn osalta vähintään yhtä edullista kuin tämän ensimmäisen kenelle tahansa muulle, tämän omille, minkä tahansa sopimuspuolen tai minkä tahansa kolmannen maan investoijalle antama kohtelu.

2. Tässä kohdassa sanotun rajoittamatta 1 kohdan soveltamista, toisen sopimuspuolen alueella mainitussa kohdassa tarkoitettussa tilanteessa menetyksiä kärsineen sopimuspuolen investoija saa, menetyksen johtuessa

a) toisen sopimuspuolen viranomaisten suorittamasta jälkimmäisen tekemien investointien osittaisesta tai täydellisestä haltuunotosta

tai

b) toisen sopimuspuolen puolustusvoimien tai viranomaisten suorittamasta näiden investointien osittaisesta tai täydellisestä tuhoamisesta, joka ei ollut tilanteen kannalta välttämätöntä,

kummassakin tapauksessa pikaisen, riittävän ja asianmukaisen palautuksen tai korvauksen.

13 artikla

Pakkolunastus

1. Sopimuspuolen investoijan toisen sopimuspuolen alueella suorittamia investointeja ei kansallisteta, pakkolunasteta eikä niihin sovelleta kansallistamiseen tai pakkolunastamiseen verrattavia toimenpiteitä, jäljempänä 'pakkolunastus', paitsi jos tämä pakkolunastus:

a) suoritetaan yleisen edun vuoksi,

b) ei ole syrjivä,

c) suoritetaan lainmukaisesti

ja

Article 12

Compensation for losses

(1) Except where Article 13 applies, an Investor of any Contracting Party which suffers a loss with respect to any Investment in the Area of another Contracting Party owing to war or other armed conflict, state of national emergency, civil disturbance, or other similar event in that Area, shall be accorded by the latter Contracting Party, as regards restitution, indemnification, compensation or other settlement, treatment which is the most favourable of that which that Contracting Party accords to any other Investor, whether its own Investor, the Investor of any other Contracting Party, or the Investor of any third state.

(2) Without prejudice to paragraph (1), an Investor of a Contracting Party which, in any of the situations referred to in that paragraph, suffers a loss in the Area of another Contracting Party resulting from

(a) requisitioning of its Investment or part thereof by the latter's forces or authorities; or

(b) destruction of its Investment or part thereof by the latter's forces or authorities, which was not required by the necessity of the situation,

shall be accorded restitution or compensation which in either case shall be prompt, adequate and effective.

Article 13

Expropriation

(1) Investments of Investors of a Contracting Party in the Area of any other Contracting Party shall not be nationalized, expropriated or subjected to a measure or measures having effect equivalent to nationalization or expropriation (hereinafter referred to as "Expropriation") except where such Expropriation is:

(a) for a purpose which is in the public interest;

(b) not discriminatory;

(c) carried out under due process of law; and

d) siitä suoritetaan viipymättä riittävä ja asianmukainen korvaus.

Tämä korvaus vastaa määrältään pakkolunastetun investoinnin oikeaa markkina-arvoa juuri ennen pakkolunastusta tai pakkolunastuksen uhan tulemistä tietoon tavalla, joka vaikuttaa investoinnin arvoon, jäljempänä 'arviointipäivä'.

Tämä oikea kauppaa-arvo ilmaistaan investoijan valinnan mukaan vapaasti vaihdettavana valuuttana arviointipäivänä voimassa olevan kyseisen valuutan markkinakurssin perusteella. Korvaukseen sisällytetään myös toimivaltaisen ja riippumattoman viranomaisen suorittamaan tapauksensa, investointiaan koskevan arvioinnin ja korvausmaksun pikaiseen uudelleentarkasteluun 1 kohdassa esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

2. Asianomaisella investoijalla on oikeus pakkolunastuksen suorittaneen sopimuspuolen lainsäädännön mukaisesti oikeus- tai muun toimivaltaisen ja riippumattoman viranomaisen suorittamaan tapauksensa, investointiaan koskevan arvioinnin ja korvausmaksun pikaiseen uudelleentarkasteluun 1 kohdassa esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

3. Epäselvyyden välttämiseksi pakkolunastus koskee kaikkia tilanteita, joissa sopimuspuoli pakkolunastaa sellaisen alueellaan toimivan yhtiön tai yrityksen varallisuuden, jossa toisen sopimuspuolen investoijalla on investointeja, mukaan lukien osakeomistus.

14 artikla

Investointeihin liittyvien maksujen siirrot

1. Kukin sopimuspuoli takaa toisen sopimuspuolen investoijien alueellaan suorittamien investointien osalta vapauden varojen siirtoon alueelleen ja sieltä pois, mukaan lukien

a) alkupääoman sekä kaiken lisäpääoman investoinnin ylläpitämistä ja kehittämistä varten,

b) tuottojen,

c) sopimukseen perustuvien maksujen, erityisesti lainasopimukseen liittyvien pääoman kuoletuksen ja koronmaksujen,

d) tämän investoinnin yhteydessä ulkomailta palkatun henkilökunnan käyttämättömien tulojen ja muiden palkkioiden,

e) investoinnin tai sen osan myynnistä tai realisoinnista saatujen tulojen,

(d) accompanied by the payment of prompt, adequate and effective compensation.

Such compensation shall amount to the fair market value of the Investment expropriated at the time immediately before the Expropriation or impending Expropriation became known in such a way as to affect the value of the Investment (hereinafter referred to as the "Valuation Date").

Such fair market value shall at the request of the Investor be expressed in a Freely Convertible Currency on the basis of the market rate of exchange existing for that currency on the Valuation Date. Compensation shall also include interest at a commercial rate established on a market basis from the date of Expropriation until the date of payment.

(2) The Investor affected shall have a right to prompt review, under the law of the Contracting Party making the Expropriation, by a judicial or other competent and independent authority of that Contracting Party, of its case, of the valuation of its Investment, and of the payment of compensation, in accordance with the principles set out in paragraph (1).

(3) For the avoidance of doubt, Expropriation shall include situations where a Contracting Party expropriates the assets of a company or enterprise in its Area in which an Investor of any other Contracting Party has an Investment, including through the ownership of shares.

Article 14

Transfers related to investments

(1) Each Contracting Party shall with respect to Investments in its Area of Investors of any other Contracting Party guarantee the freedom of transfer into and out of its Area, including the transfer of:

(a) the initial capital plus any additional capital for the maintenance and development of an Investment;

(b) Returns;

(c) payments under a contract, including amortization of principal and accrued interest payments pursuant to a loan agreement;

(d) unspent earnings and other remuneration of personnel engaged from abroad in connection with that Investment;

(e) proceeds from the sale or liquidation of all or any part of an Investment;

f) riitojen ratkaisemisesta johtuvien maksujen sekä

g) tämän sopimuksen 12 ja 13 artiklan mukaisten korvausmaksujen siirrot.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettut siirrot suoritetaan viipymättä ja (lukuun ottamatta luontaissuorituksia) vapaasti vaihdettavana valuuttana.

3. Siirrot suoritetaan siirrettävässä valuuttassa käteisenä suoritettavien liiketoimien osalta siirtopäivänä voimassa olevan valuuttamarkkinakurssin mukaan. Valuuttamarkkinoiden puuttuessa käytetään viimeisintä maahan suuntautuneisiin investointeihin sovellettua kurssia tai viimeisintä valuuttojen vaihdossa erityisnosto-oikeuksiin käytettyä kurssia sen mukaan mikä on investoijan kannalta edullisempi.

4. Sen estämättä, mitä 1—3 kohdassa määrätään, sopimuspuoli voi suojella velkojien etuja ja varmistaa arvopapereiden liikkeeseenlaskua, kauppaa ja vaihtamista koskevan lainsäädännön noudattamisen sekä siviili-, hallinto- ja rikosoikeudellisten tuomioiden täytäntöönpanon soveltamalla kohtuullisesti, tasapuolisesti ja vilpittömässä mielessä kansallista lainsäädäntöään.

5. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, sopimuspuolet, jotka olivat entisen Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton jäsenvaltioita, voivat keskinäisissä sopimuksissaan määrätä, että maksusiirrot on suoritettava niiden omina valuuttoina, jos kyseisissä sopimuksissa kohdellaan muiden sopimuspuolten investoijien näiden alueella suorittamia investointeja vähintään yhtä edullisella tavalla kuin nämä sopimukset tehneiden sopimuspuolten investoijien tai kolmannen valtion investoijien investointeja.

6. Sen estämättä, mitä 1 kohdan b alakohdassa määrätään, sopimuspuoli voi rajoittaa luontaissuorituksina tapahtuvaa tuoton siirtoa, jos hän on 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan tai GATTin ja sen liiteasiakirjojen mukaan oikeutettu rajoittamaan tai kieltämään luontaissuoritus tuotteiden viennin tai vientimyyntin, jos tämä sopimuspuoli kuitenkin sallii luontaissuorituksien siirrot siten kuin investointisopimuksessa, investointiluvassa tai missä tahansa muussa kirjallisessa sopimuksessa on tämän ja toisen sopimuspuolen investoijan tai tämän investoinnin kesken sovittu tai määritelty.

(f) payments arising out of the settlement of a dispute;

(g) payments of compensation pursuant to Articles 12 and 13.

(2) Transfers under paragraph (1) shall be effected without delay and (except in case of a Return in kind) in a Freely Convertible Currency.

(3) Transfers shall be made at the market rate of exchange existing on the date of transfer with respect to spot transactions in the currency to be transferred. In the absence of a market for foreign exchange, the rate to be used will be the most recent rate applied to inward investments or the most recent exchange rate for conversion of currencies into Special Drawing Rights, whichever is more favourable to the Investor.

(4) Notwithstanding paragraphs (1) to (3), a Contracting Party may protect the rights of creditors, or ensure compliance with laws on the issuing, trading and dealing in securities and the satisfaction of judgements in civil, administrative and criminal adjudicatory proceedings, through the equitable, non-discriminatory, and good faith application of its laws and regulations.

(5) Notwithstanding paragraph (2), Contracting Parties which are states that were constituent parts of the former Union of Soviet Socialist Republics may provide in agreements concluded between them that transfers of payments shall be made in the currencies of such Contracting Parties, provided that such agreements do not treat Investments in their Areas of Investors of other Contracting Parties less favourably than either Investments of Investors of the Contracting Parties which have entered into such agreements or Investments of Investors of any third state.

(6) Notwithstanding subparagraph (1)(b), a Contracting Party may restrict the transfer of a Return in kind in circumstances where the Contracting Party is permitted under Article 29(2)(a) or the GATT and Related Instruments to restrict or prohibit the exportation or the sale for export of the product constituting the Return in kind; provided that a Contracting Party shall permit transfers of Returns in kind to be effected as authorized or specified in an investment agreement, investment authorization, or other written agreement between the Contracting Party and either an Investor of another Contracting Party or its Investment.

15 artikla

Sijaantulo

1. Jos sopimuspuoli tai sen nimeämä laitos, jäljempänä 'maksajaosapuoli', suorittaa maksun annetun korvaus- tai takuumaksun nojalla investoijan, jäljempänä 'saajaosapuoli', toisen sopimuspuolen, jäljempänä 'isäntäosapuoli', alueella suorittamalle investoinnille, isäntäosapuoli tunnustaa

a) kaikki sellaiseen investointiin liittyvät oikeudet ja saatavat maksajaosapuolelle luovutetuiksi

ja

b) maksajaosapuolen valtuudet käyttää oikeuksiaan ja vaatia saataviaan sijaantulon perusteella.

2. Maksajaosapuolella on olosuhteista riippumatta oikeus

a) samaan kohteluun 1 kohdassa tarkoitetun luovutuksen nojalla saavutettujen oikeuksiensa ja saataviensa osalta

ja

b) samoihin näiden oikeuksien ja saatavien nojalla suoritettaviin maksuihin

kuin saajaosapuolella oli tämän sopimuksen nojalla kyseisen investoinnin osalta.

3. Tämän sopimuksen 26 artiklan mukaisessa menettelyssä sopimuspuoli ei voi puolustukseen, vastavaatimuksena, korvausoikeuden perusteella eikä millään muulla perusteella vedota siihen, että vakuutus- tai takuusopimuksen nojalla on saatu tai on määrä saada väitetyin vahingon täydellinen tai osittainen hyvitys tai muu korvaus.

16 artikla

Suhde muihin sopimuksiin

Jos vähintään kaksi sopimuspuolta on liittynyt johonkin sellaiseen aikaisempaan kansainväliseen sopimukseen tai liittyy myöhemmin sellaiseen kansainväliseen sopimukseen, jonka määräykset koskevat tämän sopimuksen III tai V osan sisältöä,

1. minkään tämän sopimuksen III tai V osan määräyksen ei voida tulkita kumoavan tämän toisen sopimuksen määräyksiä eikä

Article 15

Subrogation

(1) If a Contracting Party or its designated agency (hereinafter referred to as the "Indemnifying Party") makes a payment under an indemnity or guarantee given in respect of an Investment of an Investor (hereinafter referred to as the "Party Indemnified") in the Area of another Contracting Party (hereinafter referred to as the "Host Party"), the Host Party shall recognize:

(a) the assignment to the Indemnifying Party of all the rights and claims in respect of such Investment; and

(b) the right of the Indemnifying Party to exercise all such rights and enforce such claims by virtue of subrogation.

(2) The Indemnifying Party shall be entitled in all circumstances to:

(a) the same treatment in respect of the rights and claims acquired by it by virtue of the assignment referred to in paragraph (1); and

(b) the same payments due pursuant to those rights and claims,

as the Party Indemnified was entitled to receive by virtue of this Treaty in respect of the Investment concerned.

(3) In any proceeding under Article 26, a Contracting Party shall not assert as a defence, counterclaim, right of set-off or for any other reason, that indemnification or other compensation for all or part of the alleged damages has been received or will be received pursuant to an insurance or guarantee contract.

Article 16

Relation to other agreements

Where two or more Contracting Parties have entered into a prior international agreement, or enter into a subsequent international agreement, whose terms in either case concern the subject matter of Part III or V of this Treaty,

(1) nothing in Part III or V of this Treaty shall be construed to derogate from any provision of such terms of the other agree-

oikeutta vaatia tätä kohtaa koskevan erimielisyyden ratkaisemista tämän toisen sopimuksen mukaisesti,

ja

2. minkään tämän toisen sopimuksen määräyksen ei voida tulkita kumoavan tämän sopimuksen III tai V osan määräyksiä eikä oikeutta vaatia tätä kohtaa koskevan erimielisyyden ratkaisemista tämän sopimuksen mukaisesti,

jos jokin tällainen määräys on edullisempi investoijan tai investoinnin kannalta.

17 artikla

III osan soveltamatta jättäminen tietyissä olosuhteissa

Kukin sopimuspuoli varaa itselleen oikeuden kieltäytyä myöntämästä tämän osan mukaisia etuja:

1. juridiselle henkilölle, jos se on kolmannen maan kansalaisten omistuksessa tai hallinnassa ja jos sillä ei ole merkittävää kaupallista toimintaa sen sopimuspuolen alueella, jolla se sijaitsee

tai

2. investointihankkeelle, jos kieltäytyvä sopimuspuoli toteaa, että kyseessä on sellaisen investoijan investointi kolmannesta maasta, jonka kanssa sillä tai johon nähden se:

a) ei ole diplomaattisissa suhteissa

tai

b) hyväksyy tai ylläpitää toimenpiteitä

i) joilla kielletään liiketoimet kyseisen valtion investoijien kanssa,

tai

ii) joita rikottaisiin tai kierrettäisiin, jos tässä osassa määrätty edut myönnettäisiin kyseisen valtion investoijille tai näiden investoinneille.

IV OSA

SEKALAISIA MÄÄRÄYKSIÄ

18 artikla

Energiavaroihin kohdistuva suvereniteetti

1. Sopimuspuolet tunnustavat valtioiden suvereniteetin ja suvereenit oikeudet energiavaroihin nähden. Ne vahvistavat uudelleen,

ment or from any right to dispute resolution with respect thereto under that agreement; and

(2) nothing in such terms of the other agreement shall be construed to derogate from any provision of Part III or V of this Treaty or from any right to dispute resolution with respect thereto under this Treaty,

where any such provision is more favourable to the Investor or Investment.

Article 17

Non-application of Part III in certain circumstances

Each Contracting Party reserves the right to deny the advantages of this Part to:

(1) a legal entity if citizens or nationals of a third state own or control such entity and if that entity has no substantial business activities in the Area of the Contracting Party in which it is organized; or

(2) an Investment, if the denying Contracting Party establishes that such Investment is an Investment of an Investor of a third state with or as to which the denying Contracting Party:

(a) does not maintain a diplomatic relationship; or

(b) adopts or maintains measures that:

(i) prohibit transactions with Investors of that state; or

(ii) would be violated or circumvented if the benefits of this Part were accorded to Investors of that state or to their Investments.

PART IV

MISCELLANEOUS PROVISIONS

Article 18

Sovereignty over energy resources

(1) The Contracting Parties recognize state sovereignty and sovereign rights over energy resources. They reaffirm that these must be

että näitä oikeuksia on käytettävä kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaisesti ja alaisuudessa.

2. Tällä sopimuksella ei puututa sopimuspuolten tavoitteisiin energiavarojen saatavuuden, etsimisen ja kaupallisen käytön suhteen, eikä sillä rajoiteta mitenkään niiden säännösten soveltamista, joilla sopimuspuolet säätelevät energiavarojen omistusoikeusjärjestelmää.

3. Kullakin valtiolla on edelleen oikeus päättää etenkin energiavarojen tutkimista ja hyödyntämistä varten nimettävistä maantieteellisistä alueista alueellaan, niiden talteenottoon liittyvistä järjestelyistä ja niiden ehdyntämistä ja hyödyntämistä koskevista aikatauluista, määrätä ja periä tähän tutkimukseen ja tähän hyödyntämiseen kohdistettavia veroja, tekijänoikeus- ja muita maksuja, säännellä kyseiseen alueellaan suoritettavaan tutkimukseen, käyttöön ja hyödyntämiseen liittyviä ympäristö- ja turvallisuusnäkökohtia sekä osallistua tähän tutkimukseen ja hyödyntämiseen erityisesti valtiovallan ja valtionyritysten suoran osallistumisen kautta.

4. Sopimuspuolet sitoutuvat myötävaikuttamaan energiavarojen käytettävyyteen erityisesti myöntämällä syrjimättömyyden periaatetta noudattaen ja julkistetuin perustein niiden tutkimusta, hyödyntämistä tai talteenottamista koskevia lupia, lisenssejä, toimilupia ja sopimuksia.

19 artikla

Ympäristönäkökohtia

1. Kukin sopimuspuoli pyrkii kestävän kehityksen periaatetta noudattaen ja itseään sitovien ympäristöä koskevien kansainvälisten sopimusten mukaiset velvoitteet huomioon ottaen rajoittamaan taloudellisesti tehokkaalla tavalla kaikista alueellaan suoritettavista energiakiertoon liittyvistä toimista aiheutuvien ympäristöhaittojen vaikutuksen mahdollisimman vähäiseksi sekä omalla alueellaan että sen ulkopuolella ottaen samalla huomioon turvallisuusnäkökohdat. Kukin sopimuspuoli pyrkii toiminnassaan kustannustehokkuuteen. Toimintaohjelmissaan ja toimissaan kukin sopimuspuoli pyrkii ennalta ehkäisemään ympäristövaurioita tai rajoittamaan ne mahdollisimman vähäisiksi. Sopimuspuolet katsovat, että niiden kunkin alueella saastumisesta vastuussa oleva taho on periaatteessa velvollinen

exercised in accordance with and subject to the rules of international law.

(2) Without affecting the objectives of promoting access to energy resources, and exploration and development thereof on a commercial basis, the Treaty shall in no way prejudice the rules in Contracting Parties governing the system of property ownership of energy resources.

(3) Each state continues to hold in particular the rights to decide the geographical areas within its Area to be made available for exploration and development of its energy resources, the optimalization of their recovery and the rate at which they may be depleted or otherwise exploited, to specify and enjoy any taxes, royalties or other financial payments payable by virtue of such exploration and exploitation, and to regulate the environmental and safety aspects of such exploration, development and reclamation within its Area, and to participate in such exploration and exploitation, inter alia, through direct participation by the government or through state enterprises.

(4) The Contracting Parties undertake to facilitate access to energy resources, inter alia, by allocating in a non-discriminatory manner on the basis of published criteria authorizations, licences, concessions and contracts to prospect and explore for or to exploit or extract energy resources.

Article 19

Environmental aspects

(1) In pursuit of sustainable development and taking into account its obligations under those international agreements concerning the environment to which it is party, each Contracting Party shall strive to minimize in an economically efficient manner harmful Environmental Impacts occurring either within or outside its Area from all operations within the Energy Cycle in its Area, taking proper account of safety. In doing so each Contracting Party shall act in a Cost-Effective manner. In its policies and actions each Contracting Party shall strive to take precautionary measures to prevent or minimize environmental degradation. The Contracting Parties agree that the polluter in the Areas of Contracting Parties, should, in principle, bear the cost of pollution, including transboundary

vastaamaan saastumisesta aiheutuvista kustannuksista mukaan lukien rajan yli tapahtuva saastuminen, ja että tällöin on huomioitava yleinen etu sekä vältettävä energiakiertoon tai kansainväliseen kauppaan kohdistuvien investointien vääristymistä. Tätä varten sopimuspuolet

a) ottavat huomioon ympäristönäkökohdat laatiessaan ja toteuttaessaan energiapolitiikkaansa,

b) edistävät markkinapohjaista hinnanmuodostusta sekä huomioivat nykyistä suuremmassa määrin ympäristökustannuksia ja -hyötyjä energiakierron kaikissa vaiheissa,

c) kannustavat 34 artiklan 4 kohdan huomioon ottaen peruskirjan ympäristötavoitteiden toteuttamiseen tähtäävää yhteistyötä ja yhteistyötä energiakiertoa koskevien kansainvälisten ympäristönormien alalla, ottaen samalla huomioon sopimuspuolten erot ympäristöhaittojen sekä niiden torjuntakustannusten osalta,

d) kiinnittävät erityistä huomiota energia- tehokkuuden parantamiseen, uusiutuvien energianlähteiden kehittämiseen ja käyttöön, puhtaampien polttoaineiden käytön edistämiseen sekä ympäristön saastumista ehkäisevän tekniikan ja siihen tähtäävien teknisten menetelmien käyttöön,

e) edistävät ympäristöystävällistä ja taloudellisesti tehokasta energiapolitiikkaa sekä kustannustehokkaita menettelytapoja ja teknologiaa koskevan tiedon keräämistä ja jakamista sopimuspuolten kesken,

f) edistävät yleisön tietoisuutta energiajärjestelmien ympäristövaikutuksista, negatiivisten ympäristövaikutusten torjumisen ja rajoittamisen tärkeydestä sekä torjunta- ja rajoittamistoimenpiteisiin liittyvistä kustannuksista,

g) edistävät myös yhteistoimin sellaisten energiankäytön kannalta tehokkaiden ja ympäristöystävällisten menettelytapojen, prosessien ja tekniikan tutkimista, kehittämistä ja soveltamista, joilla energiakierron eri vaiheisiin liittyvät ympäristöhaitat saadaan supistetuksi mahdollisimman vähäisiksi taloudellisesti kannattavalla tavalla,

h) rohkaisevat suotuisien olosuhteiden luomista tämän tekniikan siirrolle ja levittämiseksi sopusoinnussa teollis- ja tekijänoikeuksien riittävän ja tehokkaan suojan kanssa,

i) edistävät ympäristön kannalta merkityksellisten energia-alan investointihankkeiden ympäristövaikutusten avointa arviointia varhaisessa vaiheessa ennen päätöksentekoa sekä niiden jälkiseurantaa,

pollution, with due regard to the public interest and without distorting Investment in the Energy Cycle or international trade. Contracting Parties shall accordingly:

(a) take account of environmental considerations throughout the formulation and implementation of their energy policies;

(b) promote market-oriented price formation and a fuller reflection of environmental costs and benefits throughout the Energy Cycle;

(c) having regard to Article 34(4), encourage cooperation in the attainment of the environmental objectives of the Charter and cooperation in the field of international environmental standards for the Energy Cycle, taking into account differences in adverse effects and abatement costs between Contracting Parties;

(d) have particular regard to Improving Energy Efficiency, to developing and using renewable energy sources, to promoting the use of cleaner fuels and to employing technologies and technological means that reduce pollution;

(e) promote the collection and sharing among Contracting Parties of information on environmentally sound and economically efficient energy policies and Cost-Effective practices and technologies;

(f) promote public awareness of the Environmental Impacts of energy systems, of the scope for the prevention or abatement of their adverse Environmental Impacts, and of the costs associated with various prevention or abatement measures;

(g) promote and cooperate in the research, development and application of energy efficient and environmentally sound technologies, practices and processes which will minimize harmful Environmental Impacts of all aspects of the Energy Cycle in an economically efficient manner;

(h) encourage favourable conditions for the transfer and dissemination of such technologies consistent with the adequate and effective protection of Intellectual Property rights;

(i) promote the transparent assessment at an early stage and prior to decision, and subsequent monitoring, of Environmental Impacts of environmentally significant energy investment projects;

j) edistävät kansainvälistä tietoisuutta ja tiedonvaihtoa sopimuspuolten merkittävistä ympäristöohjelmista ja -normeista ja kyseisten ohjelmien ja normien toteuttamisesta sekä

k) pyydettyä osallistuvat voimavarojen mukaan sopimuspuolten asianmukaisten ympäristöohjelmien kehittelyyn ja toteutukseen.

2. Yhden tai useamman sopimuspuolen pyynnöstä tämän artiklan määräysten soveltamista tai tulkintaa koskevat erimielisyydet tutkitaan, siltä osin kuin niiden käsittelystä muissa kansainvälisissä yhteyksissä ei ole sovittu, peruskirjaa käsittelevässä konferenssissa, joka pyrkii löytämään niihin ratkaisun.

3. Tässä artikkelissa tarkoitetaan

a) 'energiakierrolla' energiaketjua kokonaisuudessaan, mukaan lukien energian eri muotojen etsiminen, tutkiminen, tuottaminen, muuntaminen, varastointi, kuljetus, jakelu ja kulutus, jätteiden käsittely ja hävittäminen sekä näiden toimintojen käytöstä poisto, lakauttaminen tai sulkeminen siten, että ympäristölle haitallisia vaikutuksia vähennetään mahdollisimman paljon,

b) 'ympäristövaikutuksilla' kaikkia tietyn toiminnan ympäristössä aikaansaamia vaikutuksia mukaan lukien ihmisten terveys ja turvallisuus, kasvi- ja eläinkunta, maaperä, ilma, vesi, ilmasto, maisema ja historialliset muistomerkit tai muut konkreettiset rakennelmat sekä näiden eri tekijöiden välinen vuorovaikutus; myös edellä mainittujen tekijöiden vaikutuksia kulttuuriperintöön sekä yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin oloihin,

c) 'energiatehokkuuden parantamisella' toimintaa, jonka tavoitteena on tavaran tai palvelun tuotantoyksikön ylläpitäminen samansuuruisena heikentämättä tuotannon laatua tai tehoa, mutta vähentämällä kyseisen tuotannon aikaansaamiseen tarvittavan energian määrää, ja

d) 'kustannustehokkuudella' määritellyn tavoitteen saavuttamista mahdollisimman pienin kustannuksin sekä mahdollisimman suuren hyödyn saamista tietyin kustannuksin.

20 artikla

Avoimuus

1. Yleiset energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kauppiaan sovellettavat lait, asetukset,

(j) promote international awareness and information exchange on Contracting Parties' relevant environmental programmes and standards and on the implementation of those programmes and standards;

(k) participate, upon request, and within their available resources, in the development and implementation of appropriate environmental programmes in the Contracting Parties.

(2) At the request of one or more Contracting Parties, disputes concerning the application or interpretation of provisions of this Article shall, to the extent that arrangements for the consideration of such disputes do not exist in other appropriate international fora, be reviewed by the Charter Conference aiming at a solution.

(3) For the purposes of this Article:

(a) "Energy Cycle" means the entire energy chain, including activities related to prospecting for, exploration, production, conversion, storage, transport, distribution and consumption of the various forms of energy, and the treatment and disposal of wastes, as well as the decommissioning, cessation or closure of these activities, minimizing harmful Environmental Impacts;

(b) "Environmental Impact" means any effect caused by a given activity on the environment, including human health and safety, flora, fauna, soil, air, water, climate, landscape and historical monuments or other physical structures or the interactions among these factors; it also includes effects on cultural heritage or socio-economic conditions resulting from alterations to those factors;

(c) "Improving Energy Efficiency" means acting to maintain the same unit of output (of a good or service) without reducing the quality or performance of the output, while reducing the amount of energy required to produce that output;

(d) "Cost-Effective" means to achieve a defined objective at the lowest cost or to achieve the greatest benefit at a given cost.

Article 20

Transparency

(1) Laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general appli-

oikeudelliset päätökset ja hallinnolliset toimenpiteet kuuluvat 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti niihin toimenpiteisiin, joiden osalta noudatetaan GATTin ja sen liiteasiakirjojen mukaisia avoimuusvaatimuksia.

2. Myös sellaiset sopimuspuolen voimaan saattamat yleisesti sovellettavat lait, asetukset, oikeudelliset päätökset ja hallinnolliset toimenpiteet sekä sopimuspuolten väliset voimassa olevat sopimukset, joilla on merkitystä muiden tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien asioiden kannalta, julkistetaan viivytyksettä siten, että sopimuspuolet ja investoijat voivat perehtyä niihin. Tämän kohdan määräyksissä ei edellytetä minkään sopimuspuolen paljastavan luottamuksellisia tietoja, jotka estäisivät säännösten täytäntöönpanoa tai jotka olisivat muuten yleisen edun vastaisia tai vaarantaisivat jonkun investoijan lainmukaisia kaupallisia etuja.

3. Jokainen sopimuspuoli nimeää vähintään yhden tietopalvelupisteen, johon voidaan osoittaa edellä tarkoitettuja lakeja, asetuksia, oikeudellisia päätöksiä ja hallinnollisia toimenpiteitä koskevat tiedustelut, ja ilmoittaa nimetyt pisteet viivytyksettä sihteeristölle, joka pyydettyä tiedottaa niistä edelleen.

21 artikla

Verotus

1. Jollei muualla tässä artiklassa toisin määrätä, missään tämän sopimuksen määräyksessä ei luoda sopimuspuolten verotustoimia koskevia oikeuksia eikä aseteta näitä verotustoimia koskevia velvoitteita. Tämän artiklan ja tämän sopimuksen muun määräyksen välisessä ristiriitatilanteessa tälle artiklalle annetaan etusija kyseisen ristiriidan osalta.

2. Muihin kuin tuloa tai varallisuutta koskeviin verotustoimiin sovelletaan 7 artiklan 3 kohtaa, kuitenkin niin, että tätä määräystä ei sovelleta

a) etuuteen, jonka sopimuspuoli myöntää 7 kohdan a alakohdan ii alakohdassa tarkoitettuun sopimukseen tai järjestelyyn sisältyvän veroa koskevan määräyksen nojalla tai

b) verotustoimeen, jonka tarkoituksena on varmistaa tehokas verojen kanto, paitsi milloin sopimuspuolen suorittama toimi mielivaltaisesti syrjii toisen sopimuspuolen alueelta peräisin olevia tai sinne tarkoitettuja ener-

cation which affect trade in Energy Materials and Products are, in accordance with Article 29(2)(a), among the measures subject to the transparency disciplines of the GATT and relevant Related Instruments.

(2) Laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general application made effective by any Contracting Party, and agreements in force between Contracting Parties, which affect other matters covered by this Treaty shall also be published promptly in such a manner as to enable Contracting Parties and Investors to become acquainted with them. The provisions of this paragraph shall not require any Contracting Party to disclose confidential information which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of any Investor.

(3) Each Contracting Party shall designate one or more enquiry points to which requests for information about the above mentioned laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings may be addressed and shall communicate promptly such designation to the Secretariat which shall make it available on request.

Article 21

Taxation

(1) Except as otherwise provided in this Article, nothing in this Treaty shall create rights or impose obligations with respect to Taxation Measures of the Contracting Parties. In the event of any inconsistency between this Article and any other provision of the Treaty, this Article shall prevail to the extent of the inconsistency.

(2) Article 7(3) shall apply to Taxation Measures other than those on income or on capital, except that such provision shall not apply to:

(a) an advantage accorded by a Contracting Party pursuant to the tax provisions of any convention, agreement or arrangement described in subparagraph (7)(a)(ii); or

(b) any Taxation Measure aimed at ensuring the effective collection of taxes, except where the measure of a Contracting Party arbitrarily discriminates against Energy Materials and Products originating in, or destined

giaraaka-aineita tai energiatuotteita tai mielivaltaisesti rajoittaa 7 artiklan 3 kohdan nojalla myönnettäviä etuuksia.

3. Muihin kuin tuloa tai varallisuutta koskeviin sopimuspuolten suorittamiin verotustoimiin sovelletaan 10 artiklan 2 ja 7 kohtaa, kuitenkin niin, että näitä määräyksiä ei sovelleta

a) suosituimmuuskohtelua koskevien velvoitteiden asettamiseksi etuuksien osalta, jotka sopimuspuoli myöntää 7 kohdan a alakohdan ii alakohdassa tarkoitettuun sopimukseen tai järjestelyyn sisältyvien veroa koskevien määräysten nojalla tai jotka johtuvat jonkin alueellisen taloudellisen yhdistymisjärjestön jäsenyydestä tai

b) verotustoimeen, jonka tarkoituksena on varmistaa tehokas verojen kanto, paitsi milloin toimi mielivaltaisesti syrjii toisen sopimuspuolen investoijaa tai mielivaltaisesti rajoittaa tässä sopimuksessa olevien, investointeja koskevien määräysten nojalla myönnettäviä etuuksia.

4. Muihin kuin tuloa tai varallisuutta koskeviin verotustoimiin sovelletaan 29 artiklan 2—6 kohtaa.

5. a) Veroihin sovelletaan 13 artiklaa.

b) Jos 13 artiklan osalta syntyy kiistaa, mikäli on kysymys siitä, sisältyykö veroon pakkolunastusta tai onko pakkolunastukseksi väitetty vero syrjivä, sovelletaan seuraavia määräyksiä:

i) pakkolunastusväitteen esittävän investoijan tai sopimuspuolen on saatettava kysymys veron pakkolunastusluonteisuudesta tai syrjyvyydestä asianomaisen toimivaltaisen veroviranomaisen käsiteltäväksi. Jos investoija tai sopimuspuoli ei saata asiaa käsiteltäväksi, 26 artiklan 2 kohdan c alakohdan tai 27 artiklan 2 kohdan nojalla erimielisyyksien sovittelijoiksi nimettävien toimielinten on huolehdittava asian siirtämisestä toimivaltaisten veroviranomaisten käsiteltäväksi;

ii) toimivaltaiset veroviranomaiset pyrkivät ratkaisemaan heille näin siirretty kiistat kuuden kuukauden kuluessa edellä tarkoitettua siirtämisestä. Syrjintäkieltokysymysten osalta toimivaltaiset veroviranomaiset soveltavat asianomaisen verosopimuksen syrjintäkieltoa koskevia määräyksiä tai, jollei kyseiseen veroon sovellettavassa verosopimuksessa ole syrjintäkieltoa koskevaa määräystä tai jollei kyseisten sopimuspuolten välillä ole voimassa verosopimusta, niiden on sovellettava Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön

for the Area of another Contracting Party or arbitrarily restricts benefits accorded under Article 7(3).

(3) Article 10(2) and (7) shall apply to Taxation Measures of the Contracting Parties other than those on income or on capital, except that such provisions shall not apply to:

(a) impose most favoured nation obligations with respect to advantages accorded by a Contracting Party pursuant to the tax provisions of any convention, agreement or arrangement described in subparagraph (7)(a)(ii) or resulting from membership of any Regional Economic Integration Organization; or

(b) any Taxation Measure aimed at ensuring the effective collection of taxes, except where the measure arbitrarily discriminates against an Investor of another Contracting Party or arbitrarily restricts benefits accorded under the Investment provisions of this Treaty.

(4) Article 29(2) to (6) shall apply to Taxation Measures other than those on income or on capital.

(5) (a) Article 13 shall apply to taxes.

(b) Whenever an issue arises under Article 13, to the extent it pertains to whether a tax constitutes an expropriation or whether a tax alleged to constitute an expropriation is discriminatory, the following provisions shall apply:

(i) The Investor or the Contracting Party alleging expropriation shall refer the issue of whether the tax is an expropriation or whether the tax is discriminatory to the relevant Competent Tax Authority. Failing such referral by the Investor or the Contracting Party, bodies called upon to settle disputes pursuant to Article 26(2)(c) or 27(2) shall make a referral to the relevant Competent Tax Authorities;

(ii) The Competent Tax Authorities shall, within a period of six months of such referral, strive to resolve the issues so referred. Where non-discrimination issues are concerned, the Competent Tax Authorities shall apply the non-discrimination provisions of the relevant tax convention or, if there is no non-discrimination provision in the relevant tax convention applicable to the tax or no such tax convention is in force between the Contracting Parties concerned, they shall apply the non-discrimination principles under

(OECD) tuloa ja varallisuutta koskevaan mal-liverosopimukseen sisältyviä syrjäntäkieltope-riaatteita;

iii) toimielimet, jotka 26 artiklan 2 kohdan c alakohdan tai 27 artiklan 2 kohdan perusteella ovat saaneet tehtäväkseen riitojen ratkaisemisen, voivat ottaa huomioon toimivaltaisten veroviranomaisten veron pakkolunas-tusluonteisuutta koskevat päätökset. Toimielinten on otettava huomioon päätökset, jotka toimivaltaiset veroviranomaiset tekevät b alakohdan ii alakohdassa määrätyn kuuden kuukauden määräajan kuluessa selvittäessään kysymystä, onko vero syrjivä. Toimielimet voivat ottaa huomioon myös päätökset, jotka toimivaltaiset veroviranomaiset tekevät kuuden kuukauden määräajan kuluttua;

iv) toimivaltaisten viranomaisten osallistuminen asian käsittelyyn b alakohdan ii alakohdassa tarkoitetun kuuden kuukauden määräajan jälkeen ei saa missään tapauksessa viivästyttää 26 ja 27 artiklassa määrättyjä menettelyjä.

6. Selvyyden vuoksi todetaan, että 14 artiklassa ei rajoiteta oikeutta määrätä tai kantaa veroa pidättämällä tai muulla tavoin.

7. Tätä artiklaa sovellettaessa

a) "verotustoimi" käsittää

i) sopimuspuolen tai sen valtiollisen osan tai paikallisviranomaisen kansalliseen lainsäädäntöön sisältyvän veroja koskevan määräyksen ja

ii) sopimuspuolta sitovaan, kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyyn sopimukseen tai muuhun kansainväliseen sopimukseen tai järjestelyyn sisältyvän veroja koskevan määräyksen.

b) Tulon tai varallisuuden perusteella suoritettavina veroina pidetään kaikkia kokonaistulon tai kokonaisvarallisuuden taikka tulon tai varallisuuden osan perusteella suoritettavia veroja, niihin luettuina omaisuuden luovutuksesta saadun voiton perusteella suoritettavat verot, jäämistön, perinnön ja lahjan perusteella suoritettavat verot, tai pääasiallisesti samanluonteiset verot, yrityksen maksamien palkkojen yhteenlasketun määrän perusteella suoritettavat verot sekä arvonnousun perusteella suoritettavat verot.

c) "Toimivaltaisella veroviranomaisella" tarkoitetaan sopimuspuolten välillä voimassa olevan, kaksinkertaisesta verotuksesta tehdyn sopimuksen mukaista toimivaltaista viranomaista tai, jollei sellaista sopimusta ole

the Model Tax Convention on Income and Capital of the Organisation for Economic Cooperation and Development;

(iii) Bodies called upon to settle disputes pursuant to Article 26(2)(c) or 27(2) may take into account any conclusions arrived at by the Competent Tax Authorities regarding whether the tax is an expropriation. Such bodies shall take into account any conclusions arrived at within the six-month period prescribed in subparagraph (b)(ii) by the Competent Tax Authorities regarding whether the tax is discriminatory. Such bodies may also take into account any conclusions arrived at by the Competent Tax Authorities after the expiry of the six-month period;

(iv) Under no circumstances shall involvement of the Competent Tax Authorities, beyond the end of the six-month period referred to in subparagraph (b)(ii), lead to a delay of proceedings under Articles 26 and 27.

(6) For the avoidance of doubt, Article 14 shall not limit the right of a Contracting Party to impose or collect a tax by withholding or other means.

(7) For the purposes of this Article:

(a) The term "Taxation Measure" includes:

(i) any provision relating to taxes of the domestic law of the Contracting Party or of a political subdivision thereof or a local authority therein; and

(ii) any provision relating to taxes of any convention for the avoidance of double taxation or of any other international agreement or arrangement by which the Contracting Party is bound.

(b) There shall be regarded as taxes on income or on capital all taxes imposed on total income, on total capital or on elements of income or of capital, including taxes on gains from the alienation of property, taxes on estates, inheritances and gifts, or substantially similar taxes, taxes on the total amounts of wages or salaries paid by enterprises, as well as taxes on capital appreciation.

(c) A "Competent Tax Authority" means the competent authority pursuant to a double taxation agreement in force between the Contracting Parties or, when no such agreement is in force, the minister or ministry

voimassa, veroasioista vastaavaa ministeriä tai ministeriöitä tai näiden valtuuttamia edustajia.

d) Selvyyden vuoksi todetaan, että "veroa koskevat määräykset" ja "verot" eivät käsitä tullimaksuja.

22 artikla

Valtionyritykset ja etuoikeutetut yksiköt

1. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että sen ylläpitämä tai perustama valtionyritys toimii tavaraoiden tai palvelujen myynnin tai toimittamisen osalta sen alueella tavalla, joka on yhdenmukainen sopimuspuolen tämän sopimuksen III osan mukaisten velvoitteiden kanssa.

2. Sopimuspuoli ei kannusta eikä vaadi mainitunlaista valtionyritystä toimimaan alueellaan tavalla, joka ei ole sopimuspuolen tämän sopimuksen muiden määräysten nojalla kuuluvien velvoitteiden mukainen.

3. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että sen perustama tai ylläpitämä yksikkö, jolle se on antanut lainsäädännöllisiä, hallinnollisia tai muita valtuuksia, käyttää niitä tavalla, joka soveltuu sopimuspuolelle tämän sopimuksen nojalla kuuluviin velvoitteisiin.

4. Sopimuspuoli ei kannusta eikä vaadi yksikköä, jolle se myöntää yksin- tai erityisoikeuksia, toimimaan alueellaan tavalla, joka ei ole sopimuspuolen tämän sopimuksen nojalla kuuluvien velvoitteiden mukainen.

5. Tässä artiklassa 'yksiköllä' tarkoitetaan yritystä, laitosta tai muuta järjestöä taikka yksityishenkilöä.

23 artikla

Määräysten noudattaminen alueellisten, paikallisten ja muiden viranomaisten osalta

1. Tämän sopimuksen perusteella kukin sopimuspuoli on täysin vastuussa kaikkien sopimuksen määräysten noudattamisesta ja toteuttaa kaikki kohtuulliset toimenpiteet, jotka sillä on käytettävissään, varmistaakseen, että sen alueella olevat alueelliset, paikalliset ja muut viranomaiset noudattavat sopimusta.

2. Riitojen ratkaisuun liittyviä tämän sopimuksen II, IV ja V osan määräyksiä voidaan soveltaa sopimuspuolen alueellisten, paikallisten ja muiden viranomaisten toteuttamiin

responsibile for taxes or their authorized representatives.

(d) For the avoidance of doubt, the terms "tax provisions" and "taxes" do not include customs duties.

Article 22

State and privileged enterprises

(1) Each Contracting Party shall ensure that any state enterprise which it maintains or establishes shall conduct its activities in relation to the sale or provision of goods and services in its Area in a manner consistent with the Contracting Party's obligations under Part III of this Treaty.

(2) No Contracting Party shall encourage or require such a state enterprise to conduct its activities in its Area in a manner inconsistent with the Contracting Party's obligations under other provisions of this Treaty.

(3) Each Contracting Party shall ensure that if it establishes or maintains an entity and entrusts the entity with regulatory, administrative or other governmental authority, such entity shall exercise that authority in a manner consistent with the Contracting Party's obligations under this Treaty.

(4) No Contracting Party shall encourage or require any entity to which it grants exclusive or special privileges to conduct its activities in its Area in a manner inconsistent with the Contracting Party's obligations under this Treaty.

(5) For the purposes of this Article, "entity" includes any enterprise, agency or other organization or individual.

Article 23

Observance by sub-national authorities

(1) Each Contracting Party is fully responsible under this Treaty for the observance of all provisions of the Treaty, and shall take such reasonable measures as may be available to it to ensure such observance by regional and local governments and authorities within its Area.

(2) The dispute settlement provisions in Parts II, IV and V of this Treaty may be invoked in respect of measures affecting the observance of the Treaty by a Contracting

toimenpiteisiin, kun kyseiset toimenpiteet vaikuttavat tämän sopimuksen noudattamiseen kyseisen sopimuspuolen osalta.

24 artikla

Poikkeukset

1. Tätä artiklaa ei sovelleta 12, 13 ja 29 artiklaan.

2. Tämän sopimuksen määräykset, muut kuin

a) edellä 1 kohdassa tarkoitettut

ja

b) edellä tämän sopimuksen III osassa esitetyt, tämän kohdan i alakohdan osalta eivät estä sopimuspuolta hyväksymästä tai soveltamasta toimenpiteitä

i) jotka ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi,

ii) jotka ovat välttämättömiä energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden hankkimiseksi tai jakelun puolesta olosuhteissa, jotka johtuvat syistä, joita kyseinen sopimuspuoli ei voi valvoa, jos toimenpiteisiin soveltuvat seuraavat periaatteet:

A) kaikilla muilla sopimuspuolilla on oikeus yhtäläiseen osuuteen energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kansainvälisestä hankinnasta

ja

B) kaikki tämän sopimuksen kanssa soveltumattomat toimenpiteet mitätöidään heti, kun niihin johtaneet edellytykset ovat poistuneet

tai

iii) jotka on tarkoitettu alkuperäisväestöihin kuuluvien tai yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti epäsuotuisissa oloissa elävien investoijien eduksi tai kyseisten ryhmien investointien eduksi, ja niistä ilmoitetaan sihteeristölle, jos

A) kyseiset toimenpiteet eivät vaikuta merkittävästi kyseisen sopimuspuolen talouselämään

ja

B) kyseisissä toimenpiteissä ei erotella muiden sopimuspuolten investoijia ja tämän sopimuspuolen investoijia, jotka eivät kuulu näistä toimenpiteistä etuja saaviin investoijiin,

jos mikään kyseisistä toimenpiteistä ei ole energia-alan taloudellisen toiminnan piilorojoitus tai merkitse mielivaltaista tai perustelumatonta syrjintää sopimuspuolten välillä tai sopimuspuolten investoijien tai muiden sel-

Party which have been taken by regional or local governments or authorities within the Area of the Contracting Party.

Article 24

Exceptions

(1) This Article shall not apply to Articles 12, 13 and 29.

(2) The provisions of this Treaty other than

(a) those referred to in paragraph (1); and

(b) with respect to subparagraph (i), Part III of the Treaty

shall not preclude any Contracting Party from adopting or enforcing any measure

(i) necessary to protect human, animal or plant life or health;

(ii) essential to the acquisition or distribution of Energy Materials and Products in conditions of short supply arising from causes outside the control of that Contracting Party, provided that any such measure shall be consistent with the principles that

(A) all other Contracting Parties are entitled to an equitable share of the international supply of such Energy Materials and Products; and

(B) any such measure that is inconsistent with this Treaty shall be discontinued as soon as the conditions giving rise to it have ceased to exist; or

(iii) designed to benefit Investors who are aboriginal people or socially or economically disadvantaged individuals or groups or their Investments and notified to the Secretariat as such, provided that such measure

(A) has no significant impact on that Contracting Party's economy; and

(B) does not discriminate between Investors of any other Contracting Party and Investors of that Contracting Party not included among those for whom the measure is intended,

provided that no such measure shall constitute a disguised restriction on Economic Activity in the Energy Sector, or arbitrary or unjustifiable discrimination between Contracting Parties or between Investors or other

laisten henkilöiden välillä, joita asia koskee, toimenpiteet ovat asianmukaisesti perusteltuja eivätkä ne mitätöi tai estä etuja, joita yksi tai useampi sopimuspuoli voi tämän sopimuksen nojalla kohtuudella odottaa saavansa enemmän kuin on ehdottomasti tarpeen ilmoitetun tavoitteen saavuttamiseksi.

3. Tämän sopimuksen muita kuin 1 kohdan määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne estäisivät sopimuspuolta toteuttamasta kaikkia välttämättömiä katsomiaan toimenpiteitä

a) olennaisten turvallisuusetujensa suojelemiseksi, mukaan lukien toimenpiteet, jotka

i) koskevat sotalaitosten energiaraaka-aine ja -tuotehuoltoa

tai

ii) toteutetaan sodan, aseellisen yhteenoton tai muun kansainvälisissä suhteissa ilmenevän hätätilanteen aikana,

b) ydinaseiden tai muiden ydinräjähteiden leviämisen estämistä koskevan kansallisen politiikan panemiseksi täytäntöön tai toteutukseen velvoitteensa, jotka johtuvat ydinsulkusopimuksesta, ydinaseiden vientiin sovellettavista suuntaviivoista ja muista ydinaseiden leviämisen estämistä koskevista kansainvälisistä velvoitteista tai sopimuksista

tai

c) yleisen järjestyksen säilyttämiseksi.

Kyseinen toimenpide ei saa olla kauttakulun piilorajoitus.

4. Tämän sopimuksen määräykset, joiden nojalla myönnetään suosituimmuuskohtelu, eivät velvoita mitään sopimuspuolta laajentamaan toisen sopimuspuolen investoijiin etuuskohtelua, joka johtuu

a) sen osallistumisesta vapaakauppa-alueeseen tai tulliliittoon

tai

b) entiseen Sosialististen neuvostotasavaltojen liittoon kuuluneiden valtioiden kahden tai monenvälisestä taloudellista yhteistyötä koskevasta sopimuksesta kunnes kyseisten valtioiden keskinäiset taloudelliset suhteet on saatu järjestäytyneemmälle pohjalle.

25 artikla

Taloudellista yhdentymistä koskevat sopimukset

1. Tämän sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne velvoittaisivat taloudellista yhdentymistä koskevassa sopimuksessa

interested persons of Contracting Parties. Such measures shall be duly motivated and shall not nullify or impair any benefit one or more other Contracting Parties may reasonably expect under this Treaty to an extent greater than is strictly necessary to the stated end.

(3) The provisions of this Treaty other than those referred to in paragraph (1) shall not be construed to prevent any Contracting Party from taking any measure which it considers necessary:

(a) for the protection of its essential security interests including those

(i) relating to the supply of Energy Materials and Products to a military establishment; or

(ii) taken in time of war, armed conflict or other emergency in international relations;

(b) relating to the implementation of national policies respecting the non-proliferation of nuclear weapons or other nuclear explosive devices or needed to fulfil its obligations under the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, the Nuclear Suppliers Guidelines, and other international nuclear non-proliferation obligations or understandings; or

(c) for the maintenance of public order.

Such measure shall not constitute a disguised restriction on Transit.

(4) The provisions of this Treaty which accord most favoured nation treatment shall not oblige any Contracting Party to extend to the Investors of any other Contracting Party any preferential treatment:

(a) resulting from its membership of a free-trade area or customs union; or

(b) which is accorded by a bilateral or multilateral agreement concerning economic cooperation between states that were constituent parts of the former Union of Soviet Socialist Republics pending the establishment of their mutual economic relations on a definitive basis.

Article 25

Economic Integration Agreements

(1) The provisions of this Treaty shall not be so construed as to oblige a Contracting Party which is party to an Economic Inte-

(EIA — Economic Integration Agreement) sopimuspuolena olevan osapuolen laajentamaan suosituuksien perusteella EIA:han kuulumattomaan sopimuspuoleen tämän sopimuksen osapuolten välillä sovellettavaa ja siitä johtuvaa etuuskohtelua.

2. Edellä 1 kohdassa taloudellista yhdenmystystä koskevalla sopimuksella (EIA) tarkoitetaan sopimuksia, joiden tarkoituksena on muun muassa kaupan ja investointien huomattava vapauttaminen edellyttämällä kaiken määrällisen syrjinnän puuttumista tai poistamista sopimuksen osapuolten välillä poistamalla olemassa olevat syrjivät toimenpiteet ja/tai kieltämällä uudet tai entistä syrjivämmät toimenpiteet joko sopimuksen voimaantuloajankohtana tai kohtuullisen aikataulun perusteella.

3. Tämä artikla ei vaikuta GATTin ja sen liiteasiakirjojen soveltamiseen 29 artiklan mukaisesti.

V OSA

RIITOJEN RATKAISU

26 artikla

Investoijan ja sopimuspuolen välisten riitojen ratkaisu

1. Sovintoratkaisu pyritään saamaan sopimuspuolen ja toisen sopimuspuolen investoijan välisiin riitoihin, jotka liittyvät investointiin, jonka jälkimmäinen on tehnyt edellisen alueella, ja joiden syyksi esitetään edellisen väitetty III osan velvoitteen rikkominen.

2. Jos tällaista riitaa ei ole kyetty ratkaistamaan 1 kohdan määräysten mukaisesti kolmen kuukauden kuluessa ajankohdasta, jona jompikumpi riidan osapuolista on pyytänyt sovintoratkaisua, riidan investoijaosapuoli voi päättää antaa riidan

a) riidan osapuolena olevan sopimuspuolen tuomioistuimen tai hallintoviranomaisten ratkaistavaksi

tai

b) ratkaistavaksi käytettävissä olevien ennalta sovittujen riitojen ratkaisumenettelyjen mukaisesti

tai

c) ratkaistavaksi tämän artiklan seuraavien kohtien mukaisesti.

3. a) Jollei b ja c alakohdasta muuta johdu,

gration Agreement (hereinafter referred to as "EIA") to extend, by means of most favoured nation treatment, to another Contracting Party which is not a party to that EIA, any preferential treatment applicable between the parties to that EIA as a result of their being parties thereto.

(2) For the purposes of paragraph (1), "EIA" means an agreement substantially liberalizing, inter alia, trade and investment, by providing for the absence or elimination of substantially all discrimination between or among parties thereto through the elimination of existing discriminatory measures and/or the prohibition of new or more discriminatory measures, either at the entry into force of that agreement or on the basis of a reasonable time frame.

(3) This Article shall not affect the application of the GATT and Related Instruments according to Article 29.

PART V

DISPUTE SETTLEMENT

Article 26

Settlement of disputes between an Investor and a Contracting Party

(1) Disputes between a Contracting Party and an Investor of another Contracting Party relating to an Investment of the latter in the Area of the former, which concern an alleged breach of an obligation of the former under Part III shall, if possible, be settled amicably.

(2) If such disputes can not be settled according to the provisions of paragraph (1) within a period of three months from the date on which either party to the dispute requested amicable settlement, the Investor party to the dispute may choose to submit it for resolution:

(a) to the courts or administrative tribunals of the Contracting Party party to the dispute;

(b) in accordance with any applicable, previously agreed dispute settlement procedure; or

(c) in accordance with the following paragraphs of this Article.

(3) (a) Subject only to subparagraphs (b)

kukin sopimuspuoli antaa ehdottoman suostumuksensa riidan antamisesta kansainvälisen välitys- tai sovittelumenettelyn ratkaistavaksi tämän artiklan määräysten mukaisesti.

b) i) Liitteessä ID luetellut sopimuspuolet eivät anna kyseistä ehdotonta suostumusta, jos investoija on aikaisemmin antanut riidan ratkaistavaksi 2 kohdan a tai b alakohdan mukaisesti.

ii) Avoimuuden varmistamiseksi kukin liitteessä ID mainittu sopimuspuoli antaa kirjallisesti tiedoksi asiaan liittyvät politiikkansa, menettelytapansa ja edellytyksensä sihteeristölle viimeistään ratifioimis- tai hyväksymisasiakirjansa talletuspäivänä 39 artiklan mukaisesti tai liittymisasiakirjansa talletuspäivänä 41 artiklan mukaisesti.

c) Liitteessä IA luetellut sopimuspuolet eivät anna ehdotonta suostumusta niiden riitojen osalta, jotka koskevat 10 artiklan 1 kohdan viimeiseen virkkeeseen sisältyvää määrystä.

4. Jos investoija päättää antaa riidan ratkaistavaksi 2 kohdan c alakohdan mukaisesti, on investoijan lisäksi annettava kirjallinen suostumuksensa riidan antamiseksi ratkaistavaksi:

a) i) investointeja koskevien riitaisuuksien kansainvälisessä ratkaisu- ja sovittelukeskuksessa, joka perustettiin Washingtonissa 18 päivänä maaliskuuta vuonna 1965 allekirjoittamista varten avatun valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten investointeja koskevien riitaisuuksien ratkaisemisesta tehdyn sopimuksen perusteella, jäljempänä 'ICSID-yleissopimus', jos investoijan sopimuspuoli ja riidan osapuolena oleva sopimuspuoli ovat molemmat ICSID-yleissopimuksen sopimuspuolia

tai

ii) investointeja koskevien riitaisuuksien kansainvälisessä ratkaisu- ja sovittelukeskuksessa, joka luotiin a alakohdan i alakohdassa mainitun yleissopimuksen perusteella, keskuksen sihteeristön menettelyjen hallintoa varten tehdyn täydentävän järjestelmän sääntöjen perusteella, jäljempänä 'täydentävät säännöt', jos investoijan sopimuspuoli tai riidan osapuolena oleva sopimuspuoli, mutta eivät molemmat, on ICSID-yleissopimuksen osapuoli,

b) yksittäisen välimiehen kautta tai tilapäisessä Yhdistyneiden Kansakuntien kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan

and (c), each Contracting Party hereby gives its unconditional consent to the submission of a dispute to international arbitration or conciliation in accordance with the provisions of this Article.

(b) (i) The Contracting Parties listed in Annex ID do not give such unconditional consent where the Investor has previously submitted the dispute under subparagraph (2)(a) or (b).

(ii) For the sake of transparency, each Contracting Party that is listed in Annex ID shall provide a written statement of its policies, practices and conditions in this regard to the Secretariat no later than the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval in accordance with Article 39 or the deposit of its instrument of accession in accordance with Article 41.

(c) A Contracting Party listed in Annex IA does not give such unconditional consent with respect to a dispute arising under the last sentence of Article 10(1).

(4) In the event that an Investor chooses to submit the dispute for resolution under subparagraph (2)(c), the Investor shall further provide its consent in writing for the dispute to be submitted to:

(a) (i) The International Centre for Settlement of Investment Disputes, established pursuant to the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of other States opened for signature at Washington, 18 March 1965 (hereinafter referred to as the "ICSID Convention"), if the Contracting Party of the Investor and the Contracting Party party to the dispute are both parties to the ICSID Convention; or

(ii) The International Centre for Settlement of Investment Disputes, established pursuant to the Convention referred to in subparagraph (a)(i), under the rules governing the Additional Facility for the Administration of Proceedings by the Secretariat of the Centre (hereinafter referred to as the "Additional Facility Rules"), if the Contracting Party of the Investor or the Contracting Party party to the dispute, but not both, is a party to the ICSID Convention;

(b) a sole arbitrator or ad hoc arbitration tribunal established under the Arbitration Rules of the United Nations Commission on

(Uncitral) välimiessääntöjen perusteella perustetussa välitystuomioistuimessa

tai

c) Tukholman kauppakamarin välityseli-messä.

5. a) Edellä 3 kohdassa määrättyä suostumusta ja investoijan 4 kohdan mukaisesti antamaa kirjallista suostumusta pidetään seuraavat vaatimukset täyttävinä:

i) riidan osapuolten kirjallinen suostumus ICSID-yleissopimuksen II luvun ja täydentävän järjestelmän sääntöjen mukaisesti,

ii) kirjallinen sopimus Yhdistyneiden Kansakuntien New Yorkissa 10 päivänä kesäkuuta 1958 tehdyn ulkomaisten välitystuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta tehdyn yleissopimuksen mukaisesti, jäljempänä 'New Yorkin yleissopimus'

ja

iii) sopimuspuolten kirjallinen sopimus Uncitralin välityssääntöjen 1 artiklan mukaisesti.

b) Kaikki tämän artiklan nojalla toteutettu välitysmenettely tapahtuu riidan yhden osapuolen pyynnöstä jossakin New Yorkin sopimuksen sopimuspuolena olevassa valtiossa. Näiden määräysten mukaisesti välitysmenettelyyn asetettuja vaateita pidetään kauppasuhteesta tai liiketoimesta johtuvina kyseisen yleissopimuksen 1 artiklan mukaisesti.

6. Edellä 4 kohdan mukaisesti muodostettu tuomioistuin päättää riitakysymyksistä tämän sopimuksen ja kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti.

7. Investoijaa, muuta kuin luonnollista henkilöä, jolla on riidan osapuolena olevan sopimuspuolen kansalaisuus 4 kohdassa tarkoitetun kirjallisen suostumuksen antopäivämääränä ja joka on toisen sopimuspuolen investoijien valvonnassa ennen riidan syntyä kyseisen investoijan ja sopimuspuolen välillä, kohdellaan ICSID-yleissopimuksen 25 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti "toisen sopimusvaltion kansalaisena" ja täydentävien sääntöjen 1 artiklan 6 kohdan mukaisesti "toisen valtion kansalaisena".

8. Välitystuomiot, joihin voi sisältyä korkeiden suorittaminen, ovat lopullisia ja riidan osapuolia sitovia. Riitaantuneen sopimuspuolen aluehallinnon tai alueellisen viranomaisen toteuttamaa toimenpidettä koskevilla välitystuomioissa voidaan määrätä sopimuspuoli maksamaan rahakorvaus muun korvauksen

International Trade Law (hereinafter referred to as "UNCITRAL"); or

(c) an arbitral proceeding under the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce.

(5) (a) The consent given in paragraph (3) together with the written consent of the Investor given pursuant to paragraph (4) shall be considered to satisfy the requirement for:

(i) written consent of the parties to a dispute for purposes of Chapter II of the ICSID Convention and for purposes of the Additional Facility Rules;

(ii) an "agreement in writing" for purposes of article II of the United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, done at New York, 10 June 1958 (hereinafter referred to as the "New York Convention"); and

(iii) "the parties to a contract [to] have agreed in writing" for the purposes of article 1 of the UNCITRAL Arbitration Rules.

(b) Any arbitration under this Article shall at the request of any party to the dispute be held in a state that is a party to the New York Convention. Claims submitted to arbitration hereunder shall be considered to arise out of a commercial relationship or transaction for the purposes of article I of that Convention.

(6) A tribunal established under paragraph (4) shall decide the issues in dispute in accordance with this Treaty and applicable rules and principles of international law.

(7) An Investor other than a natural person which has the nationality of a Contracting Party party to the dispute on the date of the consent in writing referred to in paragraph (4) and which, before a dispute between it and that Contracting Party arises, is controlled by Investors of another Contracting Party, shall for the purpose of article 25(2)(b) of the ICSID Convention be treated as a "national of another Contracting State" and shall for the purpose of article 1(6) of the Additional Facility Rules be treated as a "national of another State".

(8) The awards of arbitration, which may include an award of interest, shall be final and binding upon the parties to the dispute. An award of arbitration concerning a measure of a sub-national government or authority of the disputing Contracting Party shall provide that the Contracting Party may pay monetary

sijasta. Kukin sopimuspuoli panee tuomiot täytäntöön viipymättä ja toteuttaa toimenpiteitä tuomioiden panemiseksi täytäntöön tehokkaasti alueellaan.

27 artikla

Riitojen ratkaisu sopimuspuolten välillä

1. Sopimuspuolet pyrkivät ratkaisemaan tämän sopimuksen soveltamiseen tai tulkintaan liittyvät riidat diplomaattisin keinoin.

2. Kun riitaa ei ole kohtuullisessa ajassa ratkaistu 1 kohdan mukaisesti, kukin riidan osapuoli voi, jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä tai elleivät sopimuspuolet ole kirjallisesti toisin sopineet ja ellei riita koske 6 tai 19 artiklan soveltamista tai tulkintaa tai liitteessä IA lueteltujen sopimuspuolten osalta 10 artiklan 1 kohdan viimeisen virkkeen soveltamista ja tulkintaa, viedä riidan tilapäiseen välitystuomioistuimeen tämän artiklan nojalla kirjallisella ilmoituksella, joka on osoitettu riidan toiselle osapuolelle.

3. Tilapäinen välitystuomioistuin muodostetaan seuraavalla tavalla:

a) oikeudenkäynnin käynnistävä sopimuspuoli nimittää yhden välimiehen tuomioistuimeen ja ilmoittaa riidan osapuolena olevalle toiselle sopimuspuolelle tästä nimityksestä 30 päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettua toisen sopimuspuolen vastaanottoilmoituksen vastaanottamisesta.

b) Toinen riidan osapuolena oleva sopimuspuoli nimittää välimiehen 60 päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettua kirjallisen ilmoituksen saamisesta. Jos nimitystä ei tehdä annetun määräajan kuluessa, oikeudenkäynnin käynnistänyt sopimuspuoli voi 90 päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettua kirjallisen ilmoituksen vastaanottamisesta vaatia nimityksen tekemistä tämän kohdan d alakohdan mukaisesti.

c) Riidan osapuolena olevat sopimuspuolet nimittävät kolmannen välimiehen, joka ei voi olla riidan osapuolena olevan sopimuspuolen kansalainen. Kyseinen välimies on välitystuomioistuimen puheenjohtaja. Jos sopimuspuolet eivät pääse sopimukseen kolmannen välimiehen nimittämisestä 150 päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen vastaanottamisesta, nimitys tehdään tämän kohdan d alakohdan mukaisesti kumman tahansa

damages in lieu of any other remedy granted. Each Contracting Party shall carry out without delay any such award and shall make provision for the effective enforcement in its Area of such awards.

Article 27

Settlement of disputes between Contracting Parties

(1) Contracting Parties shall endeavour to settle disputes concerning the application or interpretation of this Treaty through diplomatic channels.

(2) If a dispute has not been settled in accordance with paragraph (1) within a reasonable period of time, either party thereto may, except as otherwise provided in this Treaty or agreed in writing by the Contracting Parties, and except as concerns the application or interpretation of Article 6 or Article 19 or, for Contracting Parties listed in Annex IA, the last sentence of Article 10(1), upon written notice to the other party to the dispute submit the matter to an ad hoc tribunal under this Article.

(3) Such an ad hoc arbitral tribunal shall be constituted as follows:

(a) The Contracting Party instituting the proceedings shall appoint one member of the tribunal and inform the other Contracting Party to the dispute of its appointment within 30 days of receipt of the notice referred to in paragraph (2) by the other Contracting Party;

(b) Within 60 days of the receipt of the written notice referred to in paragraph (2), the other Contracting Party party to the dispute shall appoint one member. If the appointment is not made within the time limit prescribed, the Contracting Party having instituted the proceedings may, within 90 days of the receipt of the written notice referred to in paragraph (2), request that the appointment be made in accordance with subparagraph (d);

(c) A third member, who may not be a national or citizen of a Contracting Party party to the dispute, shall be appointed by the Contracting Parties parties to the dispute. That member shall be the President of the tribunal. If, within 150 days of the receipt of the notice referred to in paragraph (2), the Contracting Parties are unable to agree on the appointment of a third member, that appointment shall be made, in accordance with subparagraph (d), at

sopimuspuolen pyynnöstä 180 päivän kuluessa kyseisen ilmoituksen vastaanottamisesta.

d) Nimitykset, jotka vaaditaan tehtäviksi tämän kohdan mukaisesti, tekee pysyvän kansainvälisen välitystuomioistuimen pääsihteeri 30 päivän kuluessa tätä koskevan pyynnön vastaanottamisesta. Jos pääsihteeri ei voi suorittaa tätä tehtävää, nimityksen tekee jaoston ensimmäinen sihteeri. Jos hänkään ei voi suorittaa tehtävää, sen toteuttaa tuomioistuimen vanhin tuomari.

e) Edellä a—d kohdan mukaisesti suoritettavat nimitykset tehdään ottaen huomioon valittavien jäsenten kokemus erityisesti tässä sopimuksessa tarkoitettujen asioiden osalta.

f) Jollei sopimuspuolten välillä ole toisin sovittu, sovelletaan UNCITRALin välimiessääntöjä, jolleivät riidan osapuolena olevat sopimuspuolet tai välitysmiehet ole niitä muuttaneet. Tuomioistuin tekee päätöksensä jäsenten äänten enemmistöllä.

g) Tuomioistuin ratkaisee riidan tämän sopimuksen ja sovellettavien kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti.

h) Välitystuomio on lopullinen ja riidan osapuolena olevia sopimuspuolia sitova.

i) Jos tuomioistuin on ratkaisussaan sitä mieltä, että liitteen P I osassa mainitun sopimuspuolen alueen alueellisen tai paikallisen hallintoelimen tai viranomaisen soveltama toimenpide ei ole tämän sopimuksen mukainen, kukin riidan osapuoli voi vedota liitteen P II osan määräyksiin.

j) Riidan osapuolena olevat sopimuspuolet vastaavat tasavertaisesti tuomioistuimen kuluista, mukaan lukien jäsenten palkkiot. Tuomioistuin voi kuitenkin harkintansa mukaan määrätä riidan toisen osapuolen vastaamaan suuremmasta osuudesta.

k) Jollei riidan osapuolena olevien sopimuspuolten välillä muuta sovita, tuomioistuin kokoontuu Haagissa ja käyttää pysyvän välitystuomioistuimen tiloja ja palveluja.

l) Jäljennös tuomiosta talletetaan sihteeristöön, jossa se on kaikkien saatavilla.

the request of either Contracting Party submitted within 180 days of the receipt of that notice;

(d) Appointments requested to be made in accordance with this paragraph shall be made by the Secretary-General of the Permanent Court of International Arbitration within 30 days of the receipt of a request to do so. If the Secretary-General is prevented from discharging this task, the appointments shall be made by the First Secretary of the Bureau. If the latter, in turn, is prevented from discharging this task, the appointments shall be made by the most senior Deputy;

(e) Appointments made in accordance with subparagraphs (a) to (d) shall be made with regard to the qualifications and experience, particularly in matters covered by this Treaty, of the members to be appointed;

(f) In the absence of an agreement to the contrary between the Contracting Parties, the Arbitration Rules of UNCITRAL shall govern, except to the extent modified by the Contracting Parties parties to the dispute or by the arbitrators. The tribunal shall take its decisions by a majority vote of its members;

(g) The tribunal shall decide the dispute in accordance with this Treaty and applicable rules and principles of international law;

(h) The arbitral award shall be final and binding upon the Contracting Parties parties to the dispute;

(i) Where, in making an award, a tribunal finds that a measure of a regional or local government or authority within the Area of a Contracting Party listed in Part I of Annex P is not in conformity with this Treaty, either party to the dispute may invoke the provisions of Part II of Annex P;

(j) The expenses of the tribunal, including the remuneration of its members, shall be borne in equal shares by the Contracting Parties parties to the dispute. The tribunal may, however, at its discretion direct that a higher proportion of the costs be paid by one of the Contracting Parties parties to the dispute;

(k) Unless the Contracting Parties parties to the dispute agree otherwise, the tribunal shall sit in The Hague, and use the premises and facilities of the Permanent Court of Arbitration;

(l) A copy of the award shall be deposited with the Secretariat which shall make it generally available.

28 artikla

Sopimuksen 27 artiklan soveltamatta jättäminen tietyissä riidoissa

Sopimuspuolten välisiä riitoja, jotka liittyvät 5 tai 29 artiklan soveltamiseen tai tulkiintaan, ei ratkaista 27 artiklan mukaisesti, jolleivät riidan osapuolina olevat sopimuspuolet ole toisin sopineet.

VI OSA

VÄLIAIKAISET MÄÄRÄYKSET

29 artikla

Kauppaa koskevat väliaikaiset määräykset

1. Tämän artiklan määräyksiä sovelletaan energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kauppaan niin kauan, kun sopimuspuoli ei ole GATTin tai sen liiteasiakirjojen jäsen.

2. a) Energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kaupassa sellaisten sopimuspuolten välillä, joista vähintään yksi ei ole GATTin tai asian kannalta olennaisen GATTin liiteasiakirjan osapuoli, sovelletaan, jollei b ja c alakohdassa ja liitteessä G määrättyissä poikkeuksissa ja säännöissä toisin määrätä, GATT 1947 -sopimuksen ja sen liiteasiakirjojen määräyksiä, siten kuin niitä sovelletaan 1 päivänä maaliskuuta 1994 ja siten kuin GATT 1947 -sopimuksen sopimuspuolet toteuttavat niitä keskenään energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden osalta, ikään kuin kaikki sopimuspuolet olisivat GATT 1947 -sopimuksen ja sen liiteasiakirjojen sopimuspuolia.

b) Jos sopimuspuoli on entiseen Sosialististen neuvostotasavaltojen liittoon kuulunut valtio, voidaan kaupassa kuitenkin soveltaa, jollei liitteessä TFU toisin määrätä, kahden tai useamman kyseisen valtion välistä sopimusta 1 päivään joulukuuta 1999 saakka tai kyseisen sopimuspuolen GATTiin hyväksymiseen saakka, aikaisemman ajankohdan ollessa määrävä.

c) Kahden GATTin osapuolen väliseen kauppaan ei sovelleta a alakohtaa, jos toinen osapuolista ei ole GATT 1947 -sopimuksen sopimuspuoli.

3. Kukin tämän sopimuksen allekirjoittaja ja kukin tähän sopimukseen liittyvä valtio tai alueellinen taloudellinen yhdistymisjärjestö tallettaa sihteeristöön allekirjoittamis- tai liittymisasiakirjan tallettamispäivänä luettelon

Article 28

Non-application of Article 27 to certain disputes

A dispute between Contracting Parties with respect to the application or interpretation of Article 5 or 29 shall not be settled under Article 27 unless the Contracting Parties parties to the dispute so agree.

PART VI

TRANSITIONAL PROVISIONS

Article 29

Interim provisions on trade-related matters

(1) The provisions of this Article shall apply to trade in Energy Materials and Products while any Contracting Party is not a party to the GATT and Related Instruments.

(2) (a) Trade in Energy Materials and Products between Contracting Parties at least one of which is not a party to the GATT or a relevant Related Instrument shall be governed, subject to subparagraphs (b) and (c) and to the exceptions and rules provided for in Annex G, by the provisions of GATT 1947 and Related Instruments, as applied on 1 March 1994 and practised with regard to Energy Materials and Products by parties to GATT 1947 among themselves, as if all Contracting Parties were parties to GATT 1947 and Related Instruments.

(b) Such trade of a Contracting Party which is a state that was a constituent part of the former Union of Soviet Socialist Republics may instead be governed, subject to the provisions of Annex TFU, by an agreement between two or more such states, until 1 December 1999 or the admission of that Contracting Party to the GATT, whichever is the earlier.

(c) As concerns trade between any two parties to the GATT, subparagraph (a) shall not apply if either of those parties is not a party to GATT 1947.

(3) Each signatory to this Treaty, and each state or Regional Economic Integration Organization acceding to this Treaty, shall on the date of its signature or of its deposit of its instrument of accession provide to the

kaikista energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden tuontiin tai vientiin sovellettavista tulleista ja maksuista ilmoittaan kyseisten tullien ja maksujen tason allekirjoittamis- tai talletuspäivänä. Kaikki tällaisiin tulleihin tai muihin maksuihin tulevat muutokset ilmoitetaan sihteeristölle, joka ilmoittaa tällaisista muutoksista sopimuspuolille.

4. Kukin sopimuspuoli pyrkii välttämään tuonnilta tai vienniltä perittyjen tullien tai muiden maksujen korottamista:

a) GATTin II artiklassa tarkoitettua sopimuspuolta koskevan sidontaluettelon I osassa tarkoitettujen energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden tuonnin osalta yli kyseisessä sidontaluettelossa mainitun tason, jos sopimuspuoli on GATTin osapuoli,

b) energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden tuonnin ja viennin osalta yli viimeisimmän sihteeristölle ilmoitetun tason, jos sopimuspuoli ei ole GATTin osapuoli, paitsi siltä osin kuin 2 kohdan a alakohdan mukaisesti sovellettavat määräykset sen sallivat.

5. Sopimuspuoli voi nostaa tulleja tai muita maksuja yli 4 kohdassa tarkoitettun tason ainoastaan, jos

a) tuonnin yhteydessä kannettavien tullien tai muiden maksujen osalta kyseinen toimenpide ei ole ristiriidassa GATTin muiden kuin liitteessä G mainittujen GATT 1947 -sopimuksen ja sen liiteasiakirjojen ja vastaavien GATT 1994 -sopimuksen ja sen liiteasiakirjojen määräysten kanssa

tai

b) se on lainsäädäntömenettelyjen mukaan kaikin mahdollisin keinoin ilmoittanut sihteeristölle korotusaikeistaan, tarjonnut muille sopimuspuolille kohtuullisen mahdollisuuden neuvotteluihin kyseisestä ehdotuksesta ja ottanut huomioon niiden sopimuspuolten huomiot, joita asia koskee.

6. Allekirjoittajat sitoutuvat aloittamaan neuvottelut viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1995 tehdäkseen 1 päivään tammikuuta 1998 mennessä, ottaen soveltuvin osin huomioon maailman kauppajärjestelmän kehityksen, tähän sopimukseen muutoksen, joka siinä selostetuissa rajoissa sitoo kunkin sopimuspuolen olemaan nostamatta tulleja tai maksuja yli muutoksessa määrätyn rajan.

7. Liitettä D sovelletaan tämän artiklan

Secretariat a list of all tariff rates and other charges levied on Energy Materials and Products at the time of importation or exportation, notifying the level of such rates and charges applied on such date of signature or deposit. Any changes to such rates or other charges shall be notified to the Secretariat, which shall inform the Contracting Parties of such changes.

(4) Each Contracting Party shall endeavour not to increase any tariff rate or other charge levied at the time of importation or exportation:

(a) in the case of the importation of Energy Materials and Products described in Part I of the Schedule relating to the Contracting Party referred to in article II of the GATT, above the level set forth in that Schedule, if the Contracting Party is a party to the GATT;

(b) in the case of the exportation of Energy Materials and Products, and that of their importation if the Contracting Party is not a party to the GATT, above the level most recently notified to the Secretariat, except as permitted by the provisions made applicable by subparagraph (2)(a).

(5) A Contracting Party may increase such tariff rate or other charge above the level referred to in paragraph (4) only if:

(a) in the case of a rate or other charge levied at the time of importation, such action is not inconsistent with the applicable provisions of the GATT other than those provisions of GATT 1947 and Related Instruments listed in Annex G and the corresponding provisions of GATT 1994 and Related Instruments; or

(b) it has, to the fullest extent practicable under its legislative procedures, notified the Secretariat of its proposal for such an increase, given other interested Contracting Parties reasonable opportunity for consultation with respect to its proposal, and accorded consideration to any representations from such Contracting Parties.

(6) Signatories undertake to commence negotiations not later than 1 January 1995 with a view to concluding by 1 January 1998, as appropriate in the light of any developments in the world trading system, a text of an amendment to this Treaty which shall, subject to conditions to be laid down therein, commit each Contracting Party not to increase such tariffs or charges beyond the level prescribed under that amendment.

(7) Annex D shall apply to disputes

nojalla kauppaan sovellettavien määräysten noudattamista koskeviin riitoihin, ja jollei asianosaisten sopimuspuolten välillä muuta sovita, sekä 5 artiklan noudattamista koskeviin riitoihin sellaisten sopimuspuolten välillä, joista ainakaan toinen ei ole GATTin osapuoli, ja pidetään selvänä, ettei liitettä D sovelleta sopimuspuolten välillä ilmeneviin riitoihin, jotka riita-asian osalta johtuvat sopimuksesta

a) josta on ilmoitettu 2 kohdan b alakohdan ja liitteen TFU mukaisesti ja joka täyttää kyseisissä kohdissa asetetut edellytykset tai

b) jolla muodostetaan GATTin XXIV artiklan selostetun mukainen vapaakauppa-alue tai tulliliitto.

30 artikla

Kansainvälisten kauppajärjestelyjen kehitys

Sopimuspuolet sitoutuvat Uruguayn kieroksen monenvälisten kauppaneuvottelujen tulosten perusteella, joiden olennaisin osa sisältyy Marrakechissa 15 päivänä huhtikuuta 1994 tehtyyn päätöksiin, aloittamaan viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 1995 tai tämän sopimuksen voimaantulopäivänä, joista myöhempi otetaan huomioon, tähän sopimukseen tehtävien asianmukaisten muutosten tarkastelun, jotta peruskirjaa käsittelevä konferenssi voisi hyväksyä ne.

31 artikla

Energiaan liittyvät laitteet

Ensimmäisessä kokouksessaan väliaikainen peruskirjaa käsittelevä konferenssi tarkastelee energiaan liittyvien laitteiden sisällyttämistä tämän sopimuksen kauppamääräyksiin.

32 artikla

Siirtymämääräykset

1. Koska markkinatalouden vaatimuksiin mukautuminen vaatii aikaa, liitteessä T luetellut sopimuspuolet voivat väliaikaisesti lykätä tämän sopimuksen yhdestä tai useammasta seuraavasta määräyksestä johtuvien velvoitteidensa täysimääräistä noudattamista jollei 3—6 kohdan määräyksistä muuta johdu: Sopimuksen 6 artiklan 2 ja 5 kohta

regarding compliance with provisions applicable to trade under this Article and, unless both Contracting Parties agree otherwise, to disputes regarding compliance with Article 5 between Contracting Parties at least one of which is not a party to the GATT, except that Annex D shall not apply to any dispute between Contracting Parties, the substance of which arises under an agreement that:

(a) has been notified in accordance with and meets the other requirements of subparagraph (2)(b) and Annex TFU; or

(b) establishes a free-trade area or a customs union as described in article XXIV of the GATT.

Article 30

Developments in international trading arrangements

Contracting Parties undertake that in the light of the results of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations embodied principally in the Final Act thereof done at Marrakesh, 15 April 1994, they will commence consideration not later than 1 July 1995 or the entry into force of this Treaty, whichever is the later, of appropriate amendments to this Treaty with a view to the adoption of any such amendments by the Charter Conference.

Article 31

Energy-related equipment

The provisional Charter Conference shall at its first meeting commence examination of the inclusion of energy-related equipment in the trade provisions of this Treaty.

Article 32

Transitional arrangements

(1) In recognition of the need for time to adapt to the requirements of a market economy, a Contracting Party listed in Annex T may temporarily suspend full compliance with its obligations under one or more of the following provisions of this Treaty, subject to the conditions in paragraphs (3) to (6):

Article 6(2) and (5)

Sopimuksen 7 artiklan 4 kohta
 Sopimuksen 9 artiklan 1 kohta
 Sopimuksen 10 artiklan 7 kohta — erityiset toimenpiteet

Sopimuksen 14 artiklan 1 kohdan d alakohta — ainoastaan käyttämättömien tulojen siirtämisen osalta

Sopimuksen 20 artiklan 3 kohta
 Sopimuksen 22 artiklan 1 ja 3 kohta.

2. Muut sopimuspuolet auttavat kutakin 1 kohdan nojalla määräysten täysimääräistä noudattamista lykännyttä sopimuspuolta toteuttamaan edellytykset lykkäämisen päättämiseksi. Tämä apu voidaan antaa muodossa, jota muut sopimuspuolet pitävät tehokkaimpana 4 kohdan c alakohdan mukaisesti ilmoitettujen tarpeiden täyttämiseksi, mukaan lukien tarvittaessa kahden- tai monenväliset järjestelyt.

3. Liitteessä T luetellaan kunkin siirtymäjärjestelyjä pyytävän sopimuspuolen osalta sovellettavat määräykset, täysimääräiseen soveltamiseen johtavat vaiheet, toteutettavat toimenpiteet ja päivämäärä tai poikkeuksellisesti edellytetty tapahtuma, johon kukin vaihe ja toimenpiteiden täytäntöönpano päättyy. Kukin kyseisistä sopimuspuolista toteuttaa kyseisenä päivämääränä toimenpiteen, josta on määrätty kyseisen määräyksen tai vaiheen osalta liitteen T määräysten mukaisesti. Sopimuspuolet, jotka ovat 1 kohdan mukaisesti väliaikaisesti lykänneet velvoitteidensa täysimääräistä noudattamista, sitoutuvat noudattamaan vastaavia velvoitteita täysimääräisesti 1 päivään heinäkuuta 2001 mennessä. Jos sopimuspuoli katsoo poikkeuksellisten olosuhteiden johdosta, että on tarpeen pyytää kyseisen ajan lykkäämistä väliaikaisesti, tai että on määrättävä väliaikaisesta lykkäämisestä, jota liitteessä T ei vielä ole määrätty, peruskirjaa käsittelevä konferenssi päättää kyseisestä liitteen T muuttamisesta.

4. Sopimuspuoli, joka on soveltanut siirtymämääräyksiä, ilmoittaa sihteeristölle vähintään kerran 12 kuukaudessa

a) kunkin sen liitteessä T määrätyn toimenpiteen täytäntöönpanosta ja sen velvoitteiden täysimääräisen noudattamisen yleisestä edistymisestä,

b) edistyksestä, jonka se uskoo toteuttavansa 12 seuraavan kuukauden aikana noudattaakseen velvoitteitaan täysimääräisinä, ja kustakin havaitsemastaan ongelmasta ja ehdotuksistaan kyseisen ongelman ratkaisemiseksi,

Article 7(4)
 Article 9(1)
 Article 10(7) — specific measures

Article 14(1)(d) — related only to transfer of unspent earnings

Article 20(3)
 Article 22(1) and (3)

(2) Other Contracting Parties shall assist any Contracting Party which has suspended full compliance under paragraph (1) to achieve the conditions under which such suspension can be terminated. This assistance may be given in whatever form the other Contracting Parties consider most effective to respond to the needs notified under subparagraph (4)(c) including, where appropriate, through bilateral or multilateral arrangements.

(3) The applicable provisions, the stages towards full implementation of each, the measures to be taken and the date or, exceptionally, contingent event, by which each stage shall be completed and measure taken are listed in Annex T for each Contracting Party claiming transitional arrangements. Each such Contracting Party shall take the measure listed by the date indicated for the relevant provision and stage as set out in Annex T. Contracting Parties which have temporarily suspended full compliance under paragraph (1) undertake to comply fully with the relevant obligations by 1 July 2001. Should a Contracting Party find it necessary, due to exceptional circumstances, to request that the period of such temporary suspension be extended or that any further temporary suspension not previously listed in Annex T be introduced, the decision on a request to amend Annex T shall be made by the Charter Conference.

(4) A Contracting Party which has invoked transitional arrangements shall notify the Secretariat no less often than once every 12 months:

(a) of the implementation of any measures listed in its Annex T and of its general progress to full compliance;

(b) of the progress it expects to make during the next 12 months towards full compliance with its obligations, of any problem it foresees and of its proposals for dealing with that problem;

c) tarvittavasta teknisestä avusta, jonka tarkoituksena on auttaa liitteessä T määrättyjen vaiheiden loppuun saattamista kuten tämän sopimuksen täydelliseksi soveltamiseksi vaaditaan, tai jonka avulla voidaan ratkaista b alakohdan mukaisesti ilmoitettu ongelma tai jonka tarkoituksena on muiden tarvittavien markkinatalouden mukaisten uudistusten edistäminen sekä sopimuspuolen energia-alan nykyaikaistaminen,

d) mahdollisesta tarpeesta laatia 3 kohdassa tarkoitettu pyyntö.

5. Sihteeristö

a) antaa kaikille sopimuspuolille tiedoksi 4 kohdassa tarkoitettut ilmoitukset,

b) antaa tiedoksi ja edistää aktiivisesti, soveltuvien osin turvautuen muiden kansainvälisten järjestöjen järjestelyihin, 2 kohdan ja 4 kohdan c alakohdassa tarkoitettujen teknisen avun kysynnän ja tarjonnan kohtaamista.

c) antaa kaikille sopimuspuolille tiedoksi kunkin kuuden kuukauden jakson lopussa tiivistelmän kaikista 4 kohdan a tai d alakohdan nojalla tehdyistä ilmoituksista,

6. Peruskirjaa käsittelevä konferenssi tutkii vuosittain sopimuspuolten edistymisen tämän artiklan määräyksen soveltamisen ja 2 kohdassa ja 4 kohdan c alakohdassa tarkoitettujen teknisen avun kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen osalta. Tämän tutkimuksen aikana konferenssi voi päättää tarvittavien toimenpiteiden toteuttamisesta.

VII OSA

RAKENNE JA TOIMIELIMET

33 artikla

Energiaperuskirjan pöytäkirjat ja julistukset

1. Peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi antaa luvan neuvotella tietyistä määrästä energiaperuskirjan pöytäkirjoja ja julistuksia peruskirjan tavoitteiden ja periaatteiden toteuttamiseksi.

2. Kaikki peruskirjan allekirjoittajat voivat osallistua kyseisiin neuvotteluihin.

3. Valtio tai alueellinen taloudellinen yhdentymisjärjestö eivät voi olla pöytäkirjan tai julistuksen osapuolina elleivät ne samanaikaisesti ole peruskirjan allekirjoittajia ja tämän sopimuksen sopimuspuolia tai samanaikaisesti tule allekirjoittajiksi tai sopimuspuoliksi.

(c) of the need for technical assistance to facilitate completion of the stages set out in Annex T as necessary for the full implementation of this Treaty, or to deal with any problem notified pursuant to subparagraph (b) as well as to promote other necessary market-oriented reforms and modernization of its energy sector;

(d) of any possible need to make a request of the kind referred to in paragraph (3).

(5) The Secretariat shall:

(a) circulate to all Contracting Parties the notifications referred to in paragraph (4);

(b) circulate and actively promote, relying where appropriate on arrangements existing within other international organizations, the matching of needs for and offers of technical assistance referred to in paragraph (2) and subparagraph (4)(c);

(c) circulate to all Contracting Parties at the end of each six month period a summary of any notifications made under subparagraph (4)(a) or (d).

(6) The Charter Conference shall annually review the progress by Contracting Parties towards implementation of the provisions of this Article and the matching of needs and offers of technical assistance referred to in paragraph (2) and subparagraph (4)(c). In the course of that review it may decide to take appropriate action.

PART VII

STRUCTURE AND INSTITUTIONS

Article 33

Energy Charter Protocols and Declarations

(1) The Charter Conference may authorize the negotiation of a number of Energy Charter Protocols or Declarations in order to pursue the objectives and principles of the Charter.

(2) Any signatory to the Charter may participate in such negotiation.

(3) A state or Regional Economic Integration Organization shall not become a party to a Protocol or Declaration unless it is, or becomes at the same time, a signatory to the Charter and a Contracting Party to this Treaty.

4. Pöytäkirjoihin sovellettavat loppumääräykset määritellään kyseisessä pöytäkirjassa, jollei 3 kohdan ja 6 kohdan a alakohdan määräyksistä muuta johdu.

5. Pöytäkirjaa sovelletaan ainoastaan sopimuspuoliin, jotka suostuvat sitoutumaan siihen eikä pöytäkirja kumoa niiden sopimuspuolten oikeuksia ja velvoitteita, jotka eivät ole kyseisen pöytäkirjan osapuolia.

6. a) Pöytäkirjassa voidaan asettaa tehtäviä peruskirjaa käsittelevälle konferenssille ja sihteeristölle, jos niitä ei tehdä pöytäkirjaa muuttamalla, jollei muuttamista hyväksy peruskirjaa käsittelevä konferenssi, jonka hyväksyminen ei riipu mistään b alakohdassa sallitusta pöytäkirjan määräyksestä.

b) Pöytäkirjassa, jossa määrätään peruskirjaa käsittelevä konferenssi tekemään päätöksiä pöytäkirjan perusteella, voidaan a alakohdan rajoissa määrätä päätösten osalta

i) muista kuin 36 artiklassa annetuista äänestysäännöistä;

ii) että ainoastaan pöytäkirjan osapuolia pidetään sopimuspuolina 36 artiklan mukaisesti tai ainoastaan kyseiset osapuolet saavat äänestää pöytäkirjassa määrättyjen sääntöjen perusteella.

34 artikla

Energiaperuskirjaa käsittelevä konferenssi

1. Sopimuspuolet kokoontuvat säännöllisin väliajoin energiaperuskirjaa käsittelevään konferenssiin, jäljempänä 'peruskirjaa käsittelevä konferenssi', jossa kullakin sopimuspuolella voi olla edustaja. Varsinaiset kokoukset pidetään peruskirjaa käsittelevän konferenssin määrittämin säännöllisin väliajoin.

2. Peruskirjaa käsittelevän konferenssin päätöksellä tai jonkin sopimuspuolen kirjallisesta pyynnöstä peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi kokoontua ylimääräiseen istuntoon, jos ainakin yksi kolmannes sopimuspuolista on kannattanut ylimääräistä istuntoa kuuden viikon kuluessa siitä, kun sihteeristö on ilmoittanut kyseisestä pyynnöstä sopimuspuolille.

3. Peruskirjaa käsittelevän konferenssin tehtävät ovat:

a) täyttää velvoitteet, jotka tulevat sille tämän sopimuksen ja pöytäkirjojen perusteella,

b) valvoa ja helpottaa peruskirjan periaat-

(4) Subject to paragraph (3) and subparagraph (6)(a), final provisions applying to a Protocol shall be defined in that Protocol.

(5) A Protocol shall apply only to the Contracting Parties which consent to be bound by it, and shall not derogate from the rights and obligations of those Contracting Parties not party to the Protocol.

(6) (a) A Protocol may assign duties to the Charter Conference and functions to the Secretariat, provided that no such assignment may be made by an amendment to a Protocol unless that amendment is approved by the Charter Conference, whose approval shall not be subject to any provisions of the Protocol which are authorized by subparagraph (b).

(b) A Protocol which provides for decisions thereunder to be taken by the Charter Conference may, subject to subparagraph (a), provide with respect to such decisions:

(i) for voting rules other than those contained in Article 36;

(ii) that only parties to the Protocol shall be considered to be Contracting Parties for the purposes of Article 36 or eligible to vote under the rules provided for in the Protocol.

Article 34

Energy Charter Conference

(1) The Contracting Parties shall meet periodically in the Energy Charter Conference (referred to herein as the "Charter Conference") at which each Contracting Party shall be entitled to have one representative. Ordinary meetings shall be held at intervals determined by the Charter Conference.

(2) Extraordinary meetings of the Charter Conference may be held at such times as may be determined by the Charter Conference, or at the written request of any Contracting Party, provided that, within six weeks of the request being communicated to the Contracting Parties by the Secretariat, it is supported by at least one-third of the Contracting Parties.

(3) The functions of the Charter Conference shall be to:

(a) carry out the duties assigned to it by this Treaty and any Protocols;

(b) keep under review and facilitate the

teiden ja tämän sopimuksen ja sen pöytäkirjojen soveltamista,

c) helpottaa tämän sopimuksen ja pöytäkirjojen mukaisesti asianmukaisia yleisiä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on panna täytäntöön peruskirjan periaatteet,

d) tutkia ja hyväksyä työohjelmat, jotka sihteeristön on toteutettava,

e) tutkia ja hyväksyä sihteeristön vuositlinpäättös ja talousarvio,

f) tutkia ja hyväksyä päämajaa koskevan tai muun sopimuksen ehdot, mukaan lukien ensioikeudet ja koskemattomuus, joita pidetään peruskirjaa käsittelevän konferenssin ja sihteeristön osalta tarpeellisinä,

g) tukea yhteistyöponnisteluja, joiden tarkoituksena on helpottaa ja edistää markkinatalouden mukaisia uudistuksia ja energia-alan nykyaikaistamista Keski- ja Itä-Euroopan maissa sekä entisissä Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton maissa, jotka ovat siirtymätalouden vaiheessa,

h) oikeuttaa ja hyväksyä toimeksiannot pöytäkirjoja koskevia neuvotteluja varten neuvottelutoimeksiantoihin ja hyväksyä ja tutkia pöytäkirjojen ja niiden muutosten tekstit,

i) oikeuttaa julistuksia koskevat neuvottelut ja hyväksyä niiden julkaiseminen,

j) päättää tähän sopimukseen liittymisistä,

k) oikeuttaa assosiointisopimuksia koskevat neuvottelut ja tutkia ja hyväksyä niiden tekstit,

l) tutkia ja hyväksyä tämän sopimuksen muutosten tekstit,

m) tutkia ja hyväksyä tämän sopimusten liitteiden tekniset muutokset,

n) nimittää pääsihteeri ja tehdä kaikki tarvittavat päätökset sihteeristön muodostamiseksi ja sen toimintaa varten, mukaan lukien rakenne, henkilöstön lukumäärä ja virkamiesten ja muun henkilöstön yleiset työehdot.

4. Tehtävänsä suorittamisessa peruskirjaa käsittelevä konferenssi on sihteeristön välityksellä yhteistyössä muiden toimielinten ja järjestöjen, joilla on tunnustettu pätevyys tämän sopimuksen tavoitteisiin liittyvillä aloilla, osastojen ja ohjelmien kanssa ja käyttää laajasti, mahdollisimman taloudellisesti ja tehokkaasti kyseisten osastojen ja ohjelmien palveluja.

5. Peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi perustaa sellaisia alempia elimiä, joita se pitää tarvittavina tehtävänsä suorittamiseksi.

implementation of the principles of the Charter and of the provisions of this Treaty and the Protocols;

(c) facilitate in accordance with this Treaty and the Protocols the coordination of appropriate general measures to carry out the principles of the Charter;

(d) consider and adopt programmes of work to be carried out by the Secretariat;

(e) consider and approve the annual accounts and budget of the Secretariat;

(f) consider and approve or adopt the terms of any headquarters or other agreement, including privileges and immunities considered necessary for the Charter Conference and the Secretariat;

(g) encourage cooperative efforts aimed at facilitating and promoting market-oriented reforms and modernization of energy sectors in those countries of Central and Eastern Europe and the former Union of Soviet Socialist Republics undergoing economic transition;

(h) authorize and approve the terms of reference for the negotiation of Protocols, and consider and adopt the texts thereof and of amendments thereto;

(i) authorize the negotiation of Declarations, and approve their issuance;

(j) decide on accessions to this Treaty;

(k) authorize the negotiation of and consider and approve or adopt association agreements;

(l) consider and adopt texts of amendments to this Treaty;

(m) consider and approve modifications of and technical changes to the Annexes to this Treaty;

(n) appoint the Secretary-General and take all decisions necessary for the establishment and functioning of the Secretariat including the structure, staff levels and standard terms of employment of officials and employees.

(4) In the performance of its duties, the Charter Conference, through the Secretariat, shall cooperate with and make as full a use as possible, consistently with economy and efficiency, of the services and programmes of other institutions and organizations with established competence in matters related to the objectives of this Treaty.

(5) The Charter Conference may establish such subsidiary bodies as it considers appropriate for the performance of its duties.

6. Peruskirjaa käsittelevä konferenssi tutkii ja hyväksyy työjärjestyksen ja varainhoitosäännöt.

7. Vuonna 1999 ja siitä alkaen säännöllisin väliajoin (vähintään viiden vuoden välein), jotka peruskirjaa käsittelevä konferenssi vahvistaa, kokous tarkastelee perusteellisesti uudelleen tässä sopimuksessa määrätyt tehtävät sen mukaan, kuinka tämän sopimuksen ja sen pöytäkirjojen määräyksiä on sovellettu. Kunkin uudelleentarkastelun jälkeen kokous voi muuttaa tai poistaa 3 kohdassa mainittuja toimintoja ja vapauttaa sihteeristön.

35 artikla

Sihteeristö

1. Tehtävänsä suorittamisessa peruskirjaa käsittelevällä konferenssilla on apunaan sihteeristö, johon kuuluvat pääsihteeri ja tehokkaaseen toimintaan tarvittava vähimmäismäärä henkilökuntaa.

2. Peruskirjaa käsittelevä konferenssi nimittää pääsihteerin. Ensimmäinen toimikausi kestää enintään viisi vuotta.

3. Tehtävänsä suorittamisesta sihteeristö on vastuussa peruskirjaa käsittelevälle konferenssille, jolle se antaa kertomuksen.

4. Sihteeristö antaa peruskirjaa käsittelevälle konferenssille kaiken tarvittavan avun sen tehtävän suorittamisessa ja toteuttaa ne tehtävät, jotka sille on annettu tässä sopimuksessa tai sen pöytäkirjoissa, sekä suorittaa kaikkia muita peruskirjaa käsittelevän konferenssin sille antamia tehtäviä.

5. Sihteeristö voi tehdä sellaisia hallinnollisia järjestelyjä ja sopimusjärjestelyjä, jotka voivat osoittautua tarpeellisiksi sen tehtävien suorittamiseksi.

36 artikla

Äänestäminen

1. Seuraavista peruskirjaa käsittelevän konferenssin käsittelemistä kysymyksistä päätettäessä vaaditaan kokouksessa läsnäolevien äänestävien sopimuspuolten yksimielisyys:

a) tämän sopimuksen muiden kuin 34 ja 35 artiklaa ja liitettä T koskevien muutosten hyväksyminen,

b) sellaisten valtioiden tai alueellisten ta-

(6) The Charter Conference shall consider and adopt rules of procedure and financial rules.

(7) In 1999 and thereafter at intervals (of not more than five years) to be determined by the Charter Conference, the Charter Conference shall thoroughly review the functions provided for in this Treaty in the light of the extent to which the provisions of the Treaty and Protocols have been implemented. At the conclusion of each review the Charter Conference may amend or abolish the functions specified in paragraph (3) and may discharge the Secretariat.

Article 35

Secretariat

(1) In carrying out its duties, the Charter Conference shall have a Secretariat which shall be composed of a Secretary-General and such staff as are the minimum consistent with efficient performance.

(2) The Secretary-General shall be appointed by the Charter Conference. The first such appointment shall be for a maximum period of five years.

(3) In the performance of its duties the Secretariat shall be responsible to and report to the Charter Conference.

(4) The Secretariat shall provide the Charter Conference with all necessary assistance for the performance of its duties and shall carry out the functions assigned to it in this Treaty or in any Protocol and any other functions assigned to it by the Charter Conference.

(5) The Secretariat may enter into such administrative and contractual arrangements as may be required for the effective discharge of its functions.

Article 36

Voting

(1) Unanimity of the Contracting Parties Present and Voting at the meeting of the Charter Conference where such matters fall to be decided shall be required for decisions by the Charter Conference to:

(a) adopt amendments to this Treaty other than amendments to Articles 34 and 35 and Annex T;

(b) approve accessions to this Treaty under

loudellisten yhdentymisjärjestöjen tähän sopimukseen artiklan 41 nojalla liittymisen hyväksyminen, jotka eivät olleet peruskirjan allekirjoittajia 16 päivänä kesäkuuta 1995,

c) oikeutus assosiointisopimuksista neuvottelemiseen ja niiden tekstin hyväksyminen,

d) liitteiden EM, NI, G ja B mukautusten hyväksyminen,

e) tämän sopimuksen liitteiden teknisten muutosten hyväksyminen

ja

f) liitteen D 7 kohdassa tarkoitettujen pääsihteerin tekemien välimiesnimitysten hyväksyminen.

Sopimuspuolet toteuttavat kaikki tarvittavat ponnistelut päästäkseen sopimukseen yhteisymmärryksen avulla kaikissa muissa kysymyksissä, joissa vaaditaan päätös tämän sopimuksen perusteella. Jos sopuun ei päästä yhteisymmärryksen kautta, sovelletaan 2—5 kohtaa.

2. Talousarviokysymyksiä koskevat 34 artiklan 3 kohdan e alakohdassa tarkoitettut kysymykset hyväksytään sopimuspuolten äänen määränemmistöllä, joka edustaa liitteessä B määriteltujen maksuosuuksien perusteella laskettuna vähintään kolmea neljäsosaa siinä määriteltujen maksuosuuksien kokonaismäärästä.

3. Päätökset, jotka koskevat 34 artiklan 7 kohdassa tarkoitettuja kysymyksiä, tehdään sopimuspuolten kolmen neljäsosan enemmistöllä.

4. Lukuun ottamatta 1 kohdan a—f alakohdassa sekä 2 ja 3 kohdassa mainittuja tapauksia, ja jollei 6 kohdasta muuta johdu, tässä sopimuksessa määrättyt päätökset tehdään käsiteltävistä kysymyksistä päättävässä peruskirjaa käsittelevässä konferenssissa läsnä olevien ja äänestävien sopimuspuolten kolmen neljäsosan äänen enemmistöllä.

5. Tässä artiklassa 'läsnä olevilla ja äänestävillä' sopimuspuolilla tarkoitetaan sopimuspuolia, jotka ovat läsnä ja äänestävät vastaan tai puolesta, koska peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi päättää menettelytapasäännöistä mahdollistaakseen sopimuspuolille tällaisten päätösten tekemisen kirjeitse.

6. Lukuun ottamatta 2 kohdassa määrättyä tapausta eivät mitkään tässä artiklassa tarkoitettut päätökset ole päteviä, ellei niitä kannata sopimuspuolten yksinkertainen enemmistö.

7. Äänestyksessä alueellisella taloudellisella yhdentymisjärjestöllä on yhtä monta ääntä kuin sen jäsenvaltioilla, jotka ovat tämän sopimuksen sopimuspuolia, jos tällainen jär-

Article 41 by states or Regional Economic Integration Organizations which were not signatories to the Charter as of 16 June 1995;

(c) authorize the negotiation of and approve or adopt the text of association agreements;

(d) approve modifications to Annexes EM, NI, G and B;

(e) approve technical changes to the Annexes to this Treaty; and

(f) approve the Secretary-General's nominations of panelists under Annex D, paragraph (7).

The Contracting Parties shall make every effort to reach agreement by consensus on any other matter requiring their decision under this Treaty. If agreement cannot be reached by consensus, paragraphs (2) to (5) shall apply.

(2) Decisions on budgetary matters referred to in Article 34(3)(e) shall be taken by a qualified majority of Contracting Parties whose assessed contributions as specified in Annex B represent, in combination, at least three-fourths of the total assessed contributions specified therein.

(3) Decisions on matters referred to in Article 34(7) shall be taken by a three-fourths majority of the Contracting Parties.

(4) Except in cases specified in subparagraphs (1)(a) to (f), paragraphs (2) and (3), and subject to paragraph (6), decisions provided for in this Treaty shall be taken by a three-fourths majority of the Contracting Parties Present and Voting at the meeting of the Charter Conference at which such matters fall to be decided.

(5) For purposes of this Article, "Contracting Parties Present and Voting" means Contracting Parties present and casting affirmative or negative votes, provided that the Charter Conference may decide upon rules of procedure to enable such decisions to be taken by Contracting Parties by correspondence.

(6) Except as provided in paragraph (2), no decision referred to in this Article shall be valid unless it has the support of a simple majority of the Contracting Parties.

(7) A Regional Economic Integration Organization shall, when voting, have a number of votes equal to the number of its member states which are Contracting Parties to this

jestö ei käytä äänioikeuttaan jäsenvaltioiden käyttäessä äänioikeuttaan ja päinvastoin.

8. Jos sopimuspuoli on jatkuvasti laiminlyönyt sille tämän sopimuksen perusteella kuuluvien rahoitusvelvoitteiden noudattamisen, peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi pidättää sen äänestys oikeuden kokonaan tai osittain.

37 artikla

Rahoitusperiaatteet

1. Kukin sopimuspuoli kustantaa omat edustautumiskulunsa peruskirjaa käsittelevässä konferenssissa ja kaikissa alemmissa elimissä.

2. Peruskirjaa käsittelevään konferenssiin ja kaikkien alemmien elinten kokouksiin liittyviä kuluja pidetään sihteeristön kuluina.

3. Sihteeristön kuluista vastaavat sopimuspuolet maksukykynsä mukaan liitteessä B määritellyn mukaisesti, joita määräyksiä voidaan muuttaa 36 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisesti.

4. Pöytäkirjoissa on oltava määräykset, joilla varmistetaan, että pöytäkirjojen osapuolet vastaavat kaikista kyseisistä pöytäkirjoista johtuvista sihteeristön kuluista.

5. Peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi lisäksi ottaa vastaan yhden tai useamman sopimuspuolen tai muun lähteen vapaaehtoisia maksusuorituksia. Näiden maksusuorituksen avulla katettuja kuluja ei pidetä 3 kohdassa tarkoitettuina sihteeristön kuluina.

VIII OSA

LOPPUMÄÄRÄYKSET

38 artikla

Allekirjoittaminen

Tämä sopimus on avoin allekirjoittamista varten Lissabonissa 17 päivästä joulukuuta 1994 16 päivään kesäkuuta 1995 peruskirjan allekirjoittaneille valtioille ja alueellisille ta-
loudellisille yhdentymisjärjestöille.

Treaty; provided that such an Organization shall not exercise its right to vote if its member states exercise theirs, and vice versa.

(8) In the event of persistent arrears in a Contracting Party's discharge of financial obligations under this Treaty, the Charter Conference may suspend that Contracting Party's voting rights in whole or in part.

Article 37

Funding principles

(1) Each Contracting Party shall bear its own costs of representation at meetings of the Charter Conference and any subsidiary bodies.

(2) The cost of meetings of the Charter Conference and any subsidiary bodies shall be regarded as a cost of the Secretariat.

(3) The costs of the Secretariat shall be met by the Contracting Parties assessed according to their capacity to pay, determined as specified in Annex B, the provisions of which may be modified in accordance with Article 36(1)(d).

(4) A Protocol shall contain provisions to assure that any costs of the Secretariat arising from that Protocol are borne by the parties thereto.

(5) The Charter Conference may in addition accept voluntary contributions from one or more Contracting Parties or from other sources. Costs met from such contributions shall not be considered costs of the Secretariat for the purposes of paragraph (3).

PART VIII

FINAL PROVISIONS

Article 38

Signature

This Treaty shall be open for signature at Lisbon from 17 December 1994 to 16 June 1995 by the states and Regional Economic Integration Organizations which have signed the Charter.

39 artikla

Ratifiointi tai hyväksyminen

Tämä sopimus annetaan allekirjoittajille ratifiointia tai hyväksyntää varten. Ratifiointi- tai hyväksymisasiakirjat talletetaan tallettajan huostaan.

40 artikla

Alueellinen soveltaminen

1. Kukin valtio tai kukin alueellinen taloudellinen yhdistymisjärjestö voi allekirjoittamisen, ratifiointin, hyväksymisen tai liittymisen yhteydessä julistaa tallettajan huostaan talletetussa julistuksessa, että tämä sopimus sitoo sitä kaikkien alueiden osalta, joista se on vastuullinen kansainvälisten suhteiden osalta, tai yhden tai useamman kyseisen alueen osalta. Julistusta aletaan soveltaa samanaikaisesti tämän sopimuksen tullessa voimaan kyseisen sopimuspuolen osalta.

2. Kukin sopimuspuoli voi myöhemmässä vaiheessa sitoutua sopimukseen muun julistuksessa mainitun alueen osalta tallettamalla tallettajan haltuun sitä koskevan julistuksen. Tällaisen alueen osalta tämä sopimus tulee voimaan 90. päivänä tallettajan vastaanotettua kyseisen julistuksen.

3. Kaikki kahden edellisen kohdan perusteella tehty julistukset voidaan irtisanoa minkä tahansa tällaisessa julistuksessa määritellyn alueen osalta ilmoittamalla asiasta tallettajalle. Jollei 47 artiklan 3 kohdasta muuta johdu, irtisanominen tulee voimaan vuoden määräajan kuluttua siitä, kun tallettaja on vastaanottanut kyseisen ilmoituksen.

4. Edellä 1 artiklan 10 kohdassa tarkoitettua 'alueen' määritelmää on tulkittava ottaen huomioon kaikki tämän artiklan mukaisesti talletetut julistukset.

41 artikla

Liittyminen

Tämä pöytäkirja on siitä päivästä, jolloin pöytäkirjan allekirjoitusmääräaika päättyy, avoin niiden valtioiden ja alueellisten taloudellisten yhdistymisjärjestöjen liittymiselle, jotka ovat allekirjoittaneet peruskirjan edellytyksillä, jotka peruskirjaa käsittelevä

Article 39

Ratification, acceptance or approval

This Treaty shall be subject to ratification, acceptance or approval by signatories. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.

Article 40

Application to territories

(1) Any state or Regional Economic Integration Organization may at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration deposited with the Depositary, declare that the Treaty shall be binding upon it with respect to all the territories for the international relations of which it is responsible, or to one or more of them. Such declaration shall take effect at the time the Treaty enters into force for that Contracting Party.

(2) Any Contracting Party may at a later date, by a declaration deposited with the Depositary, bind itself under this Treaty with respect to other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Treaty shall enter into force on the ninetieth day following the receipt by the Depositary of such declaration.

(3) Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification to the Depositary. The withdrawal shall, subject to the applicability of Article 47(3), become effective upon the expiry of one year after the date of receipt of such notification by the Depositary.

(4) The definition of "Area" in Article 1(10) shall be construed having regard to any declaration deposited under this Article.

Article 41

Accession

This Treaty shall be open for accession, from the date on which the Treaty is closed for signature, by states and Regional Economic Integration Organizations which have signed the Charter, on terms to be approved by the Charter Conference. The instruments

konferenssi hyväksyy. Liittymisasiakirjat talletetaan tallettajan huostaan.

42 artikla

Muutokset

1. Jokainen sopimuspuoli voi tehdä muutosehdotuksia tähän sopimukseen.

2. Sihteeristö antaa kaikki tämän sopimuksen muutosehdotukset sopimuspuolten tiedoksi vähintään kolme kuukautta ennen päivämäärää, jona sopimus annetaan peruskirjaa käsittelevän konferenssin hyväksyttäväksi.

3. Sihteeristö antaa peruskirjaa käsittelevän konferenssin hyväksymät tämän sopimuksen muutokset tiedoksi tallettajalle, joka toimittaa ne kaikille sopimuspuolille ratifiointia tai hyväksymistä varten.

4. Tämän sopimuksen muutosten ratifiointi- ja hyväksymisasiakirjat talletetaan tallettajan huostaan. Muutokset tulevat voimaan ne ratifioineiden tai hyväksyneiden sopimuspuolten välillä 90. päivänä sen jälkeen, kun vähintään kolme neljännestä sopimuspuolista on tallettanut ratifiointi- ja hyväksymisasiakirjat tallettajan huostaan. Kaikkien muiden sopimuspuolten osalta muutokset astuvat voimaan 90. päivänä sen jälkeen, kun mainittu sopimuspuoli on tallettanut muutoksia koskevat ratifiointi- tai hyväksymisasiakirjansa.

43 artikla

Assosiointisopimukset

1. Peruskirjakonferenssi oikeuttaa assosiointisopimuksista neuvottelemiseen valtioiden tai alueellisten taloudellisten yhdistymisjärjestöjen kanssa tai kansainvälisten järjestöjen kanssa peruskirjan sekä tämän sopimuksen ja yhden tai useamman pöytäkirjan tavoitteiden ja periaatteiden edistämiseksi.

2. Suhteet assosioituneen valtion, alueellisen taloudellisen yhdistymisjärjestön tai kansainvälisen järjestön kanssa sekä tästä johtuvat oikeudet ja velvoitteet on mukautettava assosioinnin erityisolosuhteisiin ja täsmennettävä kussakin tapauksessa assosiointisopimuksessa.

of accession shall be deposited with the Depositary.

Article 42

Amendments

(1) Any Contracting Party may propose amendments to this Treaty.

(2) The text of any proposed amendment to this Treaty shall be communicated to the Contracting Parties by the Secretariat at least three months before the date on which it is proposed for adoption by the Charter Conference.

(3) Amendments to this Treaty, texts of which have been adopted by the Charter Conference, shall be communicated by the Secretariat to the Depositary which shall submit them to all Contracting Parties for ratification, acceptance or approval.

(4) Instruments of ratification, acceptance or approval of amendments to this Treaty shall be deposited with the Depositary. Amendments shall enter into force between Contracting Parties having ratified, accepted or approved them on the ninetieth day after deposit with the Depositary of instruments of ratification, acceptance or approval by at least three-fourths of the Contracting Parties. Thereafter the amendments shall enter into force for any other Contracting Party on the ninetieth day after that Contracting Party deposits its instrument of ratification, acceptance or approval of the amendments.

Article 43

Association agreements

(1) The Charter Conference may authorize the negotiation of association agreements with states or Regional Economic Integration Organizations, or with international organizations, in order to pursue the objectives and principles of the Charter and the provisions of this Treaty or one or more Protocols.

(2) The relationship established with and the rights enjoyed and obligations incurred by an associating state, Regional Economic Integration Organization, or international organization shall be appropriate to the particular circumstances of the association, and in each case shall be set out in the association agreement.

44 artikla

Voimaantulo

1. Tämä sopimus tulee voimaan 90. päivänä sen jälkeen, kun 30. valtio tai alueellinen taloudellinen yhdistymisjärjestö, joka on allekirjoittanut peruskirjan 16 päivänä kesäkuuta 1995, on tallettanut ratifiointi-, hyväksymis- tai liittymisasiakirjansa.

2. Kunkin valtion tai alueellisen taloudellisen yhdistymisjärjestön osalta, joka ratifioi tai hyväksyy tämän pöytäkirjan tai liittyy siihen 30. ratifiointi- tai hyväksymisasiakirjan tallettamisen jälkeen, tämä pöytäkirja tulee voimaan 90. päivänä sen jälkeen, kun kyseinen valtio tai alueellinen taloudellinen yhdistymisjärjestö on tallettanut ratifiointi-, hyväksymis-, tai liittymisasiakirjansa.

3. Edellä 1 kohdan tarkoittamassa mielessä alueellisen taloudellisen yhdistymisjärjestön tallettamaa asiakirjaa ei lueta lisäyksenä kyseisen järjestön jäsenmaiden tallettamiin asiakirjoihin.

45 artikla

Väliaikainen soveltaminen

1. Allekirjoittajat sopivat tämän sopimuksen soveltamisesta väliaikaisesti siihen asti, kunnes se tulee voimaan allekirjoittajien kesken 44 artiklan mukaisesti, siltä osin kuin tämä väliaikainen soveltaminen ei ole ristiriidassa niiden perustuslain tai lakien ja asetusten kanssa.

2. a) Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, kukin allekirjoittaja voi allekirjoituksen yhteydessä tallettaa tallettajan huostaan julistuksen, jonka mukaan se ei voi hyväksyä väliaikaista soveltamista. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua velvoitetta ei sovelleta allekirjoittajaan, joka on antanut kyseisen julistuksen. Kukin tällainen allekirjoittaja voi milloin tahansa irtisanoa kyseisen julistuksen tallettajalle osoitetulla kirjallisella ilmoituksella.

b) Edellä a alakohdan mukaisen julistuksen antanut allekirjoittaja tai sen investoijat eivät voi vaatia itselleen väliaikaisesta soveltamisesta saatavaa hyötyä 1 kohdan nojalla.

c) Sen estämättä, mitä a alakohdassa määrätään, kukin allekirjoittaja, joka antaa a

Article 44

Entry into force

(1) This Treaty shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance or approval thereof, or of accession thereto, by a state or Regional Economic Integration Organization which is a signatory to the Charter as of 16 June 1995.

(2) For each state or Regional Economic Integration Organization which ratifies, accepts or approves this Treaty or accedes thereto after the deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance or approval, it shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit by such state or Regional Economic Integration Organization of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

(3) For the purposes of paragraph (1), any instrument deposited by a Regional Economic Integration Organization shall not be counted as additional to those deposited by member states of such Organization.

Article 45

Provisional application

(1) Each signatory agrees to apply this Treaty provisionally pending its entry into force for such signatory in accordance with Article 44, to the extent that such provisional application is not inconsistent with its constitution, laws or regulations.

(2) (a) Notwithstanding paragraph (1) any signatory may, when signing, deliver to the Depositary a declaration that it is not able to accept provisional application. The obligation contained in paragraph (1) shall not apply to a signatory making such a declaration. Any such signatory may at any time withdraw that declaration by written notification to the Depositary.

(b) Neither a signatory which makes a declaration in accordance with subparagraph (a) nor Investors of that signatory may claim the benefits of provisional application under paragraph (1).

(c) Notwithstanding subparagraph (a), any signatory making a declaration referred to in

alakohdassa tarkoitetun julistuksen, soveltaa väliaikaisesti VII osaa siihen asti, kunnes tämä sopimus tulee sen osalta voimaan 44 artiklan mukaisesti, siltä osin kuin tämä väliaikainen soveltaminen ei ole ristiriidassa sen lakien ja asetusten kanssa.

3. a) Kukin allekirjoittaja voi lopettaa tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen ilmoittamalla tallettajalle kirjallisesti aikeestaan olla tulematta tämän sopimuksen sopimuspuoleksi. Väliaikainen soveltaminen päättyy kunkin sopimuspuolen osalta 60 päivän kuluttua päivästä, jona tallettaja on vastaanottanut allekirjoittajan kirjallisen ilmoituksen.

b) Siinä tapauksessa, että allekirjoittaja lopettaa väliaikaisen soveltamisensa a alakohdan mukaisesti, allekirjoittajan velvoite 1 kohdan mukaisesti soveltaa III ja V osia kaikkiin muiden allekirjoittajien investojien sen alueella toteuttamiin investointeihin säilyy kuitenkin voimassa kyseisten investointien osalta 20 vuotta alkaen soveltamisen todellisesta päättymispäivästä, jollei c -alakohdassa toisin määrätä.

c) Edellä b alakohdalla ei sovelleta liitteessä PA lueteltuihin allekirjoittajiin. Allekirjoittaja poistetaan liitteen PA luettelosta heti, kun tallettaja on saanut siltä tätä koskevan pyynnön.

4. Siihen asti, kunnes sopimus tulee voimaan, allekirjoittajat kokoontuvat säännöllisiin väliajojen väliaikaiseen peruskirjaa käsittelevään konferenssiin, jonka ensimmäisen kokouksen kutsuu koolle 5 kohdassa tarkoitettu väliaikainen sihteeristö viimeistään 180 päivän kuluttua 38 artiklassa mainitusta päivästä, jona tämä sopimus avataan allekirjoittamista varten.

5. Väliaikainen sihteeristö hoitaa väliaikaisesti sihteeristön tehtäviä tämän sopimuksen voimaantuloon saakka 44 artiklan mukaisesti ja sihteeristön muodostamiseen asti.

6. Soveltuvien osien 1 kohdan tai 2 kohdan c alakohdan mukaisesti ja jollei niistä muuta johdu, allekirjoittajat osallistuvat 37 artiklan 3 kohdan mukaisesti väliaikaisesta sihteeristöstä johtuviin kuluihin sopimuspuolten tavoin. Kaikki allekirjoittajien liitteeseen B tekemät muutokset lakkaavat olemasta voimassa tämän sopimuksen tullessa voimaan.

7. Tämän sopimuksen voimaantuloon saakka valtiolla tai alueellisella taloudellisella

subparagraph (a) shall apply Part VII provisionally pending the entry into force of the Treaty for such signatory in accordance with Article 44, to the extent that such provisional application is not inconsistent with its laws or regulations.

(3) (a) Any signatory may terminate its provisional application of this Treaty by written notification to the Depositary of its intention not to become a Contracting Party to the Treaty. Termination of provisional application for any signatory shall take effect upon the expiration of 60 days from the date on which such signatory's written notification is received by the Depositary.

(b) In the event that a signatory terminates provisional application under subparagraph (a), the obligation of the signatory under paragraph (1) to apply Parts III and V with respect to any Investments made in its Area during such provisional application by Investors of other signatories shall nevertheless remain in effect with respect to those Investments for twenty years following the effective date of termination, except as otherwise provided in subparagraph (c).

(c) Subparagraph (b) shall not apply to any signatory listed in Annex PA. A signatory shall be removed from the list in Annex PA effective upon delivery to the Depositary of its request therefor.

(4) Pending the entry into force of this Treaty the signatories shall meet periodically in the provisional Charter Conference, the first meeting of which shall be convened by the provisional Secretariat referred to in paragraph (5) not later than 180 days after the opening date for signature of the Treaty as specified in Article 38.

(5) The functions of the Secretariat shall be carried out on an interim basis by a provisional Secretariat until the entry into force of this Treaty pursuant to Article 44 and the establishment of a Secretariat.

(6) The signatories shall, in accordance with and subject to the provisions of paragraph (1) or subparagraph (2)(c) as appropriate, contribute to the costs of the provisional Secretariat as if the signatories were Contracting Parties under Article 37(3). Any modifications made to Annex B by the signatories shall terminate upon the entry into force of this Treaty.

(7) A state or Regional Economic Integration Organization which, prior to this

yhdentymisjärjestöllä, joka liittyy sopimukseen ennen sopimuksen voimaantuloa sen 41 artiklan nojalla on, kunnes sopimus astuu voimaan, samat tästä artiklasta johtuvat oikeudet ja velvoitteet kuin allekirjoittajalla.

Treaty's entry into force, accedes to the Treaty in accordance with Article 41 shall, pending the Treaty's entry into force, have the rights and assume the obligations of a signatory under this Article.

46 artikla

Article 46

Varaumat

Reservations

Tähän sopimukseen ei voi tehdä varaumia.

No reservations may be made to this Treaty.

47 artikla

Article 47

Irtisanominen

Withdrawal

1. Viiden vuoden kuluttua päivästä, jona tämä sopimus on tullut voimaan tietyn sopimuspuolen osalta, tämä voi milloin tahansa ilmoittaa tallettajalle kirjallisesti irtisanovansa tämän sopimuksen.

(1) At any time after five years from the date on which this Treaty has entered into force for a Contracting Party, that Contracting Party may give written notification to the Depositary of its withdrawal from the Treaty.

2. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua päivästä, jona tallettaja on vastaanottanut ilmoituksen tai myöhempanä, irtisanomisilmoituksessa täsmennettynä ajankohtana.

(2) Any such withdrawal shall take effect upon the expiry of one year after the date of the receipt of the notification by the Depositary, or on such later date as may be specified in the notification of withdrawal.

3. Tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan muiden sopimuspuolten investoijien sopimuspuolen alueella toteuttamiin investointeihin tai irtisanovan sopimuspuolen investoijien muiden sopimuspuolten alueella toteuttamiin investointeihin 20 vuoden ajan alkaen ajankohdasta, jona sopimuspuolen irtisanominen tulee voimaan.

(3) The provisions of this Treaty shall continue to apply to Investments made in the Area of a Contracting Party by Investors of other Contracting Parties or in the Area of other Contracting Parties by Investors of that Contracting Party as of the date when that Contracting Party's withdrawal from the Treaty takes effect for a period of 20 years from such date.

4. Kaikki pöytäkirjat, joissa sopimuspuoli on osallisena, lakkaavat olemasta voimassa tämän sopimuspuolen osalta päivänä, jona sen tätä sopimusta koskeva irtisanominen tulee voimaan.

(4) All Protocols to which a Contracting Party is party shall cease to be in force for that Contracting Party on the effective date of its withdrawal from this Treaty.

48 artikla

Article 48

Liitteiden ja päätösten asema

Status of Annexes and Decisions

Tämän sopimuksen liitteet ja Lissabonissa 17 päivänä joulukuuta 1994 allekirjoitetun Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirjan liitteessä 2 tarkoitettut päätökset ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

The Annexes to this Treaty and the Decisions set out in Annex 2 to the Final Act of the European Energy Charter Conference signed at Lisbon on 17 December 1994 are integral parts of the Treaty.

49 artikla

Tallettaja

Tämän sopimuksen tallettaja on Portugalin tasavallan hallitus.

50 artikla

Tekstien todistusvoimaisuus

Tämän vakuudeksi alla mainitut tätä varten asianmukaisesti valtuutetut edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen saksan, englannin, espanjan, ranskan, italian ja venäjän kielellä, kaikkien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset, yhtenä kappaleena, joka on talletettuna Portugalin tasavallan hallituksen haltuun.

Tehty Lissabonissa seitsemäntenätoista päivänä joulukuuta vuonna tuhat yhdeksänsataa yhdeksänkymmentäneljä.

Article 49

Depositary

The Government of the Portuguese Republic shall be the Depositary of this Treaty.

Article 50

Authentic texts

In witness whereof the undersigned, being duly authorized to that effect, have signed this Treaty in English, French, German, Italian, Russian and Spanish, of which every text is equally authentic, in one original, which will be deposited with the Government of the Portuguese Republic.

Done at Lisbon on the seventeenth day of December in the year one thousand nine hundred and ninety-four.

ENERGIAPERUSKIRJASTA TEHDYN SOPIMUKSEN LIITE

SISÄLLYSLUETTELO

1. *Liite EM*
Energiaraaka-aineet ja -tuotteet
(1 artiklan 4 kohdan mukaisesti)
2. *Liite NI*
Energiaraaka-aineet ja -tuotteet, joita ei sovelleta määritelmään "taloudellinen toiminta energia-alalla"
(1 artiklan 5 kohdan mukaisesti)
3. *Liite TRM*
Ilmoittaminen ja vaiheittainen poistaminen (TRIMS)
(5 artiklan 4 kohdan mukaisesti)
4. *Liite N*
Luettelo sopimuspuolista, jotka pyytävät, että kauttakuljetus koskisi vähintään kolmea eri aluetta
(7 artiklan 10 kohdan a alakohdan mukaisesti)
5. *Liite VC*
Luettelo sopimuspuolista, jotka ovat vapaaehtoisesti sitoutuneet noudattamaan 10 artiklan 3 kohtaa
(10 artiklan 6 kohdan mukaisesti)
6. *Liite ID*
Luettelo sopimuspuolista, jotka eivät salli investoijan viedä samaa riitaa kansainvälisen välitysmenettelyn ratkaistavaksi myöhemmässä vaiheessa 26 artiklan mukaisesti
(26 artiklan 3 kohdan b alakohdan i alakohdan mukaisesti)
7. *Liite IA*
Luettelo sopimuspuolista, jotka eivät salli investoijan tai sopimuspuolen viedä 10 artiklan 1 kohdan viimeistä virkettä koskevaa riitaa kansainvälisen välitysmenettelyn ratkaistavaksi
(26 artiklan 3 kohdan c alakohdan ja 27 artiklan 2 kohdan mukaisesti)
8. *Liite P*
Erityinen alueellinen riitojen ratkaisumenettely
(27 artiklan 3 kohdan i alakohdan mukaisesti)
9. *Liite G*
GATT-sopimuksen ja sen liiteasiakirjojen määräysten soveltamista koskevat poikkeukset ja säännöt
(29 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti)

ANNEXES TO THE ENERGY CHARTER TREATY

TABLE OF CONTENTS

1. *Annex EM*
Energy materials and products
(In accordance with Article 1(4)) 6
2. *Annex NI*
Non-applicable energy materials and products for definition of "economic activity in the energy sector"
(In accordance with Article 1(5)) 10
3. *Annex TRM*
Notification and phase-out (TRIMS)

(In accordance with Article 5(4)) 11
4. *Annex N*
List of Contracting Parties requiring at least 3 separate areas to be involved in a transit
(In accordance with Article 7(10)(a)) 14
5. *Annex VC*
LIST OF Contracting Parties which have made voluntary binding commitments in respect of Article 10(3)
(In accordance with Article 10(6)) 15
6. *Annex ID*
List of Contracting Parties not allowing an investor to resubmit the same dispute to international arbitration at a later stage under Article 26

(In accordance with Article 26(3)(b)(i)) 16
7. *Annex IA*
List of Contracting Parties not allowing an investor or contracting party to submit a dispute concerning the last sentence of Article 10(1) to international arbitration
(In accordance with Articles 26(3)(c) and 27(2)) 18
8. *Annex P*
Special sub-national dispute procedure
(In accordance with Article 27(3)(i)) 19
9. *Annex G*
Exceptions and rules governing the application of the provisions of the GATT and related instruments

(In accordance with Article 29(2)(a)) 22

10. *Liite TFU*
Entisen Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton valtioiden välisiä kauppasopimuksia koskevat määräykset
(29 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti)
11. *Liite D*
Kauppaan liittyvien riitojen ratkaisua koskevat väliaikaiset määräykset
(29 artiklan 7 kohdan mukaisesti)
12. *Liite B*
Peruskirjasta johtuvien kulujen jakamista koskeva kaava
(37 artiklan 3 kohdan mukaisesti)
13. *Liite PA*
Luettelo allekirjoittajista, jotka eivät hyväksy 45 artiklan 3 kohdan b alakohdan väliaikaista soveltamista
(45 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti)
14. *Liite T*
Sopimuspuolten hyväksymät siirtymäkauden toimenpiteet
(32 artiklan 1 kohdan mukaisesti)
10. *Annex TFU*
Provisions regarding trade agreements between states which were constituent parts of the former union of Soviet Socialist Republics
(In accordance with Article 29(2)(b)) 29
11. *Annex D*
Interim provisions for trade dispute settlement
(In accordance with Article 29(7)) 32
12. *Annex B*
Formula for allocating charter costs
(In accordance with Article 37(3)) 43
13. *Annex PA*
List of signatories which do not accept the provisional application obligation of Article 45(3)(b)
(In accordance with Article 45(3)(c)) 44
14. *Annex T*
Contracting Parties transitional measures
(In accordance with Article 32(1)) 45

1. Liite EM

ENERGIARAACA-AINEET JA -TUOTTEET

(1 artiklan 4 kohdan mukaisesti)

Ydinenergia

- 2612 Uraani- ja toriummalmit ja -rikasteet.
 2612 10 Uraanimalmi ja -rikasteet.
 2612 20 Toriummalmit ja -rikasteet.
 2844 Radioaktiiviset kemialliset alkuaineet ja radioaktiiviset isotoopit (myös halkeamiskelpoiset ja hyötöaineena käytettävät kemialliset alkuaineet ja isotoopit) sekä niiden yhdisteet; näitä tuotteita sisältävät seokset ja jätteet.
 2844 10 Luonnonuraani ja sen yhdisteet.
 2844 20 U-235-rikasteinen uraani ja sen yhdisteet; plutonium ja sen yhdisteet.
 2844 30 U-235:n suhteen köyhdytetty uraani ja sen yhdisteet; torium ja sen yhdisteet.
 2844 40 Radioaktiiviset alkuaineet, isotoopit ja yhdisteet, muut kuin alanimikkeisiin 2844 10, 2844 20 tai 2844 30 kuuluvat.
 2844 50 Ydinreaktorien käytetyt (säteilötetyt) polttoaine-elementit (panokset).
 2845 10 Raskasvesi (deuteriumoksidi).

Hiili, maakaasu, öljy ja öljytuotteet, sähköenergia

- 2701 Kivihiili, brikitit ja niiden kaltaiset kivihiilestä valmistetut kiinteät polttoaineet.
 2702 Ruskohiili, myös yhteenpuristettu, ei kuitenkaan gagaatti (jet).
 2703 Turve (myös turvepehku), myös yhteenpuristettu.
 2704 Kivihiilestä, ruskohiilestä tai turpeesta saatu koksi ja puolikoksi, myös yhteenpuristettu; retortihiili.
 2705 Kivihiilikaasu, vesikaasu, generaattorikaasu ja niiden kaltaiset kaasut, ei kuitenkaan maaöljykaasut ja muut kaasumaiset hiilivedyt.
 2706 Kivihiili-, ruskohiili- ja turveterva sekä muu kivennäisterva, myös vedetön tai osittain tislattu, myös ns. preparoitu terva.
 2707 Öljyt ja muut korkean lämpötilan kivihiilitervan tislauustuotteet; niiden kaltaiset tuotteet, joissa aromaattisten ainesosien paino on suurempi kuin muiden kuin aromaattisten ainesosien paino (esimerkiksi bentsoli, toluoli, ksyloli, naftaleeni, muut aromaattiset hiilivetyseokset, fenolit, kreosoottiöljyt ja muut).
 2708 Piki ja pikikoksi, kivihiilitervasta ja muusta kivennäistervasta saatu.
 2709 Maaöljyt ja bitumisista kivennäisistä saadut öljyt, raa'at.
 2710 Maaöljyt ja bitumisista kivennäisistä saadut öljyt, muut kuin raa'at.
 2711 Maaöljykaasut ja muut kaasumaiset hiilivedyt:
 nestemäisinä:
 — maakaasu
 — propaani
 — butaanit
 — eteeni, propeni, buteeni ja butadieeni (2711 14)
 — muut,
 kaasumaisessa tilassa:
 — luonnonkaasu eli maakaasu,
 — muut.

1. *Annex EM***ENERGY MATERIALS AND PRODUCTS**

(In accordance with Article 1(4))

Nuclear energy

- 26.12 Uranium or thorium ores and concentrates.
- 26.12.10 Uranium ores and concentrates.
- 26.12.20 Thorium ores and concentrates.
- 28.44 Radioactive chemical elements and radioactive isotopes (including the fissile or fertile chemical elements and isotopes) and their compounds; mixtures and residues containing these products.
- 28.44.10 Natural uranium and its compounds.
- 28.44.20 Uranium enriched in U235 and its compounds; plutonium and its compounds.
- 28.44.30 Uranium depleted in U235 and its compounds; thorium and its compounds.
- 28.44.40 Radioactive elements and isotopes and radioactive compounds other than 28.44.10, 28.44.20 or 28.44.30.
- 28.44.50 Spent (irradiated) fuel elements (cartridges) of nuclear reactors.
- 28.45.10 Heavy water (deuterium oxide).

Coal, Natural Gas, Petroleum and Petroleum Products, Electrical Energy

- 27.01 Coal, briquettes, ovoids and similar solid fuels manufactured from coal.
- 27.02 Lignite, whether or not agglomerated excluding jet.
- 27.03 Peat (including peat litter), whether or not agglomerated.
- 27.04 Coke and semi-coke of coal, of lignite or of peat, whether or not agglomerated; retort carbon.
- 27.05 Coal gas, water gas, producer gas and similar gases, other than petroleum gases and other gaseous hydrocarbons.
- 27.06 Tar distilled from coal, from lignite or from peat, and other mineral tars, whether or not dehydrated or partially distilled, including reconstituted tars.
- 27.07 Oils and other products of the distillation of high temperature coal tar; similar products in which the weight of the aromatic constituents exceeds that of the non-aromatic constituents (e.g., benzole, toluole, xylol, naphtalene, other aromatic hydrocarbon mixtures, phenols, creosote oils and others).
- 27.08 Pitch and pitch coke, obtained from coal tar or from other mineral tars.
- 27.09 Petroleum oils and oils obtained from bituminous minerals, crude.
- 27.10 Petroleum oils and oils obtained from bituminous minerals, other than crude.
- 27.11 Petroleum gases and other gaseous hydrocarbons
 - Liquified:
 - natural gas
 - propane
 - butanes
 - ethylene, propylene, butylene and butadiene (27.11.14)
 - other
 - In gaseous state:
 - natural gas
 - other

- 2713 Maaöljykoksi, maaöljybitumi ja muut maaöljyjen tai bitumisista kivennäisistä saatujen öljyjen jätetuotteet.
- 2714 Luonnonbitumi ja -asfaltti; bitumi- tai öljyliuske ja bitumipitoinen hiekka; asfalttiitit ja asfalttikivi.
- 2715 Luonnonasfalttiin, luonnonbitumiin, maaöljybitumiin, kivennäistervaan tai kivennäistervapikeen perustuvat bitumiset seokset (esim. bitumimastiksi ja "cut-backs").
- 2716 Sähköenergia.

Muu energia

- 4401 10 Polttopuu rankoina, pölkkyyinä, halkoina, oksina, risukimppuina tai niiden kaltaisissa muodoissa.
- 4402 Puuhiili (myös kuori- ja pähkinähiili), myös yhteenpuristettu.

- 27.13 Petroleum coke, petroleum bitumen and other residues of petroleum oils or of oils obtained from bituminous minerals.
- 27.14 Bitumen and asphalt, natural; bituminous or oil shale and tar sands; asphaltites and asphaltic rocks.
- 27.15 Bituminous mixtures based on natural asphalt, on natural bitumen, on petroleum bitumen, on mineral tar or on mineral tar pitch (e.g., bituminous mastics, cut-backs).
- 27.16 Electrical energy.

Other Energy

- 44.01.10 Fuel wood, in logs, in billets, in twigs, in faggots or in similar forms.
- 44.02 Charcoal (including charcoal from shells or nuts), whether or not agglomerated.

2. Liite NI

ENERGIARAAKA-AINEET JA -TUOTTEET, JOITA EI SOVELLETA MÄÄRITELMÄÄN "TALOUDELLINEN TOIMINTA ENERGIA-ALALLA"

(1 artiklan 5 kohdan mukaisesti)

- 2707 Öljyt ja muut korkean lämpötilan kivihiilitervan tislauustuotteet; niiden kaltaiset tuotteet, joissa aromaattisten ainesosien paino on suurempi kuin muiden kuin aromaattisten ainesosien paino (esimerkiksi bentsoli, toluoli, ksyloli, naftaleeni, muut aromaattiset hiilivetyseokset, fenolit, kreosoottiöljyt ja muut).
- 4401 10 Polttopuu rankoina, pölkkyinä, halkoina, oksina, risukimppuina tai niiden kaltaisissa muodoissa.
- 4402 Puuhiili (myös kuori- ja pähkinähiili), myös yhteenpuristettu.

*2. Annex NI***NON-APPLICABLE ENERGY MATERIALS AND PRODUCTS FOR DEFINITION OF
"ECONOMIC ACTIVITY IN THE ENERGY SECTOR"**

(In accordance with Article 1(5))

- 27.07 Oils and other products of the distillation of high temperature coal tar; similar products in which the weight of the aromatic constituents exceeds that of the non-aromatic constituents (e.g., benzole, toluole, xylol, naphtalene, other aromatic hydrocarbon mixtures, phenols, creosote oils and others).
- 44.01.10 Fuel wood, in logs, in billets, in twigs, in faggots or in similar forms.
- 44.02 Charcoal (including charcoal from shells or nuts), whether or not agglomerated.

3. Liite TRM

ILMOITTAMINEN JA VAIHEITTAINEN POISTAMINEN (TRIMS)

(5 artiklan 4 kohdan mukaisesti)

1. Kukin sopimuspuoli ilmoittaa sihteeristölle kaikki kauppaan liittyvät investointitoimenpiteet, joita se soveltaa ja jotka eivät ole 5 artiklan määräysten mukaisia:

a) 90 päivän kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta, jos sopimuspuoli on GATTin osapuoli

tai

b) 12 kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta, jos sopimuspuoli ei ole GATTin osapuoli.

Kauppaan liittyvät yleisesti tai erityisesti sovellettavat investointitoimenpiteet sekä niiden olennainen sisältö ilmoitetaan.

2. Jos kauppaan liittyviä investointitoimenpiteitä sovelletaan harkintavallan nojalla, ilmoitetaan jokainen yksittäinen soveltamistauus. Mitään tietoa, joka voi vahingoittaa yksittäisten yritysten laillisia kaupallisia etuja, ei tarvitse tuoda ilmi.

3. Kukin sopimuspuoli poistaa kaikki kauppaan liittyvät investointitoimenpiteet, joista on ilmoitettu 1 kohdan mukaan

a) kahden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta, jos sopimuspuoli on GATTin osapuoli

tai

b) kolmen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta, jos sopimuspuoli ei ole GATTin osapuoli.

4. Edellä 3 kohdassa tarkoitetun ajanjakson kuluessa sopimuspuoli ei saa muuttaa kauppaan liittyvän 1 kohdan mukaisesti ilmoitetun investointitoimenpiteen ehtoja suhteessa niihin, jotka olivat käytössä tämän sopimuksen voimaantulopäivänä tavalla, joka lisäisi riskiä tämän sopimuksen 5 artiklan määräysten kanssa.

5. Sen estämättä, mitä tämän liitteen 4 kohdassa määrätään, sopimuspuoli voi soveltaa tätä kauppaan liittyvää investointitoimen-

3. Annex TRM

NOTIFICATION AND PHASE-OUT (TRIMs)

(In accordance with Article 5(4))

(1) Each Contracting Party shall notify to the Secretariat all trade-related investment measures which it applies that are not in conformity with the provisions of Article 5, within:

(a) 90 days after the entry into force of this Treaty if the Contracting Party is a party to the GATT; or

(b) 12 months after the entry into force of this Treaty if the Contracting Party is not a party to the GATT.

Such trade-related investment measures of general or specific application shall be notified along with their principal features.

(2) In the case of trade-related investment measures applied under discretionary authority, each specific application shall be notified. Information that would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises need not be disclosed.

(3) Each Contracting Party shall eliminate all trade-related investment measures which are notified under paragraph (1) within:

(a) two years from the date of entry into force of this Treaty if the Contracting Party is a party to the GATT; or

(b) three years from the date of entry into force of this Treaty if the Contracting Party is not a party to the GATT.

(4) During the applicable period referred to in paragraph (3) a Contracting Party shall not modify the terms of any trade-related investment measure which it notifies under paragraph (1) from those prevailing at the date of entry into force of this Treaty so as to increase the degree of inconsistency with the provisions of Article 5 of this Treaty.

(5) Notwithstanding the provisions of paragraph (4), a Contracting Party, in order not to disadvantage established enterprises which

pidettä uuteen investointiin poistamisvaiheen aikana, jotta 1 kohdan mukaisesti ilmoitetun kaupan liittyvän investointitoimenpiteen alaisina oleville vakiintuneille yrityksille ei koituisi haittaa, jos

a) kyseisen investoinnin tuotteet ovat vakiintuneiden yritysten tuotteiden kaltaisia

ja

b) tämä soveltaminen on välttämätöntä kilpailuolosuhteiden vääristymien estämiseksi uuden investoinnin ja vakiintuneiden yritysten välillä.

Kaikki uuteen investointiin sovellettavat kaupan liittyvät investointitoimenpiteet ilmoitetaan sihteerille. Kilpailuvaikutuksen kannalta kyseisen kaupan vaikuttavan investointitoimenpiteen ehtojen on oltava samanarvoiset kuin vakiintuneisiin yrityksiin sovellettavat ja toimenpide lakkautetaan samaan aikaan.

6. Jos jäsenvaltio tai alueellinen taloudellinen yhdistymisjärjestö liittyy tähän sopimukseen sen voimaantulon jälkeen,

a) edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu ilmoittaminen suoritetaan jälkimmäisenä 1 kohdan mukaan sovellettavana päivänä tai liittymisasiakirjan tallettämispäivänä

ja

b) poistamisvaihe päättyy jälkimmäisenä 3 kohdan mukaan sovellettavista päivistä tai päivänä, jona sopimus tulee voimaan kyseisen valtion tai alueellisen taloudellisen yhdistymisjärjestön osalta.

are subject to a trade-related investment measure notified under paragraph (1), may apply during the phase-out period the same trade-related investment measure to a new Investment where:

(a) the products of such Investment are like products to those of the established enterprises; and

(b) such application is necessary to avoid distorting the conditions of competition between the new Investment and the established enterprises.

Any trade-related investment measure so applied to a new Investment shall be notified to the Secretariat. The terms of such a trade-related investment measure shall be equivalent in their competitive effect to those applicable to the established enterprises, and it shall be terminated at the same time.

(6) Where a state or Regional Economic Integration Organization accedes to this Treaty after the Treaty has entered into force:

(a) the notification referred to in paragraphs (1) and (2) shall be made by the later of the applicable date in paragraph (1) or the date of deposit of the instrument of accession; and

(b) the end of the phase-out period shall be the later of the applicable date in paragraph (3) or the date on which the Treaty enters into force for that state or Regional Economic Integration Organization.

4. *Liite N***LUETTELO SOPIMUSPUOLISTA,
JOTKA PYYTÄVÄT, ETTÄ KAUTTA-
KULJETUS KOSKISI VÄHINTÄÄN
KOLMEA ERI VYÖHYKETTÄ**

(7 artiklan 10 kohdan a alakohdan mukaan)

1. Kanada ja Amerikan yhdysvallat.

4. *Annex N***LIST OF CONTRACTING PARTIES
REQUIRING AT LEAST 3 SEPARATE
AREAS TO BE INVOLVED
IN A TRANSIT**

(In accordance with Article 7(10)(a))

1. Canada and United States of America

5. *Liite VC*

**LUETTELO SOPIMUSPUOLISTA,
JOTKA OVAT VAPAAEHTOISESTI
SITOUTUNEET NOUDATTAMAAN
10 ARTIKLAN 3 KOHTAA**

(10 artiklan 6 kohdan mukaisesti)

5. *Annex VC*

**LIST OF CONTRACTING PARTIES
WHICH HAVE MADE VOLUNTARY
BINDING COMMITMENTS
IN RESPECT OF ARTICLE 10(3)**

(In accordance with Article 10(6))

6. Liite ID

**LUETTELO SOPIMUSPUOLISTA,
JOTKA EIVÄT SALLI INVESTOIJAN
VIEDÄ SAMAA RIITAA KANSAIN-
VALISEN VÄLITYSMENETTELYN
RATKAISTAVAKSI MYÖHEMMÄSSÄ
VAIHEESSA 26 ARTIKLAN
MUKAISESTI**

(26 artiklan 3 kohdan b alakohdan i alakohdan mukaisesti)

1. Australia
2. Azerbaidžan
3. Bulgaria
4. Kanada
5. Kroatia
6. Kypros
7. Tšekin tasavalta
8. Euroopan yhteisöt
9. Suomi
10. Kreikka
11. Unkari
12. Irlanti
13. Italia
14. Japani
15. Kazakstan
16. Norja
17. Puola
18. Portugali
19. Romania
20. Venäjän federaatio
21. Slovenia
22. Espanja
23. Ruotsi
24. Amerikan yhdysvallat

6. Annex ID

**LIST OF CONTRACTING PARTIES
NOT ALLOWING AN INVESTOR
TO RESUBMIT THE SAME DISPUTE
TO INTERNATIONAL ARBITRATION
AT A LATER STAGE UNDER
ARTICLE 26**

(In accordance with Article 26(3)(b)(i))

1. Australia
2. Azerbaijan
3. Bulgaria
4. Canada
5. Croatia
6. Cyprus
7. The Czech Republic
8. European Communities
9. Finland
10. Greece
11. Hungary
12. Ireland
13. Italy
14. Japan
15. Kazakhstan
16. Norway
17. Poland
18. Portugal
19. Romania
20. The Russian Federation
21. Slovenia
22. Spain
23. Sweden
24. United States of America

7. Liite IA

**LUETTELO SOPIMUSPUOLISTA,
JOTKA EIVÄT SALLI INVESTOIJAN
TAI SOPIMUSPUOLEN VIEDÄ
10 ARTIKLAN 1 KOHDAN VIIMEISTÄ
VIRKETTÄ KOSKEVAA RIITAA
KANSAINVÄLISEN VÄLITYS-
MENETTELYN RATKAISTAVAKSI**

(26 artiklan 3 kohdan c alakohdan ja
27 artiklan 2 kohdan mukaisesti)

1. Australia
2. Kanada
3. Unkari
4. Norja

7. Annex IA

**LIST OF CONTRACTING PARTIES
NOT ALLOWING AN INVESTOR OR
CONTRACTING PARTY TO SUBMIT A
DISPUTE CONCERNING THE LAST
SENTENCE OF ARTICLE 10(1)
TO INTERNATIONAL ARBITRATION**

(In accordance with Articles 26(3)(c)
and 27(2))

1. Australia
2. Canada
3. Hungary
4. Norway

8. *Liite P***ERITYINEN ALUEELLINEN RIITOJEN
RATKAISUMENETTELY**

(27 artiklan 3 kohdan i alakohdan mukaisesti)

I OSA

1. Kanada
2. Australia

II OSA

1. Milloin tuomioistuin ratkaisussaan katsoo, että sopimuspuolen alueellisen tai paikallisen hallintoelimen tai viranomaisen, jäljempänä 'vastuunalainen osapuoli' soveltama toimenpide ei ole sopimuksen määräyksen mukainen, vastuunalainen osapuoli toteuttaa kaikki mahdolliset asianmukaiset toimenpiteet sopimuksen noudattamisen varmistamiseksi kyseisen toimenpiteen osalta.

2. Vastuunalainen osapuoli ilmoittaa sihteeristölle kirjallisesti aikeistaan sopimuksen noudattamiseksi kyseisen toimenpiteen osalta 30 päivän kuluessa ratkaisun antamisesta. Sihteeristö toimittaa ilmoituksen peruskirjaa käsittelevälle konferenssille aikaisimmassa sopivassa tilaisuudessa, kuitenkin viimeistään ilmoituksen vastaanottamista seuraavan peruskirjaa käsittelevän konferenssin kokouksen aikana. Jos välittömän noudattamisen takaaminen ei ole käytännössä mahdollista, vastuunalaisella osapuolella on oltava kohtuullinen määräaika noudattamisen toteuttamiseksi. Riidan osapuolet sopivat kyseisestä kohtuullisesta määräajasta. Jos asiasta ei voida päästä sopimukseen, vastuunalainen osapuoli ehdottaa kohtuullista määräaika peruskirja-konferenssin hyväksyttäväksi.

3. Kun vastuunalainen osapuoli ei kykene varmistamaan noudattamista kyseisen toimenpiteen osalta kohtuullisen määräajan perusteella, se pyrkii sopimaan riidan toisena osapuolena olevan sopimuspuolen pyynnöstä ja tämän kanssa, jäljempänä "vahinkoa kärsinyt osapuoli", asianmukaisesta korvaukses-

8. *Annex P***SPECIAL SUB-NATIONAL DISPUTE
PROCEDURE**

(In accordance with Article 27(3)(i))

PART I

1. Canada
2. Australia

PART II

(1) Where, in making an award, the tribunal finds that a measure of a regional or local government or authority of a Contracting Party (hereinafter referred to as the "Responsible Party") is not in conformity with a provision of this Treaty, the Responsible Party shall take such reasonable measures as may be available to it to ensure observance of the Treaty in respect of the measure.

(2) The Responsible Party shall, within 30 days from the date the award is made, provide to the Secretariat written notice of its intentions as to ensuring observance of the Treaty in respect of the measure. The Secretariat shall present the notification to the Charter Conference at the earliest practicable opportunity, and no later than the meeting of the Charter Conference following receipt of the notice. If it is impracticable to ensure observance immediately, the Responsible Party shall have a reasonable period of time in which to do so. The reasonable period of time shall be agreed by both parties to the dispute. In the event that such agreement is not reached, the Responsible Party shall propose a reasonable period for approval by the Charter Conference.

(3) Where the Responsible Party fails, within the reasonable period of time, to ensure observance in respect of the measure, it shall at the request of the other Contracting Party party to the dispute (hereinafter referred to as the "Injured Party") endeavour to agree with the Injured Party on appropriate compensation

ta molempia osapuolia tyydyttäväksi riidan ratkaisuksi.

4. Jos tyydyttävästä korvauksesta ei ole sovittu 20 päivän kuluessa vahinkoa kärsineen osapuolen pyynnöstä, vahinkoa kärsinyt osapuoli voi peruskirjaa käsittelevän konferenssin suostumuksella peruuttaa sellaiset vastuunalaiseen osapuoleen kohdistuvat sopimusvelvoitteet, joiden se katsoo vastaavan niitä, jotka siltä kyseisen toimenpiteen seurauksena on evätty, siihen asti kunnes sopimuspuolet pääsevät sopimukseen riitansa ratkaisusta tai kyseinen toimenpide on saatettu sopimuksen mukaiseksi.

5. Harkitessaan peruutettavia velvoitteita vahinkoa kärsinyt osapuoli soveltaa seuraavia periaatteita ja menettelyjä:

a) Loukattu osapuoli pyrkii aluksi peruuttamaan velvoitteita, jotka koskevat samaa sopimuksen osaa, jonka osalta tuomioistuin on todennut rikkomuksen.

b) Jos loukattu osapuoli ei pidä samaan sopimuksen osaan kuuluvien velvoitteiden peruuttamista mahdollisena tai tehokkaana, se voi pyrkiä peruuttamaan muihin sopimuksen osiin kuuluvia velvoitteita. Jos loukattu osapuoli päättää pyytää oikeutta peruuttaa velvoitteet tämän kohdan perusteella, se ilmoittaa pyynnön perusteet peruskirjaa käsittelevälle konferenssille osoitetussa lupahakemuksessa.

6. Vastuunalaisen osapuolen kirjallisesti vahinkoa kärsineelle osapuolelle ja ratkaisun antaneen tuomioistuimen puheenjohtajalle osoittaman pyynnön perusteella tuomioistuin määrittää, onko loukatun osapuolen peruuttamien velvoitteiden taso kohtuuton ja jos, niin miltä osin. Jos tuomioistuinta ei voida kutsua koolle uudelleen, määrittämisen suorittaa yksi tai useampi pääsihteerin nimittämä sovittelija. Tämän kohdan mukaan suoritettava määrittäminen on tehtävä 60 päivän kuluessa tuomioistuimelle esitetystä pyynnöstä tai pääsihteerin suorittamasta nimityksestä. Lopullista ja sitovaa määräysratkaisua odottaessa velvoitteita ei saa peruuttaa.

7. Peruuttaessaan velvoitteita vastuunalaista osapuolta kohtaan vahinkoa kärsinyt osapuoli pyrkii kaikin mahdollisin keinoin olemaan vaikuttamatta kielteisesti muiden sopimuspuolten sopimuksen nojalla nauttimiin oikeuksiin.

as a mutually satisfactory resolution of the dispute.

(4) If no satisfactory compensation has been agreed within 20 days of the request of the Injured Party, the Injured Party may with the authorization of the Charter Conference suspend such of its obligations to the Responsible Party under the Treaty as it considers equivalent to those denied by the measure in question, until such time as the Contracting Parties have reached agreement on a resolution of their dispute or the non-conforming measure has been brought into conformity with the Treaty.

(5) In considering what obligations to suspend, the Injured Party shall apply the following principles and procedures:

(a) The Injured Party should first seek to suspend obligations with respect to the same Part of the Treaty as that in which the tribunal has found a violation.

(b) If the Injured Party considers that it is not practicable or effective to suspend obligations with respect to the same Part of the Treaty, it may seek to suspend obligations in other Parts of the Treaty. If the Injured Party decides to request authorization to suspend obligations under this subparagraph, it shall state the reasons therefor in its request to the Charter Conference for authorization.

(6) On written request of the Responsible Party, delivered to the Injured Party and to the President of the tribunal that rendered the award, the tribunal shall determine whether the level of obligations suspended by the Injured Party is excessive, and if so, to what extent. If the tribunal cannot be reconstituted, such determination shall be made by one or more arbitrators appointed by the Secretary-General. Determinations pursuant to this paragraph shall be completed within 60 days of the request to the tribunal or the appointment by the Secretary-General. Obligations shall not be suspended pending the determination, which shall be final and binding.

(7) In suspending any obligations to a Responsible Party, an Injured Party shall make every effort not to affect adversely the rights under the Treaty of any other Contracting Party.

9. Liite G

**GATT-SOPIMUKSEN JA SEN
LIITEASIAKIRJOJEN MÄÄRÄYSTEN
SOVELTAMISTA KOSKEVAT
POIKKEUKSET JA SÄÄNNÖT**

(29 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti)

1. Seuraavia GATT 1947 -sopimuksen ja sen liiteasiakirjojen määräyksiä ei sovelleta 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti:

**a) Tullitariffeja ja kauppaa koskeva yleis-
sopimus (GATT)**

II	Myönnytysluettelot (ja tullitariffeja ja kauppaa koskevaan yleissopimukseen liittyvät luettelot)
IV	Elokuvafilmejä koskevia erikoismääräyksiä
XV	Valuuttajärjestelyt
XVIII	Valtion taloudelliseen kehitykseen suuntaama tuki
XXII	Neuvottelut
XXIII	Mitätöiminen ja huonontaminen
XV	Sopimuspuolten yhteiset toimet
XXVI	Hyväksyminen, voimaantulo ja rekisteröinti
XVII	Myönnytysten väliaikainen epäminen tai peruuttaminen
XVIII	Luetteloiden muuttaminen
XVIII bis	Tariffineuvottelut
XXIV	Tämän sopimuksen suhde Havannan peruskirjaan
XXX	Muutokset
XXXI	Irtisanominen
XXXII	Sopimuspuolet
XXXIII	Liittyminen
XXXV	Sopimuksen soveltamatta jättäminen tiettyjen sopimuspuolten kesken
XXXVI	Periaatteet ja tavoitteet
XXXVII	Sitoumukset
XXXVIII	Yhteiset toimet
LIITE H	Liittyen XXVI artiklaan
LIITE I	Huomautuksia ja lisämääräyksiä (liittyen edellä mainittuihin GATT-artikloihin)

9. Annex G

**EXCEPTIONS AND RULES
GOVERNING THE APPLICATION
OF THE PROVISIONS OF THE GATT
AND RELATED INSTRUMENTS**

(In accordance with Article 29(2)(a))

(1) The following provisions of GATT 1947 and Related Instruments shall not be applicable under Article 29(2)(a):

(a) General Agreement on Tariffs and Trade

II	Schedules of Concessions (and the Schedules to the General Agreement on Tariffs and Trade)
IV	Special Provisions relating to Cinematographic Films
XV	Exchange Arrangements
XVIII	Governmental Assistance to Economic Development
XXII	Consultation
XXIII	Nullification or Impairment
XXV	Joint Action by the Contracting Parties
XXVI	Acceptance. Entry into Force and Registration
XXVII	Withholding or Withdrawal of Concessions
XXVIII	Modification of Schedules
XXVIIIbis	Tariff Negotiations
XXIX	The relation of this Agreement to the Havana Charter
XXX	Amendments
XXXI	Withdrawal
XXXII	Contracting Parties
XXXIII	Accession
XXXV	Non-application of the Agreement between particular Contracting Parties
XXXVI	Principles and Objectives
XXXVII	Commitments
XXXVIII	Joint Action
Annex H	Relating to Article XXVI
Annex I	Notes and Supplementary Provisions (related to above GATT articles)

Suojatoimenpiteet kehitystarkoituksiin
Sopimus ilmoittamisesta, neuvotteluista, riitojen ratkaisusta ja valvonnasta.

b) Liitetyt asiakirjat

i) *Kaupan teknisiä esteitä koskeva sopimus (standardeja koskeva koodi)*

Johdanto (1, 8 ja 9 kohdat)

- 1.3. Yleiset määräykset
- 2.6.4. Teknisten määräysten ja standardien laadinta, hyväksyminen ja soveltaminen keskushallinnon elinten toimesta
- 10.6. Teknisistä määräyksistä, standardeista ja varmentamisjärjestelmistä tiedottaminen
- 11. Tekninen apu muille sopimuspuolille
- 12. Kehitysmaiden erityis- ja erilliskohdeltu
- 13. Kaupan teknisten esteiden komitea
- 14. Neuvottelut ja riitojen ratkaiseminen
- 15. Loppumääräykset

Liite 2 Tekniset asiantuntijaryhmät

Liite 3 Paneelit

ii) *Sopimus julkisista hankinnoista*

iii) *Sopimus VI, XVI ja XXIII artiklan tulkinnasta ja soveltamisesta (tukitoimenpiteet ja tasoitustullit)*

- 10. Eräiden alkutuotteiden vientituki
- 12. Neuvottelut
- 13. Sovittelu, riitojen ratkaiseminen ja oikeutetut vastatoimet
- 14. Kehitymaat
- 16. Vientituki- ja tasoituskomitea
- 17. Sovittelu
- 18. Riitojen ratkaiseminen
- 19.2. Hyväksyminen ja liittyminen
- 19.4. Voimaantulo
- 19.5.a) Kansallinen lainsäädäntö
- 19.6. Uudelleentarkastelu
- 19.7. Muutokset
- 19.8. Irtisanominen
- 19.9. Sopimuksen soveltamatta jättäminen tiettyjen sopimuspuolten välillä

Safeguard Action for Development Purposes
Understanding Regarding Notification, Consultation, Dispute Settlement and Surveillance.

(b) Related Instruments

(i) *Agreement on Technical Barriers to Trade (Standards Code)*

Preamble (paragraphs 1, 8, 9)

- 1.3. General provisions
- 2.6.4. Preparation, adoption and application of technical regulations and standards by central government bodies
- 10.6. Information about technical regulations, standards and certification systems
- 11. Technical assistance to other Parties
- 12. Special and differential treatment of developing countries
- 13. The Committee on Technical Barriers to Trade
- 14. Consultation and dispute settlement
- 15. Final provisions (other than 15.5 and 15.13)

Annex 2 Technical Expert Groups

Annex 3 Panels

(ii) *Agreement on Government Procurement*

(iii) *Agreement on Interpretation and Application of Articles VI, XVI and XXIII (Subsidies and Countervailing Measures)*

- 10. Export subsidies on certain primary products
- 12. Consultations
- 13. Conciliation, dispute settlement and authorized counter measures
- 14. Developing countries
- 16. Committee on Subsidies and Countervailing Measures
- 17. Conciliation
- 18. Dispute settlement
- 19.2. Acceptance and accession
- 19.4. Entry into force
- 19.5(a) National legislation
- 19.6. Review
- 19.7. Amendments
- 19.8. Withdrawal
- 19.9. Non-application of this Agreement between particular signatories

- 19.11. Sihteeristö
- 19.12. Tallettaminen
- 19.13. Rekisteröinti

- 19.11. Secretariat
- 19.12. Deposit
- 19.13. Registration

iv) *Sopimus VII artiklan soveltamisesta (Tullausarvo)*

(iv) *Agreement on Implementation of Article VII (Customs Valuation)*

- 1.2. b) iv) Kauppa-arvo
- 11.1. Tullausarvon määrittäminen
- 14. Liitteiden soveltaminen (viimeinen virke)
- 18. Instituutiot (Tullausarvokomitea)
- 19. Neuvottelut
- 20. Riitojen ratkaiseminen
- 21. Kehitysmaiden erityis- ja erilliskohdellu
- 22. Hyväksyminen ja liittyminen
- 24. Voimaantulo
- 25.1. Kansallinen lainsäädäntö
- 26. Tarkastelu
- 27. Muutokset
- 28. Irtsanomien
- 29. Sihteeristö
- 30. Tallettaminen
- 31. Rekisteröinti
- Liite II Tekninen tullausarvokomitea

Liite III Tilapäiset paneelit
Pöytäkirja VII artiklan soveltamista koskevaan sopimukseen (lukuunottamatta 1.7 ja 1.8; soveltuvine johdanto-osineen)

v) *Sopimus hallintomenettelyistä tuontilensioinnissa*

- 1.4. Yleiset määräykset (viimeinen virke)
- 2.2. Automaattinen tuontilensiointi (alahuomautus 2)
- 4. Instituutiot, neuvottelemine ja riitojen ratkaiseminen
- 5. Loppumääräykset (lukuunottamatta 2 kohtaa)

vi) *Sopimus VI artiklan soveltamisesta (polkumyynnin ehkäisemistä koskeva koodi)*

- 13. Kehitysmaat
- 14. Polkumyöntikomitea
- 15. Neuvottelut, sovittelu ja riitojen ratkaiseminen
- 16. Loppumääräykset (lukuun ottamatta 1 ja 3 kohtaa)

- 1.2(b)(iv) Transaction value
- 11.1. Determination of customs value
- 14 Application of Annexes (second sentence)
- 18 Institutions (Committee on Customs Valuation)
- 19 Consultation
- 20 Dispute settlement
- 21 Special and differential treatment of developing countries
- 22 Acceptance and accession
- 24 Entry into force
- 25.1. National legislation
- 26 Review
- 27 Amendments
- 28 Withdrawal
- 29 Secretariat
- 30 Deposit
- 31 Registration

Annex II Technical Committee on Customs Valuation

Annex III Ad Hoc Panels

Protocol to the Agreement on Implementation of Article VII (except I.7 and I.8; with necessary conforming introductory language)

(v) *Agreement on Import Licensing Procedures*

- 1.4. General provisions (last sentence)
- 2.2. Automatic import licensing (footnote 2)
- 4 Institutions, consultation and dispute settlement
- 5 Final provisions (except paragraph 2)

(vi) *Agreement on Implementation of Article VI (Antidumping Code)*

- 13 Developing Countries
- 14 Committee on Anti-Dumping Practices
- 15 Consultation, Conciliation and Dispute Settlement
- 16 Final Provisions (except paragraphs 1 and 3)

- vii) *Kansainvälinen naudanlihasopimus* (vii) *Arrangement Regarding Bovine Meat*
- viii) *Kansainvälinen maitotuotesopimus* (viii) *International Dairy Arrangement*
- ix) *Siviili-ilma-alusten kauppaa koskeva sopimus* (ix) *Agreement on Trade in Civil Aircraft*
- x) *Julistus maksutasetarkoituksiin toteutetuista kauppatoimenpiteistä* (x) *Declaration on Trade Measures Taken for Balance-of-Payments Purposes.*
- c) Kaikki muut GATTin tai sen liiteasiakirjojen määräykset, jotka koskevat** (c) **All other provisions in the GATT or Related Instruments which relate to:**
- i) hallitusten avustusta kehitysmaiden taloudelliseen kehitykseen ja kohteluun, lukuun ottamatta erilliskohtelusta ja suosituimmuuskohtelusta, vastavuoroisuudesta ja kehitysmaiden täydestä osallistumisesta 28 päivänä marraskuuta 1979 tehdyn päätöksen (L/4903) 1—4 artiklaa,
- ii) asiantuntijakomiteoiden ja muiden lisäinstituutioiden perustamista ja toimintaa,
- iii) allekirjoittamista, liittymistä, voimaantuloa, irtisanomista, tallettamista ja rekisteröintiä,
- d) Kaikki sopimukset, järjestelyt, päätökset, tulkitsemismääräykset ja muut 1 kohdan a—c alakohdan määräysten mukaisesti toteutetut yhteiset toimenpiteet.** (d) **All agreements, arrangements, decisions, understandings or other joint action pursuant to the provisions listed in subparagraphs (a) to (c).**
2. Sopimuspuolet soveltavat ”Julistusta maksutasetarkoituksiin toteutetuista kauppatoimenpiteistä” GATTiin kuulumattomien sopimuspuolten toimenpiteisiin, jos muut tämän sopimuksen määräykset sallivat sen.
3. Tämän sopimuksen 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan sovellettavissa määräyksissä vaadittujen ilmoittamisten osalta
- a) GATTiin tai sen liiteasiakirjoihin kuulumattomat sopimuspuolet toimittavat ilmoituksensa sihteeristölle. Sihteeristö toimittaa ilmoituksista jäljennökset kaikille sopimuspuolille. Sihteeristölle osoitetut ilmoitukset laaditaan jollakin tämän sopimuksen todistusvoimaisista kielistä. Liiteasiakirjat voidaan toimittaa ainoastaan sopimuspuolen omalla kielellä.
- b) edellä a kohdassa annettuja määräyksiä ei sovelleta tämän sopimuksen sopimuspuoliin, jotka ovat myös GATTin ja sen liite-
- (i) governmental assistance to economic development and the treatment of developing countries, except for paragraphs (1) to (4) of the Decision of 28 November 1979 (L/4903) on Differential and more Favourable Treatment, Reciprocity and Fuller Participation of Developing Countries;
- (ii) the establishment or operation of specialist committees and other subsidiary institutions;
- (iii) signature, accession, entry into force, withdrawal, deposit and registration.
- (2) Contracting Parties shall apply the provisions of the ”Declaration on Trade Measures Taken for Balance-of-Payments Purposes” to measures taken by those Contracting Parties which are not parties to the GATT, to the extent practicable in the context of the other provisions of this Treaty.
- (3) With respect to notifications required by the provisions made applicable by Article 29(2)(a):
- (a) Contracting Parties which are not parties to the GATT or a Related Instrument shall make their notifications to the Secretariat. The Secretariat shall circulate copies of the notifications to all Contracting Parties. Notifications to the Secretariat shall be in one of the authentic languages of this Treaty. The accompanying documents may be solely in the language of the Contracting Party;
- (b) such requirements shall not apply to Contracting Parties to this Treaty which are also parties to the GATT and Related In-

asiakirjojen sopimuspuolia, joita koskevat eri määräykset ilmoittamisen osalta.

4. Ydinaineiden kauppaa voidaan ohjata tähän kohtaan liittyvillä sopimuksilla, joihin viitataan Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin päätösasiakirjan julistuksessa.

struments, which contain their own notification requirements.

(4) Trade in nuclear materials may be governed by agreements referred to in the Declarations related to this paragraph contained in the Final Act of the European Energy Charter Conference.

10. Liite TFU

**ENTISEN SOSIALISTISTEN
NEUVOSTOTASAVALTOJEN LIITON
VALTIOIDEN VÄLISIÄ KAUPPA-
SOPIMUKSIA KOSKEVAT
MÄÄRÄYKSET**

(29 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti)

1. Kaikki tämän sopimuksen allekirjoittavat ja siihen liittyvät sopimuspuolet ilmoittavat itse tai ilmoitus tehdään heidän nimissään kaikista 29 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetuista sopimuksista kirjallisesti sihteeristölle,

a) jos kyseinen sopimus on voimassa kolme kuukautta sen päivän jälkeen, jona ensimmäinen sopimuspuoli allekirjoittaa tai tallettaa sopimukseen liittymisestään tehdyt asiakirjat, viimeistään kuusi kuukautta allekirjoittamis- tai tallettamispäivän jälkeen

ja

b) jos sopimus tulee voimaan myöhemmin kuin edellä a kohdassa tarkoitettuna ajankohdana, tarvittavan ajan kuluessa ennen sopimuksen voimaantuloa, jotta muut valtiot tai alueelliset taloudelliset yhdistymisjärjestöt, jotka ovat allekirjoittaneet sopimuksen ja liittyneet siihen, jäljempänä "osapuolet, joita asia koskee", voisivat asianmukaisesti tarkistaa sopimuksen ja tehdä asiasta huomionsa kyseisille osapuolille ja peruskirjaa käsittelevälle konferenssille ennen kyseisen sopimuksen voimaantuloa.

2. Ilmoitukseen on sisällytettävä

a) jäljennökset sopimuksen alkuperäisteksteistä kaikilla allekirjoituskielillä,

b) mieluiten liitteen EM asetteluun mukainen selostus erityisistä energiaraaka-aineista ja -tuotteista, joihin sopimusta sovelletaan,

c) kutakin GATTin ja sen liiteasiakirjoja koskevaa määräystä erikseen koskeva 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukainen selitys olosuhteista, joiden vuoksi kyseisen sopimuksen sopimuspuolille on mahdotonta tai käytännössä soveltumatonta täysin noudataa tarkoitettua määräystä,

d) kunkin sopimuspuolen toteuttamat eri-

10. Annex TFU

**PROVISIONS REGARDING TRADE
AGREEMENTS BETWEEN STATES
WHICH WERE CONSTITUENT PARTS
OF THE FORMER UNION OF SOVIET
SOCIALIST REPUBLICS**

(In accordance with Article 29(2)(b))

(1) Any agreement referred to in Article 29(2)(b) shall be notified in writing to the Secretariat by or on behalf of all of the parties to such agreement which sign or accede to this Treaty:

(a) in respect of an agreement in force as of a date three months after the date on which the first of such parties signs or deposits its instrument of accession to the Treaty, no later than six months after such date of signature or deposit; and

(b) in respect of an agreement which enters into force on a date subsequent to the date referred to in subparagraph (a), sufficiently in advance of its entry into force for other states or Regional Economic Integration Organizations which have signed or acceded to the Treaty (hereinafter referred to as the "Interested Parties") to have a reasonable opportunity to review the agreement and make representations concerning it to the parties thereto and to the Charter Conference prior to such entry into force.

(2) The notification shall include:

(a) copies of the original texts of the agreement in all languages in which it has been signed;

(b) a description, by reference to the items included in Annex EM, of the specific Energy Materials and Products to which it applies;

(c) an explanation, separately for each relevant provision of the GATT and Related Instruments made applicable by Article 29(2)(a), of the circumstances which make it impossible or impracticable for the parties to the agreement to conform fully with that provision;

(d) the specific measures to be adopted by

tyistoimenpiteet edellä c kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden osalta

ja

e) selostus sopimuspuolten ohjelmista tämän sopimuksen vastaisten säästösten vaihteellaiseksi vähentämiseksi ja lopulliseksi poistamiseksi.

3. Edellä 1 kohdan mukaisesti ilmoitetun sopimuksen sopimuspuolet antavat osapuolille, joita asia koskee, kohtuullisen mahdollisuuden neuvotella niiden kanssa tällaisesta sopimuksesta, ja harkitsevat niiden esittämiä näkökohtia. Osapuolen, jota asia koskee, pyynnöstä peruskirjaa käsittelevä konferenssi tutkii sopimuksen ja voi antaa sitä koskevia suosituksia.

4. Peruskirjaa käsittelevä konferenssi tarkistaa säännöllisesti 1 kohdan mukaisesti ilmoitettujen sopimusten soveltamisen ja tapahtuneen kehityksen sopimuksen niiden määräysten poistamisessa, jotka eivät ole yhdenmukaisia GATTin ja sen liiteasiakirjojen määräysten kanssa, joita sovelletaan 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla. Osapuolen, jota asia koskee, pyynnöstä peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi antaa kyseistä sopimusta koskevia suosituksia.

5. Poikkeuksellisen kiireellisissä olosuhteissa 29 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettu sopimus voi tulla voimaan ilman 1 kohdan b alakohdassa ja 2 ja 3 kohdassa tarkoitettua ilmoittamista ja neuvotteluja, jos sopimuksesta ilmoitetaan ja annetaan mahdollisuus mainittuihin neuvotteluihin pikaisesti. Tällaisessa tapauksessa sopimuspuolet kuitenkin antavat säädetyn mukaisesti tiedoksi sopimustekstin 2 kohdan a alakohdan mukaisesti viipymättä sopimuksen voimaantulon jälkeen.

6. Sopimuspuolet, jotka ovat 29 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettun sopimuksen sopimuspuolia tai liittyvät kyseisen kaltaiseen sopimukseen, sitoutuvat rajoittamaan sen ristiriitaisuutta GATTin ja sen liiteasiakirjojen määräysten kanssa, jota sovelletaan 29 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla välttämättömiin tapauksiin erityisolosuhteiden huomioon ottamiseksi ja soveltamaan kyseistä sopimusta tavalla, joka mahdollisimman vähän poikkeaa mainituista määräyksistä. Sopimuspuolet tekevät kaikkensa toteuttaakseen korjaavat toimenpiteet osapuolten, joita asia koskee, huomioiden mukaisesti ja ottaen huomioon peruskirjaa käsittelevän konferenssin suositukset.

each party to the agreement to address the circumstances referred to in subparagraph (c); and

(e) a description of the parties' programmes for achieving a progressive reduction and ultimate elimination of the agreement's non-conforming provisions.

(3) Parties to an agreement notified in accordance with paragraph (1) shall afford to the Interested Parties a reasonable opportunity to consult with them with respect to such agreement, and shall accord consideration to their representations. Upon the request of any of the Interested Parties, the agreement shall be considered by the Charter Conference, which may adopt recommendations with respect thereto.

(4) The Charter Conference shall periodically review the implementation of agreements notified pursuant to paragraph (1) and the progress having been made towards the elimination of provisions thereof that do not conform with provisions of the GATT and Related Instruments made applicable by Article 29(2)(a). Upon the request of any of the Interested Parties, the Charter Conference may adopt recommendations with respect to such an agreement.

(5) An agreement described in Article 29(2)(b) may in case of exceptional urgency be allowed to enter into force without the notification and consultation provided for in subparagraph (1)(b), paragraphs (2) and (3), provided that such notification takes place and the opportunity for such consultation is afforded promptly. In such a case the parties to the agreement shall nevertheless notify its text in accordance with subparagraph (2)(a) promptly upon its entry into force.

(6) Contracting Parties which are or become parties to an agreement described in Article 29(2)(b) undertake to limit the non-conformities thereof with the provisions of the GATT and Related Instruments made applicable by Article 29(2)(a) to those necessary to address the particular circumstances and to implement such an agreement so as least to deviate from those provisions. They shall make every effort to take remedial action in light of representations from the Interested Parties and of any recommendations of the Charter Conference.

11. Liite D

**KAUPPAAN LIITTYVIEN RIITOJEN
RATKAISUA KOSKEVAT VÄLI-
AIKAISET MÄÄRÄYKSET**

(29 artiklan 7 kohdan mukaisesti)

1. a) Sopimuspuolet tekevät keskinäisissä suhteissaan parhaansa yhteistyön ja neuvottelujen avulla ratkaistakseen osapuolia tyydyttävällä tavalla kaikki sellaisiin olemassaoleviin toimenpiteisiin liittyvät riidat, jotka voivat olennaisesti vaikuttaa 5 ja 29 artiklan mukaisesti kauppaan sovellettavien määräysten noudattamiseen.

b) Kukin sopimuspuoli voi kirjallisesti pyytää miltä tahansa sopimuspuolelta neuvotteluja kaikista toisen sopimuspuolen olemassaolevista toimenpiteistä, joiden se katsoo voivan olennaisesti vaikuttaa 5 tai 29 artiklan mukaisesti kauppaan sovellettavien määräysten noudattamiseen. Neuvotteluja pyytävä sopimuspuoli täsmentää mahdollisimman tarkasti valituksen kohteena olevan toimenpiteen ja ilmoittaa asian kannalta olennaisina pitämänsä 5 tai 29 artiklan ja GATTin tai sen liiteasiakirjojen määräykset. Tämän kohdan mukaiset neuvottelupyynnöt ilmoitetaan sihteeristölle, joka antaa sopimuspuolille säännöllisesti tiedon ilmoitetuista, käynnissä olevista neuvotteluista.

c) Kukin sopimuspuoli käsittelee luottamukselliseksi tai suojatuiksi luokiteltuja ja kirjalliseen pyyntöön vastauksena saatuja tai siihen kuuluvia tietoja tai keskustelujen aikana saatuja tietoja samalla tavalla kuin tiedot antava sopimuspuoli.

d) Pyrkiessään ratkaisemaan kysymyksiä, jotka yhden sopimuspuolen mukaan vaikuttavat kauppaan 5 tai 29 artiklan mukaisesti sovellettavien määräysten noudattamiseen tämän ja jonkun muun sopimuspuolen välillä, neuvotteluihin tai muuhun riitojen ratkaisumenettelyyn osallistuvat sopimuspuolet tekevät parhaansa estääkseen ratkaisun, joka voisi vaikuttaa kielteisesti jonkin muun sopimuspuolen kauppaan.

11. Annex D

**INTERIM PROVISIONS FOR TRADE
DISPUTE SETTLEMENT**

(In accordance with Article 29(7))

(1) (a) In their relations with one another, Contracting Parties shall make every effort through cooperation and consultations to arrive at a mutually satisfactory resolution of any dispute about existing measures that might materially affect compliance with the provisions applicable to trade under Article 5 or 29.

(b) A Contracting Party may make a written request to any other Contracting Party for consultations regarding any existing measure of the other Contracting Party that it considers might affect materially compliance with provisions applicable to trade under Article 5 or 29. A Contracting Party which requests consultations shall to the fullest extent possible indicate the measure complained of and specify the provisions of Article 5 or 29 and of the GATT and Related Instruments that it considers relevant. Requests to consult pursuant to this paragraph shall be notified to the Secretariat, which shall periodically inform the Contracting Parties of pending consultations that have been notified.

(c) A Contracting Party shall treat any confidential or proprietary information identified as such and contained in or received in response to a written request, or received in the course of consultations, in the same manner in which it is treated by the Contracting Party providing the information.

(d) In seeking to resolve matters considered by a Contracting Party to affect compliance with provisions applicable to trade under Article 5 or 29 as between itself and another Contracting Party, the Contracting Parties participating in consultations or other dispute settlement shall make every effort to avoid a resolution that adversely affects the trade of any other Contracting Party.

2. a) Jos sopimuspuolet eivät ole ratkaisseet riitaansa tai sopineet sen ratkaisemisesta sovittelun, välitysmenettelyn, välitystuomion tai muun menettelyn avulla 60 päivän kuluessa 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun neuvottelupyynnön saamisesta, kumpikin sopimuspuoli voi osoittaa sihteeristölle kirjallisen pyynnön paneelin asettamisesta b ja f alakohdtien mukaisesti. Hakeva sopimuspuoli mainitsee pyynnössään riidan kohteen ja asian kannalta olennaisina pidetyt 5 tai 29 artiklan sekä GATTin ja sen liiteasiakirjojen määräykset. Sihteeristö toimittaa välittömästi jäljennökset kyseisestä hakemuksesta kaikille sopimuspuolille.

b) Riidan ratkaisussa on otettava huomioon muiden sopimuspuolten edut. Kaikilla muilla sopimuspuolilla, joiden olennaiset edut liittyvät asiaan, on oikeus tulla paneelin kuulluksi ja esittää sille kirjallisesti huomautuksia, jos erimieliset sopimuspuolet ja sihteeristö ovat saaneet kyseisestä edusta tehdyn kirjallisen ilmoituksen viimeistään päivänä, jona paneeli c alakohdan mukaisesti on asetettu.

c) Paneeli katsotaan asetetuksi 45 päivän kuluttua päivästä, jona sihteeristö on vastaanottanut sopimuspuolelta a alakohdan mukaisen kirjallisen pyynnön.

d) Paneeli muodostetaan kolmesta pääsihteerin 7 kohdassa tarkoitettusta luettelosta valitsemasta jäsenestä. Jollei erimielisten sopimuspuolten välillä ole muuta sovittu, paneelin jäsenet eivät voi olla erimielisten tai b alakohdan mukaisesti etunsa ilmoittaneiden sopimuspuolten kansalaisia eivätkä erimielisen tai b alakohdan mukaisesti etunsa ilmoittaneen alueellisen taloudellisen yhdistymisjärjestön jäsenvaltion kansalaisia.

e) Sopimuspuolet esittävät huomionsa paneelin jäsenen nimittämisestä 10 arkipäivän kuluessa eivätkä ne saa asettua nimityksiä vastaan muista kuin pakottavista syistä.

f) Paneelin jäsenet toimivat henkilökohtaisessa ominaisuudessaan eivätkä he saa etsiä tai vastaanottaa ohjeita miltään valtiolta tai muulta toimielimeltä. Kukaan sopimuspuoli sitoutuu noudattamaan näitä periaatteita eikä pyri vaikuttamaan paneelin jäseniin heidän tehtävänsä suorittamisessa. Paneelin jäseniä

(2) (a) If, within 60 days from the receipt of the request for consultation referred to in subparagraph (1)(b), the Contracting Parties have not resolved their dispute or agreed to resolve it by conciliation, mediation, arbitration or other method, either Contracting Party may deliver to the Secretariat a written request for the establishment of a panel in accordance with subparagraphs (b) to (f). In its request the requesting Contracting Party shall state the substance of the dispute and indicate which provisions of Article 5 or 29 and of the GATT and Related Instruments are considered relevant. The Secretariat shall promptly deliver copies of the request to all Contracting Parties.

(b) The interests of other Contracting Parties shall be taken into account during the resolution of a dispute. Any other Contracting Party having a substantial interest in a matter shall have the right to be heard by the panel and to make written submissions to it, provided that both the disputing Contracting Parties and the Secretariat have received written notice of its interest no later than the date of establishment of the panel, as determined in accordance with subparagraph (c).

(c) A panel shall be deemed to be established 45 days after the receipt of the written request of a Contracting Party by the Secretariat pursuant to subparagraph (a).

(d) A panel shall be composed of three members who shall be chosen by the Secretary-General from the roster described in paragraph (7). Except where the disputing Contracting Parties agree otherwise, the members of a panel shall not be citizens of Contracting Parties which either are party to the dispute or have notified their interest in accordance with subparagraph (b), or citizens of states members of a Regional Economic Integration Organization which either is party to the dispute or has notified its interest in accordance with subparagraph (b).

(e) The disputing Contracting Parties shall respond within ten working days to the nominations of panel members and shall not oppose nominations except for compelling reasons.

(f) Panel members shall serve in their individual capacities and shall neither seek nor take instruction from any government or other body. Each Contracting Party undertakes to respect these principles and not to seek to influence panel members in the performance of their tasks. Panel members

valittaessa otetaan huomioon tarve turvata jäsenten riippumattomuus sekä että paneeli edustaa riittävän monipuolista näkemystä ja laajaa kokemusta.

g) Sihteeristö ilmoittaa välittömästi kaikille sopimuspuolille paneelin asettamisesta.

3. a) Peruskirjakonferenssi hyväksyy paneelimenettelyä varten tämän liitteen mukaisen työjärjestyksen. Kyseisen työjärjestyksen on oltava mahdollisimman lähellä GATTia ja sen liiteasiakirjoja koskevaa työjärjestystä. Lisäksi paneelilla on oikeus hyväksyä muita työjärjestyssääntöjä, jotka eivät saa olla ristiriidassa peruskirjaa käsittelevän konferenssin hyväksymän työjärjestyksen ja tässä liitteessä annettujen sääntöjen kanssa. Kun asia saatetaan paneelikäsitteilyyn, kullakin erimielisellä sopimuspuolella ja muilla, 2 kohdan b alakohdan mukaisesti etunsa ilmoittaneella sopimuspuolella on oikeus vähintään kerran tulla paneelin kuulluksi ja esittää kirjallinen vastaväite. Lisäksi erimielisillä sopimuspuolilla on oikeus toimittaa kirjallinen vastaväite. Paneeli voi hyväksyä muun eduistaan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti ilmoittaneen sopimuspuolen pyynnön saada käyttöönsä minkä tahansa paneelille kirjallisesti osoitetun huomion kyseisen huomion esittäneen sopimuspuolen suostumuksella.

Paneelikäsitteily on luottamuksellinen. Paneeli käsittelee sille esitetyt kysymykset puolueettomasti mukaan lukien riitaan liittyvät tosiasiat ja toimenpiteiden 5 tai 29 artiklan mukaisesti kaupan sovellettavien määräysten mukaisuuden. Suorittaessaan tehtäviään paneeli kuulee erimielisiä sopimuspuolia ja antaa niille asianmukaisen mahdollisuuden päästä osapuolia tyydyttävään ratkaisuun. Elleivät erimieliset sopimuspuolet toisin sovi, paneeli perustaa ratkaisunsa erimielisten sopimuspuolten perusteluihin ja huomioihin. Paneelin lähtökohtana on oltava GATTin ja sen liiteasiakirjojen tulkinta GATTissa, eikä se saa asettaa kyseenalaiseksi sellaisten menettelyjen soveltuvuutta 5 tai 29 artiklan kanssa, joita GATT-osapuoli soveltaa muita GATTin osapuolia kohtaan, joihin se soveltaa GATTia, ja joita nuo muut osapuolet eivät ole vieneet riitojenratkaisumenettelyyn GATTissa.

Elleivät erimieliset sopimuspuolet ole sopineet toisin, kaikkien paneelia vaativien menettelyjen, mukaan lukien loppukertomuk-

shall be selected with a view to ensuring their independence, and that a sufficient diversity of backgrounds and breadth of experience are reflected in a panel.

(g) The Secretariat shall promptly notify all Contracting Parties that a panel has been constituted.

(3) (a) The Charter Conference shall adopt rules of procedure for panel proceedings consistent with this Annex. Rules of procedure shall be as close as possible to those of the GATT and Related Instruments. A panel shall also have the right to adopt additional rules of procedure not inconsistent with the rules of procedure adopted by the Charter Conference or with this Annex. In a proceeding before a panel each disputing Contracting Party and any other Contracting Party which has notified its interest in accordance with subparagraph (2)(b), shall have the right to at least one hearing before the panel and to provide a written submission. Disputing Contracting Parties shall also have the right to provide a written rebuttal. A panel may grant a request by any other Contracting Party which has notified its interest in accordance with subparagraph (2)(b) for access to any written submission made to the panel, with the consent of the Contracting Party which has made it.

The proceedings of a panel shall be confidential. A panel shall make an objective assessment of the matters before it, including the facts of the dispute and the compliance of measures with the provisions applicable to trade under Article 5 or 29. In exercising its functions, a panel shall consult with the disputing Contracting Parties and give them adequate opportunity to arrive at a mutually satisfactory solution. Unless otherwise agreed by the disputing Contracting Parties, a panel shall base its decision on the arguments and submissions of the disputing Contracting Parties. Panels shall be guided by the interpretations given to the GATT and Related Instruments within the framework of the GATT, and shall not question the compatibility with Article 5 or 29 of practices applied by any Contracting Party which is a party to the GATT to other parties to the GATT to which it applies the GATT and which have not been taken by those other parties to dispute resolution under the GATT.

Unless otherwise agreed by the disputing Contracting Parties, all procedures involving a panel, including the issuance of its final

sen julkaiseminen, on oltava loppuunsa toteutunut viimeistään 180 päivän kuluttua paneelin asettamisesta; epäonnistuminen saattaa kaikki menettelyt päätökseen tässä määräajassa ei kuitenkaan vaikuta loppukertomuksen pätevytyteen.

b) Paneeli määrittää toimivaltaisuutensa; tämä päätös on lopullinen ja sitova. Paneeli tutkii kaikki erimielisten sopimuspuolten väitteet, että riita ei ole paneelin toimivallassa ja päättää, onko väitettä käsiteltävä ennakkoratkaisukysymyksenä vai osana käsiteltävää asiaa.

c) Kun esitetään kaksi pyyntöä tai useampi pyyntö paneelin asettamiseksi asiasisällöltään samankaltaisten riitojen ratkaisemiseksi, pääsihteeri voi kaikkien erimielisten sopimuspuolten suostumuksella asettaa yhden ainoan paneelin.

4. a) Tutkittuaan vastaväitteet paneeli toimittaa erimielisille sopimuspuolille kirjallisen kertomusluonnoksensa selostusosan, mukaan lukien selostus asiakohdista ja tiivistelmä asianosaisten esittämistä perusteluista. Erimielisille sopimuspuolille annetaan mahdollisuus esittää selostusosasta kirjallisia huomautuksia paneelin vahvistamana määräaikaan.

Sopimuspuolten huomioiden vastaanottamisesta vahvistetun määräajan päätyttyä paneeli luovuttaa erimielisille sopimuspuolille alustavan kirjallisen selostuksen, johon kuuluu selostusosa sekä paneelin ehdottamat toteamukset ja päätökset. Paneelin antamana määräaikana riidan osapuolena mukana oleva sopimuspuoli voi toimittaa paneelille kirjallisen pyynnön, jossa pyydetään alustavan kertomuksen tiettyjen osien uudelleentarkastelua ennen loppukertomuksen julkaisemista. Ennen loppukertomuksen julkaisemista paneeli voi halutessaan kokoontua yhdessä erimielisten sopimuspuolten kanssa tutkiakseen kyseisessä pyynnössä esille otettuja kysymyksiä.

Lopulliseen kertomukseen kuuluvat selostusosa (tosiasioiden kuvaus, tiivistelmä erimielisten sopimuspuolten esittämistä perusteluista), paneelin toteamukset ja päätökset sekä pohdinta esitetyistä perusteluista alustavan kertomuksen erityisistä kohdista sitä uudelleen tarkasteltaessa. Loppukertomuksessa käsitellään kaikki asiaan liittyvät kysymykset, jotka on tuotu paneelin käsittelyyn ja jotka

report, should be completed within 180 days of the date of establishment of the panel; however, a failure to complete all procedures within this period shall not affect the validity of a final report.

(b) A panel shall determine its jurisdiction; such determination shall be final and binding. Any objection by a disputing Contracting Party that a dispute is not within the jurisdiction of the panel shall be considered by the panel, which shall decide whether to deal with the objection as a preliminary question or to join it to the merits of the dispute.

(c) In the event of two or more requests for establishment of a panel in relation to disputes that are substantively similar, the Secretary-General may with the consent of all the disputing Contracting Parties appoint a single panel.

(4) (a) After having considered rebuttal arguments, a panel shall submit to the disputing Contracting Parties the descriptive sections of its draft written report, including a statement of the facts and a summary of the arguments made by the disputing Contracting Parties. The disputing Contracting Parties shall be afforded an opportunity to submit written comments on the descriptive sections within a period set by the panel.

Following the date set for receipt of comments from the Contracting Parties, the panel shall issue to the disputing Contracting Parties an interim written report, including both the descriptive sections and the panel's proposed findings and conclusions. Within a period set by the panel a disputing Contracting Party may submit to the panel a written request that the panel review specific aspects of the interim report before issuing a final report. Before issuing a final report the panel may, in its discretion, meet with the disputing Contracting Parties to consider the issues raised in such a request.

The final report shall include descriptive sections (including a statement of the facts and a summary of the arguments made by the disputing Contracting Parties), the panel's findings and conclusions, and a discussion of arguments made on specific aspects of the interim report at the stage of its review. The final report shall deal with every substantial issue raised before the panel and necessary to

ovat tarpeen riidan ratkaisemiseksi, ja siitä on käytävä ilmi paneelin päätösten perusteet.

Paneeli julkaisee loppukertomuksensa toimittamalla sen nopeasti sihteeristölle ja erimielisille sopimuspuolille. Sihteeristö jakaa mahdollisimman pikaisesti kaikille sopimuspuolille loppukertomuksen sekä kaikki kirjalliset mielipiteet, jotka riidan osapuolena oleva sopimuspuoli haluaa lisätä siihen.

b) Jos paneeli tulee siihen päätökseen, että sopimuspuolen toteuttama tai ylläpitämä toimenpide ei ole 5 tai 29 artiklan määräysten mukainen tai GATTin tai sen liiteasiakirjan 29 artiklan mukaan sovellettavan määräyksen mukainen, se voi loppukertomuksessaan suositella kyseiselle sopimuspuolelle mainitun toimenpiteen tai menettelyn muuttamista tai sellaisesta luopumista saattaakseen toimintansa kyseisen määräyksen mukaiseksi.

c) Peruskirjaa käsittelevä konferenssi hyväksyy välimiesten kertomuksen. Jotta peruskirjaa käsittelevällä konferenssilla olisi riittävästi aikaa paneelin kertomuksen tutkimiseen, se hyväksytään vasta 30 päivää sen jälkeen, kun sihteeristö on toimittanut kertomuksen kaikille sopimuspuolille. Sopimuspuolet, joilla on esitettävänäan eriäviä mielipiteitä paneelin kertomuksesta, ilmoittavat kirjallisesti väitteidensä perustelut sihteeristölle vähintään 10 päivää ennen päivämäärää, jona peruskirjaa käsittelevän konferenssin on määrä tutkia kertomus sen hyväksymiseksi, ja sihteeristö antaa perustelut nopeasti tiedoksi kaikille sopimuspuolille. Erimielisillä sopimuspuolilla ja eduistaan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti ilmoittaneilla sopimuspuolilla on oikeus täysipainoisesti osallistua peruskirjaa käsittelevän konferenssin kyseiseen riitaan liittyvän paneelin kertomuksen tarkasteluun, ja niiden mielipiteet kirjataan muistiin kokonaisuudessaan.

d) Riitojen ratkaisemiseksi tehokkaasti kaikkien sopimuspuolten edun mukaisesti on erittäin tärkeää, että peruskirjaa käsittelevän konferenssin hyväksymiä paneelien loppukertomuksen päätöksiä ja suosituksia noudatetaan nopeasti. Sopimuspuoli, joka on peruskirjakonferenssin hyväksymän paneelin loppukertomuksessa annettun päätöksen tai suosituksen kohteena, antaa peruskirjaa käsittelevälle konferenssille tiedon aikomuksestaan saattaa toimintansa kyseisen päätöksen tai suosituksen mukaiseksi. Siinä tapauksessa, että välitön noudattaminen ei ole mahdollista, sopimuspuoli selittää viivytyksen perustelut

the resolution of the dispute and shall state the reasons for the panel's conclusions.

A panel shall issue its final report by providing it promptly to the Secretariat and to the disputing Contracting Parties. The Secretariat shall at the earliest practicable opportunity distribute the final report, together with any written views that a disputing Contracting Party desires to have appended, to all Contracting Parties.

(b) Where a panel concludes that a measure introduced or maintained by a Contracting Party does not comply with a provision of Article 5 or 29 or with a provision of the GATT or a Related Instrument that applies under Article 29, the panel may recommend in its final report that the Contracting Party alter or abandon the measure or conduct so as to be in compliance with that provision.

(c) Panel reports shall be adopted by the Charter Conference. In order to provide sufficient time for the Charter Conference to consider panel reports, a report shall not be adopted by the Charter Conference until at least 30 days after it has been provided to all Contracting Parties by the Secretariat. Contracting Parties having objections to a panel report shall give written reasons for their objections to the Secretariat at least 10 days prior to the date on which the report is to be considered for adoption by the Charter Conference, and the Secretariat shall promptly provide them to all Contracting Parties. The disputing Contracting Parties and Contracting Parties which notified their interest in accordance with subparagraph (2)(b) shall have the right to participate fully in the consideration of the panel report on that dispute by the Charter Conference, and their views shall be fully recorded.

(d) In order to ensure effective resolution of disputes to the benefit of all Contracting Parties, prompt compliance with rulings and recommendations of a final panel report that has been adopted by the Charter Conference is essential. A Contracting Party which is subject to a ruling or recommendation of a final panel report that has been adopted by the Charter Conference shall inform the Charter Conference of its intentions regarding compliance with such ruling or recommendation. In the event that immediate compliance is impracticable, the Contracting Party concerned shall explain its reasons for non-

peruskirjaa käsittelevälle konferenssille, ja sille annetaan kyseisen selityksen perusteella kohtuullinen määräaika noudattamisen toteuttamiseen. Riitojen ratkaisun tavoitteena on ristiriitaisten toimenpiteiden muuttaminen tai poistaminen.

5. a) Kun sopimuspuoli ei ole kohtuullisen määräajan kuluessa saattanut toimintaansa paneelin loppukertomuksessa annetun peruskirjaa käsittelevän konferenssin hyväksymän päätöksen tai suosituksen mukaiseksi, riidan osapuolena oleva sopimuspuoli, jota kyseinen velvollisuuden laiminlyönti vahingoittaa, voi osoittaa laiminlyönteelle sopimuspuolelle kirjallisen pyynnön, jotta se aloittaisi neuvottelut molemmipuolin hyväksyttävästä korvauksesta sopimiseksi. Laiminlyönteeseen sopimuspuolen, johon on otettu yhteyttä edellä mainitulla tavalla, on nopeasti aloitettava neuvottelut.

b) Jos laiminlyönyt sopimuspuoli kieltäytyy neuvottelemasta tai jos sopimuspuolet eivät ole päässeet sopuun 30 päivän kuluessa neuvottelupyynnön lähettämisestä, vahinkoa kärsinyt sopimuspuoli voi kirjallisesti pyytää peruskirjaa käsittelevää konferenssia myöntämään luvan peruuttaa sen laiminlyönyttä sopimuspuolta kohtaan olevia velvoitteita 5 ja 29 artiklan mukaisesti.

c) Peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi myöntää vahinkoa kärsineelle sopimuspuolelle luvan peruuttaa sellaiset velvoitteensa laiminlyönyttä sopimuspuolta kohtaan 5 tai 29 artiklan määräysten tai GATTin tai liiteasiakirjojen määräysten mukaisesti siltä osin kuin niitä sovelletaan 29 artiklan nojalla, joita loukattu sopimuspuoli pitää olosuhteet huomioon ottaen vastaavina.

d) Velvoitteiden peruuttaminen on väliaikaista ja sitä sovelletaan ainoastaan siihen saakka, kunnes 5 tai 29 artiklan kanssa soveltumattomana pidetty toimenpide on poistettu tai kunnes on päädytty molemmin puolin tyydyttävään ratkaisuun.

6. a) Ennen 5 kohdan mukaista velvoitteiden peruuttamista vahinkoa kärsinyt sopimuspuoli antaa laiminlyönteelle sopimuspuolelle tiedon ehdottamansa lykkäyksen luonteesta ja laajuudesta. Jos laiminlyönyt sopimuspuoli osoittaa pääsihteerille kirjallisen vastalauseen vahinkoa kärsineen osapuolen ehdottaman velvoitteiden peruutuksen laajuudesta, vastalause annetaan välimiesmenettelyyn jäljempänä määrätyn mukaisesti. Ehdotettua velvoitteiden peruutusta ei voida panna täytäntöön ennen kuin välimiesmenettely on

compliance to the Charter Conference and, in light of this explanation, shall have a reasonable period of time to effect compliance. The aim of dispute resolution is the modification or removal of inconsistent measures.

(5) (a) Where a Contracting Party has failed within a reasonable period of time to comply with a ruling or recommendation of a final panel report that has been adopted by the Charter Conference, a Contracting Party to the dispute injured by such non-compliance may deliver to the non-complying Contracting Party a written request that the non-complying Contracting Party enter into negotiations with a view to agreeing upon mutually acceptable compensation. If so requested the non-complying Contracting Party shall promptly enter into such negotiations.

(b) If the non-complying Contracting Party refuses to negotiate, or if the Contracting Parties have not reached agreement within 30 days after delivery of the request for negotiations, the injured Contracting Party may make a written request for authorization of the Charter Conference to suspend obligations owed by it to the non-complying Contracting Party under Article 5 or 29.

(c) The Charter Conference may authorize the injured Contracting Party to suspend such of its obligations to the non-complying Contracting Party, under provisions of Article 5 or 29 or under provisions of the GATT or Related Instruments that apply under Article 29, as the injured Contracting Party considers equivalent in the circumstances.

(d) The suspension of obligations shall be temporary and shall be applied only until such time as the measure found to be inconsistent with Article 5 or 29 has been removed, or until a mutually satisfactory solution is reached.

(6) (a) Before suspending such obligations the injured Contracting Party shall inform the non-complying Contracting Party of the nature and level of its proposed suspension. If the non-complying Contracting Party delivers to the Secretary-General a written objection to the level of suspension of obligations proposed by the injured Contracting Party, the objection shall be referred to arbitration as provided below. The proposed suspension of obligations shall be stayed until the arbitration has been completed and the determination of

päättynyt ja välimiesten päätös on saatettu lopulliseksi ja sitovaksi e alakohdan mukaisesti.

b) Pääsihteeri nimittää vahinkoa kärsineen osapuolen peruutettavaksi ehdottamien velvoitteiden laajuuden tutkimiseksi 2 kohdan d—f alakohdan mukaisesti välimiehistä koostuvan paneelin, joka mahdollisuuksien mukaan on sama kuin 4 kohdan d alakohdassa tarkoitetun suosituksen antanut tai päätöksen tehnyt paneeli. Jollei peruskirjaa käsittelevä konferenssi päättä toisin, paneelikäsittelyyn sovellettava työjärjestys hyväksytään 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

c) Välimiespaneeli määrittää, onko vahinkoa kärsineen sopimuspuolen ehdottama velvoitteiden peruutuksen laajuus liiallinen suhteessa sen kärsimään vahinkoon, ja myönteisessä tapauksessa missä määrin. Se ei tarkastele uudelleen peruutettavien velvoitteiden sisältöä ellei tätä voida erottaa peruutettavien velvoitteiden laajuuden määrittämisestä.

d) Välimiespaneeli osoittaa kirjallisen päätöksensä vahinkoa kärsineelle ja laiminlyönteelle sopimuspuolelle ja sihteeristölle viimeistään 60 päivän kuluttua paneelin nimitämisestä tai muun vahinkoa kärsineen ja laiminlyöneen sopimuspuolen sopiman määräajan kuluessa. Sihteeristö toimittaa päätöksen peruskirjaa käsittelevälle konferenssille mahdollisimman pikaisesti, kuitenkin viimeistään päätöksen vastaanottamista seuraavan peruskirjaa käsittelevän konferenssin aikana.

e) Välimiespaneelin päätös tulee lopulliseksi ja sitovaksi 30 päivää sen jälkeen, kun se on esitetty peruskirjaa käsittelevälle konferenssille, ja vahinkoa kärsinyt sopimuspuoli voi soveltaa päätöksessä sallittua etuisuuksien peruutuksen laajuutta tavalla, jonka se katsoo vastaavaksi olosuhteet huomioon ottaen, jollei peruskirjaa käsittelevä konferenssi toisin päättä ennen 30 päivän määräajan päättymistä.

f) Peruuttaessaan velvoitteen laiminlyönyt sopimuspuolta kohtaan vahinkoa kärsineen sopimuspuolen on pyrittävä mahdollisimman tarkasti olemaan vahingoittamatta muiden sopimuspuolten kauppaa.

7. Kukin sopimuspuoli, joka on myös GATTin jäsen, voi nimittää kaksi henkilöä, jotka voidaan valita GATTiin liittyvien riitojen ratkaisua käsitteleviksi välimiehistä, jos henkilöt ilmoittavat olevansa käytettävissä ja

the arbitral panel has become final and binding in accordance with subparagraph (e).

(b) The Secretary-General shall establish an arbitral panel in accordance with subparagraphs (2)(d) to (f), which if practicable shall be the same panel which made the ruling or recommendation referred to in subparagraph (4)(d), to examine the level of obligations that the injured Contracting Party proposes to suspend. Unless the Charter Conference decides otherwise the rules of procedure for panel proceedings shall be adopted in accordance with subparagraph (3)(a).

(c) The arbitral panel shall determine whether the level of obligations proposed to be suspended by the injured Contracting Party is excessive in relation to the injury it experienced, and if so, to what extent. It shall not review the nature of the obligations suspended, except insofar as this is inseparable from the determination of the level of suspended obligations.

(d) The arbitral panel shall deliver its written determination to the injured and the non-complying Contracting Parties and to the Secretariat within 60 days of the establishment of the panel or within such other period as may be agreed by the injured and the non-complying Contracting Parties. The Secretariat shall present the determination to the Charter Conference at the earliest practicable opportunity, and no later than the meeting of the Charter Conference following receipt of the determination.

(e) The determination of the arbitral panel shall become final and binding 30 days after the date of its presentation to the Charter Conference, and any level of suspension of benefits allowed thereby may thereupon be put into effect by the injured Contracting Party in such manner as that Contracting Party considers equivalent in the circumstances, unless prior to the expiration of the 30 days period the Charter Conference decides otherwise.

(f) In suspending any obligations to a non-complying Contracting Party, an injured Contracting Party shall make every effort not to affect adversely the trade of any other Contracting Party.

(7) Each Contracting Party may designate two individuals who shall, in the case of Contracting Parties which are also party to the GATT, if they are willing and able to serve as panellists under this Annex, be panellists

jos he kykenevät toimimaan tässä liitteessä tarkoitettuina välimiehinä. Myös pääsihteeri voi peruskirjaa käsittelevän konferenssin suostumuksella nimittää enintään 10 henkilöä, jotka ilmoittavat olevansa käytettävissä ja jotka kykenevät toimimaan välimiehinä 2—4 kohdan mukaisessa riitojen ratkaisumenetellyssä. Lisäksi peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi päättää muiden kansainvälisten elinten luetteloissa olevien, käytettävissä oleviksi ilmoittautuvien ja välimiehiksi kykenevien 20 henkilön nimittämisestä samoihin tehtäviin. Edellä selostetun mukaisesti nimeytyistä henkilöistä muodostetaan riitojen ratkaisuun käytettävissä olevien välimiesten luettelo. Kyseiset henkilöt valitaan puhtaasti puolueettomuuden, luotettavuuden ja arvostelukyvyn perusteella, ja heillä on oltava mahdollisimman hyvä kokemus kansainvälisen kaupan ja energiakyksymysten alalta erityisesti 29 artiklan mukaan sovellettavien määräysten osalta. Nimetyt henkilöt eivät saa olla yhteydessä sopimuspuoliin tai vastaanottaen niiltä ohjeita missään tässä liitteessä selostetussa tehtävässä. Nimettyjen henkilöiden toimikausi, joka voidaan uusia, on viisi vuotta ja jatkuu, kunnes heidän seuraajansa on nimetty. Henkilö, jonka toimikausi päättyy, jatkaa edelleen tehtävässä, johon hänet on nimetty tämän liitteen perusteella. Nimetyn henkilön kuollessa, erotessa tehtävästään tai tullessa kykenemättömäksi suorittamaan tehtäväänsä henkilön tehtävään nimittäneellä sopimuspuolella tai pääsihteerillä on oikeus nimittää tehtävään toinen henkilö jäljellä olevan toimikauden ajaksi; pääsihteerin tekemälle nimitykselle vaaditaan peruskirjaa käsittelevän konferenssin hyväksyminen.

8. Tämän liitteen määräysten estämättä sopimuspuolia kehoitetaan neuvottelemaan keskenään koko ratkaisumenettelyn ajan riitansa ratkaisemiseksi.

9. Peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi nimittää tai asettaa muita elimiä tai viranomaisia vastaamaan tässä liitteessä sihteeristölle ja pääsihteerille annettujen tehtävien hoitamisesta.

currently nominated for the purpose of GATT dispute panels. The Secretary-General may also designate, with the approval of the Charter Conference, not more than ten individuals, who are willing and able to serve as panellists for purposes of dispute resolution in accordance with paragraphs (2) to (4). The Charter Conference may in addition decide to designate for the same purposes up to 20 individuals, who serve on dispute settlement rosters of other international bodies, who are willing and able to serve as panellists. The names of all of the individuals so designated shall constitute the dispute settlement roster. Individuals shall be designated strictly on the basis of objectivity, reliability and sound judgement and, to the greatest extent possible, shall have expertise in international trade and energy matters, in particular as relates to provisions applicable under Article 29. In fulfilling any function under this Annex, designees shall not be affiliated with or take instructions from any Contracting Party. Designees shall serve for renewable terms of five years and until their successors have been designated. A designee whose term expires shall continue to fulfil any function for which that individual has been chosen under this Annex. In the case of death, resignation or incapacity of a designee, the Contracting Party or the Secretary-General, whichever designated said designee, shall have the right to designate another individual to serve for the remainder of that designee's term, the designation by the Secretary-General being subject to approval of the Charter Conference.

(8) Notwithstanding the provisions contained in this Annex, Contracting Parties are encouraged to consult throughout the dispute resolution proceeding with a view to settling their dispute.

(9) The Charter Conference may appoint or designate other bodies or fora to perform any of the functions delegated in this Annex to the Secretariat and the Secretary-General.

12. *Liite B***PERUSKIRJASTA JOHTUVIEN
KULUJEN JAKAMISTA KOSKEVA
KAAVA**

(37 artiklan 3 kohdan mukaisesti)

1. Sihteeristö määrittää joka vuosi sopimuspuolten maksettavaksi tulevat osuudet Yhdistyneiden Kansakuntien säännöllisen talousarvioesityksen viimeisessä taulukossa vahvistetun prosenttiosuuden mukaan (täydennettynä teoreettisilla osuuksilla niiden sopimuspuolten osalta, jotka eivät ole Yhdistyneiden Kansakuntien jäseniä).

2. Tarvittaessa osuudet mukautetaan, jotta sopimuspuolten osuuksien kokonaissumma olisi 100 %.

12. *Annex B***FORMULA FOR ALLOCATING
CHARTER COSTS**

(In accordance with Article 37(3))

(1) Contributions payable by Contracting Parties shall be determined by the Secretariat annually on the basis of their percentage contributions required under the latest available United Nations Regular Budget Scale of Assessment (supplemented by information on theoretical contributions for any Contracting Parties which are not UN members).

(2) The contributions shall be adjusted as necessary to ensure that the total of all Contracting Parties' contributions is 100%.

13. *Liite PA***LUETTELO ALLEKIRJOITTAJISTA,
JOKA EIVÄT HYVÄKSY 45 ARTIKLAN
3 KOHDAN B ALAKOHDAN
SOVELTAMISTA**

(45 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti)

1. Tšekin tasavalta
2. Saksa
3. Unkari
4. Liettua
5. Puola
6. Slovakia

13. *Annex PA***LIST OF SIGNATORIES WHICH DO
NOT ACCEPT THE PROVISIONAL
APPLICATION OBLIGATION
OF ARTICLE 45(3)(b)**

(In accordance with Article 45(3)(c))

1. The Czech Republic
2. Germany
3. Hungary
4. Lithuania
5. Poland
6. Slovakia

14. Liite T

**SOPIMUSPUOLTEN HYVÄKSYMÄT
SIIRTYMÄKAUDEN TOIMENPITEET**

(32 artiklan 1 kohdan mukaisesti)

*Luettelo siirtymäkauteen oikeutetuista
sopimuspuolista*

Albania
Armenia
Azerbaidžan
Valko-Venäjä
Bulgaria
Kroatia
Tšekin tasavalta
Viro
Georgia
Unkari
Kazakstan
Kirgisistan
Latvia
Liettua
Moldova
Puola
Romania
Venäjän federaatio
Slovakia
Slovenia
Tadžikistan
Turkmenistan
Ukraina
Uzbekistan

*Luettelo siirtymäkauteen kuuluvista
määräyksistä*

Määräys	Sivu
6 artiklan 2 kohta	138
6 artiklan 5 kohta	144
7 artiklan 4 kohta	149
9 artiklan 1 kohta	152
10 artiklan 7 kohta	155
14 artiklan 1 kohdan d alakohta	156
20 artiklan 3 kohta	157
22 artiklan 3 kohta	161

14. Annex T

**CONTRACTING PARTIES'
TRANSITIONAL MEASURES**

(In accordance with Article 32(1))

*List of Contracting Parties entitled
to transitional arrangements*

Albania
Armenia
Azerbaijan
Belarus
Bulgaria
Croatia
The Czech Republic
Estonia
Georgia
Hungary
Kazakhstan
Kyrgyzstan
Latvia
Lithuania
Moldova
Poland
Romania
The Russian Federation
Slovakia
Slovenia
Tajikistan
Turkmenistan
Ukraine
Uzbekistan

*List of provisions subject
to transitional arrangements*

Provision	Page
Article 6(2)	138
Article 6(5)	144
Article 7(4)	149
Article 9(1)	152
Article 10(7)	155
Article 14(1)(d)	156
Article 20(3)	157
Article 22(3)	161

6 artikla 2 kohta

Article 6(2)

”Kukin sopimuspuoli varmistaa, että sillä on oman lainkäyttövaltansa rajoissa tarvittavat ja asianmukaiset lait ja määräykset energia-alan taloudellisen toiminnan kaiken yksipuolisen ja suunnitellun kilpailunvastaisen toiminnan vastustamiseksi, ja että se noudattaa kyseisiä säädöksiä.”

”Each Contracting Party shall ensure that within its jurisdiction it has and enforces such laws as are necessary and appropriate to address unilateral and concerted anti-competitive conduct in Economic Activity in the Energy Sector.”

MAA: ALBANIA

COUNTRY: ALBANIA

*Ala**Sector*

Kaikki energia-alat.

All energy sectors.

*Hallinnon taso**Level of government*

Kansallinen.

National.

*Kuvaus**Description*

Albaniassa ei ole kilpailunvalvontaa koskevaa lakia. Säännöksiä kilpailunvalvonnasta ei ole 28 päivänä heinäkuuta 1993 annetussa laissa N:o 7746 hiilivedyistä eikä 17 päivänä helmikuuta 1994 annetussa laissa N:o 7796 mineraaleista. Sähköstä ei ole lakia, mutta sitä valmistellaan parhaillaan. Laki jätetään parlamentille vuoden 1996 loppuun mennessä. Albania aikoo sisällyttää näihin lakeihin säännöksiä kilpailunvastaisesta toiminnasta.

There is no law on protection of competition in Albania. The law No 7746 of 28 July 1993 on Hydrocarbons and the law No 7796 of 17 February 1994 on Minerals do not include such provisions. There is no law on electricity which is in the stage of preparation. This law is planned to be submitted to the Parliament by the end of 1996. In these laws Albania intends to include provisions on anti-competitive conduct.

*Määräpäivä**Phase-out*

1 päivänä tammikuuta 1998.

1 January 1998.

MAA: ARMENIA

COUNTRY: ARMENIA

*Ala**Sector*

Kaikki energia-alat.

All energy sectors.

*Hallinnon taso**Level of government*

Kansallinen.

National.

*Kuvaus**Description*

Tällä hetkellä enemmistö Armenian energia-aloista on valtion monopolin alainen. Kilpailua turvaavaa lakia ei ole. Tämän vuoksi kilpailua koskevia säädöksiä ei vielä sovelleta. Energialakeja ei ole. Energiaa koskevat lakialoitteet on tarkoitettu jättää parlamentille 1994. Lakien suunnitellaan sisältävän

At present a state monopoly exists in Armenia in most energy sectors. There is no law on protection of competition, thus the rules of competition are not yet being implemented. There are no laws on energy. The draft laws on energy are planned to be submitted to the Parliament in 1994. The laws

kilpailunvastaista toimintaa koskevia säännöksiä, jotka yhtenäistetään Euroopan yhteisön kilpailua koskevan lainsäädännön kanssa.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1997.

MAA: **AZERBAIDŽAN**

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Monopolienvastaista lainsäädäntöä valmistellaan parhaillaan.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 2000.

MAA: **VALKO-VENÄJÄ**

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Monopolienvastaista lainsäädäntöä valmistellaan parhaillaan.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 2000.

MAA: **GEORGIA**

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

are envisaged to include provisions on anti-competitive behaviour, which would be harmonized with the EC legislation on competition.

Phase-out

31 December 1997.

COUNTRY: **AZERBAIJAN**

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

The anti-monopoly legislation is at the stage of elaboration .

Phase-out

1 January 2000.

COUNTRY: **BELARUS**

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Anti-monopoly legislation is at the stage of elaboration.

Phase-out

1 January 2000.

COUNTRY: **GEORGIA**

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Kuvaus

Georgiassa valmistellaan parhaillaan monopolien purkua koskevia lakeja, ja näin ollen valtiolla on toistaiseksi monopoli kaikkiin energialähteisiin ja -varoihin, mikä rajoittaa kilpailumahdollisuuksia energia- ja polttoainealoilla.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1999.

MAA: KAZAKSTAN

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

On hyväksytty laki kilpailun kehittämisestä ja monopolistisen toiminnan rajoittamisesta (N:o 656, annettu 11 päivänä heinäkuuta 1991), mutta se on yleisluonteinen. Lainsäädäntöä on kehitettävä edelleen, erityisesti hyväksymällä asiaan kuuluvia muutoksia tai uusi laki.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1998.

MAA: KIRGISISTAN

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Laki monopolienvastaisesta politiikasta on jo hyväksytty. Siirtymäkausi on tarpeen tämän lain säännösten soveltamiseksi energia-alalla, joka tällä hetkellä on tiukasti valtion säätelemä.

Määräpäivä

1 päivänä heinäkuuta 2001.

Description

Laws on demonopolization are at present at the stage of elaboration in Georgia and that is why the State has so far the monopoly for practically all energy sources and energy resources, which restricts the possibility of competition in the energy and fuel complex.

Phase-out

1 January 1999.

COUNTRY: KAZAKHSTAN

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

The law on Development of Competition and Restriction of Monopolistic Activities (No 656 of 11 June 1991) has been adopted, but is of a general nature. It is necessary to develop the legislation further, in particular by means of adopting relevant amendments or adopting a new law.

Phase-out

1 January 1998.

COUNTRY: KYRGYZSTAN

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

The law on Anti-monopoly Policies has already been adopted. The transitional period is needed to adapt provisions of this law to the energy sector which is now strictly regulated by the state.

Phase-out

1 July 2001.

MAA: MOLDOVA

COUNTRY: MOLDOVA

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Laki monopolististen toimien rajoittamisesta ja kilpailun kehittämisestä, annettu 29 päivänä tammikuuta 1992, antaa organisatoriset ja oikeudelliset perusteet kilpailun kehittämiselle ja monopolististen toimintojen ehkäisemiseen, rajoittamiseen ja vähentämiseen tähtäävien toimenpiteiden soveltamiselle; lailla pyritään markkinataloudellisiin olosuhteisiin. Tässä laissa ei kuitenkaan säädetä energia-alan kilpailunvastaisia toimintoja koskevista konkreettisista toimenpiteistä, eikä se vastaa täysin 6 artiklan säännöksiä.

Kilpailua koskevat lakialoitteet ja kansallinen talouden monopolien lakkauttamisohjelma annetaan parlamentille 1995. Energialakialoitteeseen, joka myös annetaan parlamentille 1995, kuuluvat energia-alan monopolien poistamiseen ja kilpailun kehittämiseen liittyvät kysymykset.

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

The law on Restriction of Monopolistic Activities and Development of Competition of 29 January 1992 provides an organizational and legal basis for the development of competition, and of measures to prevent, limit and restrict monopolistic activities; it is oriented towards implementing market economy conditions. This law, however, does not provide for concrete measures of anti-competitive conduct in the energy sector, nor does it cover completely the requirements of Article 6.

In 1995 drafts of a law on Competition and a State Programme of Demonopolization of the Economy will be submitted to the Parliament. The draft law on Energy which will be also submitted to the Parliament in 1995 will cover issues on demonopolization and development of competition in the energy sector.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1998.

Phase-out

1 January 1998.

MAA: ROMANIA

COUNTRY: ROMANIA

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Kilpailusääntöjä ei vielä toteuteta Romaniassa. Kilpailunvalvontaa koskeva lakialoite on annettu Romanian parlamentille ja se hyväksyttäneen vuoden 1994 aikana.

Lakialoite sisältää kilpailunvastaista toi-

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

The rules of competition are not yet implemented in Romania. The draft law on Protection of Competition has been submitted to the Parliament and is scheduled to be adopted during 1994.

The draft contains provisions with respect

mintaa koskevia säännöksiä, jotka on yhte-
näistetty Euroopan yhteisön kilpailulainsä-
dännön kanssa.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1996.

MAA: VENÄJÄN FEDERAATIO

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Federaatio.

Kuvaus

Venäjän federaatiossa on luotu yleiset ke-
hykset monopolinvastaisen lainsäädännön hy-
väksymiselle, mutta on hyväksyttävä muita
oikeudellisia ja organisatorisia toimenpiteitä,
joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai
poistaa monopolistista toimintaa ja vilpillistä
kilpailua erityisesti energia-alalla.

Määräpäivä

1 päivänä heinäkuuta 2001.

MAA: SLOVENIA

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Vuonna 1993 hyväksytty laki kilpailun
turvaamisesta, julkaistu Slovenian virallisessa
lehdessä N:o 18/93, käsittelee yleisluontois-
esti kilpailunvastaisia toimintoja. Nykyisessä
laissa on myös kilpailusta vastaavien viran-
omaisten nimittämistä koskevat edellytykset.
Tällä hetkellä kilpailusta vastaava ylin viran-
omainen on taloudellisten suhteiden ja kehi-
tyksen ministeriön kilpailunturvaamisvirasto.
Energia-alan merkittävyys huomioon

to anti-competitive behaviour, harmonized
with the EC's law on Competition.

Phase-out

31 December 1996.

**COUNTRY: THE RUSSIAN
FEDERATION**

Sector

All energy sectors.

Level of government

The Federation.

Description

A comprehensive framework of anti-mo-
nopoly legislation has been created in the
Russian Federation but other legal and or-
ganizational measures to prevent, limit or
suppress monopolistic activities and unfair
competition will have to be adopted and in
particular in the energy sector.

Phase-out

1 July 2001.

COUNTRY: SLOVENIA

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Law on Protection of Competition adopted
in 1993 and published in Official Journal
No 18/93 treats anti-competitive conduct ge-
nerally. The existing law also provides for
conditions for the establishment of competi-
tion authorities. At present the main compe-
tition authority is the Office of Protection of
Competition in the Ministry of Economic
Relations and Development. With regard to
importance of energy sector a separate law in

ottaen sitä koskeva erillinen laki on suunnitella, ja tarvitaan siis lisää aikaa täydellisen vastaavuuden saavuttamiseksi.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1998.

MAA: TADŽIKISTAN

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Tadžikistan on hyväksynyt vuonna 1993 lain monopolien poistamisesta ja kilpailusta. Tadžikistanin vaikean taloudellisen tilanteen takia lain soveltamista on kuitenkin väliaikaisesti lykätty.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1997.

MAA: TURKMENISTAN

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Turkmenistanin presidentin 21 päivänä lokakuuta 1993 tekemällä päätöksellä N:o 1532 on luotu monopolistista toimintaa rajoittava komitea; se on tällä hetkellä toiminassa; sen tehtävänä on suojata yrityksiä ja muita yksiköjä monopolistisilta toiminnoilta ja menettelytavoilta, ja edistää markkinaperiaatteiden toteuttamista kilpailun ja yrittäjyyden kehittämisen perusteella.

Lainsäädäntöä ja asetuksia tulisi kehittää lisää energia-alalla taloudellista toimintaa harjoittavien yritysten monopolinvastaisen toiminnan säätelämiseksi.

this respect is foreseen and thus more time for full compliance is needed.

Phase-out

1 January 1998.

COUNTRY: TAJIKISTAN

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

In 1993 Tajikistan passed the law on Demonopolization and Competition. However, due to the difficult economic situation in Tajikistan, the jurisdiction of the law has been temporarily suspended.

Phase-out

31 December 1997.

COUNTRY: TURKMENISTAN

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Under the Ruling of the President of Turkmenistan No 1532 of 21 October 1993 the Committee on Restricting Monopolistic Activities has been established and is acting now, the function of which is to protect enterprises and other entities from monopoly conduct and practices and to promote the formation of market principles on the basis of the development of competition and entrepreneurship.

Further development of legislation and regulations is needed which would regulate anti-monopoly conduct of enterprises in the Economic Activity in the Energy Sector.

Määräpäivä

1 päivänä heinäkuuta 2001.

MAA: **UZBEKISTAN***Ala*

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Uzbekistanissa on hyväksytty laki monopolieja rajoittavista toiminnoista heinäkuusta 1992 alkaen. Laki ei kuitenkaan (kuten 1 artiklan 3 kohdassa täsmennetään) kata energia-alan yritysten toimintoja.

Määräpäivä

1 päivänä heinäkuuta 2001.

6 artiklan 5 kohta

”Kun sopimuspuoli arvioi toisen sopimuspuolen alueella havaitun tietyn kilpailunvastaisen käytännön vaikuttavan kielteisesti tärkeään etuun, joka liittyy tässä artiklassa määriteltuihin tavoitteisiin, se voi ilmoittaa siitä toiselle sopimuspuolelle ja pyytää kyseisen sopimuspuolen toimivaltaisia kilpailuviranomaisia aloittamaan asianmukaiset pakotetimet. Ilmoittava sopimuspuoli liittää ilmoitukseensa riittävästi tietoja, jotta ilmoituksen vastaanottava sopimuspuoli voi tunnistaa kilpailunvastaisen menettelyn, jota ilmoitus koskee, ja toimittaa samalla muita tietoja, joita se voi toimittaa ja ehdottaa yhteistyötä. Ilmoituksen vastaanottava sopimuspuoli tai tarvittaessa kyseisen sopimuspuolen toimivaltaiset kilpailuviranomaiset voivat neuvotella ilmoituksen tehneen sopimuspuolen kilpailusta vastaavien viranomaisten kanssa, ja huomioivat kokonaisuudessaan toisen sopimuspuolen kanteen päättäessään, onko tarpeen toteuttaa pakotetoimia esille tuodun, ilmoituksessa mainitun kilpailunvastaisen menettelyn suhteen. Ilmoituksen saanut sopimuspuoli toimittaa toiselle sopimuspuolelle tiedon päätöksestään tai toimivaltaisten kilpailuviranomaistensa päätöksestä ja antaa

Phase-out

1 July 2001.

COUNTRY: **UZBEKISTAN***Sector*

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

The law on Restricting Monopoly Activities has been adopted in Uzbekistan and has been in force since July 1992. However, the law (as is specified in article 1, paragraph 3) does not extend to the activities of enterprises in the energy sector.

Phase-out

1 July 2001.

Article 6(5)

”If a Contracting Party considers that any specified anti-competitive conduct carried out within the Area of another Contracting Party is adversely affecting an important interest relevant to the purposes identified in this Article, the Contracting Party may notify the other Contracting Party and may request that its competition authorities initiate appropriate enforcement action. The notifying Contracting Party shall include in such notification sufficient information to permit the notified Contracting Party to identify the anti-competitive conduct that is the subject of the notification and shall include an offer of such further information and cooperation as that Contracting Party is able to provide. The notified Contracting Party or, as the case may be, the relevant competition authorities may consult with the competition authorities of the notifying Contracting Party and shall accord full consideration to the request of the notifying Contracting Party in deciding whether or not to initiate enforcement action with respect to the alleged anti-competitive conduct identified in the notification. The notified Contracting Party shall inform the notifying Contracting Party of its decision or

sille pyynnöstä päätöksensä perustelut. Jos pakotetoimet pannaan täytäntöön, ilmoituksen saanut sopimuspuoli ilmoittaa toiselle sopimuspuolelle toimien tuloksesta ja mahdollisuuksien mukaan kaikesta merkittävästä sillä välin tapahtuneesta kehityksestä.”

the decision of the relevant competition authorities and may if it wishes inform the notifying Contracting Party of the grounds for the decision. If enforcement action is initiated, the notified Contracting Party shall advise the notifying Contracting Party of its outcome and, to the extent possible, of any significant interim development.”

MAA: ALBANIA

COUNTRY: ALBANIA

Ala

Kaikki energia-alat.

Sector

All energy sectors.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Level of government

National.

Kuvaus

Albaniassa ei ole kilpailusääntöjen soveltamisen valvomisesta vastaavaa toimielintä. Näistä toimielimistä säädetään kilpailun turvaamista koskevassa laissa, joka aiotaan saada valmiiksi vuonna 1996,

Description

In Albania there are no established institutions to enforce the competition rules. Such institutions will be provided for in the law on the Protection of Competition which is planned to be finalized in 1996.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1999.

Phase-out

1 January 1999.

MAA: ARMENIA

COUNTRY: ARMENIA

Ala

Kaikki energia-alat.

Sector

All energy sectors.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Level of government

National.

Kuvaus

Armeniassa ei ole kyseisen kohdan soveltamisesta vastaavia toimielimiä.

Energiaa ja kilpailun turvaamista koskeviin lakeihin sisällytetään säännökset kyseisten toimielinten luomisesta.

Description

Institutions to enforce the provisions of this paragraph have not been established in Armenia.

The laws on Energy and Protection of Competition are planned to include provisions to establish such institutions.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1997.

Phase-out

31 December 1997.

MAA: AZERBAIDŽAN

COUNTRY: AZERBAIJAN

Ala

Kaikki energia-alat.

Sector

All energy sectors.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Level of government

National.

Kuvaus

Monopolienvastaiset viranomaiset nimitetään, kun monopolienvastainen lainsäädäntö on vahvistettu.

Description

Anti-monopoly authorities shall be established after the adoption of anti-monopoly legislation.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 2000.

Phase-out

1 January 2000.

MAA: VALKO-VENÄJÄ

COUNTRY: BELARUS

Ala

Kaikki energia-alat.

Sector

All energy sectors.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Level of government

National.

Kuvaus

Monopolienvastaiset viranomaiset nimitetään, kun monopolienvastainen lainsäädäntö on vahvistettu.

Description

Anti-monopoly authorities shall be established after the adoption of anti-monopoly legislation.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 2000.

Phase-out

1 January 2000.

MAA: GEORGIA

COUNTRY: GEORGIA

Ala

Kaikki energia-alat.

Sector

All energy sectors.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Level of government

National.

Kuvaus

Georgiassa valmistellaan parhaillaan monopolien purkua koskevia lakeja, ja siksi maassa ei vielä ole kilpailuviranomaisia.

Description

Laws on demonopolization are at present at the stage of elaboration in Georgia and that is why there are no competition authorities established yet.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1999.

MAA: **KAZAKSTAN***Ala*

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Kazakstanissa on perustettu monopolien-vastainen komitea, mutta sen toimintaa on parannettava yhtäältä lainsäädännölliseltä ja toisaalta organisatoriselta kannalta, jotta kehitettäisiin tehokas kilpailunvastaisia toimia koskevia valituksia käsittelevä järjestelmä.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1998.

MAA: **KIRGISISTAN***Ala*

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Kirgisistanissa ei ole kilpailunvastaisen toiminnan valvonnan mahdollistavaa järjestelmää eikä myöskään asiaa koskevaa asianmukaisia lainsäädäntöä. On nimitettävä asianmukaiset monopolienvastaiset viranomaiset.

Määräpäivä

1 päivänä heinäkuuta 2001.

MAA: **MOLDOVA***Ala*

Kaikki energia-alat.

Phase-out

1 January 1999.

COUNTRY: **KAZAKHSTAN***Sector*

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

An Anti-monopoly Committee has been established in Kazakhstan, but its activity needs improvement, both from legislative and organizational points of view, in order to elaborate an effective mechanism handling the complaints on anti-competitive conduct.

Phase-out

1 January 1998.

COUNTRY: **KYRGYZSTAN***Sector*

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

There is no mechanism in Kyrgyzstan to control the anti-competitive conduct and the relevant legislation. It is necessary to establish relevant anti-monopoly authorities.

Phase-out

1 July 2001.

COUNTRY: **MOLDOVA***Sector*

All energy sectors.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Moldovassa kilpailun valvonnasta vastaa talousministeriö. Hallinnollisten sääntöjen rikkomista säätelevään lakiin on tehty asianmukaisia muutoksia, joissa säädetään rangaistuksista kilpailusääntöjä rikkoville monopolistisille yrityksille.

Kilpailua koskeva lakialoite, jota tällä hetkellä viimeistellään, sisältää kilpailusääntöjen soveltamiseen liittyviä säännöksiä.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1998.

MAA: ROMANIA*Ala*

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Tämän kohdan säännösten soveltamisesta vastaavia toimielimiä ei vielä ole perustettu Romaniaan.

Kilpailusääntöjen soveltamisesta vastaavista toimielimistä säädetään kilpailun turvaamista koskevassa lakialoitteessa, joka vahvistettaneen vuoden 1994 aikana.

Lakialoitteessa säädetään myös yhdeksän kuukauden määräajasta lakialoitteen täytäntöönpanemiseksi sen julkaisemisesta laskettuna.

Romanian tasavallan ja Euroopan yhteisöjen assosiointia koskevan Eurooppa-sopimuksen mukaisesti Romaniassa on viiden vuoden määräaika kilpailua koskevien säännösten soveltamiseksi.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1998.

Level of government

National.

Description

The Ministry of Economy is responsible for the control of competitive conduct in Moldova. Relevant amendments have been made to the law on Breach of Administrative Rules, which envisage some penalties for violating rules of competition by monopoly enterprises.

The draft law on Competition which is now at the stage of elaboration will have provisions on the enforcement of competition rules.

Phase-out

1 January 1998.

COUNTRY: ROMANIA*Sector*

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Institutions to enforce the provisions of this paragraph have not been established in Romania.

The Institutions charged with the enforcement of competition rules are provided for in the draft law on Protection of Competition which is scheduled to be adopted during 1994.

The draft also provides a period of nine months for enforcement, starting with the date of its publication.

According to the Europe Agreement establishing an association between Romania and the European Communities, Romania was granted a period of five years to implement competition rules.

Phase-out

1 January 1998.

MAA: TADŽIKISTAN

COUNTRY: TAJIKISTAN

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Tadžikistan on hyväksynyt lain monopolien poistamisesta ja kilpailusta; kilpailusääntöjen soveltamisesta vastaavia toimielimiä järjestetään parhaillaan.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1997.

MAA: UZBEKISTAN

COUNTRY: UZBEKISTAN

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Uzbekistanissa on voimassa laki monopolististen toimintojen rajoittamisesta heinäkuusta 1992 alkaen. Laki ei kuitenkaan (kuten 1 artiklan 3 kohdassa täsmennetään) kata energia-alan yritysten toimintoja.

Määräpäivä

1 päivänä heinäkuuta 2001.

7 artiklan 4 kohta

”Jos energiankuljetusvälineillä ei voida taata energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kauttakulkua kaupallisesti kannattavalla tavalla, sopimuspuolet eivät luo esteitä uuden kapasiteetin luomiselle, jollei 1 kohdan mukaisessa sovellettavassa lainsäädännössä toisin säädetä.”

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Tajikistan has adopted laws on Demonopolization and Competition, but institutions to enforce competition rules are in the stage of development.

Phase-out

31 December 1997.

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

The law on Restricting Monopoly Activities has been adopted in Uzbekistan and has been in force since July 1992. However, the law (as is specified in article 1, paragraph 3) does not extend to the activities of the enterprises in the energy sector.

Phase-out

1 July 2001.

Article 7(4)

”In the event that Transit of Energy Materials and Products cannot be achieved on commercial terms by means of Energy Transport Facilities the Contracting Parties shall not place obstacles in the way of new capacity being established, except as may be otherwise provided in applicable legislation which is consistent with paragraph (1).”

MAA: AZERBAIDŽAN

COUNTRY: AZERBAIJAN

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

On tarpeen toteuttaa sarja energiaa koskevia lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, voimansiirtoa koskevien lupien myöntämismenettely mukaan lukien. Siirtymäajan kuluessa aiotaan rakentaa ja uudistaa voimalinjoja sekä luoda voimantuottomahdollisuuksia niiden teknisen tason nostamiseksi kansainvälisten vaatimusten tasolle ja soveltamiseksi markkinatalouden ehtoihin.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1999.

MAA: VALKO-VENÄJÄ

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Energiaa, maata ja muita aloja koskevia lakeja valmistellaan parhaillaan, ja niin kauan kuin niitä ei ole hyväksytty, ehdot uusien voimansiirtomahdollisuuksien luomiseksi Valko-Venäjällä eivät ole selvillä.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1998.

MAA: BULGARIA

Ala

Kaikki energia-alat.

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

It is necessary to adopt a set of laws on energy, including licensing procedures regulating transit. During a transition period it is envisaged to build and modernize power transmission lines, as well as generating capacities with the aim of bringing their technical level to the world requirements and adjusting to conditions of a market economy.

Phase-out

31 December 1999.

COUNTRY: BELARUS

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Laws on energy, land and other subjects are being worked out at present, and until their final adoption, uncertainty remains as to the conditions for establishing new transport capacities for energy carriers in the territory of Belarus.

Phase-out

31 December 1998.

COUNTRY: BULGARIA

Sector

All energy sectors.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Bulgarialla ei ole energian raaka-aineiden ja tuotteiden siirtoa säätelevää lainsäädäntöä. Energia-alalla on parhaillaan käynnissä yleinen rakennemuutos, joka sisältää toimielinjärjestelmän ja lainsäädännön kehittämisen.

Määräpäivä

Tämän säännöksen mukaisen energian raaka-aineiden ja tuotteiden kauttakulkua koskevan lainsäädännön aikaansaamiseksi tarvitaan seitsemän vuoden siirtymäaika.

1 päivänä heinäkuuta 2001.

MAA: GEORGIA*Ala*

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Asiasta on tarpeen valmistella sarja lakeja. Tällä hetkellä Georgiassa eri voimanlähteiden kuljetus- ja siirto-olosuhteet poikkeavat merkittävästi toisistaan (sähkövirta, maakaasu, öljytuotteet, hiili).

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1999.

MAA: UNKARI*Ala*

Sähkö.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Nykyisen lainsäädännön mukaan korkea-

Level of government

National.

Description

Bulgaria has no laws regulating Transit of Energy Materials and Products. An overall restructuring is ongoing in the energy sector, including development of institutional framework, legislation and regulation.

Phase-out

The transitional period of 7 years is necessary to bring the legislation concerning the Transit of Energy Materials and Products in full compliance with this provision.

1 July 2001.

COUNTRY: GEORGIA*Sector*

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

It is necessary to prepare a set of laws on the matter. At present there are substantially different conditions for the transport and transit of various energy sources in Georgia (electric power, natural gas, oil products, coal).

Phase-out

1 January 1999.

COUNTRY: HUNGARY*Sector*

Electricity industry.

Level of government

National.

Description

According to the current legislation estab-

jännitteisten voimajohtojen perustaminen ja käyttö on valtion monopolin kohteena.

Uuden oikeudellisen ja lainsäädännöllisen kehyksen luomista korkeajännitteisten voimajohtojen perustamisen, käyttämisen ja omistamisen osalta valmistellaan parhaillaan.

Teollisuus- ja kauppaministeriö on jo tehnyt aloitteen sähköenergiaa koskevan lain esittämiseksi, jonka vaikutus yltää myös siviililainsäädäntöön ja lakiin toimitiluvista. Yhteensopivuus voidaan taata uuden sähköä koskevan lain ja siihen liittyvien asetusten voimaantulosta alkaen.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1996.

MAA: PUOLA

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Puolan kuulemismenettelyn loppuvaiheessa olevassa energialaissa säädetään uudesta oikeudellisesta järjestelystä, joka vastaa markkinalousmaissa sovellettavia säädöksiä (energia-alojen tuotanto-, siirto-, jakelu- ja kaupanpitolisenssit) käyttöönottamisesta. Niin kauan, kun parlamentti ei ole hyväksynyt tätä lakia, vaaditaan tästä kohdasta johtuvien velvoitteiden tilapäistä keskeyttämistä.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1995.

9 artiklan 1 kohta

”Sopimuspuolet tunnustavat avoimien pääomamarkkinoiden tärkeyden energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kaupan rahoittamiseen tarkoitettujen pääomavirtojen rohkaisemiseksi ja muiden sopimuspuolten, erityisesti siirtymätaloutta harjoittavien, alueella suoritettavien energia-alan investointien toteuttamiseksi ja helpottamiseksi. Sen takia kukin sopimuspuoli pyrkii edistämään muiden sopimuspuol-

ishment and operation of high-voltage transmission lines is a state monopoly.

The creation of the new legal and regulatory framework for establishment, operation and ownership of high-voltage transmission lines is under preparation.

The Ministry of Industry and Trade has already taken the initiative to put forward a new Act on Electricity Power, that will have its impact also on the Civil Code and on the Act on Concession. Compliance can be achieved after entering in force of the new law on Electricity and related regulatory decrees.

Phase-out

31 December 1996.

COUNTRY: POLAND

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Polish law on Energy, being in the final stage of coordination, stipulates for creating new legal regulations similar to those applied by free market countries (licenses to generate, transmit, distribute and trade in energy carriers). Until it is adopted by the Parliament a temporary suspension of obligations under this paragraph is required.

Phase-out

31 December 1995.

Article 9(1)

”The Contracting Parties acknowledge the importance of open capital markets in encouraging the flow of capital to finance trade in Energy Materials and Products and for the making of and assisting with regard to Investments in Economic Activity in the Energy Sector in the Areas of other Contracting Parties, particularly those with economies in transition. Each Contracting Party

ten yritysten ja kansalaisten pääsyä pääoma-markkinoilleen energiaraaka-aineiden ja -tuotteiden kaupan ja muiden sopimuspuolten alueella toteutettavien energia-alan taloudellista toimintaa koskevien investointien rahoittamiseksi kohtelulla, joka ei ole vähemmän edullinen kuin samankaltaisissa olosuhteissa omiin yrityksiin tai kansalaisiin ja jonkun toisen sopimuspuolen tai kolmannen maan yrityksiin ja kansalaisiin sovellettu, jolloin otetaan huomioon edullisin kohtelu.”

shall accordingly endeavour to promote conditions for access to its capital market by companies and nationals of other Contracting Parties, for the purpose of financing trade in Energy Materials and Products and for the purpose of Investment in Economic Activity in the Energy Sector in the Areas of those other Contracting Parties, on a basis no less favourable than that which it accords in like circumstances to its own companies and nationals or companies and nationals of any other Contracting Party or any third state, whichever is the most favourable.”

MAA: AZERBAIDŽAN

COUNTRY: AZERBAIJAN

Ala

Kaikki energia-alat.

Sector

All energy sectors.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Level of government

National.

Kuvaus

Asiaankuuluvaa lainsäädäntöä valmistelaan parhaillaan.

Description

Relevant legislation is at the stage of elaboration.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 2000.

Phase-out

1 January 2000.

MAA: VALKO-VENÄJÄ

COUNTRY: BELARUS

Ala

Kaikki energia-alat.

Sector

All energy sectors.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Level of government

National.

Kuvaus

Asiaankuuluvaa lainsäädäntöä valmistelaan parhaillaan.

Description

Relevant legislation is at the stage of elaboration.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 2000.

Phase-out

1 January 2000.

MAA: **GEORGIA**COUNTRY: **GEORGIA***Ala*

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Asiaankuuluvaa lainsäädäntöä valmistel-
laan parhaillaan

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1997.

MAA: **KAZAKSTAN***Ala*

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Ulkomaisia investointeja koskevaan lakiehdotukseen sovelletaan juuri hyväksymismenettelyä, parlamentin on tarkoitus hyväksyä se syksyllä 1994.

Määräpäivä

1 päivänä heinäkuuta 2001.

MAA: **KIRGISISTAN***Ala*

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Asiaankuuluvaa lainsäädäntöä valmistel-
laan parhaillaan.

Määräpäivä

1 päivänä heinäkuuta 2001.

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Relevant legislation is at the stage of preparation.

Phase-out

1 January 1997.

COUNTRY: **KAZAKHSTAN***Sector*

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

The bill on Foreign Investments is at the stage of authorization approval with the aim to adopt it by the Parliament in autumn 1994.

Phase-out

1 July 2001.

COUNTRY: **KYRGYZSTAN***Sector*

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Relevant legislation is currently under preparation.

Phase-out

1 July 2001.

10 artiklan 7 kohta — erityistoimenpiteet

”Kukin sopimuspuoli myöntää muiden sopimuspuolten investoijien tämän alueella toteuttamille investoinneille sekä heidän niihin liittyville toimilleen, mukaan lukien niiden hallinto, ylläpitäminen, käyttö, käyttöoikeus tai luovutus, vähintään yhtä edullisen kohtelun kuin omien investoijensa tai minkä tahansa sopimuspuolen tai minkä tahansa kolmannen valtion investoijan investoinneille, mukaan lukien niiden hallinto, ylläpitäminen, käyttö, käyttöoikeus tai luovutus, jolloin otetaan huomioon edullisin kohtelu.”

MAA: BULGARIA

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Ulkomaalaiset eivät voi hankkia omistukseensa maata. Yhtiö, jonka osakkeista yli 50 prosenttia on ulkomaalaisten omistuksessa, ei voi hankkia omistukseensa maatalousmaata.

Ulkomaalaiset ja ulkomaiset lailliset henkilöt eivät voi lain mukaan hankkia omistukseensa maata, paitsi perimällä. Tällöin heidän on luovutettava se.

Ulkomaalainen voi hankkia omistukseensa rakennuksia, mutta ilman maanomistusoikeutta.

Ulkomaalaisten tai ulkomaalaisten yritysten, jotka ovat ulkomaalaisten valvonnassa, on saatava lupa seuraavien toimintojen harjoittamiseen:

— luonnonvarojen etsintä, kehittäminen ja hyödyntäminen aluevesillä, mannerjalustalla tai erityisellä talousvyöhykkeellä,

— kiinteän omaisuuden hankkiminen ministerineuvoston määrittelemillä maantieteellisillä alueilla,

— ministerineuvosto tai ministerineuvoston valtuuttama toimielin myöntää luvat.

Määräpäivä

1 päivänä heinäkuuta 2001.

Article 10(7) — Specific measures

”Each Contracting Party shall accord to Investments in its Area of Investors of another Contracting Party, and their related activities including management, maintenance, use, enjoyment or disposal, treatment no less favourable than that which it accords to Investments of its own Investors or of the Investors of any other Contracting Party or any third state and their related activities including management, maintenance, use, enjoyment or disposal, whichever is the most favourable.”

COUNTRY: BULGARIA

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Foreign persons may not acquire property rights over land. A company with more than fifty per cent of foreign person's share may not acquire property right over agricultural land;

Foreigners and foreign legal persons may not acquire property rights over land except by way of inheritance according to the law. In this case they have to make it over;

A foreign person may acquire property rights over buildings, but without property rights over the land;

Foreign persons or companies with foreign controlling participation must obtain a permit before performing the following activities:

— exploration, development and extraction of natural resources from the territorial sea, continental shelf or exclusive economic zone;

— acquisition of real estate in geographic regions designated by the Council of Ministers.

— The permits are issued by the Council of Ministers or by a body authorized by the Council of Ministers.

Phase-out

1 July 2001.

14 artiklan 1 kohdan d alakohta

”Kukin sopimuspuoli takaa toisen sopimuspuolen investoijien alueellaan suorittamien investointien osalta vapauden alueelleen ja sieltä pois tapahtuville varojen siirroille, mukaan lukien

tämän investoinnin yhteydessä ulkomailta palkatun henkilökunnan käyttämättömien tulojen ja muiden palkkioiden siirrot.”

MAA: BULGARIA

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Ulkomaiden kansalaiset, jotka ovat yritysten palkkaamia, joilla on yli 50 prosentin ulkomaalaisomistus, tai ulkomaalaisen yksityisyrittäjän, tai Bulgariassa olevan tytäryhtiön tai ulkomaisen yrityksen edustuston palkkaamia, ja jotka saavat palkkansa Bulgarian *leveinä*, voivat ostaa ulkomaan valuuttaa määrällä, joka ei ylitä 70 prosenttia heidän palkastaan, sosiaaliturvamaksut mukaan luetuina.

Määräpäivä

1 päivänä heinäkuuta 2001.

MAA: UNKARI

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Unkarissa olevien ulkomaalaisten tekemiä investointeja koskevan lain 33 artiklan mukaisesti ulkomaalaiset ylimmät johtajat, toimitusjohtajat, hallintoneuvoston ulkomaalaiset jäsenet ja ulkomaalaiset työntekijät voivat

Article 14(1)(d)

”Each Contracting Party shall with respect to Investments in its Area of Investors of any other Contracting Party guarantee the freedom of transfer into and out of its Area, including the transfer of:

unspent earnings and other remuneration of personnel engaged from abroad in connection with that Investment;”

COUNTRY: BULGARIA

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Foreign nationals employed by companies with more than 50 per cent of foreign participation, or by a foreign person registered as sole trader or a branch or a representative office of a foreign company in Bulgaria, receiving their salary in Bulgarian leva, may purchase foreign currency not exceeding 70 per cent of their salary, including social security payments.

Phase-out

1 July 2001.

COUNTRY: HUNGARY

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

According to the Act on Investments of Foreigners in Hungary, article 33, foreign top managers, executive managers, members of the Supervisory Board and foreign employees may transfer their income up to 50 per cent

siirtää yritykseltä saamastaan nettopalkasta 50 prosenttia yrityksensä pankin kautta.

Määräpäivä

Tämän erityisrajoituksen poistaminen riippuu Unkarin toteuttaman vaihtokurssien vapauttamisohjelman etenemisestä, jonka tavoitteena on päästä täysin vaihdettavaan forintiin. Tämä rajoitus ei muodosta haittaa ulkomaisille investoinneille. Määräpäivä perustuu 32 artiklan säännöksiin.

1 päivänä heinäkuuta 2001.

20 artiklan 3 kohta

”Jokainen sopimuspuoli nimeää vähintään yhden tietopalvelupisteen, johon voidaan osoittaa edellä tarkoitettuja lakeja, asetuksia, oikeudellisia päätöksiä ja hallinnollisia toimenpiteitä koskevat tiedustelut, ja ilmoittaa nimetyt pisteet viivytyksettä sihteeristölle, joka pyydettyä tiedottaa niistä edelleen.”

MAA: ARMENIA

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Armeniassa ei vielä ole virallisia tietopalvelupisteitä, joista voisi pyytää tietoa asianmukaisesta lainsäädännöstä. Ei ole myöskään tiedotuskeskusta. Sellaisen perustaminen on kuitenkin suunnitella vuonna 1994/1995. Teknistä apua tarvitaan.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1996.

MAA: AZERBAIDŽAN

Ala

Kaikki energia-alat.

of their aftertax earnings derived from the company of their employment through the bank of their company.

Phase-out

The phase out of this particular restriction depends on the progress Hungary is able to make in the implementation of the foreign exchange liberalization programme whose final target is the full convertibility of the Forint. This restriction does not create barriers to foreign investors. Phase-out is based on stipulations of Article 32.

1 July 2001.

Article 20(3)

”Each Contracting Party shall designate one or more enquiry points to which requests for information about the above mentioned laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings may be addressed and shall communicate promptly such designation to the Secretariat which shall make it available on request.”

COUNTRY: ARMENIA

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

In Armenia there are no official enquiry points yet to which requests for information about the relevant laws and other regulations could be addressed. There is no information centre either. There is a plan to establish such a centre in 1994—1995. Technical assistance is required.

Phase-out

31 December 1996.

COUNTRY: AZERBAIJAN

Sector

All energy sectors.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Azerbaidžanissa ei vielä ole virallisia tietopalvelupisteitä, joista voisi pyytää tietoa asianmukaisesta lainsäädännöstä. Nykyisellään asianomainen tieto on keskittynyt lukuisten toimielinten ympärille.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1997.

MAA: **VALKO-VENÄJÄ***Ala*

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Valko-Venäjällä ei ole vielä virallisia tietopalvelutoimistoja, joista voisi saada tietoa laeista, asetuksista, oikeudellisista päätöksistä ja hallinnollisista ratkaisuksista. Oikeuden päätöksiä ja hallinnollisia ratkaisuja ei ole tapana julkaista.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1998.

MAA: **KAZAKSTAN***Ala*

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Tietopalvelupisteiden perustaminen on aloitettu. Oikeuden päätöksiä ja hallinnollisia ratkaisuja ei Kazakstanissa julkaista (lukuun ottamatta joitain korkeimman oikeuden pää-

Level of government

National.

Description

There are no official enquiry points so far in Azerbaijan to which requests for information about relevant laws and regulations could be addressed. At present such information is concentrated in various organizations.

Phase-out

31 December 1997.

COUNTRY: **BELARUS***Sector*

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

Official enquiry offices which could give information on laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings do not exist yet in Belarus. As far as the judicial decisions and administrative rulings are concerned there is no practice of their publishing.

Phase-out

31 December 1998.

COUNTRY: **KAZAKHSTAN***Sector*

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

The process of establishing enquiry points has begun. As far as the judicial decisions and administrative rulings are concerned they are not published in Kazakhstan (except for some

töksiä), sillä niitä ei pidetä oikeuden lähteinä. Voimassa olevan käytännön muuttamiseen tarvitaan pitkä siirtymäkausi.

decisions made by the Supreme Court), because they are not considered to be sources of law. To change the existing practice will require a long transitional period.

Määräpäivä

1 päivänä heinäkuuta 2001.

Phase-out

1 July 2001.

MAA: MOLDOVA

COUNTRY: MOLDOVA

Ala

Kaikki energia-alat.

Sector

All energy sectors.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Level of government

National.

Kuvaus

On tarpeen perustaa tietopalvelupisteitä.

Description

It is necessary to establish enquiry points.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1995.

Phase-out

31 December 1995.

MAA: VENÄJÄN FEDERAATIO

COUNTRY: THE RUSSIAN FEDERATION

Ala

Kaikki energia-alat.

Sector

All energy sectors.

Hallinnon taso

Federaatio.

Level of government

The Federation and the Republics constituting Federation.

Kuvaus

Venäjän federaatiossa ei toistaiseksi ole virallisia tietopalvelupisteitä, joista voisi pyytää tietoa asianmukaisesta lainsäädännöstä. Oikeuden päätöksiä ja hallinnollisia ratkaisuja ei pidetä lainsäädännön lähteinä.

Description

No official enquiry points exist in the Russian Federation as of now to which requests for information about relevant laws and other regulation acts could be addressed. As far as the judicial decisions and administrative rulings are concerned they are not considered to be sources of law.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 2000.

Phase-out

31 December 2000.

MAA: SLOVENIA

COUNTRY: SLOVENIA

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Sloveniassa ei vielä ole virallisia tietopalvelupisteitä, joista voisi pyytää tietoa asianmukaisesta lainsäädännöstä. Tällä hetkellä näitä tietoja saa eri ministeriöistä. Valmisteltavana olevassa laissa ulkomaalaisista investoinneista säädetään tietopalvelupisteen perustamisesta.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1998.

MAA: TADŽIKISTAN

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Tadžikistanissa ei vielä ole virallisia tietopalvelupisteitä, joista voisi pyytää tietoa asiaankuuluvasta lainsäädännöstä. On kyse ainoastaan saatavilla olevista varoista.

Määräpäivä

31 päivänä joulukuuta 1997.

MAA: UKRAINA

Ala

Kaikki energia-alat.

Hallinnon taso

Kansallinen.

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

In Slovenia there are no official enquiry points yet to which requests for information about relevant laws and other regulatory acts could be addressed. At present such information is available in various ministries. The Law on Foreign Investments which is under preparation foresees establishment of such an enquiry point.

Phase-out

1 January 1998.

COUNTRY: TAJIKISTAN

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Description

There are no enquiry points yet in Tajikistan to which requests for information about relevant laws and other regulations could be addressed. It is only a question of having available funding.

Phase-out

31 December 1997.

COUNTRY: UKRAINE

Sector

All energy sectors.

Level of government

National.

Kuvaus

Nykyistä lainsäädännön avoimuutta on tarpeen parantaa kansainvälisen tason saavuttamiseksi. Ukrainan tulisi perustaa tietopalvelupisteitä, joista saisi tietoa laeista, asetuksista, oikeuden päätöksistä ja hallinnollisista ratkaisuksista sekä lain soveltamisen yleisestä käytännöstä.

Määräpäivä

1 päivänä tammikuuta 1998.

22 artiklan 3 kohta

”Kukin sopimuspuoli varmistaa, että sen perustama tai ylläpitämä yksikkö, jolle se on antanut sääntely-, hallinto- tai muita valtuuksia, käyttää niitä tavalla, joka soveltuu sopimuspuolelle tämän sopimuksen nojalla kuuluvien velvoitteisiin.”

MAA: TŠEKKIN TASAVALLA*Ala*

Uraani- ja ydinenergiateollisuus

Hallinnon taso

Kansallinen.

Kuvaus

Valtion raaka-ainevarastoissa olevien uraanimalmivarastojen vähentämiseksi on kiellettyä tuoda maahan muuta kuin tšekkiläistä alkuperää olevaa uraanimalmia tai uraanirikastetta, uraanipolttoaineniput mukaanluettuna.

Määräpäivä

1 heinäkuuta 2001.

Description

Improvement of the present transparency of laws up to the level of international practice is required. Ukraine will have to establish enquiry points providing information about laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings and standards of general application.

Phase-out

1 January 1998.

Article 22(3)

”Each Contracting Party shall ensure that if it establishes or maintains a state entity and entrusts the entity with regulatory, administrative or other governmental authority, such entity shall exercise that authority in a manner consistent with the Contracting Party’s obligations under this Treaty”.

COUNTRY: THE CZECH REPUBLIC*Sector*

Uranium and nuclear industries.

Level of government

National.

Description

In order to deplete uranium ore reserves that are stocked by Administration of State Material Reserves, no imports of uranium ore and concentrates, including uranium fuel bundles containing uranium of non-Czech origin, will be licensed.

Phase-out

1 July 2001.

LIITE 2

ENERGIAPERUSKIRJAA KOSKEVIA
PÄÄTÖKSIÄ

Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevässä konferenssissa on hyväksytty seuraavat päätökset:

1. *Koko sopimus*

Jos 9 päivänä helmikuuta 1920 tehdyn Huippuvuorisopimuksen (Svalbardin sopimus) ja energiaperuskirjaa koskevan sopimuksen välillä ilmenee ristiriitaa, Huippuvuorisopimusta pidetään ensisijaisena ristiriitatilannetta koskevissa asioissa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sopimuspuolten asemaa Svalbardin sopimuksen suhteen. Tämän tyyppisen ristiriidan ilmetessä, tai jos ristiriidan olemassaolosta tai laajuudesta syntyy erimielisyyttä, energiaperuskirjan 16 artiklaa ja V osaa ei sovelleta.

2. *10 artiklan 7 kohta*

Venäjän federaatio voi pyytää yhtiötä, joissa on ulkomaisia osakkaita, hankkimaan laillisen luvan vuokratakseen leasing-sopimuksella liittovaltion omaisuutta, sillä ehdolla, että Venäjän federaatio takaa poikkeuksetta, ettei tätä menettelyä sovelleta tavalla, joka syrjisi muiden sopimuspuolten investoijien investointeja.

3. *14 artikla*

1) Sopimuksen 14 artiklan 1 kohdassa oleva termi "vapaus varojen siirrolle" ei estä sopimuspuolta, jäljempänä "rajoittava osapuoli", soveltamasta rajoituksia omien investoijensa pääoman liikkumiselle, jos

a) rajoitukset eivät estä muiden sopimuspuolten investoijille 14 artiklan 1 kohdan nojalla myönnettyjen heidän investointejaan koskevien oikeuksien käyttöä;

ANNEX 2

DECISIONS WITH RESPECT TO THE
ENERGY CHARTER TREATY

The European Energy Charter Conference has adopted the following Decisions:

1. *With respect to the Treaty as a whole*

In the event of a conflict between the treaty concerning Spitsbergen of 9 February 1920 (the Svalbard Treaty) and the Energy Charter Treaty, the treaty concerning Spitsbergen shall prevail to the extent of the conflict, without prejudice to the positions of the Contracting Parties in respect of the Svalbard Treaty. In the event of such conflict or a dispute as to whether there is such conflict or as to its extent, Article 16 and Part V of the Energy Charter Treaty shall not apply.

2. *With respect to Article 10(7)*

The Russian Federation may require that companies with foreign participation obtain legislative approval for the leasing of federally-owned property, provided that the Russian Federation shall ensure without exception that this process is not applied in a manner which discriminates among Investments of Investors of other Contracting Parties.

3. *With respect to Article 14*

(1) The term "freedom of transfer" in Article 14(1) does not preclude a Contracting Party (hereinafter referred to as the "Limiting Party") from applying restrictions on movement of capital by its own Investors, provided that:

(a) such restrictions shall not impair the rights granted under Article 14(1) to Investors of other Contracting Parties with respect to their Investments;

b) rajoitukset eivät vaikuta tavanomaisiin kaupallisiin maksuihin

ja

c) sopimuspuoli takaa, että muiden sopimuspuolten sen alueella tekemät investoinnit saavat siirtojen osalta yhtä edullisen kohtelun kuin muiden sopimuspuolten tai kolmansien valtioiden investoijien tekemät investoinnit, jolloin otetaan huomioon edullisin kohtelu.

2) Peruskirjaa koskeva kokous tarkastelee tätä päätöstä viisi vuotta sopimuksen voimaantulon jälkeen, mutta viimeistään 32 artiklan 3 kohdassa määrättyä päivänä.

3) Mikään sopimuspuoli ei voi soveltaa näitä rajoituksia, ellei se ole kuulunut entiseen Sosialististen neuvostotasavaltojen liittoon, ja ellei se ole ilmoittanut kirjallisesti väliaikaiselle sihteeristölle 1 päivään heinäkuuta 1995 mennessä, että se haluaa soveltaa tämän päätöksen mukaisia rajoituksia.

4) Kaiken epäilyksen välttämiseksi tässä päätöksessä ei kumota 16 artiklassa sopimuspuolille, niiden investoijille ja investoinneille myönnettyjä oikeuksia eikä sopimuspuolten velvoitteita.

5) Tässä päätöksessä 'tavanomaisilla kaupallisilla maksuilla' tarkoitetaan tavanomaisia tavaroiden, palvelujen tai henkilöiden liikkumiseen liittyviä maksuja, jotka suoritetaan tavanomaisen kansainvälisen käytännön mukaisesti, ja joihin ei sisälly sellaisia tavanomaisten kaupallisten toimien ja pääomatoimien konkreettista yhdistämistä koskevia sopimuksia, kuten esimerkiksi maksun lykkäämisiä ja ennakoita, joiden tarkoituksena on kiertää rajoittavan osapuolen asiaa koskevaa lainsäädäntöä.

4. 14 artiklan 2 kohta

Rajoittamatta 14 artiklassa ilmaistuja ehtoja ja Romanian muita kansainvälisiä velvoitteita Romania pyrkii siirtyessään kohti kansallisen valuuttansa täyttä vaihtokelpoisuutta toteuttamaan asianmukaiset toimenpiteet parantaakseen sijoitustulojen siirtoa koskevien menettelyjensä tehokkuutta, ja takaa joka tapauksessa nämä siirrot vapaasti vaihdettavassa valuutassa ilman rajoituksia tai yli kuuden kuukauden viivettä. Romania takaa, että sen

(b) such restrictions do not affect Current Transactions; and

(c) the Contracting Party ensures that Investments in its Area of the Investors of all other Contracting Parties are accorded, with respect to transfers, treatment no less favourable than that which it accords to Investments of Investors of any other Contracting Party or of any third state, whichever is the most favourable.

(2) This Decision shall be subject to examination by the Charter Conference five years after entry into force of the Treaty, but not later than the date envisaged in Article 32(3).

(3) No Contracting Party shall be eligible to apply such restrictions unless it is a Contracting Party which is a state that was a constituent part of the former Union of Soviet Socialist Republics, which has notified the provisional Secretariat in writing no later than 1 July 1995 that it elects to be eligible to apply restrictions in accordance with this Decision.

(4) For the avoidance of doubt, nothing in this Decision shall derogate, as concerns Article 16, from the rights hereunder of a Contracting Party, its Investors or their Investments, or from the obligations of a Contracting Party.

(5) For the purposes of this Decision: "Current Transactions" are current payments connected with the movement of goods, services or persons that are made in accordance with normal international practice, and do not include arrangements which materially constitute a combination of a current payment and a capital transaction, such as deferrals of payments and advances which is meant to circumvent respective legislation of the Limiting Party in the field.

4. With respect to Article 14(2)

Without prejudice to the requirements of Article 14 and its other international obligations, Romania shall endeavour during the transition to full convertibility of its national currency to take appropriate steps to improve the efficiency of its procedures for the transfers of Investment Returns and shall in any case guarantee such transfers in a Freely Convertible Currency without restriction or a delay exceeding six months. Romania shall

alueella muiden sopimuspuolten investoijien tekemät investoinnit saavat yhtä edullisen kohtelun siirtojen osalta, kuin muiden sopimuspuolten tai kolmansien valtioiden investoijien tekemät investoinnit, jolloin otetaan huomioon edullisin kohtelu.

5. 24 artiklan 4 kohdan a alakohhta ja 25 artikla

Sopimuksen 1 artiklan 7 kohdan a alakohdan ii alakohdassa tarkoitetun investoijan tai alueelliseen taloudelliseen yhdentymisjärjestöön, vapaakauppa-alueeseen tai tulliliittoon kuulumattoman investoijan investoinnit saavat alueellisen taloudellisen yhdentymisjärjestön, vapaakauppa-alueen tai tulliliiton myöntämän kohtelun, jos investointien edunsaajan

a) kotipaikka, hallinnollinen johto tai päätoimipaikka on alueelliseen taloudelliseen yhdentymisjärjestöön kuuluvan osapuolen alueella tai vapaakauppa-alueen tai tulliliiton jäsenmaan alueella,

tai

b) jos investointeja on ainoastaan tehty niiden alueella, niillä on oltava todellinen ja toimiva yhteys alueelliseen taloudelliseen yhdentymisjärjestöön kuuluvan osapuolen, vapaakauppa-alueen tai tulliliiton jäsenen talouden kanssa.

ensure that Investments in its Area of the Investors of all other Contracting Parties are accorded, with respect to transfers, treatment no less favourable than that which it accords to Investments of Investors of any other Contracting Party or of any third state, whichever is the most favourable.

5. With respect to Articles 24(4)(a) and 25

An Investment of an Investor referred to in Article 1(7)(a)(ii), of a Contracting Party which is not party to an EIA or a member of a free-trade area or a customs union, shall be entitled to treatment accorded under such EIA, free-trade area or customs union, provided that the Investment:

(a) has its registered office, central administration or principal place of business in the Area of a party to that EIA or member of that free-trade area or customs union; or

(b) in case it only has its registered office in that Area, has an effective and continuous link with the economy of one of the parties to that EIA or member of that free-trade area or customs union.

LIITE 3

**ENERGIAPERUSKIRJAN PÖYTÄ-
KIRJA ENERGIATEHOKKUUDESTA
JA SIIHEN LIITTYVISTÄ
YMPÄRISTÖNÄKÖKOHDISTA**

Johdanto-osa

Tämän pöytäkirjan SOPIMUSPUOLET,

jotka ottavat huomioon Haagissa 17 päivänä joulukuuta 1991 allekirjoitetun Euroopan energiaperuskirjaa koskeneen Haagin kokouksen päätösasiakirjassa hyväksytyn Euroopan energiaperuskirjan ja erityisesti siihen liittyvät julistukset, joiden mukaan energiatehokkuuden ja ympäristönsuojelun alalla yhteistyö on tarpeellista,

ottavat huomioon myös Energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen, joka on avoinna allekirjoittamista varten 17 päivästä joulukuuta 1994 16 päivään kesäkuuta 1995,

kiinnittävät huomiota kansainvälisten järjestöjen ja elinten tekemään työhön energiatehokkuuden ja energiakierron ympäristövaikutusten alalla,

ovat tietoisia kustannustehokkaiden energiatehokkaiden toimenpiteiden täytäntöönpanossa aikaansaadusta suuremmasta toimitusvarmuudesta ja merkittävistä taloudellisista ja ympäristönsuojelullisista eduista, sekä näiden toimenpiteiden merkityksestä talouden rakenteiden uudistamisessa ja elintason parantamisessa,

tunnustavat, että energiatehokkuuden alalla toteutetut parannukset vähentävät energiakierron haitallisia ympäristövaikutuksia, mukaan lukien ilmakehän lämpeneminen sekä happamoituminen,

ovat vakuuttuneita siitä, että energian hinnan tulee mahdollisuuksien mukaan heijastaa kilpailukykyisiä markkinoita ja taata markkinatalouteen perustuva hinnanmuodostus, mukaan lukien ympäristökulujen ja -etujen parempi huomioon ottaminen, sekä tunnustavat,

ANNEX 3

**ENERGY CHARTER PROTOCOL ON
ENERGY EFFICIENCY AND RELATED
ENVIRONMENTAL ASPECTS**

Preamble

THE CONTRACTING PARTIES to this Protocol,

Having regard to the European Energy Charter adopted in the Concluding Document of the Hague Conference on the European Energy Charter, signed at The Hague on 17 December 1991; and in particular to the declarations therein that cooperation is necessary in the field of energy efficiency and related environmental protection;

Having regard also to the Energy Charter Treaty, opened for signature from 17 December 1994 to 16 June 1995;

Mindful of the work undertaken by international organizations and fora in the field of energy efficiency and environmental aspects of the energy cycle;

Aware of the improvements in supply security, and of the significant economic and environmental gains, which result from the implementation of cost-effective energy efficiency measures; and aware of their importance for restructuring economies and improving living standards;

Recognizing that improvements in energy efficiency reduce negative environmental consequences of the energy cycle including global warming and acidification;

Convinced that energy prices should reflect as far as possible a competitive market, ensuring market-oriented price formation, including fuller reflection of environmental costs and benefits, and recognizing that such price formation is vital to progress in energy

että kyseinen hinnanmuodostustapa on välttämätön energiatehokkuuden ja siihen liittyvän ympäristönsuojelun kehittämiseksi,

ovat tietoisia yksityisen alan ratkaisevasta osasta energiatehokkuuden toimenpiteiden edistämässä ja toteuttamisessa, pienet ja keskisuuret yritykset mukaanluettuina, ja haluavat taata suotuisat toimintaedellytykset taloudellisesti kannattaville investoinneille energiatehokkuuden alalla,

tunnustavat että taloudellisen yhteistyön muotoja saattaa olla tarpeen täydentää hallitustenvälisellä yhteistyöllä, erityisesti energiapolitiikan laatimisen ja tutkimisen alalla, samoin kuin muilla energiatehokkuuden nostamisen kannalta merkittävillä aloilla, joita ei voida rahoittaa yksityisesti,

ja
haluavat edistää yhteensovittettua yhteistä toimintaa energiatehokkuuden ja siihen liittyvän ympäristönsuojelun alalla, sekä hyväksyä pöytäkirjan, joka tarjoaa kehykset mahdollisimman taloudelliselle ja tehokkaalle energiankäytölle,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 OSA

JOHDANTO

1 artikla

Pöytäkirjan soveltamisala ja tavoitteet

1. Tässä pöytäkirjassa määritellään periaatteet politiikalle, jolla pyritään edistämään merkittävänä energialähteenä pidettyä energiatehokkuutta, ja vähentämään energiajärjestelmien vahingollisia ympäristövaikutuksia. Siinä annetaan lisäksi suuntaviivoja energiatehokkuusohjelmien kehittämiseksi, osoitetaan yhteistyöaloja ja luodaan kehykset yhteistyölle ja yhteensovitetulle toiminnalle. Tällaiseen toimintaan voi kuulua energian tutkiminen, etsiminen, tuottaminen, muuntaminen, varastointi, kuljetus, jakelu ja kulutus, ja se voi liittyä kaikkiin talouden aloihin.

2. Tämän pöytäkirjan tavoitteet ovat:

a) kestävä kehityksen mukaisen energiatehokkuuspolitiikan edistäminen,

b) sellaisten olosuhteiden luominen, jotka saavat tuottajat ja kuluttajat käyttämään energiaa mahdollisimman taloudellisella, tehokkaalla ja ympäristön kannalta mahdollisim-

efficiency and associated environmental protection;

Appreciating the vital role of the private sector including small and medium-sized enterprises in promoting and implementing energy efficiency measures, and intent on ensuring a favourable institutional framework for economically viable investment in energy efficiency;

Recognizing that commercial forms of cooperation may need to be complemented by intergovernmental cooperation, particularly in the area of energy policy formulation and analysis as well as in other areas which are essential to the enhancement of energy efficiency but not suitable for private funding; and

Desiring to undertake cooperative and coordinated action in the field of energy efficiency and related environmental protection and to adopt a Protocol providing a framework for using energy as economically and efficiently as possible:

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

PART I

INTRODUCTION

Article 1

Scope and objectives of the Protocol

(1) This Protocol defines policy principles for the promotion of energy efficiency as a considerable source of energy and for consequently reducing adverse Environmental Impacts of energy systems. It furthermore provides guidance on the development of energy efficiency programmes, indicates areas of cooperation and provides a framework for the development of cooperative and coordinated action. Such action may include the prospecting for, exploration, production, conversion, storage, transport, distribution, and consumption of energy, and may relate to any economic sector.

(2) The objectives of this Protocol are:

(a) the promotion of energy efficiency policies consistent with sustainable development;

(b) the creation of framework conditions which induce producers and consumers to use energy as economically, efficiently and environmentally soundly as possible, particu-

man puhtaalla tavalla, erityisesti tehokkaiden energiemarkkinoiden järjestämisen ja ympäristökustannusten ja -hyödyn paremman huomioinnin kautta,

ja
c) yhteistyön tukeminen energiatehokkuuden alalla.

2 artikla

Määritelmiä

Tässä pöytäkirjassa:

1) 'Peruskirjalla' tarkoitetaan Euroopan energiaperuskirjaa, joka on hyväksytty Haagin Euroopan energiaperuskirjaa käsittelevän kokouksen Haagissa 17 päivänä joulukuuta 1991 allekirjoitetulla päätösasiakirjalla; päätösasiakirjan allekirjoitusta pidetään peruskirjan voimassa olevana allekirjoituksena.

2) 'Sopimuspuolella' tarkoitetaan valtiota tai alueellista taloudellista yhdistymisjärjestöä, joka on hyväksynyt tämän pöytäkirjan sitovaksi, ja jossa tämä pöytäkirja on voimassa.

3) 'Alueellisella taloudellisella yhdistymisjärjestöllä' tarkoitetaan järjestöä, joka muodostuu valtioista, jolle nämä ovat antaneet toimivallan tietyillä aloilla, joista joitakin säädellään tällä pöytäkirjalla, mukaan lukien niitä näillä aloilla sitovien päätösten tekeminen.

4) 'Energiakierrolla' tarkoitetaan energia-ketjun kokonaisuudessaan, mukaan lukien energian eri muotojen tutkiminen, etsiminen, tuottaminen, muuntaminen, varastointi, kuljetus, jakelu ja kulutus, jätteiden käsittely ja hävittäminen, näiden toimintojen käytöstä poisto, lakkauttaminen tai sulkeminen mahdollisimman pienin ympäristölle haitallisista vaikutuksista.

5) 'Kustannustehokkuudella' tarkoitetaan tietyn tavoitteen toteuttamista mahdollisimman pienin kustannuksin, tai mahdollisimman suuren hyödyn saamista määrätyn kustannuksin.

6) 'Energiatehokkuuden parantamisella' tarkoitetaan toimimista tietyn (tuotteen tai palvelun) tuotantoyksikön ylläpitämiseksi tuotannon laatua tai tulosta heikentämättä vähentämällä samanaikaisesti tämän tuotannon vaatimaa energiamäärää.

7) 'Ympäristövaikutuksilla' tarkoitetaan kaikkia tietyn toiminnan vaikutuksia ympäristöön mukaan lukien ihmisten terveys ja turvallisuus, kasvikunta, eläinkunta, maa, il-

larly through the organization of efficient energy markets and a fuller reflection of environmental costs and benefits; and

(c) the fostering of cooperation in the field of energy efficiency.

Article 2

Definitions

As used in this Protocol:

(1) "Charter" means the European Energy Charter adopted in the Concluding Document of the Hague Conference on the European Energy Charter signed at The Hague on 17 December 1991; signature of the Concluding Document is considered to be signature of the Charter.

(2) "Contracting Party" means a state or Regional Economic Integration Organization which has consented to be bound by this Protocol and for which the Protocol is in force.

(3) "Regional Economic Integration Organization" means an organization constituted by states to which they have transferred competence over certain matters a number of which are governed by this Protocol, including the authority to take decisions binding on them in respect of those matters.

(4) "Energy Cycle" means the entire energy chain, including activities related to prospecting for, exploration, production, conversion, storage, transport, distribution and consumption of the various forms of energy, and the treatment and disposal of wastes, as well as the decommissioning, cessation or closure of these activities, minimizing harmful Environmental Impacts.

(5) "Cost-Effectiveness" means to achieve a defined objective at the lowest cost or to achieve the greatest benefit at a given cost.

(6) "Improving Energy Efficiency" means acting to maintain the same unit of output (of a good or service) without reducing the quality or performance of the output, while reducing the amount of energy required to produce that output.

(7) "Environmental Impact" means any effect caused by a given activity on the environment, including human health and safety, flora, fauna, soil, air, water, climate,

ma, vesi, ilmasto, maisema ja historialliset monumentit tai muut fyysiset rakennelmat, tai näiden vuorovaikutus; tällä käsitteellä tarkoitetaan myös näihin tekijöihin puuttumisen aiheuttamia vaikutuksia kulttuuriperintöön tai yhteiskunnallis-taloudellisiin olosuhteisiin.

II OSA

YLEISEN POLITIIKAN PERIAATTEET

3 artikla

Peruseriaatteen

Sopimuspuolet toimivat seuraavien periaatteiden mukaisesti:

1. Sopimuspuolet toimivat yhteistyössä ja auttavat soveltuvin osin toisiaan energiatehokkuuspolitiikan, lakien ja asetusten kehittämisessä ja toteuttamisessa.

2. Sopimuspuolet luovat energiatehokkuuspolitiikkaa ja tarvittavia lakeja ja asetuksia, jotka ovat omiaan edistämään muun muassa:

a) markkinamekanismien tehokasta toimintaa mukaan lukien markkinatalouteen perustuva hinnanmuodostus sekä ympäristökulujen -etujen parempi huomioon ottaminen,

b) energiatehokkuutta rajoittavien tekijöiden vähentämistä ja näin tapahtuvaa investointien kannustamista,

c) mekanismeja, joilla rahoitetaan energiatehokkuutta edistäviä aloitteita,

d) opetusta ja valistamista,

e) teknologian levittämistä ja siirtämistä,

f) lainsäädännön avoimuutta.

3. Sopimuspuolet pyrkivät saamaan täyden hyödyn energiaketjun energiatehokkuudesta kokonaisuudessaan. Tässä tarkoituksessa ne laativat ja toteuttavat toimivaltansa rajoissa energiatehokkuuspolitiikkaa ja yhteistä tai yhteensovitettua toimintaa, joka perustuu kustannustehokkuudelle sekä taloudelliselle tehokkuudelle ja jossa otetaan asianmukaisesti huomioon ympäristönäkökohdat.

4. Energiatehokkuuspolitiikkaan kuuluu lyhyen aikavälin toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on aikaisempien toimintatapojen mukauttaminen, ja pitkän aikavälin toimenpiteitä, joilla pyritään parantamaan energiatehokkuutta energiakierrrossa.

5. Tämän pöytäkirjan tavoitteiden toteuttamiseksi tehtävässä yhteistyössä sopimus-

landscape and historical monuments or other physical structures or the interactions among these factors; it also includes effects on cultural heritage or socio-economic conditions resulting from alterations to those factors.

PART II

POLICY PRINCIPLES

Article 3

Basic principles

Contracting Parties shall be guided by the following principles:

(1) Contracting Parties shall cooperate and, as appropriate, assist each other in developing and implementing energy efficiency policies, laws and regulations.

(2) Contracting Parties shall establish energy efficiency policies and appropriate legal and regulatory frameworks which promote, inter alia:

(a) efficient functioning of market mechanisms including market-oriented price formation and a fuller reflection of environmental costs and benefits;

(b) reduction of barriers to energy efficiency, thus stimulating investments;

(c) mechanisms for financing energy efficiency initiatives;

(d) education and awareness;

(e) dissemination and transfer of technologies;

(f) transparency of legal and regulatory frameworks.

(3) Contracting Parties shall strive to achieve the full benefit of energy efficiency throughout the Energy Cycle. To this end they shall, to the best of their competence, formulate and implement energy efficiency policies and cooperative or coordinated actions based on Cost-Effectiveness and economic efficiency, taking due account of environmental aspects.

(4) Energy efficiency policies shall include both short-term measures for the adjustment of previous practices and long-term measures to improve energy efficiency throughout the Energy Cycle.

(5) When cooperating to achieve the objectives of this Protocol, Contracting Parties

puolet ottavat huomioon eri sopimuspuolten välillä olevat vahingollisiin vaikutuksiin ja vähennysten kustannuksiin liittyvät erot.

6. Sopimuspuolet tunnustavat yksityisen sektorin merkittävyyden. Ne kannustavat yleishyödyllisten energialaitosten, vastuullisten viranomaisten ja asiantuntijaelinten toteuttamia toimia, ja tukevat teollisuuden ja hallinnon tiivistä yhteistyötä.

7. Yhteis- tai yhteensovitetussa toiminnassa otetaan huomioon asiaankuuluvat periaatteet, jotka on hyväksytty niiden kansainvälisten sopimusten yhteydessä, joihin sopimuspuolet ovat osallisina, ja joiden tarkoituksena on ympäristön suojelu ja parantaminen.

8. Sopimuspuolet ottavat kaiken hyödyn kansainvälisten ja muiden toimivaltaisten järjestöjen työstä ja asiantuntemuksesta ja pyrkivät välttämään päällekkäisyyksiä.

4 artikla

Vastuualueiden jako ja yhteensovittaminen

Kukin sopimuspuoli pyrkii takaamaan energiatehokkuuspolitiikan yhteensovittamisen kaikkien siitä vastuussa olevien viranomaisten välillä.

5 artikla

Toimintasuunnitelmat ja politiikan tavoitteet

Sopimuspuolet laativat toimintasuunnitelmaa ja politiikan tavoitteita, joiden tarkoituksena on parantaa energiatehokkuutta ja vähentää siten energiakierron ympäristövaikutuksia, sopimuspuolen oma energiatilanne soveltuvin osin huomioon ottaen. Näiden toimintasuunnitelmien ja politiikan tavoitteiden on oltava avoimia kaikille asianomaisille osapuolille.

6 artikla

Rahoitus ja taloudelliset kannustimet

1. Sopimuspuolet kannustavat uusia energiatehokkuuteen liittyviä investointien lähestymistapoja ja menetelmiä sekä energiaan liittyviä ympäristönsuojeluinvestointeja, kuten esimerkiksi yhteisyritysjärjestelyjä energiankäyttäjien ja ulkopuolisten rahoittajien välillä, jäljempänä 'kolmannen osapuolen rahoitus'.

shall take into account the differences in adverse effects and abatement costs between Contracting Parties.

(6) Contracting Parties recognize the vital role of the private sector. They shall encourage action by energy utilities, responsible authorities and specialised agencies, and close cooperation between industry and administrations.

(7) Cooperative or coordinated action shall take into account relevant principles adopted in international agreements, aimed at protection and improvement of the environment, to which Contracting Parties are parties.

(8) Contracting Parties shall take full advantage of the work and expertise of competent international or other bodies and shall take care to avoid duplication.

Article 4

Division of responsibility and coordination

Each Contracting Party shall strive to ensure that energy efficiency policies are coordinated among all of its responsible authorities.

Article 5

Strategies and policy aims

Contracting Parties shall formulate strategies and policy aims for Improving Energy Efficiency and thereby reducing Environmental Impacts of the Energy Cycle as appropriate in relation to their own specific energy conditions. These strategies and policy aims shall be transparent to all interested parties.

Article 6

Financing and financial incentives

(1) Contracting Parties shall encourage the implementation of new approaches and methods for financing energy efficiency and energy-related environmental protection investments, such as joint venture arrangements between energy users and external investors (hereinafter referred to as "Third Party Financing").

2. Sopimuspuolet pyrkivät käyttämään hyväkseen ja edistämään pääsyä yksityisten pääomien ja olemassa olevien kansainvälisten rahoituslaitosten markkinoille helpottaakseen investointeja, joiden tarkoituksena on parantaa energiatehokkuutta ja siihen liittyvää ympäristönsuojelua.

3. Sopimuspuolet voivat, jollei energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen määräyksistä ja muista niiden velvoittavista kansainvälisistä oikeudellisista velvoitteista muuta johdu, antaa verotuksellisia tai taloudellisia kannustimia energian käyttäjille helpottaakseen energiatehokkuusteknologian, -tuotteiden ja -palveluiden markkinoille pääsyä. Sopimuspuolet pyrkivät toimimaan näin tavalla, joka sekä takaa avoimuuden että kansainvälisten markkinoiden mahdollisimman vähäisen vääristymisen.

7 artikla

Energiatehokkuuteen liittyvän teknologian edistäminen

1. Sopimuspuolet tukevat energiaperuskirjaa koskevan sopimuksen mukaisesti kauppaa sekä yhteistyötä energiatehokkuuteen liittyvän ja ympäristön kannalta turvallisen teknologian, palveluiden ja hallintomenettelyjen aloilla.

2. Sopimuspuolet suosivat näiden teknologioiden, palveluiden ja hallintomenettelyjen käyttöä energiakierron kaikissa vaiheissa.

8 artikla

Kansalliset ohjelmat

1. Toteuttaakseen 5 artiklan mukaisesti muotoillut politiikan tavoitteet, kukin sopimuspuoli kehittää, toteuttaa ja saattaa ajan tasalle säännöllisesti omaan tilanteeseensa parhaiten sopivia energiatehokkuusohjelmia.

2. Ohjelmat voivat sisältää seuraavia toimintoja:

a) pitkän aikavälin energiankysyntää ja -tarjontaa koskevien suunnitelmien kehittäminen päätöksenteon ohjaamiseksi,

b) tehtyjen energiaan, ympäristöön ja talouteen kohdistuvien toimien vaikutusten arviointi,

c) standardien määrittäminen energiaa

(2) Contracting Parties shall endeavour to take advantage of and promote access to private capital markets and existing international financing institutions in order to facilitate investments in Improving Energy Efficiency and in environmental protection related to energy efficiency.

(3) Contracting Parties may, subject to the provisions of the Energy Charter Treaty and to their other international legal obligations, provide fiscal or financial incentives to energy users in order to facilitate market penetration of energy efficiency technologies, products and services. They shall strive to do so in a manner that both ensures transparency and minimizes the distortion of international markets.

Article 7

Promotion of energy efficient technology

(1) Consistent with the provisions of the Energy Charter Treaty, Contracting Parties shall encourage commercial trade and cooperation in energy efficient and environmentally sound technologies, energy-related services and management practices.

(2) Contracting Parties shall promote the use of these technologies, services and management practices throughout the Energy Cycle.

Article 8

Domestic programmes

(1) In order to achieve the policy aims formulated according to Article 5, each Contracting Party shall develop, implement and regularly update energy efficiency programmes best suited to its circumstances.

(2) These programmes may include activities such as the:

(a) development of long-term energy demand and supply scenarios to guide decision-making;

(b) assessment of the energy, environmental and economic impact of actions taken;

(c) definition of standards designed to

käyttävien laitteiden tehokkuuden parantamiseksi sekä ponnistelut näiden standardien yhtenäistämiseksi kansainvälisellä tasolla kaupan vääristymien välttämiseksi,

d) yksityisen aloitteellisuuden ja teollisen yhteistyön, yhteisyritykset mukaan lukien, kehittäminen ja rohkaiseminen,

e) energiatehokkuudeltaan tehokkaimman, taloudellisesti kannattavan ja ympäristöystävällisen teknologian käytön tukeminen,

f) innovatiivisten lähestymistapojen kannustaminen energiatehokkuuden parantamiseen pyrkivien investointien alalla, kuten esimerkiksi kolmannen osapuolen rahoitus ja yhteisrahoitus,

g) tarkoituksenmukaisten energiataseiden ja energiatietokantojen kehittäminen, jotka sisältävät esimerkiksi riittävän eriteltyjä tietoja energiankysynnästä sekä energiatehokkuutta parantavasta teknologiasta,

h) neuvonta- ja asiantuntijapalvelujen luomisen tukeminen, joita julkinen tai yksityinen teollisuus, tai julkisen palvelun laitokset voivat hoitaa, ja jotka antavat tietoja energiatehokkuusohjelmista ja -teknologiasta sekä neuvovat kuluttajia ja yrityksiä,

i) yhteistuotantohankkeiden ja kaukolämmön tuotannon sekä kiinteistöihin ja teollisuuden käyttöön tapahtuvan lämmönjakelun tehokkuutta parantavien toimenpiteiden tukeminen ja kannustaminen,

j) sellaisten energiatehokkuuden alaan erikoistuneiden toimielinten perustaminen asianmukaiselle tasolle, joilla on tarvittavat varat ja tarpeellinen henkilökunta toimintaperiaatteiden kehittämiseen ja toteuttamiseen.

3. Energiatehokkuusohjelmia toteuttaessaan sopimuspuolet varmistavat, että riittävät toimielimiä koskevat ja oikeudelliset perusrakenteet ovat olemassa.

improve the efficiency of energy using equipment, and efforts to harmonize these internationally to avoid trade distortions;

(d) development and encouragement of private initiative and industrial cooperation, including joint ventures;

(e) promotion of the use of the most energy efficient technologies that are economically viable and environmentally sound;

(f) encouragement of innovative approaches for investments in energy efficiency improvements, such as Third Party Financing and co-financing;

(g) development of appropriate energy balances and data bases, for example with data on energy demand at a sufficiently detailed level and on technologies for Improving Energy Efficiency;

(h) promotion of the creation of advisory and consultancy services which may be operated by public or private industry or utilities and which provide information about energy efficiency programmes and technologies, and assist consumers and enterprises;

(i) support and promotion of cogeneration and of measures to increase the efficiency of district heat production and distribution systems to buildings and industry;

(j) establishment of specialized energy efficiency bodies at appropriate levels, that are sufficiently funded and staffed to develop and implement policies.

(3) In implementing their energy efficiency programmes, Contracting Parties shall ensure that adequate institutional and legal infrastructures exist.

III OSA

KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

9 artikla

Yhteistyöalueet

Sopimuspuolet voivat olla yhteistyössä kaikin asianmukaisiksi katsotuin tavoin. Mahdollisia yhteistyöaloja on lueteltu liitteessä.

PART III

INTERNATIONAL COOPERATION

Article 9

Areas of cooperation

The cooperation between Contracting Parties may take any appropriate form. Areas of possible cooperation are listed in the Annex.

IV OSA

**HALLINNOLLISET JA
OIKEUDELLISET MÄÄRÄYKSET**

10 artikla

*Peruskirjaa käsittelevän konferenssin
merkitys*

1. Kaikki tämän pöytäkirjan mukaiset peruskirjaa käsittelevän konferenssin päätökset tekevät ainoastaan ne energiaperuskirjaa koskevan sopimuksen sopimuspuolet, jotka ovat tämän pöytäkirjan sopimuspuolia.

2. Peruskirjaa käsittelevä konferenssi pyrkii hyväksymään tämän pöytäkirjan voimaan tuloa seuraavien 180 päivän kuluessa ne menettelyt, joiden tarkoituksena on valvoa ja helpottaa sen määräyksien toteuttamista, mukaan lukien ilmoittamisvelvollisuus, sekä määrittää 9 artiklan mukaiset yhteistyöalueet.

11 artikla

Sihteeristö ja rahoitus

1. Energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen 35 artiklan mukaisesti perustettu sihteeristö antaa peruskirjaa käsittelevälle konferenssille kaiken tarvittavan avun sen tehtävän suorittamiseksi tämän pöytäkirjan mukaisesti, sekä antaa tarvittaessa sellaisia muita palveluita pöytäkirjan toteuttamiseksi, joita saatetaan tarvita ajoittain, jos peruskirjaa käsittelevä konferenssi ne hyväksyy.

2. Tämän pöytäkirjan sopimuspuolet vastaavat tästä pöytäkirjasta johtuvista sihteeristön ja peruskirjaa käsittelevän konferenssin kuluista maksukykynsä mukaan, joka on määriteltä energiaperuskirjan liitteessä B olevan kaavan mukaisesti.

12 artikla

Äänestykset

1. Peruskirjaa käsittelevän konferenssin läsnäolevilta ja äänestävilta sopimuspuolilta vaaditaan yksimielisyyttä päätettäessä seuraavista asioista:

a) muutosten hyväksymisestä tähän pöytäkirjaan,
ja

PART IV

**ADMINISTRATIVE AND LEGAL
ARRANGEMENTS**

Article 10

Role of the Charter Conference

(1) All decisions made by the Charter Conference in accordance with this Protocol shall be made by only those Contracting Parties to the Energy Charter Treaty who are Contracting Parties to this Protocol.

(2) The Charter Conference shall endeavour to adopt, within 180 days after the entry into force of this Protocol, procedures for keeping under review and facilitating the implementation of its provisions, including reporting requirements, as well as for identifying areas of cooperation in accordance with Article 9.

Article 11

Secretariat and financing

(1) The Secretariat established under Article 35 of the Energy Charter Treaty shall provide the Charter Conference with all necessary assistance for the performance of its duties under this Protocol and provide such other services in support of the Protocol as may be required from time to time, subject to approval by the Charter Conference.

(2) The costs of the Secretariat and Charter Conference arising from this Protocol shall be met by the Contracting Parties to this Protocol according to their capacity to pay, determined according to the formula specified in Annex B to the Energy Charter Treaty.

Article 12

Voting

(1) Unanimity of Contracting Parties Present and Voting at the meeting of the Charter Conference where such matters fall to be decided shall be required for decisions to:

(a) adopt amendments to this Protocol; and

b) hyväksyä 16 artiklan nojalla liittymiset tähän pöytäkirjaan.

Sopimuspuolet pyrkivät kaikkiin keinoin pääsemään sopimukseen konsensuksella kaikissa muissa kysymyksissä, jotka tämän pöytäkirjan mukaan vaativat niiden päätöstä. Jos päätöstä ei voida tehdä yksimielisesti, muista kuin talousarviota koskevista kysymyksistä tehdään päätökset läsnäolevien ja äänestävien sopimuspuolten kolmen neljäsosan enemmistöllä näistä kysymyksistä päättävässä peruskirjaa käsittelevän konferenssin kokouksessa.

Talousarviota koskevat päätökset tehdään sopimuspuolten määräenemmistöllä, joiden 11 artiklan 2 kohdan nojalla määritellyt maksuosuudet ovat yhdessä vähintään kolme neljänneistä määritellyjen maksuosuuksien kokonaismäärästä.

2. Tässä artiklassa "läsnäolevilla ja äänestävillä sopimuspuolilla" tarkoitetaan tämän pöytäkirjan läsnäolevia sopimuspuolia, jotka antavat puoltavan tai vastustavan äänensä peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi kuitenkin hyväksyä menettelysääntöjä, jotka sallivat sopimuspuolten tekemän kyseisiä päätöksiä kirjeitse.

3. Lukuun ottamatta kohdassa 1 tarkoitettuja talousarviota koskevia kysymyksiä mikäään tässä artiklassa tarkoitettu päätös ei ole pätevä, ellei sillä ole sopimuspuolten yksinkertaisen äänten enemmistön tukea.

4. Äänestettäessä alueellisella taloudellisella yhdentymisjärjestöllä on yhtä suuri äänimäärä kuin sen jäsenvaltioilla, jotka ovat tämän pöytäkirjan sopimuspuolina, jos se ei käytä äänioikeuttaan sen jäsenvaltioiden käytäessä omaansa, ja päinvastoin.

5. Jos jokin sopimuspuoli on jatkuvasti jäljessä tämän pöytäkirjan määräämistä maksuvelvoitteista, peruskirjaa käsittelevä konferenssi voi pidättää kyseisen sopimuspuolen äänioikeuden kokonaisuudessaan tai osaksi.

13 artikla

Suhde energiaperuskirjaa koskevaan sopimukseen

1. Jos tämän pöytäkirjan ja energiaperuskirjaa koskevan sopimuksen määräykset ovat ristiriidassa, energiaperuskirjaa koskevan sopimuksen määräykset menevät ristiriidan osalta edelle.

2. Edellä 10 artiklan 1 kohtaa ja 12 artiklan

(b) approve accessions to this Protocol under Article 16.

Contracting Parties shall make every effort to reach agreement by consensus on any other matter requiring their decision under this Protocol. If agreement cannot be reached by consensus, decisions on non-budgetary matters shall be taken by a three-fourths majority of Contracting Parties Present and Voting at the meeting of the Charter Conference at which such matters fall to be decided.

Decisions on budgetary matters shall be taken by a qualified majority of Contracting Parties whose assessed contributions under Article 11(2) represent, in combination, at least three-fourths of the total assessed contributions.

(2) For purposes of this Article, "Contracting Parties Present and Voting" means Contracting Parties to this Protocol present and casting affirmative or negative votes, provided that the Charter Conference may decide upon rules of procedure to enable such decisions to be taken by Contracting Parties by correspondence.

(3) Except as provided in paragraph (1) in relation to budgetary matters, no decision referred to in this Article shall be valid unless it has the support of a simple majority of Contracting Parties.

(4) A Regional Economic Integration Organization shall, when voting, have a number of votes equal to the number of its member states which are Contracting Parties to this Protocol; provided that such an Organization shall not exercise its right to vote if its member states exercise theirs, and vice versa.

(5) In the event of persistent arrears in a Contracting Party's discharge of financial obligations under this Protocol, the Charter Conference may suspend that Contracting Party's voting rights in whole or in part.

Article 13

Relation to the Energy Charter Treaty

(1) In the event of inconsistency between the provisions of this Protocol and the provisions of the Energy Charter Treaty, the provisions of the Energy Charter Treaty shall, to the extent of the inconsistency, prevail.

(2) Article 10(1) and Article 12(1) to (3)

1—3 kohtaa ei sovelleta peruskirjaa käsittelevässä konferenssissa toteutettaviin äänestyksiin, jotka koskevat tähän pöytäkirjaan tehtäviä muutoksia, joilla määrätään tehtäviä tai toimia peruskirjaa käsittelevälle konferenssille tai sihteeristölle, joiden perustamisesta määrätään energiaperuskirjaa koskevassa sopimuksessa.

V OSA

LOPPUMÄÄRÄYKSET

14 artikla

Allekirjoittaminen

Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten Lissabonissa 17 päivästä joulukuuta 1994 16 päivään kesäkuuta 1995 valtioille ja alueellisille taloudellisille yhdistymisjärjestöille, joiden edustajat ovat allekirjoittaneet peruskirjan ja sopimuksen energiaperuskirjasta.

15 artikla

Ratifiointi ja hyväksyminen

Tämä pöytäkirja annetaan allekirjoittaneiden ratifioitavaksi tai hyväksyttäväksi. Ratifiointi- tai hyväksymisasiakirjat talletetaan tallettajan huostaan.

16 artikla

Liittyminen

Tämä pöytäkirja on siitä päivästä alkaen, jolloin määräaika tämän pöytäkirjan allekirjoittamiselle on kulunut loppuun, avoin niiden valtioiden ja alueellisten taloudellisten yhdistymisjärjestöjen liittymiselle, jotka ovat allekirjoittaneet peruskirjan ja ovat sopimuspuolina sopimuksessa energiaperuskirjasta ehdoilla, jotka peruskirjaa käsittelevä konferenssi hyväksyy. Liittymisasiakirjat talletetaan tallettajan huostaan.

17 artikla

Muutokset

1. Jokainen sopimuspuoli voi tehdä muutosehdotuksia tähän pöytäkirjaan.

shall not apply to votes in the Charter Conference on amendments to this Protocol which assign duties or functions to the Charter Conference or the Secretariat, the establishment of which is provided for in the Energy Charter Treaty.

PART V

FINAL PROVISIONS

Article 14

Signature

This Protocol shall be open for signature at Lisbon from 17 December 1994 to 16 June 1995 by the states and Regional Economic Integration Organizations whose representatives have signed the Charter and the Energy Charter Treaty.

Article 15

Ratification, acceptance or approval

This Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval by signatories. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depositary.

Article 16

Accession

This Protocol shall be open for accession, from the date on which the Protocol is closed for signature, by states and Regional Economic Integration Organizations which have signed the Charter and are Contracting Parties to the Energy Charter Treaty, on terms to be approved by the Charter Conference. The instruments of accession shall be deposited with the Depositary.

Article 17

Amendments

(1) Any Contracting Party may propose amendments to this Protocol.

2. Sihteeristö antaa kaikki tämän pöytäkirjan muutosehdotukset sopimuspuolten tiedoksi vähintään kolme kuukautta ennen päivää, jona se annetaan peruskirjaa käsittelevän konferenssin hyväksyttäväksi.

3. Sihteeristö antaa peruskirjaa käsittelevän konferenssin hyväksymät tämän pöytäkirjan muutokset tiedoksi tallettajalle, joka toimittaa ne kaikille sopimuspuolille ratifiointia tai hyväksymistä varten.

4. Tämän pöytäkirjan muutosten ratifiointi- ja hyväksymisasiakirjat talletetaan tallettajan huostaan. Muutokset astuvat voimaan ne ratifioineiden tai hyväksyneiden sopimuspuolten välillä kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun ratifiointi- ja hyväksymisasiakirjat kolmelta neljännekseltä sopimuspuolista on talletettu tallettajan huostaan. Sen jälkeen muutokset astuvat voimaan muille sopimuspuolille kolmantenakymmenentenä päivänä siitä, kun mainittu sopimuspuoli on tallettanut muutosten ratifiointi- tai hyväksymisasiakirjansa.

18 artikla

Voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun viidestoista valtio tai alueellinen taloudellinen yhdistymisjärjestö, joka on peruskirjan allekirjoittaja ja energiaperuskirjaa koskevan sopimuksen sopimuspuoli, on tallettanut ratifiointi- tai hyväksymisasiakirjan tai liittynyt siihen, tai päivänä, jona sopimus energiaperuskirjasta tulee voimaan, jos se on myöhempi.

2. Kussakin valtiossa tai alueellisessa taloudellisessa yhdistymisjärjestössä, jossa sopimus energiaperuskirjasta on tullut voimaan, ja joka ratifioi tai hyväksyy tämän pöytäkirjan tai liittyy siihen sen 1 kohdan mukaisen voimaantulon jälkeen, tämä pöytäkirja tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kyseinen valtio tai alueellinen taloudellinen yhdistymisjärjestö on tallettanut ratifiointi- tai hyväksymisasiakirjansa tai liittynyt siihen.

3. Edellä 1 kohdan tarkoittamassa mielessä alueellisen taloudellisen yhdistymisjärjestön tallettamaa asiakirjaa ei pidetä lisäyksenä

(2) The text of any proposed amendment to this Protocol shall be communicated to Contracting Parties by the Secretariat at least three months before the date on which it is proposed for adoption by the Charter Conference.

(3) Amendments to this Protocol, texts of which have been adopted by the Charter Conference, shall be communicated by the Secretariat to the Depositary which shall submit them to all Contracting Parties for ratification, acceptance or approval.

(4) Instruments of ratification, acceptance or approval of amendments to this Protocol shall be deposited with the Depositary. Amendments shall enter into force between Contracting Parties having ratified, accepted or approved them on the thirtieth day after deposit with the Depositary of instruments of ratification, acceptance or approval by at least three-fourths of the Contracting Parties. Thereafter the amendments shall enter into force for any other Contracting Party on the thirtieth day after that Contracting Party deposits its instrument of ratification, acceptance or approval of the amendments.

Article 18

Entry into force

(1) This Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the date of deposit of the fifteenth instrument of ratification, acceptance or approval thereof, or of accession thereto, by a state or Regional Economic Integration Organization which is a signatory to the Charter and a Contracting Party to the Energy Charter Treaty or on the same date as the Energy Charter Treaty enters into force, whichever is later.

(2) For each state or Regional Economic Integration Organization for which the Energy Charter Treaty has entered into force and which ratifies, accepts, or approves this Protocol or accedes thereto after the Protocol has entered into force in accordance with paragraph (1), the Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the date of deposit by such state or Regional Economic Integration Organization of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

(3) For the purposes of paragraph (1), any instrument deposited by a Regional Economic Integration Organization shall not be counted

kyseisen järjestön jäsenmaiden tallettamiin asiakirjoihin.

19 artikla

Varaumat

Tämän pöytäkirjan määräyksiin ei voi tehdä varaumia.

20 artikla

Irtisanominen

1. Kun tämä pöytäkirja on tullut voimaan jonkin sopimuspuolen osalta, sopimuspuoli voi milloin tahansa ilmoittaa kirjallisesti tallettajalle tämän pöytäkirjan irtisanomisesta.

2. Sopimuspuolen, joka irtisanoo energia-peruskirjasta tehdyn sopimuksen, katsotaan irtisanovan myös tämän pöytäkirjan.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu irtisanominen tulee voimaan 90 päivää sen jälkeen, kun tallettaja on vastaanottanut ilmoituksen. Edellä 2 kohdassa tarkoitetun irtisanomisen voimaantulopäivä on sama kuin energiaperuskirjaa koskevan sopimuksen irtisanomisen voimaantulopäivä.

21 artikla

Tallettaja

Portugalin tasavallan hallitus on tämän pöytäkirjan tallettaja.

22 artikla

Tekstien todistusvoimaisuus

Tämän vakuudeksi allamainitut tätä varten asianmukaisesti valtuutetut edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen saksan, englannin, espanjan, ranskan, italian ja venäjän kielellä, joista kukin on yhtä todistusvoimainen, yhtenä kappaleena, joka on talletettu Portugalin tasavallan hallituksen haltuun.

Lissabonissa 17 päivänä joulukuuta 1994

as additional to those deposited by member states of such Organization.

Article 19

Reservations

No reservations may be made to this Protocol.

Article 20

Withdrawal

(1) At any time after this Protocol has entered into force for a Contracting Party, that Contracting Party may give written notification to the Depositary of its withdrawal from the Protocol.

(2) Any Contracting Party which withdraws from the Energy Charter Treaty shall be considered as also having withdrawn from this Protocol.

(3) The effective date of withdrawal under paragraph (1) shall be ninety days after receipt of notification by the Depositary. The effective date of withdrawal under paragraph (2) shall be the same as the effective date of withdrawal from the Energy Charter Treaty.

Article 21

Depositary

The Government of the Portuguese Republic shall be the Depositary of this Protocol.

Article 22

Authentic texts

In witness whereof the undersigned, being duly authorized to that effect, have signed this Protocol in English, French, German, Italian, Russian and Spanish, of which every text is equally authentic, in one original, which will be deposited with the Government of the Portuguese Republic.

Done at Lisbon on the seventeenth day of December in the year one thousand nine-hundred and ninety-four.

LIITE

Esimerkkiluettelo, joka ei ole tyhjentävä, 9 artiklan mukaisista mahdollisista yhteistyöalueista

Energiatehokkuusohjelman kehittäminen, energiatehokkuuden rajojen ja mahdollisuuksien tunnistaminen ja energialuokitusta ja -tehokkuutta koskevien standardien kehittäminen.

Energiakierron ympäristövaikutusten arvioiminen.

Taloudellisten, lainsäädännöllisten ja sääntelytoimenpiteiden kehittäminen.

Kansainvälisten tekijänoikeusjärjestelmien ja muiden sovellettavien kansainvälisten sopimusten piiriin kuuluvat teknologian siirrot, tekninen apu ja teolliset yhteisyritykset.

Tutkimus ja kehitys.

Opetus, koulutus, tiedotus ja tilastot.

Verotuksellisten tai muiden markkinapohjaisten ohjauskeinojen tunnistaminen ja määrittely, myytävät luvat mukaan luettuna ulkoisten, erityisesti ympäristökustannusten ja -hyötyjen arvioimiseksi.

Energia-analyysi ja energiapolitiikan laatiminen:

— energiatehokkuuden mahdollisuuksien arvioiminen,

— energian kysynnän arviointi ja tilastointi,

— lainsäädännöllisten ja sääntelytoimenpiteiden kehittäminen,

— energiavarojen kokonaisvaltainen suunnittelu ja kysynnän hallinta,

— ympäristövaikutusten arviointi, suuret energiaprojektit mukaan lukien.

Taloudellisten energiatehokkuutta ja ympäristötavoitteita parantamaan tarkoitettujen ohjauskeinojen arviointi.

Hiilivetyjen jalostuksen, muuntamisen, kuljetuksen ja jakelun alojen energiatehokkuuden arviointi.

Energiatehokkuuden parantaminen sähkön- tuotannon ja -siirron alalla:

— yhteistuotanto

ANNEX

Illustrative and non-exhaustive list of possible areas of cooperation pursuant to Article 9

Development of energy efficiency programmes, including identifying energy efficiency barriers and potentials, and the development of energy labelling and efficiency standards;

Assessment of the Environmental Impacts of the Energy Cycle;

Development of economic, legislative and regulatory measures;

Technology transfer, technical assistance and industrial joint ventures subject to international property rights regimes and other applicable international agreements;

Research and development;

Education, training, information and statistics;

Identification and assessment of measures such as fiscal or other market-based instruments, including tradeable permits to take account of external, notably environmental, costs and benefits.

Energy analysis and policy formulation:

— assessment of energy efficiency potentials;

— energy demand analysis and statistics;

— development of legislative and regulatory measures;

— integrated resource planning and demand side management;

— Environmental Impact assessment, including major energy projects.

Evaluation of economic instruments for Improving Energy Efficiency and environmental objectives.

Energy efficiency analysis in refining, conversion, transport and distribution of hydro-carbons.

Improving Energy Efficiency in power generation and transmission:

— cogeneration;

- voimalalaitteet (polttoainekattilat, turbiinit, generaattorit, jne.)
- verkon yhtenäistäminen.

Energiatohokkuuden parantaminen rakennusallalla:

- lämpöeristysstandardit, passiivinen aurinkolämmitys ja ilmastointi,
- tilojen lämmitys ja ilmastointijärjestelmät,

— tehokkaat NO_x -päästöiltään matalat polttimet,

— mittaustekniikat ja yksilöllinen mittaaminen,

- kodinkoneet ja valaistus.

Kunnalliset ja paikallispalvelut:

- kaukolämpöjärjestelmät,
- tehokkaat kaasunjakelujärjestelmät,
- energiasuunnitteluteknologia,
- kaupunkien tai muiden vastaavien alueellisten yksiköiden yhdistäminen,
- energiahuolto kaupungeissa ja julkisissa rakennuksissa,
- jätehuolto ja energian talteenotto jätteestä.

Energiatohokkuuden parantaminen teollisuuden alalla:

- yhteisyritykset,
- monivaiheinen energia, yhteistuotanto ja hukkalämmön talteenotto,
- energiatilintarkastukset.

Energiatohokkuuden parantaminen kuljetusallalla:

- moottoriajoneuvojen suoritusvaatimusten luokitus,
- tehokkaiden kuljetusperusrakenteiden kehittäminen.

Tiedottaminen:

- valistustoiminta,
- tietokannat: pääsy, tekniset määritykset, tietojärjestelmät,
- teknisen tiedon levittäminen, kerääminen ja vertailu,
- käyttäytymistutkimukset.

Koulutus ja opetus:

- energia-alan johtajien, viranomaisten, insinöörien ja opiskelijoiden vaihto,
- kansainvälisten kurssien järjestäminen.

Rahoitus:

- oikeudellisten kehysten kehittäminen,
- kolmannen osapuolen rahoitus,
- yhteisyritykset,
- yhteisrahoitus.

- plant component (boilers, turbines, generators, etc);
- network integration.

Improving Energy Efficiency in the building sector:

- thermal insulation standards, passive solar and ventilation;
- space heating and air conditioning systems;
- high efficiency low NO_x burners;

— metering technologies and individual metering;

- domestic appliances and lighting.

Municipalities and local community services:

- district heating systems;
- efficient gas distribution systems;
- energy planning technologies;
- twinning of towns or of other relevant territorial entities;
- energy management in cities and in public buildings;
- waste management and energy recovery of waste.

Improving Energy Efficiency in the industrial sector:

- joint ventures;
- energy cascading, cogeneration and waste heat recovery;
- energy audits.

Improving Energy Efficiency in the transport sector:

- motor vehicle performance standards;
- development of efficient transport infrastructures.

Information:

- awareness creation;
- data bases: access, technical specifications, information systems;
- dissemination, collection and collation of technical information;
- behavioural studies.

Training and education:

- exchanges of energy managers, officials, engineers and students;
- organization of international training courses.

Financing:

- development of legal framework;
- Third Party Financing;
- joint ventures;
- co-financing.